



# Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

## Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

**Danskernes Historie Online** er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

### Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

### Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

### Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

# DANSKE SLOTTE OG HERREGÅRDE









# Danske Slotte og Herregårde

*ANDEN UDGAVE*

Under redaktion af AAGE ROUSSELL

17

SAGN OG SPØGEREIR  
af  
Gorm Benzon

HASSINGS FORLAG  
*København 1967*

Sætning og trykning er foretaget af P. J. Schmidts Bogtrykkeri A/S, Vojens. Farvebillederne er trykt i offset af Th. Laursens Bogtrykkeri, Tønder. Illu-Grafia har forestået klichéarbejdet og Petersen & Petersens Bogbinderi indbindingen. Den grafiske tilrettelægning er varetaget af Viggo Naae.  
© Alfred G. Hassings Forlag A/S 1967. Printed in Denmark.

1. - 3. oplag

## FORORD

Når man gennemgår de danske slotte og herregårde, fryder man sig over deres fine beliggenhed i landskabet og de skønne parker, over den prægtige arkitektur og over herregårdenes betydning for dansk kulturhistorie. Man genkender med glæde historiens store og ranke skikkelser og forarges med rette ved at stifte bekendskab med grove profitmagere og hensynsløse bondeplagere.

I *Danske Slotte og Herregårdes* 16 bind har forfatterne gjort rede for disse forhold ud fra én streng hovedregel: hold fantasien i tømme, stå med begge ben på jorden og vær sikker på, at det, der skrives, er sandheden.

Et stort og spændende materiale har derfor måtte skydes til side i det hidtil udkomne, nemlig sagnene og spøgelseshistorierne. Om man tror på spøgelsernes eksistens er en privatsag, men ligesom sagnene indeholder de ofte en kerne af sandhed til belysning af den omhandlede persons karakter og optræden, som selv den mest nøgterne historieforskning må tage i betragtning. Men sandhedsvidner er hverken spøgelse eller fanden, og det er sagnfortællerne ej heller.

*Sagn og Spøgerier* er derfor samlet i dette særlige bind. Forfatteren, *Gorm Benzon*, har besøgt næsten alle danske herregårde for at samle historierne, og han ligger nu inde med et meget omfattende arkiv, som engang bør overgå til offentlig eje. Desværre forbyder pladsforholdene *Danske Slotte og Herregårde* at medtage det hele.

Det er derfor kun et udvalg af herregårdenes sagn og spøgelses-historier, bindet bringer, men det er utvivlsomt de mest markante sagngårde, der her har fået hele deres sagnskat eller en væsentlig del deraf ret udtømmende behandlet. I et sagregister bag i bogen er såvel de omtalte gårde som de, der ikke fandt plads, anført med de sagn-grupper, der hører hjemme på dem. Endvidere vil man finde en fortegnelse over de historiske personer, der er nævnt i bogen.

AAGE ROUSSELL



## INDLEDNING

Sagnet fremstiller en hændelse, som var den virkelig passeret; det er — i modsætning til eventyret — kort og koncist og knytter sig til personer, begivenheder eller lokaliteter, som har sat folkefantasiens igang. Eventyret er altid rent digteværk, hvorimod sagnet undertiden kan rumme en sand kerne. Dog skal man være sig for at fæste for stor lid til det, thi der findes iblandt nogle ukrudtsvækster; de skyder lange jordstængler ud i lighed med skvalderkål og senegræs og dukker op de særeste steder, hvor de visselig intet har at skaffe. Dette »ukrudt« er de såkaldte vandresagn, og af dem kendes betragtelige mængder. Undertiden kan de antage lidt lokalkolorit, så de bliver vanskeligere at gennemskue, men skemaet ligger fast.

Den overvejende del af herregårdssagnene omhandler spøgerier; det er få gårde, hvor der ikke går et eller andet pusleri ved nattetide.

Der synes at være mange forskellige slags spøgelse til, og vi er nødt til at betragte de forskellige hovedgrupper lidt nøjere for ret at kunne forstå og glæde os over sagnene. At det i øvrigt den dag i dag spøger på enkelte herregårde såvel som i andre gamle huse, er efter min opfattelse hævet over tvivl, dog skal jeg ikke her søge at tage stilling til, hvad fænomenerne skyldes, men indskrænke mig til at referere de forskellige typer:

Uhyggeligst er nok det levende lig; her er det den døde legeme, der på underfuld vis besjæles, rejser sig fra graven og vandrer til stederne, det søgte som levende menneske. Blandt denne gruppe kan fremhæves »moderen under mulde«, der vender tilbage for at give sit forsømte spædbarn die. Disse rent legemlige gespenster forekommer ret sjældent i folkesagnene herhjemme fra.

En vis del af spøgerifænomenerne forårsages af væsener, der — om ikke just legemlige — er i stand til at udføre visse fysiske funktioner såsom at sende iskold ånde i nakken på de levende, trække dynen af dem eller føle på dem med klamme fingre. Disse spøgelse har om

dagen deres opholdssted i graven hos det henfaldende legeme, efter solens nedgang får de imidlertid fri, står op og begiver sig til et bestemt domæne, inden for hvis grænser de har deres virke. Ved denne gruppe skelner man mellem kolde og varme gejster; de kolde er af mennesker, som vel i levende live har forset sig, men som dog ikke var så slemme, at de fór til helvede, og som måske engang får fred. De varme spøgelse, der kan være helt gloende, er de, der kommer direkte fra helvede, og for dem synes der lidet håb om frelse. I øvrigt var det almindelig folketro, at hvide spøgelse er gode, grå neutrale og sorte onde.

Et fåtal af disse gespenster er virkelig handlekraftige væsener, der i nogen grad formår at gribe ind i de levendes tilværelse for at genere — sjældnere hjælpe — disse på forskellig vis. Det bør hér erindres, at de døde praktisk talt altid er de levendes fjender, og undertiden antager deres chikane en så nærgående karakter, at man benævner dem plageånder (poltergejster). Det synes i øvrigt problematisk, hvorvidt disse plageånder altid skal opfattes som værende den døde, selv om de optræder i dennes lignelse, eller om det snarere er dæmoner, der har »maskeret« sig.

Nok er det: Selvom disse gejster normalt følger et nogenlunde fastlagt mønster, er de i stand til at improvisere, hvis situationen kræver det, de er med andre ord en slags fornuftsvæsener, — ja, somme har vist sig at være af så høj intellekt, at de kunne optage en lærd disput med præsten, der skulle mane dem ned. Betegnelsen »spøgelse« vil måske hér vise sig mere dækkende end »genfærd«.

Den sidste gruppe er, hvad jeg forstår ved de egentlige genfærd; disse synes forment evnen til selvstændig handlen, og eksempler viser, at mennesker undertiden har kunnet afbryde et handlingsforløb — stoppe forestillingen i utide, om man vil — men ikke at ændre handlingen. Gengangeriet er som spejling af en begivenhed fra svundne dage.

Spøgerier manifesterer sig på mangfoldige måder: Somme genfærd og spøgelse er synlige, nogle har deres egen skikkelse, andre ses som dyr. Nogle lister til gårdene som gustne skygger, andre kommer anstigende med stort rabalder i firspændt karet.

Det er langt fra alle, der er lige modtagelige over for spøgerier. I



*Den engelske troldmand, dr. Dee, dronning Elisabeths astrolog, om hvem man sagde, at han med sin ven, Kelly, 1582 påkaldte lige så mange døde berømtheder, som han selv ville. (Gravering i »L'histoire pittoresque des sorciers, Paris 1846).*

gentagne tilfælde beskrives det, at én har set spøgelse, medens en anden, der stod lige ved siden af, ikke bemærkede det bitterste. Føl-somme mennesker kan have ubehag ved at opholde sig på bestemte steder — f. eks. i spøgelsesværelser, hvor mindre sarte gemytter abso-lut ikke trykkes af atmosfæren. Fru Thit Jensen fortalte mig om en vestsjællandsk herregård — desværre havde hun glemt hvilken — hvor hun i et bestemt rum fornåm kulde og atmosfærisk uro. I rummet var en kamin, hvorigennem en spøgende dame hver nat gjorde sin entré, og hvor man hver morgen fandt en lok af hendes røde hår (!); en sådan lok blev foræret fru Thit, men den kunne hun ej heller lide, thi der var »uro« over den, hvorfor den sluttelig blev brændt.

Til de egentlige spøgelser og genfærd kommer en vældig skare af »sociale« gjespenster, som er skabt af bønder og tjenestefolk; det er personer, som man af en eller anden grund ikke satte pris på, eller hvis handlinger på anden vis syntes at prædestinere dem til en urolig tilværelse efter døden.

Ud over spøgelser og genfærd færdes der meget andet overnaturligt godtfolk på og ved herregårdene, — der er nissen, gårdvætten, som ret beset er en materialiseret forfaderånd, der har til opgave at beskytte sine efterkommere. Han kan nogle småkunster såsom at bære et vognlæs hø på ryggen, gøre sig usynlig eller omskabe sig til en kalv. Nissen er lidt af en drillepind; som regel er hans løjer ret godartede, men driller folk igen, tager han en barbarisk hævn. Den underjordiske er nissens fætter, han bor i markens gravhøje og er ligeledes oprin-delig et spøgelse. I modsætning til nissen er han en velstående person, fra hvem herremænd har lånt eller ranet rigdomme.

Elverfolk og havfruer har kun perifér forbindelse med de fleste herregårde, dog har de givet herremænd og fruer såvel lykke som ulykke.

Mange hekserisagn hører hjemme på herregårdene, og fanden synes at have haft sin gang i adskillige jorddrotters hjem, han har opført nogle af vore bedste gårde, hjulpet med at indride jord, spillet kort, skaffet slikkerier til veje, forstrakt med pengebeløb og meget andet. Enkelte af herregårdsfolkene har været så fiffige, at de narrede mør-kets drot for betalingen — deres sjæl —, men det er alligevel noget forstemmende at tænke på, at så mange af rigens gode mænd og fruer



*Dødninge fører konge, biskop, borger og bonde frem i en dødedans. Kalkmaleri fra henimod 1500 i Nørre Alslev kirke på Falster (fot. Nationalmuseet).*

nu steges i helvedes svovlpøl, fordi deres magtbegær og griskhed fik dem til at forsværge sig.

En dystre spådom truer mange af vore statelige gårde: En skønne dag skal de synke i jorden og forsvinde, — eller man har set »forbrand«, hvoraf man kan vide, at de en dag vil gå op i luer. Vældige skatte gemmes i de tykke mure, bag gulvfliser eller under parkens træer, og fra gården fører måske løngang til en kirke, nabogården eller ud i det fri.

Der er så meget at berette fra herregårdenes sagnhistorie — langt mere end der kan findes plads til i ét bind. Det er imidlertid mit håb, at læserne vil vise stoffet en sådan bevågenhed, at der siden bliver basis for udsendelse af et supplement, så det store materiale helt kunne uddybes. Ud over mine private indsamlinger er der hentet stof til dette bind fra de store folkemindeforskeres samlinger, fra den topografiske litteratur samt — ikke mindst — fra optegnelser, som godsejere og mennesker, der har haft særprægede oplevelser på herre-



*Musicerende havfrue. Kalkmaleri i Aalborg Helligåndskloster ca. 1515 (foto. Nationalmuseet).*

gårdene, har stillet til rådighed. Alle, som på den måde har ydet mig værdifuld støtte, bedes modtage min varmeste tak.

At gengive sagnene i meddelernes egne ord har kun i begrænset udstrækning ladet sig gøre. Af hensyn til bogens omfang, homogenitet og læselighed har jeg måttet optræde som »medium« og bearbejde råmaterialet. Måtte det være lykkedes uden at for meget af den stemning, der bør besjæle sagnene, er gået tabt.

*GORM BENZON*

## AGERSBØL

*Øster Snede sogn, Nørrevang herred, Vejle amt*

En karl og en pige fra Agersbøl havde været i Horsens, og da de på hjemvejen nærmede sig gården, så de, at den var brændt ned; kun syv skorstenspiber ragede op fra tomten. De øgede farten, og medens de drøftede, hvordan ulykken mon kunne være sket, vendte de et øjeblik opmærksomheden fra gården. Da de igen så over mod den, stod den på sin plads, ganske som den plejede, og der var ikke spor af, at der havde været ildløs.

Man kalder en sådan oplevelse at »se forbrand«, og det er et varsel om, at gården engang skal forgå ved ildsvåde. Indtil videre synes den dog sikret, thi Agersbøl har kun seks skorstene, og først når den syvende engang er rejst, vil branden udbrøde.

På Agersbøl spøger en høne; troværdige folk har berettet om, hvordan den gik rundt og klukkede og skrabede i et bestemt værelse. Der skal også færdes to hvide jomfruer, som breder et klæde ud og hælder en hel hoben penge op derpå, hvorefter de, — samt desværre pengene med — brat forsvinder. En sort spøgelseshund viser sig ved midnat, den stirrer stift på folk og har forskrækket mange.

## AGGERSBORGGÅRD

*Aggersborg sogn, Øster Han herred, Hjørring amt*

På det lave, side land, hvor Limfjorden ved Aggersund åbner sig i Løgstør Bredning, ligger det ældgamle herresæde, Aggersborggaard. Den nuværende trefløjede bindingsværkshovedbygning skriver sig fra 1756 - 58, men før den har der på stedet stået en vikingeborg og flere kongsgårde.

Aggersborggaards mest prominente spøgelse er ingen ringere end *Knud den Hellige*, som døde i 1086, og han hører til den stædige type genfærd, der flytter med, thi uagtet gården er brændt eller blevet ødelagt og bygget op fra grunden mindst tre gange siden hans dage, rumsterer han stadig ved midnatstid i salen og et tilstødende værelse.

En mandlig gæst, der overnattede i bemeldte værelse, vågnede ved, at der lød tunge, slæbende trin fra salen; han havde ellers aldrig været bange af sig, men nu følte han en uforklarlig angst. Da trinene derfor nærmede sig kammeret, og dørhåndtaget lidt efter drejedes ned, gemte han sig skyndsomt under dynen.

Ligesom tøvende fortsatte trinene hen til sengen; manden fornemmede, hvordan en tung vægt lagde sig over ham og stemmede mod hans bryst, så han var ved at kvæles. Det varede vel nogle minutter, men de forekom ham lange som timer; — så lettede presset, og der lød atter trin, som fortalte, at spøgelseset var på vej ud. I salen gik det endnu et par gange frem og tilbage, men så blev alt stille, og der skete ikke mere den nat.

Ifølge traditionen er det kong Knud, der her gang på gang må gennemleve de tunge timer, han tilbragte på Aggersborg, inden han besluttede at flygte sydpå for Vendelboerne, som dog indhentede og dræbte ham i Skt. Albani kirke i Odense.

Aggersborggaards anden sagnskikkelse er herremanden *Mads Speitzer*, som besad gården fra 1777 og til han afhændede den i 1803.

Hans spillelidenskab skal engang have bragt ham i nærmere forbindelse med mørkets fyrste, end han skøttede om. Han var en aften taget ned til Bjørnsholm (nu Vitskøl) syd for Limfjorden, hvor han og nogle andre herremænd diverterede sig med en whist. Speitzer sad i held, og de vundne penge stabledes op ved hans plads. Tilsidst fik en modspiller det indtryk, at Speitzer lavede numre; det kom til et mundhuggeri mellem de to, og det endte med, at den anden rejste sig og forlod selskabet.

Medens skænderiet stod på, var en fremmed mand kommet ind i stuen, — hvordan, havde ingen set; han iagttog interesseret kombatanterne og smiskede ustandselig hen for sig. Da herremanden gik, tilbød han at træde i stedet, så spillet ikke behøvede at gå i stå.

Nu vendte lykken brat, og Speitzer tabte, som han før havde vun-





*Drabet på  
Knud  
den Hellige  
i Albani kirke  
i Odense.  
Udsnit af  
Næstved-tavlen  
fra ca. 1500  
i National-  
museet  
(foto. National-  
museet).*

det. Til slut lå hele pengehoben foran den fremmede, men pludselig skød han den med et skævt smil ind på bordet og sagde til sin modspiller: »Jeg sætter alle pengene ind, du sætter dit liv!« Det indvilgede Speitzer i, han spillede, — og tabte.

Den fremmede rejste sig og gjorde tegn til Speitzer om at følge med, men da de forlod stuen, fik herremanden at se, at sejrherren havde hestehove i stedet for fødder.

Nu vidste Speitzer, hvem han havde spillet med, og han bad om tilladelse til at besøge sin gård endnu én gang, inden han betalte spillegælden. Fanden nikkede, og herremanden spændte de to hvide heste, han altid kørte med, for sin vogn. Just som de skulle af gårde, sagde han til fanden:

»Hør, skal vi to ikke vædde endnu en gang: vi kappes til Aggersborggaard; vinder du, får du hestene med, kommer jeg først, bjærger jeg livet og får pengene, jeg tabte«.

»Nej, holdt«, svarede fanden, »kommer du først, er du fri, men pengene beholder jeg«.

Så jog Speitzer afsted; han lod pisen knalde over de hvide, og det var et par gangere, som forstod at strække ud. Da de var ved at blive sat over fjorden med færgen, viste der sig en lynstråle sønden ude: »Der har vi fanden«, sagde Speitzer og pegede efter lynet.

I samme øjeblik, båden lagde til ved den nordlige bred, drev herremanden atter på hestene, som sprængte afsted, så fråden fløj i flager fra mulerne. Kort efter svingede han i fuld fart ind på Aggersborggaard og fik netop smækket porten i, inden fanden nåede frem og ramte den med et brag, så hele gården rystede.

Denne gang undgik Speitzer altså sin skæbne, men fanden må alligevel have haft et godt øje til ham, thi en dag — et par år efter at han havde solgt Aggersborggaard, så folk ham komme spadserende med en herre, som ingen kendte, men som han åbenbart var dybt uenig med, thi de skændtes, og bølgerne gik højt. Da de nåede Speitzers hus og ville gå ind, udstødte den fordums herremand et forfærdet brøl, styrtede baglæns ned ad trappen og var død på stedet. Den anden forsvandt sporløst i samme sekund.

At det var fanden, der omsider havde taget herremanden, følte de fleste sig overtødt om, og det har måske også haft sin rigtighed, thi Speitzer fik ingen ro i sin grav. Efter døden har han måttet vende tilbage til stederne, hvor han begik så mange onde handlinger; han vandrer ved nattetid fredløs om på Aggersborggaard og ved de side enge langs fjorden, hvor hans jamren blander sig med mågernes skrig.



*Udsnit af kalkmaleri i Højelse kirke ved Køge (fot. Niels Elswing).*

## ARRESKOV

*Øster Hæsinge sogn, Sallinge herred, Svendborg amt*

På voldstedet af det gamle Arreskov går der — især ved de store højtider — en hvid dame af en ikke helt harmløs type. Hvis man ser hende, gør man klogest i at gå forbi uden at mæle ét ord, thi åbner man munden, kan det komme dyrt at stå.

En ridefoged på Arreskov havde været til julegilde i en nærliggende mølle, og da det nærmede sig midnat, ville han hjem, men vejene var så opblødte, at de nærmest var ufarbare, derfor gik han i stedet om ad markerne og gammel Arreskovs voldsted. Da han nåede dertil, så han en hvidklædt dame sidde på en træstub, han tænkte, det var en af gårdens piger, som undertiden drev lidt gæk med ham og udbrød: »Skal hér jeg dig møde?«

Da så kvinden op, og fogeden blev klar over, at nogen levende pige var det ikke, hun sagde nogle ord til ham og afkrævede ham det løfte, at han næste nat skulle komme igen.

Om morgenen fortalte ridefogeden skytten om sin oplevelse, og skytten rådede ham til at gå ud på voldstedet, som han havde lovet. Ridefogeden turde imidlertid ikke, han gik i stedet i sin seng, som han mente var et sikrere opholdssted. Dér fandt de ham siden liggende — død, med ansigtet drejet om i nakken.

## ASDAL

*Asdal sogn, Vennebjerg herred, Hjørring amt*

Sagnskikkelsen blandt Asdals ejere, *Karl Pølse*, som dengang hed noget andet, og manden på Odden havde deres svin gående sammen på olden i en skov. Et efterår, da svinene skulle drives hjem, var der imidlertid et særligt flot dyr, som begge hævdede ejendomsretten til, og det gik så vidt, at sagen måtte forelægges en dommer. Denne dømte, at svinet skulle skæres over i halvdele, og en flæskeside hænges op i hver af gårdene. Den, hvis flæsk længst holdt sig frisk, havde været rette ejer.

Det fortælles på Asdal, at Karls flæsk holdt sig længst (der er endnu bevaret lidt af det), og i stolthed herover, ville Karl tage et navn, der viste hen til historien med svinet. Nu var navne som Griis

## GORM BENZON

og Galt dog allerede optagne af andre slægter, og han kunne derfor ikke finde på bedre end at kalde sig »Pølse«.

Der kendes forskellige historier om, hvordan Karl Pølse kom ud af denne verden. Ifølge en mere romantisk beskrivelse rullede en karrosse med fire mælkehvide hingste for ind på Asdal. Med den kørte Karl af gårde, og ingen så ham siden. Knap så poetisk er en anden version gående ud på, at bønderne, der efterhånden var opbragte på grund af Karl Pølses mange overgreb imod dem, en dag lagde sig i baghold for ham, fangede ham og satte ham i en pigtønde, hvor han slæbtes til døde.

Om flæsket er at sige, at dets rester aldrig må fjernes fra gården, thi så sker der store ulykker. Engang i forrige århundrede trodsede en ejer denne bestemmelse, han kastede flæsket på møddingen, men straks udbrød der kvægsyge på gården, og en mængde kreaturer døde, så flæsket kom snart på plads igen. Hvis nogen skærer sig eller har ar, skal det være godt at lægge flæsket på, thi så læges vunden.

## ASTRUP

*Grinderslev sogn, Nørre herred, Viborg amt*

På Astrup havde en bonde på en eller anden måde gjort sig ud til bens og skulle nu klapses behørigt af. Herremanden havde allerede smøget ærmerne op og stod med tyremeien i hånden, da der lød vognrumlen i gården. Det var en af hans gode venner, der kom på besøg. Afstraffelsen af bonden blev udsat, og han låstes inde i et kammer.

Snart var et lystigt gilde under udvikling, og den arme bondemand blev ganske glemt. Hen ad midnat var han ved at falde i søvn, men hørte så støj fra skorstenen, og da han kiggede hen mod kaminen, kom en sort hund flyvende ud. Den smuttede op på et bord og satte sig på en potte, som stod dér. Da den havde siddet der lidt, klirrede det lystigt i potten, hvorpå den rejste sig og forsvandt samme vej, som den var kommet. Bonden listede hen og kiggede i potten. Den var halvt fuld af guldpenge, som hunden havde besørget til herremanden.

Snart efter blev det sære dyr åbenbart påny trængende, for der hørtes atter støj fra skorstenen, og bonden nåede netop at gemme sig bag en stol, inden hunden dukkede op, satte sig på potten og

fyldte den helt op. Derpå forlod den kammeret med et forfærdeligt brøl og kom ikke mere igen.

Næste dag, da herremanden havde sovet rusen ud, kom han i tanker om den indespærrede og gik hen for at befri ham, men bonden, der ellers var en sagtmodig mand, tog nu bladet fra munden og foreholdt nådigherren det forkastelige i at have med guldgørende hunde at skaffe. Herremanden blev noget nervøs, da han hørte, at nogen kendte hans hemmelighed, og han gav bonden den gård, han sad på, til fri ejendom, mod at han lovede ikke at plapre til andre med sin viden. — Et løfte der øjensynlig ikke blev holdt.

Pengehunden er ikke eneste repræsentant for den overnaturlige fauna. Astrup hviler på en lindorm, som mod tidernes ende, eller hvis der kommer en dårlig husmoder på gården, vil trække sig sammen og spy ild, hvorved alt skal styrte i grus.

Et andet brydsomt væsen går under navnet »Pojfod«, det skal se ud noget i retning af en kalv. Pojfod opholder sig med forkærlighed i vestporten — synlig eller usynlig — og hvis den er der, kan man ikke drive en hest forbi. På de omkringliggende marker ses Pojfod komme slingrende i usikkert luntetrav på vej til og fra Astrup. Den kan da pludselig forvandle sig til en ildstråle, som skyder rask afsted.

Der skal på gården være et kammer, hvor en pige blev indemuret, fordi hun stod i forhold til en hund. Den ene væg bærer efter sigende endnu blodspor — hvorfra de så stammer. Hunden vedbliver at opsoge stedet, i en bestemt vindueskarm kan man altid finde dens hår.

Det ligefrem vrimler med spøgende damer på Astrup. Den kendteste er *Mette Thougard*, som vel har været en slags selskabsdame på gården. Hun døde i 1730, og ifølge overleveringen fødte hun flere uægte børn, som hun parterede og kastede for mynderne. Dengang hun selv var død, stod hundene og skrabede på døren til hendes kammer. De ville have *hende* med.

Mod dette perfide sagn taler, at jomfru Mette før sin død skænkede Astrup kirke en lysekroner med en gudelig indskrift. Af dette fremgår det just ikke, at hun var et slet menneske.

Nok er det: Efter sin død spøjte Mette Thougard så forskrækkeligt, at ingen på Astrup kunne være i fred for hende. Selv ved højlys dag rejste hun sig fra kisten i Astrup kirke og fór til gården indhyllt

## GORM BENZON

i en støvsky. Dette kunne naturligvis ikke blive ved med at gå, og omsider fik man da fat på pastor Patberg i Jebjerg, som var grumme skrap til at mane.

Præsten mødte jomfru Mette i porten og begyndte at læse over hende, men hun var ham for skrap. Et par bøger slog hun fra ham, og samtidig drev hun ham baglæns ned mod et nærliggende vandløb. Måske ville hun forsøge at drukne ham.

Omsider fik præsten dog overtaget og manede hende ned, men det kan ikke være gjort alt for godt, thi sandt at sige påstår flere at have mødt Mette Thougard efter den tid, omend hendes færden er blevet noget mere afdæmpet, end den forhen var.

En aften i 1894 havde en karl, som tjente på Astrup, og som hed Esper Brogaard Morsingbo, lejlighed til at stifte bekendtskab med en hvid dame, som han var sikker på, måtte være Mette Thougard.

Han var ved ellevetiden på vej fra Eskjær til Astrup, da han på stien forude får øje på en hvid skikkelse, der nærmer sig ham. Først antager han det for at være en murer, men efterhånden som den kommer nærmere, bliver han klar over, at det er en kvinde. Lidt efter går det op for Esper, at det ikke kan være nogen levende pige, men et genfærd. Ansigtet er ualmindelig smukt, men så fuldt af sorg og fortvivlelse, at han aldrig mindes at have set noget tilsvarende.

Af en eller anden grund flygter han ikke, skønt han er alt andet end modig ved situationen. Spøgelset kommer stadig nærmere, men Esper mener, at i sidste sekund må den døde vel vige for ham. Da hans ansigt kun er omkring en meter fra hendes, lukker han øjnene og krummer sig sammen — parat til at møde det stød, han føler må komme.

Der kommer bare intet stød. Esper rammes af en isnende vind, og i det samme løfter usynlige hænder ham op i luften. Et øjeblik føler han, han svæver, men så giver hænderne slip, og han styrter ned.

Esper kommer intet til. Han havner på benene og vender sig hurtigt om for at forsvare sig. Da ser han, at han er alene på stien. Spøgelset er forsvundet.

Natten mellem den 18. og 19. september 1782 druknede en ung pige, *Ane Møller*, sig i Astrups brønd, og om årsagen hertil fortæller sagnet: En karl på gården havde forelsket sig i Ane, men hun ville

ikke vide af ham, og for at hævne sig stjal han da en af de sølvskeer, som hendes herskab havde betroet hende at holde opsyn med. Den træske fyr kastede skeen i brønden, men den stakkels Ane blev mistænkt for at have stjålet den, og i fortvivelse herover styrtede hun sig i brønden lidet anende, at skeen lå på dens bund.

Efter sin død blev Ane ved med at gå igen. Man så hende tit stå og stirre ned i brønden, og endnu engang måtte pastor Patberg rykke til undsætning. Han foreslog, at man skulle pumpe brønden tør og undersøge den, hvilket også skete. Da skeen blev fundet, fik man herigennem bevis for den ulykkelige piges uskyld.

Det skal i øvrigt oplyses, at Ane Møller ikke tjente på Astrup, men var selskabsdame for en frøken Gersdorff, der i længere tid havde været på besøg.

En sort dame havde sin gang i huset. En aften, da pigen skulle ned i borgestuen efter ølstoben, så hun en sortklædt kvinde med tilsløret ansigt stå og stirre vist på den grisetønde, som hundene så ofte kradsede på.

Næste dag blev tøndens, der ikke havde været i brug i umindelige tider, undersøgt, og det viste sig, at der på bunden lå rester af et spædbarn. Siden fundet blev gjort, har damen vist ikke optrådt.

Der er i det hele taget mange »rumlerier« på Astrup. Midt om natten kan tårnuret begyndte at slå, selvom ingen har trukket det op. Og i et bestemt værelse i den store pavillon lyder det, som om skuffer trækkes ud og skubbes i, eller som om der læsses sten af en vogn.

## AUSUMGAARD

*Vejrum sogn, Hjerme herred, Ringkøbing amt*

De to første Jermiin'er på Ausumgaard (*Jens Hjermin* † 1742 og *Thomas Just Jermiin* † 1778), var begge provster. De opkøbte tilstrækkelig meget jordegods til, at ejendommen kunne opnå status som hovedgård. Ifølge overleveringen blev der ved denne godssamling begået megen uret, og det er vel derfor, man undertiden i et værelse på hovedbygningen har set genfærdet af en gejstlig i fuldt ornat. Måske er det også disse to, der i skikkelse af et par sammenlængede hunde løber mellem gården og Hjerme kirke.



## GORM BENZON

I haven går en hvid dame med en blodig kniv i hånden. Hun myrdede engang en anden kvindes barn, men hvem hun er, og hvornår forbrydelsen fandt sted, er forlængst gået i glemmebogen.

Medens den gamle ladegård eksisterede, var der en del pusleri — især i den søndre lade; her kunne man aldrig medbringe en tændt lygte, for lyset blev ustandselig pustet ud. Der skal have gået hele to spøgelses i samme lade, — en soldat i en rød uniform samt en nøgen mand, der rakte et reb hen mod folk og betydede dem, at de skulle hænge sig i det.

Ausumgaard kan opvise flere dyrespøgelses end vist nogen anden dansk herregård: I den gamle kostald gik en fredelig malkeko igen, på marken viste en rød stud sig, og både en hvid og en rød kalv strejfede rundt efter solnedgang. Ved et gærde rodede en rød so uden ører jorden op. Til dette kommer en hovedløs hest samt tre røde hunde, der trækker en gloende vogn.

Gårdboen eller nissen havde slået sig ned på Ausumgaard, og han gjorde sit bedste for, at dyr og mennesker skulle have det godt, hvis han ellers ikke blev drillet. Et år havde det været småt med høet på Ausumgaard, og da manglen blev følelig, listede nissen sig en aften over i Hjerm præstegårds lade, hvor han netop skulle til at fordufte med et vældigt læs, da præstegårdsnissen opdagede ham. Den uheldige vætte blev jaget af gårde med slag af en hjulplov, og man har aldrig siden mærket noget til ham på egnen.

## BAGGESVOGN

*Sindal sogn, Vennebjerg herred, Hjørring amt*

*Wulf Abraham Unger* († 1723) var over for sine bønder en grumme streng herre, og da han for heden, kunne han naturligvis ikke finde fred i graven, men spøjte værre end en ulykke. Man hørte ham jage rundt med hest og hunde i Baggesvogn skov, og når jagten var endt, galoperede han op i borggården, sprang af hesten og vandrede en tur gennem huset.

Til sidst manede præsten i Tværsted ham ned under en stor sten på marken ikke langt fra Nybro, men han måtte dog tilstå genfærdet lov til at nærme sig Baggesvogn et hanefjed hvert år, og når det på den måde kommer frem, skal gården brænde. Af en afsvedet plet i



*Heks i sit tryllekammer med sine forskellige troldredskaber.  
Fra Olaus Magnus 3. bog ca. 1550.*

græsset kan man se, hvor langt det er kommet. I 1820'erne var pletten nået laden, og i 1832 brændte den. Men Unger fortsætter, han skal allerede være kommet under voldgraven og nærmer sig nu hovedbygningen. Den dag, han kan lægge sin hånd på muren, går Baggesvogn op i luer.

En gammel herremand på Baggesvogn havde fået en dejlig ung kone, men snart kedede hans selskab hende ulideligt, og hun besluttede på en fiks måde at rydde ham af vejen. Til den ende satte hun sig i forbindelse med en berygtet heks fra egnen, og sammen gik de to en dag ind i bryggerset på Baggesvogn, låste døren og tændte op på ildstedet, hvor de forbrændte syv slags dyrehjerter alt medens heksen fremmumlede besværgelser.

Om heksen nu ikke ganske har mestret sine hundekunster, eller fruhen har gjort en eller anden fadæse, er ikke godt at sige, givet er det imidlertid, at der pludselig lød et tordnende brag inde fra bryggerset og et skærende skrig. Gårdens folk fik brudt døren op og fandt de to kvinder liggende døde omkring de ulmende gløder.

En frue på Baggesvogn gik så frygteligt igen efter sin død, — hun går der da forresten nok endnu. Frk. Camilla Lillienksjold, der i sin ungdom kom meget på gården, har fortalt mig, at der dengang var et værelse, som man ikke gerne gik ind i og altid skyndte sig forbi om aftenen, thi déri spøgte den gale frue. Folk, som havde dristet

## GORM BENZON

sig til at overnatte derinde, kunne berette, at de midt om natten var blevet vækket ved, at en ældre dame bøjede sig ned over dem. I hånden holdt hun et lys, som brændte med en underlig kold, blå flamme.

Følte spøgelseset, at det blev generet i sit virke, kunne det blive så rasende, at det kylede rundt med møblelementet i kammeret.

## BANGSBO

*Frederikshavn*

På Bangsbo levede der engang en jomfru; hun fandt en lindormeunge i parken, tog den til sig og opfødte den. Til sidst blev den så stor, at den kunne kravle over ladens tag, og nu ville man i grunden helst af med den.

En modig karl satte sig for, at han ville skyde uhyret; han kom ridende til Bangsbo, men lod en anden hest stå en halv mils vej derfra for det tilfælde, at det under et ilsomt tilbagetog skulle vise sig påkrævet at skifte hest.

Desværre stod skydefærdigheden ikke mål med hans mod; thi da han fyrede af mod ormen, ramte han ved siden af, den satte straks efter ham, og han måtte ride alt det, hesten kunne strække ud. Karlen nåede frem til stedet, hvor den friske hest stod og kom netop over på ryggen af den, da lindormen dukkede op i landskabet. Takket være den nye gang, slap han bort fra sin forfølger, og lindormen, der under jagten havde forvildet sig, fandt aldrig mere tilbage.

## BARRITSKOV

*Barrit sogn, Bjerge herred, Vejle amt*

I 1300-tallet tilhørte Barritskov *Niels Nielsen Manderup*, der engang havde myrdet sin bror, *Knud Nielsen*, — angiveligt fordi de var forelskede i den samme pige. Dette drama udspillede et par hundrede år inden den gamle hovedbygning, der blev revet ned i 1914, rejstes, hvad der dog ikke forhindrede, at det blodige optrin henlagdes til dens riddersal, hvor det blev gentaget hver evige nat.

Folk, som havde holdt vagt i salen, kunne berette, hvordan døren ved midnatstid blev åbnet, og en underskøn jomfru trådte ind fulgt af

en ung ridder. De samtalede lidt i en lavmælt tone, men pludselig gik døren op på ny, og en anden ridder viste sig på arenaen. Da han så de to, trak han sit sværd; den første gjorde ligeså og huggede ud efter den indtrængende, som blev ramt og faldt dødeligt såret om.

I hast forlod kvinden og ridderen salen, og den dræbte på gulvet var også pludselig borte, men tilbage var én stor blodplet og to mindre, som ikke lod sig fjerne, og som gennemtrængte alle de materialer, man forsøgsvis lagde over for at dække dem.

Også i det gamle godskontor spøjte det: der klirredes med penge og smækkedes med skuffer, men der var aldrig nogen at se.

Om en af de to *Manderup Holck*'er, der i 1500-tallet ejede Barritskov, fortælles, at han var faldet i tyrkisk fangenskab. Ved list lykkedes det dog hans frue at få smuglet en fjederham ind til ham, og han undslap lykkeligt fængslet ved at flyve over dets mure. Han satte kursen direkte mod Danmark og Barritskov, hvor den omsorgsfulde gemalinde havde samlet alt sengetøj i sognet sammen på gårdspladsen, for at han kunne lande blødt.

## BENZONSDAL

*Thorslunde-Ishøj sogn, Smørum herred, Københavns amt*

Om *Peder Benzon* († 1735), der oprettede Benzonsdal ca. 1730, fortælles, at han lod sine hovbønder grave en høj ud, og der fandt de en rustvogn, som var så belæsset med guld og sølv, at der skulle være til en hel kongeløsning (den sum, der ifølge folketroen skulle til for at løskøbe en konge). Det fundne beholdt han for sig selv og beplantede ellers højen med store træer, som endnu skal stå der. Om samme *Peder Benzon* siges, at han regerede meget strengt over sine hovbønder, og at han om natten kører rundt mellem sine mange herregårde i en sort karet.

## BERRITSGAARD

*Tårs sogn, Muse herred, Maribo amt*

I alleen ved Berritsgaard spøger det, og i mørke nætter, — især i første halvdel af november — spadserer man efter sigende ikke dér igennem uden at blive sært nedtrykt og angst. Måske strejfes øret med ét af kamptummel og råb samt lyden af en hest, der galoperer afsted.

## GORM BENZON

Spøgeriet går tilbage til 1808, hvor den hannoveranske premierløjtnant, *Jacob v. Hille*, der var indkvarteret hos pastor Bøving i Vignæs, blev overfaldet i alleen og så hårdt medtaget, at han snart efter døde.

Det var ikke altid så ligetil endda at være herremand i 1700-tallet. Bønderne var i høj grad reaktionære og betragtede alle forsøg på fremskridt som djævelens værk. Dette måtte *Abraham Lehn*, der ejede Berritsgaard fra 1729 og til sin død, 1757, sande.

Lehn var en human, indsigtfuld mand, og han havde besluttet, at bønderne på hans godser skulle have særlig gode kår, fordi han mente, at det ville gavne både dem og ham.

Først måtte sundhedstilstanden ophjælpes, og det kunne bl. a. ske ved at øge køernes mælkeproduktion. Til det formål uddelte han kløverfrø blandt bønderne, for at de kunne så det på deres marker og få bedre græsning og hø. Men bønderne var ikke til sinds at blande sig i naturens orden; de smed frøet på møddingen, og så kunne den tovlige herremand gå og se langt efter de grønne spirer på markerne.

Lige så galt gik det, da Lehn blev til sinds at udflytte bøndergårdene fra landsbyerne, for at driften kunne rationaliseres. Bønderne nægtede pure at medvirke, og det endte derfor med, at han for sine private midler forsøgsvis udflyttede gården Ødemark, så bønderne med egne øjne kunne overbevise sig om, at ideen var rigtig.

Men nu tog overnaturlige kræfter affære. Hvad Lehns folk byggede op om dagen, rev de »underjordiske« ned om natten, og det hele blev ikke til noget. Uheldigvis var Lehn imidlertid en mistænksom natur. Han afslørede, at det var omegnens bønder, der legede »underjordiske« for at stikke ham en kæp i hjulet.

De gode mænd blev nu tilsagt at give møde på Berritsgaard, og her gennemvarmede herremanden grundigt deres rygstykker med sin stok. Så byggede han ufortrødent videre, og der var da heller ikke nogen, som siden følte trang til at hindre forehavendet.

## BILLESBORG

*Herfølge sogn, Bjæverskov herred, Præstø amt*

Billesborg har også sin spøgelseskarret, og i den kører *Kirsten Bille* († 1704), som gav gården navn. Ekvipagen er forspændt med fire sorte heste; foran sidder en kusk og på bukken står to tjenere.

Først ruller kareten ind på Billesborg, dér vender den og fortsætter så til Vallø. En karl fik engang lyst til at se, hvad det egentlig var, der foregik; han tog sig den frihed at springe ind i kareten, medens den sagtnede farten for at vende, men han kunne intet berette om køreturen, thi han kom først til sig selv, da han lå på en mark uden for Vallø.

## BILLESHAVE

*Strib-Røjleskov sogn, Vends herred, Odense amt*

I Vejlbj kirke sover Billeshaves gamle ejere, de Bille'r, Urne'r og Juel'er deres sidste, lange søvn, men engang blev de dog vakte til dåd:

I forrige århundrede havde man sat sig for at udvide Vejlbj kirke, og af samme grund skulle adelsslægternes kapel på midten af kirkens nordside indtages til kirkerum og kisterne nedsættes på kirkegården.

Det var ikke forbundet med vanskeligheder af nogen art at få kisterne lempet gennem gange og indvendige døre i kirken, men da den ret brede dør ud til kirkegården skulle passeres, satte de afdøde hårdt mod hårdt. Lige meget hvordan kisterne blev vendt og drejet, var det ikke muligt at få dem ud, og efter at have slidt længe med sagen, gav man op, førte kisterne tilbage og begravede dem i stedet under kapellets gulv, hvad de gamle adelsmænd og fruer viste sig stor-slåede nok til at acceptere.

## BIRKELSE

*Åby sogn, Kær herred, Aalborg amt*

Måske er den hvide dame, som en sjælden gang har vist sig på Birkelse, identisk med *Sophie Stensdatter Brahe* († 1659), der opførte stenhuset på Birkelse, mens hendes mand, rigsmarsken, var fraværende i Kalmarkrigen. Om dette genfærd kan følgende berettes:

En aften i 1868 var en del damer forsamlet i en af hovedbygningens stuer, hvor de sad og drøftede løst og fast over en kop kaffe. Pludselig tav en af dem stille, blev ligbleg og stirrede med åben mund hen mod døren. De andre fulgte hendes blik og nåede netop at se døren lukke sig.

Den stakkels dame var faldet i svime, men da man lod hende lugte til noget kamfer, kom hun atter til sig selv og fortalte, at døren plud-

## GORM BENZON

selig var gået op, og en hvid, halvt gennemsigtig dame i en gammel-dags dragt var kommet ind. Hun gik hen mod selskabet, men betænkte sig åbenbart, vendte om og skred atter ud af døren, som lukkedes af sig selv.

På Birkelse hang der, indtil en del af gården brændte i 1819, en halv svinekrop, om hvilken den sædvanlige historie fra egnens herregårde fortaltes. Birkelse-manden havde skudt svinet på sin egen jord, men det var først faldet på naboherregården — Toftegaards — marker, hvorfor begge herremændene gjorde krav på det. Det kom til proces, og resultatet blev, at hver fik en halv krop. Birkelses part blev dog aldrig spist, den hang i borggården som et minde, og der var altid noget pusleri i gården, indtil svinekroppen brændte sammen med udbygningerne. Om end Birkelses svinekrop er borte, er gården ikke ganske overladt til sin skæbne; endnu er der bevaret benraden af en kat, som skal være gårdens beskytter.

Om Birkelses herremænd fortælles der ikke mange sagn, derimod har en forvalter, assessor *Niels Vrigsted Møller* formået at sætte folkefantasi i sving; han var frimurer, og der går sælsomme fortællinger om hans endeligt:

Møller vidste selv, hvornår han skulle dø, og da tiden var kommet, trak han sig tilbage til sit værelse, hvor man kort efter fandt ham liggende død over sengen.

Forvalteren havde forlangt af sin kone, at hun skulle åbne hans pulsåre, når han havde udåndet, men da det kom til stykket, turde hun alligevel ikke efterkomme ønsket. Resultatet var, at Møller kom til at gå igen. Hver nat gik han fra Åby kirkegård, hvor han er begravet, og til Birkelse, hvor han lagde sig i sin seng. Barnepigen, som kort efter hans død en aften sad og vuggede assessorens og fruens mindste, mærkede pludselig, hvorledes en iskold hånd pressede mod hendes nakke, så hun blev nødt til at bøje hovedet til siden. Hun mente, det var Møller, der ville se til den lille.

Assessoren havde hele sit liv kæmpet med en svarlig tørst, — ikke at han var fortrukken, for det var vist mest vand, han nød. Selv efter døden pinte tørsten ham imidlertid, og hver aften skulle graveren sætte en pægl vand på graven, så den døde kunne få lindring for denne hidsighed.

## BJERGBYGAARD

*Stigs Bjergby sogn, Tuse herred, Holbæk amt*

*Johan Adolf de Clerque* til Bjergbygaard (han solgte den i 1730 til Philip v. Eyden), var en noget særpræget person; af sind var han stridbar, behandlede sin kone hårdt og indespærrede hende en tid lang i et værelse på gården. Til sidst fandt kongen, at man burde gribe ind, og Clerque kom til at sidde i fængsel i fire år. Klogere var han dog øjensynlig ikke blevet, thi også herefter kom han takket være sin halsstarrighed flere gange alvorligt i knibe.

Clerque var uhyre overtroisk, hvilket indblandede ham i en højst kuriøs retssag, som verserede omkring år 1700: Der udbrød på egnen en smitsom sot, og det forlød blandt almuen, at årsagen til den hele elendighed var, at liget af en bestemt mand var blevet begravet liggende på maven i sin kiste.

For at stemme den afdøde forsonligt og få soten bragt til ophør besluttede Clerque at åbne graven og drage omsorg for, at liget blev rigtigt placeret. Hvorvidt aktionen fik det forventede udfald, vides ikke, men vist er det, at historien kom myndighederne for øre, og der blev grebet ind over for herremanden med stor strengthed. Bjergby kirke, som Clerque ejede, og hvor den usmagelige affære havde udspillet sig, blev ham frataget, og af Sjællands biskop, Henrik Bornemann, fik den stedlige præst ordre på at holde en tordenprædiken for almuen og herremanden og advare dem mod deres skadelige overtro.

Bjergbygaard blev engang vundet i terningspil: Ved auktion i 1803 havde både major *Cosmus Bornemann* og en artilleriofficer ved navn Neergaard, budt på den, den blev tilslået Neergaard, men siden aftalte de to officerer, at der skulle spilles terninger om den. Første gang Bornemann slog, fik han tre seksere, og i de to efterfølgende slag var han lige så heldig; så opgav Neergaard at prøve lykken og overdrog Bornemann ejendommen. — Længe gemtes terningerne på gården som et minde.

## BJØRNHOLM

*Tirstrup sogn, Djurs Sønder herred, Randers amt*

Hver morgen, når landarbejder Kristen Andersen skulle op til herregården og begynde dagens dont, mødte han ved et mindre vandløb



## GORM BENZON

en stor sort hund, som i nogen afstand fulgte ham, indtil den nåede Bjørnholms havegårde, hvor den forsvandt.

Da dette havde gentaget sig mange gange, berettede Andersen om det til herremanden, og denne foreslog, at han næste morgen i stedet for at gå til sit arbejde skulle prøve at følge efter hunden.

Landarbejderen fulgte Sechers råd, og da hunden ville slutte sig til ham, blev han blot stående. Snart efter satte hunden i luntetrav over markerne, men den holdt hele tiden et tempo, så Andersen uden vanskelighed kunne følge med. Han så den ganske tydeligt, indtil den nåede en sandgrav, hvor den pludselig forsvandt. Andersen mærkede sig nøje stedet og gik derpå hjem for at hente gårdens folk. Nu blev sandgraven endevendt, og da man havde gravet en stund, stødte man på et lig, der åbenbart havde ligget på stedet længe. Det blev bragt til Tirstrup kirkegård, hvor det begravedes under en lille højtidelighed. — Siden har ingen på egnen set noget til den sorte hund.

## BOLLER

*Tårs sogn, Børglum herred, Hjørring amt*

Lærde spøgelser skal være noget nær det værste, en præst kan komme ud for, de kan nemlig svare ham igen, når han under nedmaningen taler latin til dem, derfor kan det volde stort besvær at få has på et sådant gespenst.

Der var en herremand på Boller, han var et skarn mod sine bønder, lod dem ride træhesten og brugte alskens torturinstrumenter, — men lærd var han, det skulle ingen bestride.

Så døde han, og det blev rent galt med spøgeri på gården, det var ikke til at nære sig for poltergejsten, og den nye godsejer måtte snart have fat på en præst, der kunne skaffe ham af med genfærdet. Heldigvis var der en præst i nærheden, som havde gået i den sorte skole og var fortrolig med sjette mosebog, så han kunne binde an med så delikate opgaver.

Præsten drev gejsten baglæns ud til mølledammen, men her var det nær gået galt, for ingen af præstens formularer syntes at være så stærke, at spøgelse ikke kunne give svar på tiltale med endnu kraftigere ord. Helt elendigt blev det, da mølleren, det nysgerrige fjols, stak hovedet ud ad vinduet for at overvære, hvad der skete, thi da

begyndte præsten at vakle, og havde mølleren ikke i sidste øjeblik trukket hovedet til sig, var hans velærværdighed uden tvivl endt i mølledammen.

Endelig kom præsten i tanker om en særlig effektfuld formel, og da han krammede ud med den, brast det for spøgelseset, med et dybt suk sank det i den mudrede jord, og en pæl hamredes ned over det.

## BOLLER

*Uth sogn, Bjerre herred, Vejle amt*

Sagnet melder om en »greve Otto Lundbæk« på Boller, og det kan næppe være andre end *Otte Limbek*, som levede i midten af 1300-tallet, der sigtes til, selv om han ikke var greve. Samme Otte Limbek var en lidenskabelig jæger, der ofte forsømte kirkegang for at forlyste sig med høg og hund. Som straf skal han fortsætte med denne ridderlige idræt til dommedag. Ved jævndøgnstide, når vinden hujer over landet, jager han gennem skov og mark på sin prustende gang fulgt af glammende hunde.

Indtil begyndelsen af forrige århundrede skal samme »greve Otto« have stået i åben begravelse i Uth kirke, men en aften løftede en karl det indtørrede lig op af kisten og tog det med til legestue for at kyse de andre. Da dette rygtedes, blev Otte Limbek begravet på kirkegården. Spasen kom imidlertid karlen dyrt at stå, for grevens genfærd lod ham aldrig siden i fred.

## BOLTINGGAARD

*Ringe sogn, Gudme herred, Svendborg amt*

På Boltinggaard spøjte en høj, slank jomfru; hun bar en sort silkekjole, som raslede, når hun gik, og så livagtigt virkede spøgelseset, at mange tiltalte det. Sligt tålte jomfruen imidlertid ikke og gjorde sig på stedet usynlig.

Der gik rygter om, at en bissekræmmer var blevet myrdet af herremanden, som tilegnede sig hans penge og gravede liget ned et eller andet sted på gården; historien blev slået hen som folkesnak, men da man engang mange år senere opbrød et lerstampet gulv i vognporten, blev der godt nok fundet en menneskelig benrad.

GORM BENZON

## BORREBY

*Magleby sogn, Vester Flakkebjerg herred, Sorø amt*

Det var i sommeren 1616. Den gamle kansler, *Christian Friis*, lå alvorligt syg, og da han mærkede, at det led mod døden, tog han afsked med alle sine kære. Til sin hustru, *Mette Hardenberg*, ytrede han, at når hun hørte klokken i Borrebys brevkammer ringe, måtte hun være beredt til at følge ham.

En dag et års tid senere sad fru Mette i stuen ved siden af brevkammeret og spillede kort med nogle adelsdamer. Da hørtes pludselig den sprøde klang af varselsklokken.

Fru Mette lagde stille kortene fra sig og nåede netop at sige: »Nu er det min død!« Da sprang hendes næse op at bløde »så vehement, at det fuusede ud både på bord, benck og gulvet, og det blev hendes død«. Hvor tit man end vaskede gulvet, kom blodpletterne igen, men åbenbart må der siden være lagt nyt gulv, for nu er de ikke længere kendelige.

Blandt Borrebys senere ejere har den ulykkelige *Valdemar Daa* givet anledning til nogen sagdannelse, han levede fra 1616 til 1691, men allerede i 1681 havde han på grund af sine kostbare og nytteløse alkymistiske forsøg sat al sin ejendom over styr. Han forlod således Borreby en halv snes år før sin død.

Mærkeligt nok skal han alligevel optræde i kælderens som genganger. Folk påstår at have set ham dernede. Han står altid bøjet over alkymistiske digler og glas.

Efter *Valdemar Daa* blev *Ove Ramel* ejer af gården, men han fik kun glæde af den i fire år. I 1685 døde han efter en forunderlig hændelse:

En aften sad han og spiste til middag — forresten just i det værelse, hvor *Mette Hardenberg* nogle år forinden havde fundet sin død. Bedst som han gjorde sig til gode med de opdiskede lækkerier, fik han øje på en stor, sort hund, der længe stod og betragtede ham med et gnistrende blik.

Herremanden tabte ganske mælet af forskrækkelse, og først da hunden gjorde omkring og luntede ind i brevkammeret, hvor klokken hang, kom han så meget til hægterne, at han kunne kalde på en tjener, *Peter Rosenmeyer*, og beordre denne til at jage hunden ud.

Rosenmeyer gik ind i brevkammeret, men lidt efter kom han hovedrystende tilbage: der var ikke spor af nogen hund.

Næste dag blev Ove Ramel syg og døde.

Efter Ramel kom slægten Berregaard i besiddelse af Borreby, og *Frederik Berregaard*, som levede fra 1750 til 1805, fik en mærkelig skæbne. Han var det, man kalder dobbeltgænger og kunne være flere steder på én gang. Når han under ophold på Borreby sad ved sit skrivebord og arbejdede på ejendommens regnskaber, så folk ham samtidig kommer ridende uden for gården eller køre afsted i sin karet. Han kunne stå i døren og vinke til folk, selv om alle vidste, at han lå oppe i sin seng og sov.

Det var alt andet end behageligt for Berregaards omgivelser, men i virkeligheden pinte dobbeltgængeriet ham selv mindst lige så meget. Når han kom ind i sit arbejdsværelse, så han ofte sig selv sidde ved skrivebordet. Han tog så sin kalot af, kylede den efter synet og råbte: »Er du nu dér igen, din carnaille?«

Frederik Berregaards død blev lige så egenartet som hans liv. — Nytårsaftensdag 1805 kom han spadserende ad Gothersgade i København. Han fik da øje på en af sine venner — van Osten — som stod i sit vindue og kiggede ud på gaden. Berregaard rakte næse ad ham, og van Osten hilste igen på samme måde, men i det sekund, han pegede på Berregaard med fingrene, styrtede denne død om!

Da man ransagede herremandens lig, fandt man i brystlommen en seddel, hvorpå stod skrevet, at han forlangte at blive begravet i det tøj, hvori han gik og stod, samt at han ville graves så langt ned, at hans ben aldrig skulle komme for dagen igen.

Og sådan skete det. Frederik Berregaard blev begravet på Skt. Michaels kirkegård i Slagelse, og over hans kiste blev der lagt kalk og store sten. Han var blevet træt af sit astrallegemes færden og håbede på den måde at kunne sætte en stopper for dets virke.

Forhen var der på Borreby et værelse, hvor det ikke gik »rigtigt« til, og hvor der altid skulle stå en opredt seng, selv om der aldrig kom et menneske. Hver morgen fandt man i sengen spor af, at »nogen« havde ligget der, og som tak for opredningen fandtes et pengestykke. Glemte man imidlertid at rede op, lød der en råben og jamren fra værelset, og der blev rumsteret og smækket med døre, ind-

## GORM BENZON

til det forsømte var oprettet. Til sidst blev man ked af dette spøgeri og murede døren til værelset til, hvorefter gejsten da også fortrak. Nu findes der ikke mere noget tilmuret rum på Borreby, og ingen véd, hvor spøgelsesværelset var.

Stundom hører folk, der står på gårdspladsen, et græseligt skrig fra voldgraven, ret som om én er faldet i og er ved at drukne. Man løber til for at hjælpe, men der er ingen, og årsagen til spøgeriet er ukendt.

## BRAHESBORG

*Gamtofte sogn, Båg herred, Odense amt*

I Ørsted kirke hviler nogle gamle Rantzau'er fra Brahesborg, og det kan ikke have været helt gode mennesker, mener egnens befolkning, thi det er sikkert og vist, at fanden har benyttet deres kapel som audiensgemak. Ville folk i forbindelse med ham, gik de torsdag aften efter solens nedgang tre gange baglæns rundt om kirken og derpå op ad trappen til kapellet, hvor de pustede ind gennem nøglehullet, så sprang døren op, og den onde selv kunne fås i tale.

## BRAHETROLLEBORG

*Brahetrolleborg sogn, Sallinge herred, Svendborg amt*

Brahetrolleborg kan følges tilbage til 1100-tallet, dengang hed det Holmekloster og tilhørte cistercienserordenen.

To korsarme, som oprindelig var på kirken, blev — ifølge sagnet — nedbrudt af *Anne Lykke* († 1641), som agtede at indrette en mere bekvem beboelse. Det var nær ved, at kirkens hovedfløj var gået til ved samme lejlighed, men da begyndte de munke, som lå begravet dér, at spøge så forfærdeligt både ved dag og nat, at fruén måtte opgive sit forehavende.

Det hævdes, at der endnu i stille nattetimer — især om vinteren — lyder dæmpet korsang fra kirken; dog har endnu aldrig nogen vovet sig ind for at se, hvem det vel er, der synger. Et lille, hvidt lam er kirkens skytsdyr; det blev forhen hyppigt set, men har nu ikke vist sig i mange år.

Det sorte kabinet i østfløjen var *Anna Sophie Reventlow's* († 1743) og *Frederik IV's* († 1730) brudeværelse, om man ellers tør tro de

folkelige beretninger. Her er det ikke godt at være om natten, thi der går noget pusleri, og det er nok dronningen, som ikke ønsker, at stedet skal profaneres ved, at inferiøre gæster sover dér.

Da greve *Christian Ditlev Reventlow* († 1738) i 1722 overtog Brahetrolleborg, sammenkaldte han bønderne, pegede på skampælen, træhesten og de øvrige bondeplager-redskaber og sagde til dem: »Kom nu børn, lad os ikke mere få anledning til at bruge disse slemme tugtemestre, der har voldt jer så mange sure timer og fremkaldt så megen bitterhed i jeres hjerter. Slå derfor dygtigt til, så de bliver tilintetgjort, og lad os aldrig få anledning til at ønske dem tilbage«. (Ifølge andre sagn er det en af de senere Reventlow'er, der lader bønderne ødelægge torturinstrumenterne).

Engang havde en frue på Brahetrolleborg spillet kort med herremanden på Hvidkilde, og hun må have siddet i uheld den dag, thi da aftenen kom, havde hun tabt alt, hvad hun ejede, og godserne med. Hvidkildemanden viste sig imidlertid som fuldblods aristokrat, han rejste sig og eftergav med et dybt buk den konsternerede dame hele spillegælden.

## BRAMMINGE HOVEDGAARD

*Bramminge sogn, Gørding herred, Ribe amt*

Det spøger slemt på Bramminge Hovedgaard, hvilket har sin gode grund, thi *Kaj Lykke* († 1699) har en formodning om, at hans hovedskal gemmes et eller andet sted på herregården, og han vil grumme gerne have den tilbage til Bramminge kirke, hvor resten af skelettet hviler. Men han går forgæves på gården; hvis han derimod søgte på Medicinsk-Anatomisk Institut i København, havde han chancen, om han ellers kunne kende sit kranium blandt de tusinder andre, som samlingen rummer, og hvis han i det hele taget ville være sig sit hoved bekendt.

Kaj Lykke fik den sørgelige skæbne at blive henrettet in effigie i 1661. Grunden var, at han i et brev til en elskerinde var kommet for skade at skrive et par giftige ord om Frederik III's usympatiske dronning, Sophie Amalie. Elskerinden blev siden gift med Lykkes ridefoged, Peter Børtning, og da samme foged mishandlede de bønder, der var ham undergivet, kom han efterhånden i et stærkt modsætningsforhold



*Kaj Lykke  
(† 1699).  
Maleri  
af Abraham  
Wuchters  
på Skaføgaard  
(Frederiks-  
borg).*

til den mere humane herremand, der sluttelig bad ham pakke sig. Som hævn sørgede Børtning for, at det famøse brev kom i de »rette« hænder, og Kaj Lykke reddede kun livet, fordi han flygtede til Sverige. Dronningen krævede imidlertid, at retfærdigheden skete fyldest, og derfor udfærdigede man en dukke i junkerens lignelse og iførte den hans tøj, hvorefter man i godtfolks påsyn afhuggede dens hoved.

Da det omsider i 1685 behagede dronningen at opgive ånden, fik Kaj Lykke lov til at vende hjem, og han tog ophold på Bidstrup hos sin hustru, Øllegaard Gyldenstjerne. Her boede han, til hun døde i

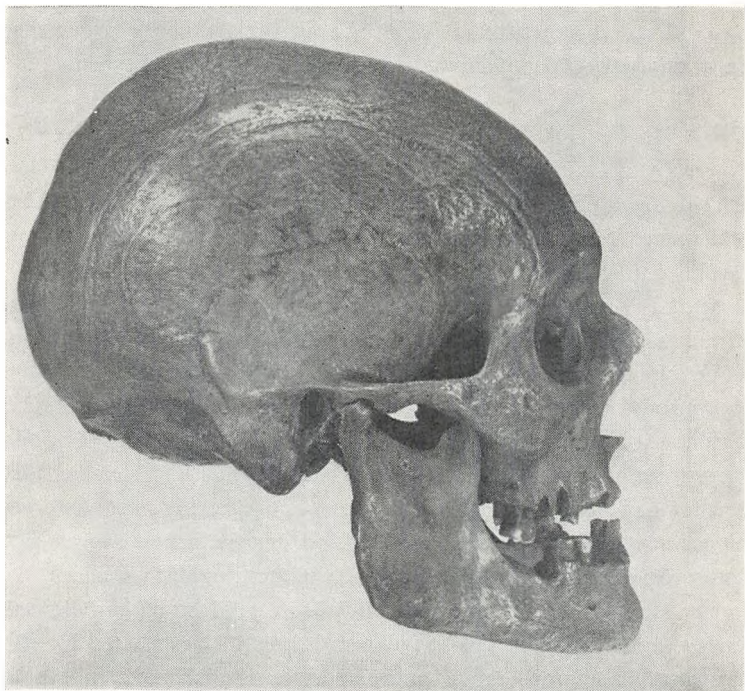
1694 og derefter flyttede han til noget familie på Bramminge Hovedgaard.

Men det var åbenbart meningen, at han skulle af med hovedet, thi en aften, da han havde været på besøg i en naboherregård og var på vej hjem, væltede hans vogn i grøften med det beklagelige resultat, at han brækkede halsen.

I sine velmagtsdage havde Kaj Lykke været landets rigeste mand, ved sin død efter sigende så fattig, at der end ikke blev råd til en kiste, hvorfor han henstilledes i krypten under Bramminge kirke i et gammelt trug.

Da hovedets forbindelse med kroppen sluttelig var blevet afbrudt, ønskede han det ikke mere oppe på den naturlige plads; hver gang

*Kaj Lykkes kranium på Medicinsk-Anatomisk Institut.*





## GORM BENZON

man kiggede til ham i truget, fandtes hovedet nede ved fødderne, og det lønnede sig ikke at flytte det op ved halsen, thi når ingen så det, trillede det atter ned og lagde sig til hvile i fodenden.

Engang i forrige århundrede besøgte en medicinsk student Bramminge Hovedgaard; han var henne i kirken og beså Kaj Lykkes meget omtalte jordiske rester, og da han åbenbart fandt, at skelettet lige så gerne kunne være hovedet helt foruden, tog han det under armen og rejste med det til København, hvor det ad mange sære omveje er havnet på føromtalt institut.

Og Kaj Lykke skal næppe gøre sig håb om nogensinde at få hovedet leveret tilbage, det hører nemlig til den store samlings virkelige kuriosa, det er simpelthen et af de mest primitive kranier, der kendes fra Danmark. Pande mangler næsten helt, og alle formerne er ualmindelig grove. — Besynderligt at tænke på, at denne hovedskal har tilhørt den mand, der i sin ungdom var Danmarks største Don Juan.

Betragter man Abraham Wuchters' kendte portræt af ham, vil man da også se, at han søger at skjule sin alt for skrånende pande med en allongeparyk, der har pandehår næsten ned til øjenbrynene.

## BRAMSTRUP

*Nørre Lyndelse sogn, Åsum herred, Odense amt*

En ridefoged på Bramstrup, *Markus Kalv*, havde engang i 1500-tallet ved mened for retten skaffet sit herskab ejendomsret over et skovstykke, kaldet Langholm.

Markus Kalv havde ventet, at fruén ville modtage ham med åbne arme, men da han fortalte om sagens udfald, sagde hun hånligt: »Er Langholm mit, da er helvede dit«. — Og derved blev det.

Da Kalv var død, tumlede han rundt i skoven i en kalvs skikkelse, og det var ikke behageligt at møde ham, men hvis folk havde ånds-nærværelse nok til at trække deres fyrstål op og slå gnister med det, fortrak han. Omsider måtte man mane spøgelse ned, det skete ved en gammel eg, af træets stamme udflød der fra denne dag en saft, som vedblev at rinde, til dets kraft var udtømt, og det visnede.

I en stue på Bramstrup er en kvinde, som gik igen på gården, nedmanet, og en pæl blev drevet igennem hende. På vejen uden for gården skal man kunne møde en stor sort hund med gnistrende øjne,

den stiller folk mærkelige spørgsmål, og hvis de svarer forkert, risikerer de at blive nøfledede af udyret.

## BRATSKOV

*Brovst sogn, Øster Han herred, Hjørring amt*

På Bratskov spøger en mystisk hvid dame. Man véd, at hun hedder *jomfru Katrine*, men hvem hun i grunden er, og hvornår hun levede, aner ingen. Hun går igen i et værelse på øverste stokværk, hvor hun bøjer sig over sovende og gennemviser dem, til de vågner. Man træffer hende også uden for gården i en mærkelig, ikke synderlig dyb sænkning, der endnu bærer navnet »Katrines lyst«, og som skal være gravet, for at hun — medens hun levede — kunne gå tur ugeneret af den stride vestenvind.

Katrine havde mange elskere, og når hun blev træt af dem, lod hun dem kaste gennem en skakt i øverste stokværk og ned i kælderen, hvor de omkom. Da man for en del år siden nedrev en skorstenslignende konstruktion på gården, fandtes i bunden en hel del knoglerester, de blev undersøgt, og det viste sig, at de virkelig stammede fra mennesker.

Det var ikke altid lige behageligt at være pige på Bratskov, thi når der skulle fyres i gruekedlen i bryggerset, besvime de, der havde optændt ilden, og det skyldtes nok ingen anden end en gammel rødøjet mand, som gik igen.

Første gang, han blev observeret, var en juleaften, da folkene havde været oppe at spise julenadver. De så da en gamling stå ved porten og pirke i brolægningen med en kæp. En af karlene gik hen for at hilse på ham og troede vel, at det var en tigger, men i det samme rettede manden sig op og så på karlen med et par gloende røde øjne, hvilket i nogen grad svaledes dennes lyst til at komme i snak med ham.

Siden viste den gamle sig ofte, han holdt med forkærlighed til på det sted, hvor træhesten engang havde haft sin plads, og det endte altid med, at han gik ind i bryggerset, hvor han stod og så lidt på gruekedlen, inden han forsvandt. Til sidst lod man en præst mane ham ned, og det har hjulpet så meget, at man ikke ser ham mere, men i bryggerset er der stadig nogen uro.

## GORM BENZON

Da der endnu hørte landbrug til Bratskov, holdt nissen til på avls-gården, og han var en drillepind. Engang havde han forset sig på røgteren, og da denne gik aftenrunde i kostalden, fandt han en nyfødt kalv liggende bag en af køerne; med stort besvær bar han den hen til et særligt indelukke, men i det samme, han vendte ryggen til, lød der en skoggerlatter, og kalven var forsvundet; det var nissen, der drev sit spil.

To gange gentog det samme sig, og da røgteren tredie gang fandt en nyfødt kalv bag koen, var han godt gal i hovedet. Han tog kalven, bar den ud og smed den på møddingen, hvorefter han skyndte sig ind.

Resten af natten var alt roligt; men næste morgen, da røgteren kørte grebningen ud, fandt han en nyfødt kalv liggende død på møddingen, for sidste gang havde den været rigtig nok.

På Bratskøvs mark syd for gården fandtes et sted, som folk kaldte »det grimme hjørne«, og det var opfattelsen, at hér mødtes alt det skidteri, der gik på de store gårde i omegnen, og lagde råd op om, hvordan de bedst skulle genere gårdenes beboere. Når de trådte sammen, var det altid i hovedløse sorte svin og hundes lignelser.

## BREJNINGGAARD

*Brejning sogn, Bølling herred, Ringkøbing amt*

For mange år siden ejedes herregårdene Brejninggaard og Slumstrup af *Hans Lange* († 1609), og han rejste ofte frem og tilbage mellem dem. En aften kom han forbi Brejning kirke, som ligeledes tilhørte ham, og så da, at der brændte to lys på alteret; han fandt, at dette var ødsleri, steg af vognen og gik indenfor. Første gang, han slukkede lysene, var det i Gud Faders navn, men da han kom til døren, brændte de igen. Han slukkede dem påny, denne gang i Sønnens navn, men resultatet var det samme. Tredie gang, han pustede lysene ud, skete det under påkaldelsen af Helligånden, og nu forblev de slukte.

Da herremanden nåede våbenhuset, lå der en drage og spærrede ham vejen; han ville springe tilbage, men var som naglet til stedet, og da han prøvede at trække sit sværd, bandt det i skeden, så det ikke kunne vristes løs.

I sin kvide bad Lange til Gud om frelse og lovede, at han som tak ville bygge et nyt kor til kirken. Nu kunne han atter bevæge sig frit og trække sværdet. Han huggede til dragen, men i det samme lød en gådefuld røst, der sagde: »Drag og hug igen!« Herremanden fulgte rådet, det forekom ham imidlertid, at dragen var blevet til en vinget hest. Endnu en gang lød røsten, herremanden huggede, og dyret, der i mellemtiden havde skiftet karakter til en almindelig hest, faldt om. Lange sprang over den og gik til sin vogn, men hér var hans ene hest styrtet, den lå død på vejen med mærker af tre sværdhug i kroppen.

Lange holdt sit løfte: han gav kirken et nyt kor, og sagnet fortæller, at han siden i sit våben førte en overhugget hest med et sværd plantet i panden. Det er dog en forveksling med hans hustrus, Johanne Skrams fædrene våben, der har en halv enhjørning.

En højst egenartet spøgerihistorie berettes fra Brejninggaard:

På gården boede to søstre, hvoraf den ældste i den grad skyede børn, at hun under ingen omstændigheder ville giftes, før hun var over den alder, hvor hun kunne risikere at få småfolk. Den anden søster giftede sig, og hendes mand fik Brejninggaard.

Da den barnesky dame var fyldt 50, blev hun pludselig syg og døde. Nogen tid derefter gik barnepigen i haven med den yngre søsters børn, da der kom en ældre dame hen til dem; hun gav sig i leg med de små, og de havde nogle fornøjelige timer sammen.

Hver dag gentog det samme sig: Når børnene var i haven, dukkede damen på en eller anden måde også op, og efterhånden blev de gode venner med hende.

På gården var der et spædt barn, som endnu ikke kom ud, men efter nogen tids forløb spurgte damen barnepigen, om denne dog ikke ville hente den mindste, for hun ville så gerne have lov til at svøbe og pusle sådan en lille trolld. Barnepigen var ikke rigtig dristig ved det, men da vejret var varmt og godt, mente hun ikke, der kunne ske alverden derved; hun gik ind og spurgte godsejeren, og da han havde hørt så meget pænt om den rare ældre dame, gav han lov.

Lidt efter kom han imidlertid til at tænke over, at det i grunden var et besynderligt ønske, den ældre dame havde ytret, han listede derfor ud i haven, hvor han så kvinden, som han syntes, han på en eller anden måde skulle kende, sidde på en bænk og svøbe den spæde.

## GORM BENZON

Han gik hen og taltale hende; hun rejste hovedet og sagde: »Forstyr mig ikke, hvad jeg forsømte i levende live skal nu opfyldes«.

Godsejeren veg bestyrtet tilbage: damen var hans afdøde svigerinde! Roligt svøbte hun barnet færdigt, lagde det varsomt på bænken, nikkede smilende og forsvandt. — Man så hende aldrig siden, men børnene savnede deres gode legekammerat.

## BROBYGAARD

*Sønder Broby sogn, Salling herred, Svendborg amt*

På Brobygaard levede under svenskekrigene en meget stærk ladefoged, som tillige havde den egenskab, at han var skudfast, så ingen kugle bed på ham. Da han en dag kom hjem til sit hus, fandt han to svenske soldater, der var ved at plyndre. Den ene slog han ihjel på stedet, den anden flygtede, men blev indhentet på den såkaldte Odense Banke og dræbt. I det samme kom en svensk officer kørende forbi med sin unge hustru og deres lille barn. Ladefogeden, der var optændt af vildt raseri, overfaldt dem og dræbte først manden, hvorefter han lod den stakkels kvinde vederfares samme skæbne. End ikke barnet gik fri, fogeden greb det i benene og knuste dets hoved mod en sten.

Længe efter hørte folk, som om natten passerede dette sted, et lille barn græde.

## BROKSØ

*Herlufmagle sogn, Tybjerg herred, Præstø amt*

Når man sover i et bestemt værelse på Broksø, kan man høre, hvordan der inde i værelset ved siden af festes, råbes og musiceres, men hvis man går ud på gangen, hen til det pågældende værelse og lukker døren op, er der intet hverken at se eller høre. Gildet er efter sigende en genspejling af ét, som en herremand engang holdt, medens hans kone lå i barselseng, ved festlighederne glemte man hende ganske, så både hun og barnet døde.

På gange rundt om på gården har folk observeret en hvid dame, men hvem hun er, og hvorfor hun går der, véd ingen mere.

## BROHOLM

*Gudme sogn, Gudme herred, Svendborg amt*

Medens Otte Skeel's enke, fru *Ide Lunge* († 1671), sad på gården, hændte der noget besynderligt: En pige gik en aften forbi Lillesø og så nogle mandslinger med store hoveder og korte ben trunte rundt ved søens bred og vende i nogle dynger, der i den aftagende månens lys skinnede som sølv og guld.

Netop som hun nåede søen, forsvandt puslingerne, og gullet og sølvet viste sig at være almindelige tørvestakke. Alligevel stak hun to af tørvene i sit forklæde, men efterhånden blev hun træt af at slæbe på dem og smed dem fra sig. Omsider kom pigen hjem og ville gå til ro. Hun rystede sit forklæde, og noget klirrede mod gulvet. Det viste sig at være to sølvklumper. Nu gik det op for hende, at det virkelig var sølv og guld, der havde ligget ved søen. Hun skyndte sig tilbage efter de »tørv«, hun havde smidt væk, men de var sporløst forsvundet, og da hun fortsatte til søen, var såvel de underjordiske som deres skatte borte, så hun måtte kønt nøjes med de to småklumper, der var blevet tilbage.

Næste dag fortalte hun sine forældre om den oplevelse, hun havde haft, og da sølvet var fundet på hovmarken, der hørte til Broholm, fandt faderen det bedst at aflevere det til fru *Ide*.

Nådigfruen hørte beretningen om troldene, hun modtog også fundet, men som bevis for, at hun påskønnede sine bønders ærlighed, lod hun af sølvet forarbejde nogle sirlige småting til pigen.

En skønne morgen stod der foran trappetårnet en stor kobberkedel. Dens låg var fast skruet til, og fru *Ide* forlangte at få den båret op i sit soveværelse. Det var nu ikke helt lige til, for den var så tung, at alle gårdens karle tilsammen havde ondt ved at rokke den; omsider lykkedes det dog, og den blev stillet ved siden af fru *Ides* seng, hvor den i flere år havde sin plads. Det hed sig, at den rummede en mægtig skat, som en høvding havde sænket i Lillesø, inden han drog på krigerfærd.

Så brød svenskekrigen ud, og ved juletid gik der rygter om, at man snart kunne vente besøg af fremmede tropper. Fru *Ide* fandt det rådeligst at bringe sin skat i sikkerhed. Kedlen blev bakset ned af trappetårnet og op på en slæde, hvor også nådigfruen tog plads. Det

## GORM BENZON

var vistnok meningen, at kedlen skulle have været til Mullerup, og for at skyde genvej ville fru Ide køre over den tillagte Gudme Sø.

Det viste sig imidlertid, at isen var for tynd, den begyndte at give efter under slæden, og Ide Lunge måtte springe af. I det samme brast det under slædens bagende, kedlen gled ned og forsvandt med et plask i det sorte vand, men ellers skete der ingen ulykker, og fruene kunne uskadt vende hjem til Broholm.

Flere gange har folk forsøgt at bjærge skatten i Gudme Sø, men det er ikke lykkedes, og et sted i bundens dynd står kedlen med trolde-nes sølv og guld endnu.

## BRØNDLUND SLOT

*Åbenrå købstad, Åbenrå amt*

På Brøndlund Slot levede engang en amtmand ved navn *Gynteroth*; han var barnløs og dertil overmåde godgørende, han oprettede således en stiftelse som stadig består. Om ham fortælles, at han endnu ved nattetid jager i en skov nær ved byen, ikke som en straf, men som en belønning for sine mange gode gerninger.

## BYGHOLM

*Horsens købstad, Skanderborg amt*

*Holger Danske* ligger begravet i en stor høj på herregården Bygholms mark. Engang da man gravede i denne høj, fandt man et sværd så tungt, at tolv heste med nød og næppe kunne trække det ned til gården. Det viste sig da også at være uheldigt, at man havde taget det, thi hver aften blev der en rumlen og bragen på gården, så det lød som om murene skulle styrte sammen.

Enden på det hele blev da, at man tog sværdet og ville trække det tilbage til højen, og det viste sig nu, at dén vej kunne to heste mægtigt slæbe det. Holger skal bruge dette sværd, når tyrken engang erobrer Danmark og vander sine heste i Viborg Sø.

Bygholm har også haft en lindorm, den tog alle kalve og lam, og derfor opfødte man en tyr i tre år med hvedebrød og sødmælk, hvorefter den sendtes mod lindormen. Efter en hård kamp bukkede lindormen under, og da man bagefter undersøgte dens hule, viste det sig, at der var syv unger, som alle blev dræbt.



*Ide Lunge († 1671). Maleri fra 1637 på Gavno (Frederiksborg).*



GORM BENZON

## BÆKMARK

*Flynder sogn, Skodborg herred, Ringkøbing amt*

Det var en almindelig kendt sag, at der om natten gik en hvid dame i herregården Bækmarks have. Mange havde set hende, men hun havde aldrig fortrædiget nogen.

En juleaften sad folkene på gården og spillede »i brudeseng«. En af karlene tabte hele tiden, og spillet var til ende, uden han havde »vundet« nogen af de »udsatte« piger. Da han rejste sig for at gå til ro, sagde han for spas: »Så er der jo ikke andet for, end at jeg må ligge ved den hvide jomfru i nat«, hvorpå han åbnede døren og råbte hendes navn tre gange.

Alle morede sig kosteligt over spøgefuldheden, men ved midnatstid tvang en uforklarlig magt karlen til at stå op og gå ud i haven. Han var borte et stykke tid, og da han kom tilbage, var han så svedig, at hans skjorte kunne vrides. Nat efter nat gentog det samme sig; de andre prøvede at holde ham tilbage, men han fik raserianfald, og ingen kunne standse ham.

Til sidst henvendte han sig til en præst, og denne mødte op for at mane spøgelse; rigtig magt over det kunne han imidlertid ikke få, fordi karlen selv havde indladt sig med det, dog sagde han, at hvis karlen rejste ned syd for Kongeåen, skulle spøgelse ikke længere have nogen magt over ham.

Engang, mange år efter, vendte karlen tilbage til Bækmark, drevet af hjemve, men allerede første nat måtte han ud til den hvide jomfru, så han forlod straks på ny Danmark og slog sig ned et sted i Holsten.

## BØRGLUM KLOSTER

*Børglum sogn, Børglum herred, Hjørring amt*

Indtil ved 14-tiden den 27. juni 1966 kunne jeg kun skrive om spøgelse som noget, andre havde set. Hin eftermiddag stiftede jeg imidlertid på Børglum bekendtskab med en »gejst« og tør derfor stå inde for, at det virkelig spøger på det ældgamle kloster.

Jeg sad alene i det store kirkerum på en bænk nær døren og var optaget af at spole en film ud af fotografiapparatet, da jeg fornemmede en svag lyd, — nærmest som af en fugl, der basker mod ruden.

Jeg så op og fik øje på en skikkelse, der henne fra døren kom glidende over gulvet.

Jeg var bestemt ikke forberedt på at træffe spøgelser, hvilket måske kan forklare, at fænomenet i første øjeblik gjorde så lidet indtryk på mig, at jeg bøjede mig ned over apparatet for at spole videre. Pludselig stod det imidlertid klart for mig, at der vist i grunden var noget usædvanligt på færde. Jeg kiggede atter op og nåede at se skikkelsen bevæge sig vel omkring fire-fem meter, indtil den forsvandt bag et murfremspring.

Jeg lagde apparatet og gik hurtigt hen for at se, hvor spøgelset var blevet af. Hele rummet var let overskueligt, men der var ingen at øjne.

Mange har berettet om den intense uhyggefølelse, der bemægtigede sig dem i stunder, hvor de fik lejlighed til at kigge gennem nøglehullet til det hinsidige. Dette spøgelse fik ikke på nogen måde hårene til at rejse sig. Det hele virkede udramatisk og selvfølgelig.

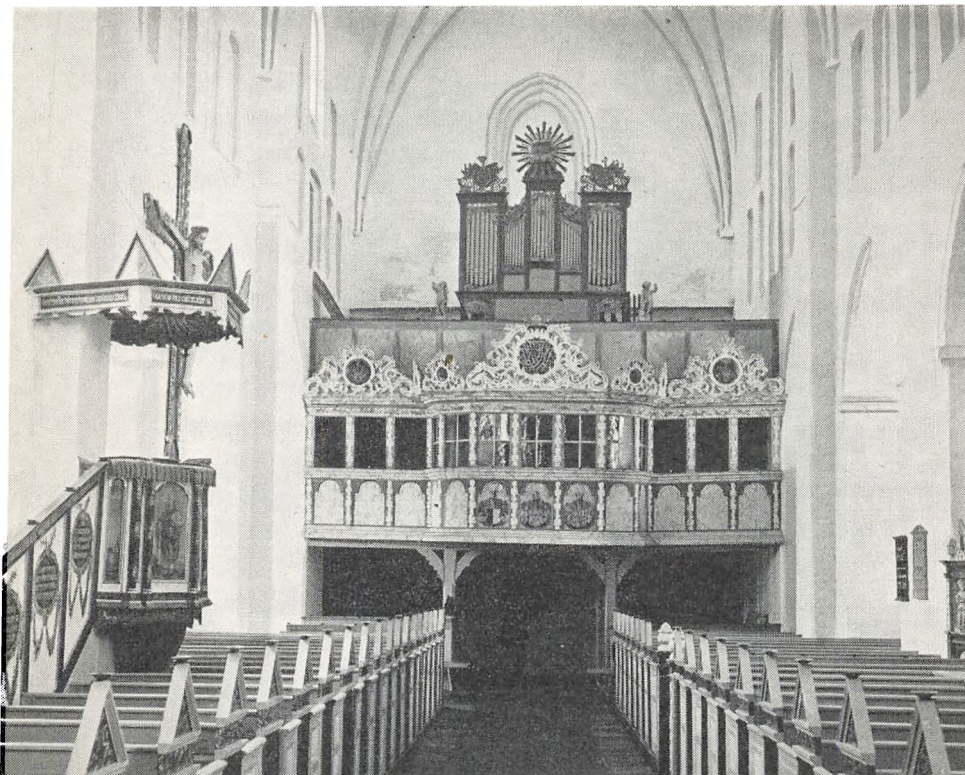
De skildringer, der haves af spøgelser, viser dem som en såre uensartet gruppe. Nogle er at se til ganske, som var de levende mennesker, andre er tågede gestalter, medens andre igen manifesterer sig som besynderligt u håndgribelige lysfænomener.

Børglum-spøgelset — eller vel rettere genfærdet — var et luftigt væsen udseendemæssigt beslægtet med de mørke pletter, der danser for øjnene, hvis man har set mod solen eller er blevet blændet af stærkt lys. Det havde skarpe konturer som et kappe- eller kutteklædt menneske, og omkring det tegnede sig en smal, svagt lysende bræmme. Der kunne ikke være tale om noget blændingsfænomen; det var regnvejrd den pågældende dag, og kirken henlå i dunkelt lys.

Genfærdet havde højde som et gennemsnitsmenneske, det var røgfarget, — måske en anelse over i det violette, men der var ikke aftegnet ansigtstræk, klædefolder o. lign. Jeg er tilbøjelig til at tro, at jeg kunne skimte baggrunden gennem skikkelsen, men er dog ikke helt sikker derpå.

Jeg havde absolut ikke indtrykket, at det var en død, der åbenbarede sig, snarere var det et halvt udvisket spejlbillede af noget, der engang havde været. Om at fotografere kunne der ikke være tale, da jeg ikke havde film i apparatet.

Der er meget pusleri på Børglum, og de præmonstratensermunke,



*Skibet i Børglum klosterkirke set mod vest mod den af Frederik Kjærskiold opsatte herskabsstol (fot. Nationalmuseet).*

som var stedets oprindelige beboere, lader undertiden høre fra sig. En protestantisk biskop, som i 1700-tallet besøgte gården, skal således have haft en ikke helt sædvanlig oplevelse: En nat dukkede der nemlig et par munke op i hans værelse, hvor de blev en stund og nidstirrede ham, indtil de omsider fortrak.

Noget tilsvarende om end af mere grell karakter overgik den grubleriske og ængstelige bisp, Peter Kierkegaard (1805-88), som overnattede på klosteret i forbindelse med en visitats. Han havde ondt ved at falde i søvn og følte hele tiden en sær uro omkring sig. Omsider

blundede han hen, men vågnede kort efter på ny og så til sin rædsel, at hele værelset var fyldt af munke. Efterhånden blegnede billedet dog, og alt blev roligt.

En lille mand, måske en munk, bevæger sig ved højlys dag med isomme fjed hen ad hovedbygningens lange korridorer, hvor den nuværende ejers mor ved to lejligheder så ham. Første gang kom fru Rottbøll fra en stue ud i den hvide korridor, hvor man netop var ved at få malet. Hun fik øje på en lille mand, der marcherede af sted med raske skridt, antog ham for maleren og råbte: »Hov, det er i den anden ende af korridoren, der skal males!« — »Jamen jeg står da vist, hvor jeg skal«, lød en stemme bag hende. Noget desorienteret vendte fru en sig, og ganske rigtigt: dér stod maleren og svang kosten på rette sted. Da hun atter ville se efter den lille mand, var han væk.

Anden gang, fru Rottbøll så ham, var i den såkaldte munkegang, hvor han ligeledes havde meget travlt. Hun opnåede aldrig at se ham forfra, og i begge tilfælde forsvandt han på gådefuld vis.

Inde i kirken, på vestvæggen, ses en granitsten, hvor et firbenet dyr, — ikke ulig en kat — er hugget ud. Det hedder sig, at der bag denne sten er indmuret en vældig skat. Man har søgt efter den, men hidtil uden held, den kommer nok også først for dagen, når Børglum engang brænder, og da vil der være penge nok til at genopføre gården for.

Man kan ikke skrive Børglums sagnhistorie uden at berette om bispem *Oluf Glob*, der blev myrdet af sin frænde, *Jens Glob* den hårde.

Jens Glob's far ejede hele Thy med undtagelse af lidt kirkegods. Sønnen var sendt til Franken for at lære ridderlige idrætter og høviske lader, men i flere år havde han intet hørt til ham og troede ham død. Da faderen forlod denne verden, sad hans enke derfor ene tilbage med det udstrakte gods, og det fik Børglumbispen, hr. Oluf, lyst til at eje.

Først påførte han enken småprocesser for at gøre hende ked af besiddelserne, men da det intet hjalp, formåede han på grund af falske anklager paven til at lyse hende i band. Efter dette måtte ingen folk tjene deres brød hos hende, hvis de ikke selv ville rammes af bandet, ingen kirke måtte åbne dørene for hende, og hendes slægt og

## GORM BENZON

standsfæller skyede hende som en spedalsk. Kun en gammel tjenestekvinde blev hos hende, og sammen måtte de to føre hus, pløje, tilså marker og høste.

Det endte med, at bisp Oluf skaffede enken en pavelig tilsigelse på halsen, hvorefter hun havde at stille i Rom, og det var så meningen, at kirken herigennem skulle få lejlighed til at overtage hendes godser. Hun drog da også af sted sammen med tjenestepigen og med to sorte køer spændt for sin simple kærre.



*Granitkvader i Børglum Klosters kirke med relief af en kat — der utvivlsomt egentligt skal forestille en løve (fot. Nationalmuseet).*

Efter lang tids rejse nåede de til Franken, hvor de en dag kørte gennem en skov. Her mødte de en ridder med sine svende, han spurgte, hvorfra de kom og hvorhen de agtede sig. Enken fortalte om sin triste skæbne og om sønnen, hun havde mistet. Da så hun pludselig tårerne stå i ridderens øjne, han faldt hende om halsen med ordene: »Mor, jeg er den søn, om hvis liv I tvivler«.

Sammen vendte de to nu hjem til Thy, og sønnen lovede, at han ville drage sin frænde, Børglumbispen, til ansvar for overgrebene og få ham straffet, så moderen kunne få fuld oprejsning.

Først stævnede Jens Glob bispen for en gejstlig domstol, men her vandt bispen naturligvis processen. Så prøvede han i stedet at ramme ham gennem verdslige instanser, men det lykkedes stadig bispen at

sno sig fri af anklagerne ved at skyde sig ind under sin gejstlige stand, og da Jens Glob således måtte indse, at han ikke på den måde kom nogen vegne, besluttede han at tage sig selv til rette.

Juleaftens dag sendte han bud til sin svoger, *Oluf Hase* i Salling med besked om, at denne skulle komme til ottesang samme aften i Hvidbjerg kirke, thi da ville både bispem og Jens Glob være til stede og tales ved. Hvis Oluf Hase ikke kom, ville Jens Glob selv gæste ham, og da skulle han »takke ham lidet godt«.

Det var et herrens vejr, da Oluf Hase red af gårde fulgt af ti svende og to smådreng, og da de kom til Oddesund, var fjorden i sådant oprør, at ingen vovede at færge dem over. Ridderen gav nu sine svende hest og harnisk til eje og bad dem drage hjem, selv ville han prøve på at svømme over med sin hest. Samtlige svende erklærede imidlertid, at de ville følge ham, og alle red derpå ud i bølgerne. Ti mand skylledes væk af strømmen og omkom, kun de to smådreng og ridder Oluf selv kom i land på den nordre bred.

Ved midnatstide nåede de Hvidbjerg kirke. Lysene skinnede derinde, og alt syntes roligt. Da Oluf Hase trådte ind i våbenhuset, kom Jens Glob ham i møde med ordene: »Nu ser jeg vel, at Du ikke har ladet svogerspydet ringle i hæftet. Var Du ikke kommen, da skulle jeg vel have besøgt Dig dér Du varst!«

Hr. Oluf svarede: »Jeg er reden Dig denne rejse til vilje og jeg har derover mistet ti gode heste og svende. Selv er jeg næppe undkommen med livet. — Men hvorledes er Du og bispem kommen overens?«

»Vi er forligte«, lød svaret.

Nu blev Oluf Hase vred, han trak sit sværd og huggede ud efter Jens Glob med en bemærkning om, at hvis denne således havde slået en handel af med bispem og belastet svogerskabet så hårdt til ingen nytte, skulle hverken han eller bispem komme fra kirken med livet i behold.

Jens Glob undgik hugget ved at springe til side. Han åbnede døren ind til kirkerummet, pegede op mod alteret og sagde: »Således er vi forligte«. Dér lå bispem med kløvet hoved, svømmende i sit blod, og omkring ham var alle hans folk faldne. På den måde havde Jens Glob hævnnet den uret, som hans griske frænde havde påført hans mor, og deraf fik han siden hen tilnavnet »den hårde«.

Oluf Glob's lig førtes til Børglum og iført bispeskrudet lagt på en åben bære i kirken. Her stod han i nogle dage, indtil han blev begravet under gulvet. Men det er fortalt, at der i mørke nætter, i tiden efter jul, anes lys fra Børglum kirke, og sagte messesang toner fra de tykke mure. De, der har vovet at kigge ind, har set rummet fuldt af munke. På en prægtig katafalk ligger Oluf Glob, og bispehuen samler hans flakte hoved.

*Frederik Kjær*, som i 1735 adledes under navnet Kjærskiold, ejede Børglum Kloster fra 1716 og til sin død 1738. Han var en dygtig gods-ejer, men hård mod sine bønder og i visse måder lidet pietetsfuld. Blandt hans — efter bøndernes mening — værste handlinger var, at han sløjfede klosterets kirkegård, der dengang endnu benyttedes i tilslutning til kirken, for at omdanne den til pødehave.

Da hovbønderne, som han havde sat til at rydde den, mødte frem og spurgte, hvad man skulle stille op med de døde, der var gravet op i deres mere eller mindre intakte kister, svarede han: »Kør dem i pølen, de bæster«. Dette ubehagelige arbejde måtte bønderne så pænt gå i gang med, og man beretter, at ligenes tarme slæbte efter vognene, da de kørtes ned til pølen, hvor de væltedes ud.

At noget sådant ikke kunne gå ustraffet hen, siger sig selv, og fra den dag plagede døddningene Kjær, hvor han gik og stod. De nappede ham i arme og ben, så han blev »så blå, så blå«. Kun når han kørte i sin karet, måtte de lade ham i fred.

Orsider døde Frederik Kjær, men snart begyndte han at spøge så græseligt på gården. Især gik det hårdt ud over enken, som han op-søgte tidligt og silde og ville tvinge til at række sig hånden, hvad hun dog ikke turde indlade sig på.

En dag klagede hun sin nød for Tværsted-præsten, som foreslog at hun skulle brede forklædet ud, næste gang, spøgelset kom. Hun fulgte rådet, og det viste sig, at Kjær ville give hende en ring. Han kastede den i forklædet, men den var så varm, at den brændte igennem og faldt ned på gulvet.

Til sidst fik man nok af denne uregerlige ånd, der færdedes på Børglum, som var den stadig dets rette ejer, og man tilkaldte Tværsted-præsten for at få spøgelset sat ned.

Det viste sig imidlertid at være en alt andet end taknemmelig op-

gave. Præsten kunne ikke ret få has på Frederik Kjær, og det blev ikke til stort med maneriet. Til sidst enedes de dog om, at den, der vandt et væddeløb fra Børglum Kloster og til Munkebro sønden for gården, skulle have magten. Præsten kørte afsted hen ad vejen alt, hvad bæsterne kunne trække. Spøgelset brød sig vej frem i jorden med albuerne, men alligevel var det nær kommet først. Just som præsten kørte ud på broen, brast jorden bag ham, og Kjær stak hovedet op.

Så gav spøgelset omsider køb, men præsten måtte dog indrømme det en ugentlig friaften, hvor det kunne gøre, hvad det ville, samt lov til at nærme sig Børglum Kloster et hanefjed hver julenat. Hvad der i øvrigt sker, når Kjær engang kommer frem, véd vist ingen, — måske skal gården synke.

Beretningerne om, hvor Kjær blev sat ned, er divergerende. Nogle mener, at han står under en stor sten, norden for gården, andre, at præsten fik ham helt ud i Gåselunerne. Det kan imidlertid gerne være, at han i virkeligheden sidder og kukkelurer et sted i gårdens murværk, og herom er at fortælle:

På en af sine frinætter besøgte Kjær sit gamle hjem, og da der netop var kommet en gæst, besluttede han at sætte denne en forsvarelig skræk i livet. Da den fremmede derfor var blevet vist hen til sit værelse og var ved at gå i seng, dukkede Kjær pludselig op og begyndte at puste sig i vejret, så han tilsidst nåede loftet. — Manden sad på sengekanten og iagttog ham uden synderlig interesse.

»Er Du ikke bange?« brølede Kjær tilsidst, men det var den anden langt fra, derimod fandt han et vridbor frem, borede et hul i væggen, pegede på det og sagde: »Når Du kan blive så stor, kan Du da også gøre Dig så lille, at Du kan komme ind i dette hul?«

»Det er min mindste kunst«, påstod herremanden. Vips var han lille som en bi og smuttede ind i hullet. Dette var akkurat, hvad den fremmede havde ventet på, han knaldede en prop ind deri, og Kjær måtte smukt blive, hvor han var. — Siden har vist ingen set ham.

Den varme ring, Kjær gav sin hustru, beviste klart, at når han ikke tumlede sig på gården, opholdt han sig et sted, hvor ingen frøs. Også en unavngiven frue på Klosteret skal være havnet i helvede, og hun blev endda hentet af fanden selv. Han stillede ved hendes



GORM BENZON

dødsleje i skikkelse af en sort hund, der ikke lod sig drive ud, og ved begravelsen fulgte den hele tiden efter kisten.

## CHRISTIANSBORG

*København*

En forlængst afdød kammerherre havde lejlighed på Christiansborg. Engang skulle der males og moderniseres, og han flyttede derfor en tid hen i nogle andre værelser på slottet.

Den første nat vågnede han omkring klokken ét ved at høre støj på trappen, hvor flere personer kom løbende ned; et øjeblik efter rullede en vogn hen over gården, og kammerherren gik til vinduet for at se, hvem der mon rejste på dette besynderlige tidspunkt, men der var intet at bemærke.

Flere nætter gentog det samme sig, og det endte med, at kammerherren spurgte en af slottets funktionærer, hvad det dog var for et besynderligt rumleri. Svaret lød, at just i værelset hvor han sov, havde Struensee ligget den nat, han blev fængslet, og siden hørtes hver evige nat den samme støj.

## CHRISTIANSSÆDE

*Skørringe sogn, Fuglse herred, Maribo amt*

En vinteraften spadserede grev *Christian Ditlev Reventlow* († 1775) i Christianssædes skov, da en hvid dame viste sig for ham, hun fortalte, at hun var genfærdet af en pige, der havde født i dølgsmål, dræbt barnet og gravet det ned i en bås i Christianssædes kostald. Hun bad nu så mindeligt, om greven ville grave barnet op og drage omsorg for, at det blev begravet i indviet jord, og den elskværdige jorddrot lovede at opfylde hendes ønske.

Næste dag tilkaldte han ladefogeden, som han befalede at bringe sagen i orden. Fogeden fandt også godt nok benraden i den anviste bås og lagde den i en kiste, da jorden imidlertid var frossen, udskød han selve begravelsen lidt.

Greven troede naturligtvis, at sagen var i skønneste orden, men et par dage efter mødte han atter pigen, som bebrejdede ham, at han ikke havde holdt sit løfte. Greven lod på ny ladefogeden kalde og gav ham en alvorlig irettesættelse. Han forlangte, at kisten blev begravet

endnu samme nat, om så ladefogeden skulle brække jorden op med hænderne. Den blev da jordet på Skovlænge kirkegård, og siden har pige-genfærdet ikke vist sig.

## CLAUSHOLM

*Voldum sogn, Galten herred, Randers amt*

Der tales meget om spøgerierne på Clausholm, og mest kendt er nok fortællingen om de 22 trin, som bibliotekar Dumreicher oplevede, og hvorom han har berettet følgende: »Når aftenen kom, og den sidste pibe blev røget på trappen foran hoveddøren, kunne det brede gårdsrum mellem de lange, grå fløje fyldes af skygger og skumringen på den særeste vis. Hver fulde time kom — just som lyden af klokkeslagene døde hen — en skikkelse frem fra fløjgavlen, standsede midt for og begyndte at synge. Det var vægteren, som troligt natten igennem sang de gamle vægtervers, mens flagermusene strøg forbi i dæmringslyset (skumringslyset). Under ekkoet af dem kunne man sove trygt. Og det gjorde jeg — indtil næstsidste nat. Henad halvét vækkede en knagende lyd mig. Og lidt efter hørte jeg fra Anna Sophies kabinet endnu en lyd, denne gang af tunge, langsomme skridt. I samme øjeblik var jeg klar over, at jeg måtte have glemmt, hvad jeg havde lovet oldfruen, og ikke lukket yderdøren, så en eller anden vagabond nu var i færd med at søge natlogi. Med lyset i hånden listede jeg hen til den lille tapetdør. Stående ved den talte jeg ialt 22 tydelige skridt. Nu måtte han være ved døren. Jeg rev den op — værelset var tomt. Men en af fløjddørene, som om aftenen faktisk havde været lukket fast i, havde åbnet sig på vid gab«.

Mere dramatisk er en skildring af, hvordan en af gårdens ejere engang ville afsløre skridtene, som påstås at blive gået af Frederik IV's dronning til venstre hånd, *Anna Sophie Reventlow* († 1743). Han satte sig en aften op i værelset, hvor spøgeriet skulle foregå, anbragte et bord ved siden af sin stol og lagde to ladte pistoler derpå. Tjeneren tog opstilling bag stolen.

Ved midnatstid begyndte skridtene ganske rigtigt. Godsejeren fik rakt pistolerne af tjeneren og råbte: »Holdt, eller jeg skyder«, men skridtene fortsatte, og så trykkede han af.

## GORM BENZON

To skud bragede gennem slottet, men da ekkoet var døet hen, hørtes de sidste af de 22 skridt. Det var sidste gang, man forsøgte sig med spøgelsesjagt på Clausholm.

Nu er det triste blot, at folk, som véd, hvad de taler om, siger, at det slet ikke er i dronningens kammer, skridtene lyder, men på trappegangen, og at det slet ikke er dronningen, men en anden, der træder dem, — og sådan noget er jo lidt kedeligt at erfare.

## DALLUND

*Søndersø sogn, Skovby herred, Odense amt*

*Ejler Høg* († 1660) var den første person på Dallund, hvormed der i dag kendes sagn. Han har åbenbart gjort noget slemt, medens han levede, thi efter døden måtte han gå igen. En nat hørte den fattige skomager i Søndersø en stemme udenfor, som sagde: »Jeg er Ejler Høg, sy mig et par gode lange, stærke støvler, jeg kan ikke have mine ben i fred for hunde!« Skomageren fandt, at det var en underlig ordre, men lavede dog støvlerne som befalet og hængte dem en aften udenfor på håndtaget til sin dør. Næste morgen var støvlerne væk, men i stedet hang Høg's gode røde kappe dér som betaling, og skomageren lod gøre klæder af den til sine børn.

Snart opdagede herskabet på Dallund imidlertid det fine tøj, børnene gik klædt i, og da de erfarede, at det var Høg's kappe, der således var omdannet, sigtede de skomageren for tyveri. Ingen troede naturligvis på historien om genfærdet, og det så sort ud for den lille håndværker.

Men just da dommen skulle afsiges, fløj dørene til retslokalet op, der gik en stormvind gennem salen og en næve blev dundret i bordet foran dommeren: »Jeg er Ejler Høg«, råbte en brøsig røst. »Kappen er min, og kappen må han have«.

Så var der ikke mere at diskutere, dommeren frikendte skræklagen den sagesløse skomager med mange undskyldninger.

Oberst *Günther Didrik v. Finecke* († 1729), var en hård negl, han går i sagnene oftest under betegnelsen »generalen«, hvad vi da også vil kalde ham hér, og han forveksles i øvrigt ustandselig med sin søn, højesteretsassessor *Theodosius Ernst Frederik v. Finecke* († 1801).



*Dronning Anna Sophie, født Reventlow († 1743). Maleri af J. S. Wahl (?) på Christiansgade (Frederiksborg).*

Generalen havde det slettest tænkelige forhold til sine bønder, som han generede ret så kraftigt: han lod dem sidde i hundehullet og ride træhesten, — ja, enkelte fik en så hård behandling, at de døde deraf. Generalen døjede ikke at se sine folk gå omkring og dampe på en pibe, han rev den af munden på dem og kylede den ud i søen ved gården. Der skal på den måde være havnet en aldeles enestående samling tidlige 1700-talspiber på dens bund, og antagelig ligger de der endnu.

Generalen kom ualmindelig dårligt ud af det med præsten i Allesø; de førte vældige processer mod hinanden, og det var nok mest, fordi præsten ikke kunne billige, at Finecke mishandlede sine bønder. Når han så en arm bondemand blive sat på træhesten, råbte han til herremanden: — »Giv den smalle krikke dér en tønde havre, så den kan bære den gamle bonde«, og fik nogen prygl, lød sjælehyrdens ord: — »Er det en djævel, så slå til, er det et Guds barn, så hold op!«

Meget kunne berettes om generalen og bønderne, men det ville føre for vidt at komme ind på det hele. En lille, fornøjelig episode bør dog fremhæves:

Generalen red ud i marken for at prygle en bonde, som på en eller anden måde havde vakt hans mishag. Bonden, der netop gik og pløjede med et seksspand, var udmærket klar over, hvad der var i vente, da generalen med hævet pisk red op på siden af ham. Han lod, som om han blev meget forfærdet og kom til at fjumre sådan i det med seksspandet, at alle hestene gav sig til at galopere rundt om generalen, så denne kom til at sidde i midten af en hestekarrusel. Nådigherren råbte højt om hjælp, og forbløffende hurtigt lykkedes det bonden at genvinde herredømmet over spandet, så det standsede. Generalen lovede ham alle de prygl, der kunne anbringes på hans syndige ryg, men så gik det atter galt, hestene satte i endnu vildere galop. Nu var v. Finecke mør, han bad om godt vejr og svor en dyr ed på, at han aldrig ville røre bonden mere. Da standsede hestene brat, og den fortumlede herremand slap fri.

Generalen havde en trofast hund ved navn Filipine; en af de sider, han satte højest hos den, var dens forkærlighed for at bide folk i benene. Da den døde, sørgede han inderligt og lod en mindstøtte rejse over den i parken. Samme æresbevisning blev hans 35-årige

trofaste hest, hvormed han havde redet så megen jord ind fra omegnens bønder, til del, men begge monumenter er desværre i dag forsvundet.

Man kan nok tænke, at generalen ikke fik lov til at dø i fred som ordentlige mennesker. Da han var omkring de fyrre, afrejste han fra denne verden. Et par djævle indfandt sig på gården og klaskede ham mod væggene, så der kom en mængde uafvaskelige blodpletter, derpå besteg han en ildvogn ganske som profeten Elias, blot med den forskel, at han ikke drog af med samme destination.

Udgangstilladelse fra det lune opholdssted er dog ikke blevet ham nægtet, han spøger slemt på og ved Dallund. Om foråret drager han som den vilde jæger over gården på sin gamle hest, ellers nærmer han sig den i en lille lukket vogn med kun to heste for. Der sidder ingen på bukken, hestens tømmer fører ind gennem et lille hul i vognen, og i mørket sidder generalen. Til tider lader han såvel hest som vogn stå og vandrer omkring på gården iført en mørk skødefrakke, hvidt halsbind og en trekantet hat. I hånden har han en bog med guldspænder, og han er kendelig på sin store, krogede næse.

Generalens søn, *Theodosius Finecke*, hørte ejheller til de vellidte herremænd, omend han absolut ikke var så slem som faderen. Han var ivrig arkæolog, og folk sagde, at han kom til Dallund for at søge sten, men fandt syv tønder guld, så velhavende har han været. Medens generalen så sandelig ikke var nogen bangebuks, var Theodosius et ængsteligt gemyt. Han sov bag 15 aflåsede døre, havde en ladt pistol liggende på natbordet og en dragen sabel på dynen.

Theodosius spøger så vel som sin fader, også han kommer kørende, men det er anderledes flot, thi det foregår med firspand og kusk på bukken. Gårdens porte kunne aldrig stå lukket om natten, fordi han skulle dér igennem.

## DRAGSHOLM

*Fårevejle sogn, Ods herred, Holbæk amt*

Ingen véd, hvornår Dragsholm blev bygget. Måske skete det allerede i 1100-tallet. Men om navnet fortæller sagnet, at der engang boede en drage i højen, hvor borgen nu ligger. Samme drage voldte store ulykker i det ganske Ods herred, og når den drog ud på sine

ødelæggelsestogter, fulgte den altid en bestemt vekselse, som endnu er kendelig i Dragsholms marker, og som kaldes Ormevejen.

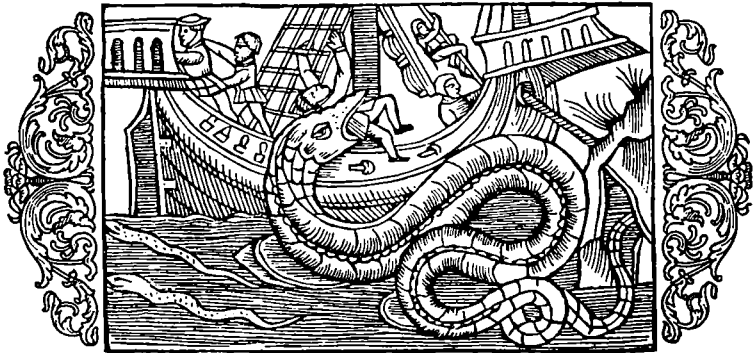
Som alle ordentlige drager havde også denne en forkærlighed for skønne jomfruer, som den med god appetit fortærede, og tilsidst var der snart ikke én jomfru tilbage på egnen. Da opfedede man to tyrekalve med fløde, hvedebrød og nøddekærner. I samfulde tre år fik de lov til at vokse sig stærke, og solen måtte aldrig skinne på dem.

Da man mente, de var kraftige nok, slap man dem løs mod dragen, og det kom til en rasende kamp. Længe bølgede den frem og tilbage, men det endte med, at tyrene gjorde det af med uhyret nær ved Fårevejle kirke. Imidlertid var de selv blevet så gennemsyrede af dragens forgiftede ånde, at de kun formåede at slæbe sig op til kirkedøren, inden de sank om og døde. Til minde om kampen lod man en billedhugger gøre en dragefrise, som indsattes i kirkens mur, og den borg, som rejstes på dragens høj, kaldtes Dragsholm.

Man vil vide, at der under borgen lå et frygteligt fængsel med navnet »Abrahams Skød«, og at *dronning Margrethe* lod kong Albrecht af Sverige indsætte hér.

Dragsholm byder på mange overraskelser: Da man således for ganske kort tid siden var i gang med nogle reparationsarbejder i kælderens under det store tårn, der engang rejste sig i hjørnet mellem nord- og østfløjen, opdagede man pludselig, at der var et hul i fundamentet. Et par sten blev pillet ud, og det viste sig, at der inde i muren lå en gang. Endnu er man ikke nået så vidt, at man kan afgøre, hvor den fører hen, om den fortsætter i murværket, eller om den går ned under jorden, den spærres nemlig af murebrokker, som engang er styrtet ned i den, og de skal først ryddes af vejen.

Gårdens nuværende ejer, godsejer J. Fr. Böttger, havde længe undret sig over en meget svær murværks-konstruktion, der ligger bag det gamle raritetskabinet, hvor der står en lang række skabe med ruder i lågerne. Sammen med sin søn fik han løftet et af skabene ud, og det viste sig da, at der bag det var et hemmeligt, hvælvet rum. I sandhedens interesse må det dog nævnes, at det måske ikke er første gang, det skjulte værelse er blevet opdaget. Ved en bestemt lejlighed så en baronesse Zytphen-Adeler en mand i en mærkelig gammeldags dragt gå gennem en stue på Dragsholm og forsvinde



*Søslange fra Olaus Magnus 21. bog ca. 1550.*

ind i et skab. Da skabet blev flyttet, fandt man bag det en dør og et rum, som ingen forud havde haft kendskab til.

I kraft af dets stærke befæstning var Dragsholm en tidlang statsfængsel, og det var især landets mere besværlige fanger, som sad dér.

Blandt de fanger, der døde på slottet, var *James Hepburn*, jarl af Bothwell. Om hans sidste år og endeligt hersker der nogen mystik. Nogle sagn fortæller, at han sad i strengt fængsel og til slut blev gal, andre at han var ved sin forstands fulde brug og stort set kunne færdes, hvor han havde lyst, samt at han undertiden om natten kørte bort i en lukket karet i en eller anden hemmelig mission.

Måske døde jarlen i 1575, måske først i 1578, og i Fårevejle kirke fremvises den dag i dag en naturbalsameret mumie, som påstås at være hans jordiske rester. Somme vil dog vide, at det slet ikke er ham, men en slotsfoged fra Dragsholm, *Kresten Pedersen Poder*.

Antagelig er den høje, grå, kappebærende mand, som folk undertiden har mødt i Dragsholms korridorer, jarlens genfærd.

For en del år siden løb en af slottets piger på den grå mand. Hun troede, der var kommet gæster til gården og spurgte høfligt den fremmede, hvem han var. Manden drejede sig langsomt om mod hende og betragtede hende skarpt. Derpå svarede han: »Om jeg også fortalte Dig det, så kendte Du mig ikke«, og med de ord forsvandt han for hendes øjne.





*James Hepburn,  
4. jarl af Bothwell  
(† 1575).*

Det skal ligeledes være jarlens vogn, som så mange har hørt skramle ind på gårdspladsen, og som ustandselig har narret folk til at løbe ned for at tage imod. Der foreligger flere hundrede beretninger om denne vognrumlen, og den kan således ikke afvises som fri fantasi. Der er givet mange spidsfindige »naturlige« forklaringer på, hvad rumleriet kan skyldes. En af teorierne går ud på, at der et sted under borgen ligger en tom vandledning, og at den fører ud under landevejen en lille kilometer derfra. Når en hestevogn hér kører over den, skulle lyden gennem ledningen kastes ned til Dragsholm. Det har endda været påstået, at der slet ikke er tale om vognrumlen, men murren i rørene, der bringer vand til Dragsholm.

Flere af statsfangerne går igen i det gamle hus, og umiddelbart efter besættelsens ophør så flere personer samtidig et af spøgelserne. Godsejer J. Fr. Bøttgers beretning herom lyder som følger:

»Dragsholm havde først været tysk kaserne, men siden indkvarteredes der også flygtninge. Da de efter befrielsen var vel ude af



*Hovedet af  
James Hepburn,  
jarlen af  
Bothwells mumie  
i Fårevejle kirke.*

huset, skulle jeg som leder af modstandsbevægelsen i distriktet sammen med min næstkommanderende gennemgå slottet for tyske efterladenskaber, — bl. a. en god del våben og ammunition. Der blev ført nøje regnskab med det hele, og en aften sad vi i stuen nærmest hovedtrappen og skrev op. Min kone, vores barnepige og dennes søster holdt os med selskab. Udenfor stod frihedskæmpere vagt, og vi var de eneste levende mennesker derinde.

Pludselig udbryder vi som med én mund: »Hvad var det?« og skynder os hen til havestuen. Vi havde alle set en krumbøjet mand løbe over gulvet derinde. Det så nøjagtigt ud, som om han til sin overraskelse havde mærket, at vi sad i den anden stue, og forsøgte at undvige os.

I begyndelsen tænkte ingen på, at det kunne være et spøgelse. Vi følte os overbevist om, at en af tyskerne havde holdt sig skjult, for at slippe fra at komme tilbage til al elendigheden. Alt blev ende-

vendt, men vi fandt ingen, så enten er der en hemmelig dør, vi ikke kender, eller også spøger det i havestuen.

I et værelse, hvor den sidste baron Zytphen-Adeler yndede at sidde med sit arbejde, skete det ofte hen under midnat, at lyset blev pustet ud, og samtidig havde baronen en fornemmelse af, at der stod én bag hans stol. Der var aldrig nogen at se, men hvis baronen forsøgte at tænke på ny, blev lyset prompte slukket igen af et iskoldt pust. Så måtte han pænt opgive at arbejde mere den aften, hvad enten han var færdig eller ej.

Ved siden af det lille teater på øverste stokværk er et værelse, hvor det ikke er rart at komme om natten. Det siges, at vægteren anmodede baronen om at blive fritaget for at gå derind under sin runde, og da baronen hørte, hvad han havde oplevet i værelset, lod han det omgående aflåse. Det er dog siden blevet åbnet på ny, og medens Dragsholm var herregårdspension, fungerede det som soveværelse. Det var imidlertid ikke alle gæster, der var lige begejstrede for at ligge der, fordi det ustandselig puslede i krogene, og bedst som man lå og sov, traf det sig at hovedpuden blev trukket bort under én.

Medens der endnu sad en kongelig lensmand på Dragsholm, hændte det, at hans datter forelskede sig i en svensk officer, som bortførte hende. Efter nogen tids forløb fik pigen imidlertid hjemve, og hun rejste tilbage til Dragsholm for at forsone sig med faderen.

Lensmanden var imidlertid en hård negl. Han lod simpelthen datteren indemure et sted i sydfløjen, og der stod hun, til hun ynkeligt omkom af sult og tørst.

I begyndelsen af dette århundrede blev der installeret moderne wc'er på Dragsholm, og i den forbindelse viste det sig nødvendigt at mejsle et stykke mur på tredje etage bort. Da man havde arbejdet et stykke tid, gav murværket pludselig efter, og bag det fandt man en lille hvælvet niche, hvori der stod en kvindelig benrad, den blev i al stilhed begravet på kirkegården, men nichen er endnu at se.

Engang i det 17. århundrede var der bal på Dragsholm, og herunder dansede en vis *jomfru Sechmann* sig ihjel. Antagelig har hun været brystsvag og fået en blodstyrting på grund af anstrengelserne. Frøken Sechmann er blevet Dragsholms hvide dame, og man kan



*William Halling († 1796), maleri af Jens Juel på Frederiksborg (fot. Niels Elswing).*

møde hende på slottet, men mere almindeligt er det, at hun svæver rundt ved Fruerlunden. Når de unge folk på gården om aftenen sad på bænkene og sjælede, hændte det, at der blev så besynderligt koldt ved siden af dem, og når de vendte sig, så de, at jomfruen også havde taget plads.

Dragsholms grå dame er en gammel baronesse, og som det var hendes skik i levende live, holder hun også efter døden et vågent øje med gårdens folk. Hvis de ikke passer deres arbejde ordentligt, kan det ske, at hun dukker op og giver dem en velfortjent røffel.

En morgen i høstens tid var Marie malkepige på vej ud til mar-ken. Det var ganske tidligt, og alle på Dragsholm sov endnu deres søde søvn. Da Marie kom forbi haven, blev hun fristet af de mange rødkindede æbler, og da hun troede sig alene, listede hun ind og plukkede nogle stykker.

Pludselig var der nogen, som prikkede hende i ryggen, og da hun vendte sig, stod hun ansigt til ansigt med den grå dame.

»Marie ved jo nok, at hun intet har med herskabets æbler at skaffe«, sagde spøgelse strengt, og så kan det ellers være, at Marie malkepige fik benene på nakken og kom af sted til køerne.

Et sted i Dragsholms store park skal en vældig skat ligge begravet. Det er en kobberport, som vist blev gemt dernede, dengang svensken var i landet. Mange gange har der været søgt efter denne port, og baron Zytphen-Adeler lod undertiden grave efter den.

Også i den nuværende ejers tid har man været på skattejagt, endda med de mest moderne hjælpemidler. Da et minørhold inden for hæren skulle trænes i at finde metalgenstande i jorden med deres minesøgere, blev Dragsholms park stillet til rådighed for øvelsen. Alle de lavere liggende områder blev gennemgået, og der blev fundet en mængde metalgenstande, men porten kunne ingen hitte. Den gemmer sig stadig et sted dybt nede i jorden, — hvis den da nogen- sinde har eksisteret.

## DRONNINGLUND

*Dronninglund sogn, Dronninglund herred, Hjørring amt*

Om Dronninglund kirke fortælles sagnet vedrørende bygherren, der

får hjælp af en trolde, og som til gengæld enten skal gætte dennes navn eller hører ham til. Se tilsvarende sagn under Katholm, side 152.

En frue på Dronninglund døde og blev sat ned i begravelsen i kirken; den første nat skulle nogle mænd — som skik og brug var — våge ved kisten, og de blev forinden godt beskænket med brændevin.

Da de havde siddet lidt derinde, begyndte de at drøfte den afdøde, og en af mændene brugte lidet høviske ord for at karakterisere hende og beskrive hendes gerrighed. I det samme var det, som om et uvejr brød løs i kirken; vindstød jog gennem rummet og pressede vinduerne op, alle lys blev blæst ud, og der var mørkt som i graven. Med undtagelse af hin, der havde brugt de sjofle ord om salig afdøde, slap alle vågemændene helskindede ud af kirken, men ham så man aldrig mere.

Brigadér *William Halling* († 1796) var en besynderlig mand, som nok kunne fængsle folks fantasi. Man påstår, at han var en fattig præstesøn, der tog ud for at gøre sin lykke, og som bl. a. i den engelske kolonihær i Indien samt som sørøver tjente store penge.

Da Halling skulle dø, kom pastor Paludan for at berette ham, han så da, at der lå en stor, sort hund foran brigadérens seng, og dyret lod sig ikke flytte. Da præsten ville læse lidt i den hellige skrift, fornam han samtidigt et voldsomt tryk på sine skuldre, så det sortnede for øjnene af ham. Siden den dag var han aldrig mere helt normal, han kunne ikke tåle at høre kirkeklokker og blev tilsidst så formørket, at han endte på sindssygehospitalet.

Som genfærd er Halling meget stiltfærdig, — det er vist mange år siden, man overhovedet har mærket til ham.

## DUEHOLM KLOSTER

*Nykøbing købstad, Thisted amt*

Dueholm Klosters ældste spøgeri må skrive sig tilbage til den katolske tid, hvor der boede johanittermunke på stedet; om dette har grevinde Olga Schulin († 1941) skrevet i sine erindringer:

»En nat vågnede min søster og hendes veninde, Augusta Steensen-Leth, som sov i et gæsteværelse, i hvis ydervæg fandtes en ganske smal lille dør, og herfra havde været en hemmelig nedgang til kældereren. Ved at høre en fjern, flerstemmig salmesang lyde op fra

neden blev de lysvågne, men turde næppe røre sig endsige tale. Da sangen havde lydt i 5 minutter, forstod den ene, at den anden var vågen, og sagde sagte: »Hører Du?« Jo, hun hørte, og fuldt vågne hørte de sangen endnu en tid; begge var dybt betaget af det oplevede. »Nå«, sagde stedets præst, provst Cederfeld de Simonsen, overbevist om derved at klare situationen, »hvad melodi sang de da?« — »Ordene kunne vi ikke høre, men melodien var: »Dejlig er jorden«. »Mærkeligt nok«, svarede provsten, »den eneste melodi, vi har bevaret fra munketiden«.

*Poul Tøttrup*, som ejede Dueholm fra 1762 til sin død i 1797, gik igen, og det straks efter, at han havde draget sit sidste suk. Pigen kom ud og fortalte folkene, at nu var Tøttrup borte, men de nægtede at tro hende, for han havde just været nede i studestalden, som han plejede; først da de så ham ligge stiv og kold i sengen, gik det op for dem, at det var hans genfærd, de havde set.

Det fortæltes, at Tøttrup havde lavet så mange skarnstreger, medens han levede, og det var derfor, han måtte spøge; noget stiltfærdigt genfærd var han ingenlunde, og han kunne nok finde på at fortrædige de levende en smule. Da ingen født af kvinde kunne mane Tøttrup ned, måtte man alliere sig med en præst oppe fra det nordligste Jylland, han var skåren af sin moders liv og mente derfor nok, han kunne klare dysten imod spøgelse.

Det blev en drabelig styrkeprøve mellem den døde og præsten, dog fik den sidste omsider magten, men først, da han havde vundet et væddeløb fra gården ned til fjorden, kunne Tøttrup's gejst sættes ned i strandens fugtige sand.

I den ene side af porten ind til gården var der noget spøgeri, så folk brød sig ikke meget om at gå dér igennem om aftenen. Der taltes også om en indemuret jomfru, og da der var et tydeligt fremspring på murværket, hvor hun skulle stå, besluttede gårdens ejer at lade sagen nøjere undersøge, muren blev brudt ned, men man blev unægtelig noget forbavset, da man i stedet for en stakkels jomfrus sørgelige rester fandt et prægtigt kobberbadekar.

Om en spøgende »gammelmor« fortæller grevinde Olga Schulin, hvis onkel, kammerjunker Ernst Hedemann ejede gården i tiden fra 1876 til 1884, i sine erindringer:

## GORM BENZON

»Hovedbygningen var mægtig med to fløje. I fløjen til venstre lå en masse gæsteværelser, og om vinteren hændte det, at man var ene gæst og logerede langt borte fra andre sovende væsener. En nat, da jeg gav den nævnte rolle, vågnede jeg ved ét-tiden og så hende ved døren en kvindeskikkelse; hun nærmede sig langsomt min seng og så ned over mig med et mærkeligt forstyrret udtryk i ansigtet; derefter forsvandt hun. Morgenen efter fortalte jeg min onkel og tante om, hvad jeg bildte mig ind at have set og bad om næste nat at flytte ind i et andet værelse, idet jeg tilføjede, at det var, som om jeg havde haft besøg af et sindssygt menneske. 8 - 14 dage efter tog jeg hjem og blev kørt til Nykøbing af gårdens gamle kusk, Martin Andersen. På vejen fortalte jeg ham om min oplevelse. »Nå«, sagde han tørt, »er den gamle frue nu begyndt at spøge igen. Min moder fortalte ofte, at hun gik igen, og for at få fred for hendes genfærd åbnede man graven og slog en stor pæl igennem kisten. Så mente man, at nu var hun fri for at spøge«.

Der gik mange år, jeg tænkte ikke mere på den historie, men efter at jeg var blevet gift og boede i Thisted, var jeg med min mand på besøg på Blistrup på Mors hos etatsråd Knudsen. Her traf jeg en pige, frøken D. Nyholm, hvis moder stammede fra bemeldte gård. Jeg fortalte hende om min oplevelse. Hun spurgte mig ud om bemeldte værelses beliggenhed og sagde: »Hvilket mærkeligt sammen-træf. I den af Dem beskrevne stue levede min oldemor som sindssyg. Hun fik altid sin mad bragt, da hun ikke om dagen ville gå ud, men hver nat foretog hun, som var ejerinde af gården, en rundgang for at se til alt, og var der gæster, gik hun også ind for at se til dem. Mine bedsteforældre sagde derfor til liggende gæster: »I må ikke blive forskrækkede, når døren i nat går op ind til eder, det er kun gammel-mor, der kommer, hun går hen til sengen, bøjer sig og ser ned over eder. Hun gør ingen mennesker fortræd, men går stille igen, men hun må inspicere alt hver nat«.

## EGEBJERGGAARD OG KJØRUP

*Krogsbølle sogn, Skam herred, Odense amt*

Herremanden på Kjørerup ville rejse en kirke ved sin gård, men alt hvad der byggedes om dagen blev revet ned om natten, så man kom



ingen vegne med det. En dag stod herremanden og betragtede byggetomten, han var ved at opgive det hele, men da kom fanden anstigende og lovede, at hvis herremanden ville tilhøre ham, når den sidste sten var sat i muren, skulle kirken nok blive stående. Dette gik herremanden ind på, og den første sten blev lagt i den ondes navn.

Nu var der intet til hinder for at bygge, og arbejdet gik raskt fra hånden; nogle år senere stod kirken færdig, men herremanden indskærpede håndværkerne, at den sidste sten, som skulle have siddet oppe under loftet, ikke måtte lægges ind.

En dag spadserede bygmesteren gennem kirken, han havde intet hørt om hullet, der ikke måtte udfyldes, og da han syntes, det skæmmede kirkeloftet, anbragte han en sten deri.

I samme øjeblik kom der en sær uro over herremanden, der på det tidspunkt var i København. Han skyndte sig hjem og løb op på sit værelse på Kjørup. Lidt efter hørte gårdens folk en grufuld larm derinde fra, så blev alt stille, og da man omsider vovede at åbne døren, var værelset tomt, men overalt på gulv og vægge var der blodspor. Det var den onde, der havde taget sig betalt!

Kjørups kirke var stor og flot. I tårnet sad ikke færre end syv klokker, men der var intet held ved stedet, fordi den første sten lå i fandens navn. Da klokkerne skulle prøves, revnede kirketårnet, og gennem tiden skete der så mange forskellige uheld, at man i 1784 rev kirkebygningen ned og byggede andre huse på dens sted. I den første tid var der dog aldrig ro i disse huse, luftige skikkelser svævede rundt i stuer og på gange, og i et rum, hvor der indrettedes kontor, blev skrivebordet ustandselig optaget af et gespenst, som sad og skrattede på et pergament med en gåsepen. Herremanden, som havde rejst kirken og fået så ringe tak for den, kører hver nat mellem Kjørup og Egebjerggaard i en karet med fire sorte heste for.

På Kjørup har der altid gået meget spøgeri. En gang imellem i månelyse nætter kunne man således i et bestemt værelse se de gamle *Podebusk'er*, som engang ejede den og Egebjerggaard, sidde og spille kort. De var prægtigt klædte, og på gulvet luskede deres slanke jagthunde sagteligt omkring. Det var selvsagt ej heller godt at være i rummet, hvor fanden hentede herremanden.

Flere af *Podebusk'erne*, som besad Kjørup og Egebjerggaard fra

## GORM BENZON

begyndelsen af 1400-tallet og til 1781, var meget velstående, men det stod klart, at de ikke var kommet til deres mange penge, som de hver lørdag aften målte op i en skæppe, på naturlig måde. Skovene på egnen var fulde af sælsomme væsener, mest elverfruer, som boede under elletrunternes rødder; de var ofte i bekneb for fødevarer, dem fik de så på Kjørup, men til gengæld fik Podebusk'erne penge og kostbarheder, som elverfruerne åbenbart ikke var påholdende med.

På Egebjerggaard var der også spøgeri; det kunne lyde, som om en mængde mennesker trampede rundt på loftet, selvom man vidste, at der ingen var. Helt galt blev det, da en grevinde *Petersdorff*, som de kaldte »den gamle frue«, døde. Hendes to søstre og en ung husbestyrerinde sad derefter alene på gården, og den afdøde gik igen, så det snart ikke var til at nære sig for hende. Bedst som man sad om aftenen med stearinlysene tændt, begyndte flammerne at brænde med et underligt blåligt skær, for tilsidst helt at dø ud, og samtidig kom der en højst ubehagelig kulde i stuen. Gik man gennem de mørke lokaler, kunne det føles, som om noget loddent kom og strøg sig op ad én, men der var intet alligevel. Fra køkkenet lød der undertiden vældige brag, som var alt porcelæn gået på gulvet, men alligevel stod det i skønneste orden, når man gik derud.

I et bestemt værelse var det særlig galt, og en aften ved midnattide tog husbestyrerinden mod til sig, gik derind og spurgte ud i mørket, om der var noget, gammelfruen ønskede rettet, siden hun ikke lod dem i fred.

Der var stille et øjeblik, men så lød en stemme så ubeskrivelig forfærdelig. Spøgelset svarede, at der var virkelig noget, som måtte bringes i orden. Det skete, og siden var der stort set ro på gården.

## EGESKOV

*Kværndrup sogn, Sunds herred, Svendborg amt*

Ifølge sagnet gik der en hel egeskov med til at bygge herregården Egeskov, og heraf fik den navn. Dette er urigtigt, da et middelalderligt »EGESKOVGAARD« kendtes før Frands Brockenhuus i første halvdel af 1500-tallet byggede sin berømte, delvis piloterede, vandborg over en naturlig lerholm i gravene.



»Trædukkens« på Egeskov (fot. Nationalmuseet).

Man har sagt om huset, at det oprindeligt havde lige så mange vinduer, som der er dage i året, så mange døre, som der er uger, og så mange skorstene, som der er måneder. Også dette »sagn« savner ethvert grundlag i virkeligheden.

Beretningen om, hvordan den halvgale *Laurids Brockenhuus* († 1604) »indemurede« sin forførte datter, *Rigborg* (d. v. s. holdt hende i permanent stuearest), er historie og ikke sagn, den kan læses i værket's artikel om Egeskov bind 8 side 144.

Derimod er det sagn, når man vil vide, at han lod en »skamstøtte« opsætte over hende i huset.

Laurids Brockenhuus skal have været en i alle måder sygeligt mistænksom person. Det hed sig i øvrigt, at denne sære herremand var meget stærk: I en kæde under porthvælvingen hang gårdens svære malmhorn, og når Brockenhuus red dér igennem, greb han undertiden fat i dette, spændte benene fast om hesten og hævdede både sig selv og den op, så han kunne tilkalde sine folk ved at blæse i hornet. Det findes endnu på Egeskov, og det er mærket med årstallet 1615 — altså 11 år efter Brochenhuus' død.

Et stadig levende »sagn« fortæller, at hele Egeskovs velfærd af-

## GORM BENZON

hænger af en noget medtaget træfigur, der opbevares på loftet. Behandles den ikke med tilbørlig respekt, og er den væk, når klokken slår 12, vil Egeskov synke i gravene den pågældende julenat.

Om træfigurens herkomst vides ikke meget, den forestiller en dreng og er ifølge stilhistorikerne en havefigur fra 1700-tallets midte. Figuren må vel betragtes som en personificering af stedets værneånd, husnissen, om man vil. Ifølge folketroen skal han have mad og et frisk knippe halm at ligge på hver lillejuleaften.

Det er i øvrigt spået, at Egeskov skal synke netop lillejuleaften, og derfor var nogle af de gamle herskaber ikke glade for at være hjemme i tiden omkring jul.

## ELVEDGAARD

*Veflinge sogn, Skovby herred, Odense amt*

En aften sad nogle karle på Elvedgaard og spillede kort, de havde også fået en del at drikke og var i det modige hjørne. Talen faldt på den sorte jomfru, som så mange på Elvedgaard havde set, og der var almindelig enighed om, at hvis man var så heldig at træffe spøgelseset, skulle man gerne give sig i kast med det.

Efterhånden var det blevet sent, og en af karlene brød op for at gå hjem. Han var dog ikke nået ret mange meter fra gården, førend han så den sorte dame foran sig. Af en eller anden grund havde karlen pludselig ikke længere lyst til alene at gå imod gejsten, og han løb tilbage til de andre, som straks var parat til at følge med.

Da de imidlertid så, at det var alvor, havde ingen af dem alligevel rigtig mod på at prøve en dyst. I stedet tirrede de den store gårdhund, som var løbet med, til at fare på hende, men i samme øjeblik, den var henne ved spøgelseset, faldt den død om. Så opgav karlene ganske krigen mod spøgelseset og luskede slukørede hver til sit.



*Stephen Ehrenfeld († 1741). Maleri på Endrupholm (Frederiksborg).*

## ENDRUPHOLM

*Vester Nykirke sogn, Skast herred, Ribe amt*

I årene fra 1717 og til sin død i 1741 ejede *Stephen Nielsen Endrupholm*, og i 1719 opnåede han at blive adlet under navnet *Ehrenfeld*. Samme Ehrenfeld var alt andet end afholdt blandt bønderne, som han behandlede hårdt og endda franarrede en del jord. Medens herremanden levede, var der ingen, som kunne ramme ham, dertil var han for rig og mægtig, men efter sin død kom han til at gå igen, og hver nat må han vandre rundt på den jord, han uretmæssigt tilvendte sig. Man hører ham klage og landmålerkæderne rasler.

Endrupholms andet genfærd er en skytte ved navn *Krag*. Han styrtede engang med sin hest og blev dræbt. Stedet, hvor det skete, har siden båret navnet »Kraghøj«.

## GORM BENZON

Hvilke forsyndelser skytten må sone, vides ikke, men han spøger, og det slemt. Hver nat rider han omkring på en kulsort hest fulgt af sorte hunde med gloende tunger. Også i skyttekammeret indfinder han sig og pusler, så ingen rigtig bryder sig om at være dér.

Spøgelsesjægeren Krag fulgte de samme veje, som han havde gjort i levende live, og det vil bl. a. sige, at han red gennem Rovst mølle, hvor han slog alle deres lænkehunde ihjel. Tilsidst fandt en klog mand ud af, at man kunne spærre for ham ved at lægge stål i vejen, og siden har Krag måttet ride udenom. Et menneske, som en nat tiltalte dette grufulde gespenst, blev ramt af »noget koldt« fra det, blev syg og døde snart efter.

## ENGELSHOLM

*Nørup sogn, Tørrild herred, Vejle amt*

Der går en mørk mand med en lang skødefrakke og bredskygget hat i kælderen under Engelsholm, og når folk sover på de steder, han betragter som sine enemærker, kan det hænde, han bøjer sig ned over deres seng og ser på dem med et blik, der går gennem marv og ben.

For nogle år siden var dette gespenst forsidestof i dagspressen. Det aflagde nemlig visit hos et par af højskolens elever, der var indkvarteret i den gamle vinkælder under et af de firkantede hjørnetårne.

Første gang spøgelse åbenbarede sig var i december 1943. En ung mand sov i værelset, hvor han i øvrigt ikke havde nogen anelse om, at der skulle være overnaturlige kræfter på spil. En nat vågnede han og følte sig ubehageligt til mode. Han kiggede sig omkring og fik ved bordet midt i værelset øje på en høj, sortklædt mand i langskødet frakke og med en bredskygget hat på hovedet.

Ved påsketid 1944 kom en af højskolens gamle elever på besøg, og der blev redt op til ham hos den anden i tårnkælderen. Om natten vågnede den nyankomne med en underlig fornemmelse af, at nogen betragtede ham. Han så op og opdagede til sin rædsel, at en høj sort mand med en bredskygget hat på hovedet stod bøjet over ham og så forskende på ham. Den unge mand ville ikke tro sine egne øjne, han glippede engang, og i det samme var skikkelsen forsvundet.

Nu sivede historien ud. Aviserne udbredte sig om fænomenerne på det hvide slot, og journalister aflagde besøg for at opleve spøgeriet



*En adelsjomfrue modtager sin ring.  
Fra Olaus Magnus 41. bog ca. 1550.*

og skrive om det, men, som det altid går med slige sager, var spøgelse så fornuftigt at holde sig borte.

Man har haft formodninger om, at den mørke mand var genfærdet af den ulykkelige guldmager, *Erik Lange*, og at han skulle have haft sit alkymistiske værksted just i denne kælder. Hvis imidlertid jagttagelsen med den bredskyggede hat og skødefrakken holder stik, kan det ingeniunde være ham. Han døde i 1613, og skødefrakker samt bredskyggede hatte kom først på mode omkring århundredets midte.

Engang skulle en skrædder hente sit tilgodehavende nytårsaften inden klokken tolv, og allerede lidt over elleve kom han sindigt traskende. Men herremanden, den filur, havde stillet alle urene en time frem, så det så ud som om skrædderen kom for silde. På den måde blev han narret for sine penge, og ude af sig selv af harme styrtede han ud af slottet. Han nåede imidlertid kun til bredden af den nærliggende sø, dér styrtede han død om ramt af et slagtilfælde.

Siden har han hver nat besøgt Engelsholm for at inddrive beløbet. Lidt over elleve hører man ham pampre roligt ind på gården. Så er der stille et øjeblik, og derpå løber han i vældig fart ud igen og forsvinder ved søen.

Det gik *Knud Brahe* († 1615) bedre end så mange af hans standsfæller i de dage: Han havde bejlet til den små jomfru *Margrethe Lange*, men som velbårne frøkner åbenbart havde for vane, strøg hun

en kostelig guldring af sin finger, kastede den ud i et morads og forlangte, at han dér skulle bygge hende en gård med tårn og tinde, før hun gav ham jaord. Der var ikke andet at gøre for Knud end at gå i gang. Han opdagede dog snart, at byggeriet oversteg hans kræfter og indgik derfor kontrakt med fanden om, at denne hjalp ham med arbejdet mod at få hans sjæl, når han døde.

Da kontrakten var beseglet med Brahes hjerteblod, kan det nok være, der kom gang i sagerne. Store bøgestammer blev rammet ned i sumpen af smådjævl og omspændt med kobberkæder, og på dette fundament rejstes det herlige Engelsholm.

På den måde fik Knud Brahe Margrethe Lange, men da han forlod denne verden, tog fanden ham og førte hans sjæl til helvedes luer. Undertiden har han dog udgangstilladelse, og så besøger han i en hunds lignelse Engelsholm. I et af tårnkamrene skal en seng altid stå opredt til ham, og om morgenen kan man se en fordybning i dynerne, som om en hund havde ligget der.

Forhen havde en af gårdens piger til opgave hver morgen at rede hundens seng, og hun fik løn i form af et gammelt, irret pengestykke, som lå i sengen. Men vé den pige, der tog sig pligten let og ikke udførte, hvad hun havde at gøre.

Engang, da der skulle være bal i nærheden, havde pigen haft så meget andet i hovedet, at hun først om aftenen, midt under dansen, kom i tanker om hundens seng. Hun skyndte sig hjem til Engelsholm og op til værelset, og selv om det var sent, åbnede hun døren og gik ind. — Man så hende aldrig mere.

En af Engelsholms forrige ejere, kammerherre Carl Bech († 1920), fik lyst til at se, hvor meget der var om hunde-snakken og lukkede derfor en aften sin jagthund ind i kammeret. Henimod midnat blev der imidlertid en voldsom støj derinde, og til sidst fandt kammerherren det rådeligst at lukke hunden ud. Da døren blev åbnet, kom jagthunden krybende mere død end levende, men af en eller anden grund havde kammerherren ikke lyst til selv at gå ind og undersøge, hvad der egentlig var galt. Spøgelseshunden fløj altid ned gennem en skorsten og satte derfor sodede poteaftryk i værelset. Nu er skorstenen forlængst væk, men minsandten om ikke spøgelseskøteren ganske uanfægtet af denne kendsgerning fortsat benytter den. Engelsholms



nuværende ejer, højskoleforstander Sune Andresen, beretter, at han selv har set, hvordan hunden havde sat sodede poteaftryk i sengen.

Hver juleaften skal der være lagt rent på hundens seng, og hvis det forsømmes, vil det frygtelige dyr ryste sig, så slottet synker i grus. I 1940 skulle bygningen restaureres i forbindelse med dens omdannelse til højskole; af samme grund kom den til at stå ubeboet hele vinteren, — altså også julenat, og ingen lagde rent på sengen.

Da man om foråret vendte tilbage for at påbegynde arbejdet, viste det sig, at den nordre gavl havde slået en vældig revne.

Et andet farligt genfærd er Engelsholms hvide jomfru. Hun færdes helst i den nærliggende Dyrehave, men viser sig også ved og i hovedbygningen. Man fortæller, at hun var herremandsdatter, men blev bedåret af en tjenestekarl og fødte et barn i dølgsmål. Hun gemte den lille på loftet, hvor hun undertiden listede op for at pusle den og give den mad.

En skønne dag blev hendes brøde imidlertid afsløret, og de hårdhjertede forældre tog barnet fra hende. Af sorg herover blev hun vanvittig og tog sig af dage, men fred i graven fik hun ikke, og det synes, som om den kranke skæbne har gjort hende hævngherrig.

En blytækker fra Engelsholm kom en nytårsnat spadserende gennem Dyrehaven, hvor han mødte den dejligste unge pige. Han spurgte, om de skulle følges, og det ville hun gerne. Da de nåede Engelsholm, tog han afsked, men måtte give hende hånden på, at han næste nytårsnat atter ville komme ud til hende i Dyrehaven. Først da han mærkede dødens isnende kulde i hendes hånd, gik det op for ham, at hun var et genfærd. Nu havde han naturligvis mistet al lyst til at have med damen at skaffe, og derfor gik han ikke ud i Dyrehaven til den aftalte tid. Han sad på Engelsholm sammen med gårdens øvrige folk, da der hørtes en banken på døren, og en stemme nævnte hans navn. Ilde til mode rejste han sig og forlod selskabet.

Timerne gik, men han vendte ikke tilbage, og omsider drog de andre da ud for at lede efter ham. De fandt ham på hans værelse. Han lå over sengen død og stiv, og alt tøjet var flået af ham.

Sidst man har hørt noget til den hvide dame var i 1944, hvor en mand traf hende ved søen en måneklar aften. Han var imidlertid så heldig, at hun forsvandt, inden han nåede at sige noget til hende.

GORM BENZON

## EREMITAGEN

*Lyngby-Tårnbæk kommune, Sokkelund herred, København amt*

Christian V grundlagde Eremitagen, og for at få et passende jagt-domæne lod han et par bondebyer jævne med jorden. Da han lå på dødslejet, blev han ved med at sige, at man skulle jage de bønder, hvis jord han havde taget, ud af hans værelse, thi han kunne ikke udholde at høre på deres bebrejdelser.

## ERHOLM

*Rørup sogn, Vends herred, Odense amt*

På Erholm boede engang en herremand, som var et såre slet menneske; hans ondskab overfor sine undergivne kendte ingen grænser. En dag, da herremanden ret var opsat på løjer, kom der en skorstensfejer til gården, og for at få afløb for sit overstadige humør, lagde herremanden et pund krudt i kaminen og satte en lunte til med det resultat, at såvel skorstenen som skorstensfejeren sprang i luften med et festligt knald, medens spøgefuglen lo, så tårerne trillede ned ad kinderne på ham.

Sådanne gavtyvestreger fandt han på mange af, og han syntes selv, at livet havde budt ham på megen afveksling; men da han skulle dø, var han alligevel lidt beklemmt derved, og han sagde til sine folk, at de skulle gøre et hul i hans kiste, sætte en snor igennem og forbinde den med en klokke, så han kunne ringe med den, hvis han skulle leve op igen.

Så døde han, og dagen kom, hvor han skulle begraves. Et stort følge var mødt op, og broderen, som var officer, red ved siden af rustvognen. Da toget nærmede sig Rørup kirke, og klokkeren så det, begyndte han efter sædvane at ringe, men i det samme vendte den afdøde på sig i kisten og sparkede til låget. Broderen drog sin sabel og slog den imod kisten, idet han råbte: »Stille, du har syndet imod Gud og de hellige klokker«. Men da herremanden absolut ikke gjorde tegn til at ville falde til føje, gav broderen hesten sporerne og galoperede til kirken, hvor han fik klokkeren til at indstille ringningen. Først da blev der ro i kisten, og resten af begravelsen kunne afvikles omend i en lidt trykket atmosfære.

## ESKJÆR

*Grinderslev sogn, Nørre herred, Viborg amt*

Der går en grå dame på Eskjær; det er både sikkert og vist, thi gårdens forrige ejer, den mytologiske forsker dr. phil. Gudmund Schütte, havde selv lejlighed til at stifte bekendtskab med hende, og det ville være synd ikke at gengive beretningen om dette møde i hans egne ord:

»Det var hin mindeværdige sommer 1914, at jeg en tid sov i et gæstekammer i den nørre fløj, hvor der før havde været ostekammer. Henad morgenstunden vågnede jeg ved en støj og så en kvinde i grå kjole gå over gulvet og ud af døren, som hun slog i med et smæld. Jeg tænkte i min halv vågne tilstand først, at nogen af husets folk havde villet søge et eller andet i en kommode og var gået fejl. Men så kiggede jeg på mit ur og så, at klokken kun var lidt over fem. Og da stod det mig klart, at dette her gik ikke rigtigt til. For hverken nogen af husets folk eller en tyv ville være optrådt på den måde; det kunne netop kun et spøgelse finde på.

Man vil måske forklare tildragelsen med, at det har været et hildesyn, eller rettere en samtidig syns- og hørelses-hallucination, — det får enhver tænke om, hvad han vil; en almindelig drøm var det ihvertfald ikke, for jeg plejer ikke at fare op af søvne og notere klokkeslettet!«

Det må her bemærkes, at Gudmund Schütte ikke er den eneste, der har set damen, som i øvrigt må være et flittigt gemyt. Forhen var det ikke ualmindeligt, at folk, der havde overnattet i samme gæsteværelse, ved morgenbordet undrende spurgte, hvad det var for besynderlige tidspunkter, man gjorde rent på. Ganske tidligt om morgenen var der kommet en dame ind i værelset til dem og havde skuret gulvet. — Det var dog ikke gået op for ret mange af dem, at der var tale om et spøgelse.

Hvem den grå dame er, vides ikke. Måske er hun genfærdet af hin jomfru, som ifølge traditionen står indemuret et sted i gårdens midalderske kælder. I så fald er hun ikke den eneste dystre hemmelighed, de tunge hvælv ruger over: under dem sad heksene Tise trolde og kukkelurede, inden de kastedes på bålet, og et eller andet sted i de tre meter tykke mure skal træhesten og gårdens øvrige tortur-instrumenter være skjult.

En ganske egenartet spøgerioplevelse havde cand. jur. Einar Schütte — en broder til Gudmund Schütte — som fem-seks årig. Ved skumringstid kom han gående gennem den søndre fløj, og hans barnepige, Lise, fulgte et stykke bagefter. Da drengen kom ind i et gennemgangsværelse, kaldte han pludselig og gjorde tegn til, at der var noget, han ville vise hende.

Pigen kom til, men da hun så, hvad det var, der havde fanget den lilles opmærksomhed, hvinede hun højt af rædsel og flygtede. Drengen blev overladt til sin egen skæbne; han var imidlertid ikke spor forknyt, han blev stående og iagttog fænomenet og fortalte siden sin far, at der var kommet en »isbjørn« ud af et hjørne i værelset, hvor der stod et stort skab. Den gik tværs over gulvet og forsvandt under et bord i det modsatte hjørne.

Fra 1781 til 97 ejedes Eskjær af justitsråd *Chr. Lange*, der har fået et dårligt ry som bondeplager. Selv om han endnu medens han var i live havde afhændet gården, måtte han efter sin død vende tilbage.

Lange optræder i flere skikkelser. I efterårsnætterne jager han af sted over markerne på en sort hest fulgt af hunde, eller han lusker rundt og rasler med landmålerkæder, fordi han uretmæssigt lagde andres jord til sin ejendom. Stundom kan man også høre hans tunge trin på loftstrappen, og snart efter bumpes der med skæppemål og kyles med strygestokke, fordi Lange må måle det korn om, han snød bønderne for.

Mest kendt er Lange måske i lignelsen »Eskjærs sorte hund«, — et kalvestort kreatur med grov pels. Som sådan kan det endog træffe sig, at han optræder hovedløs.

Som regel gør Eskjærs hund ingen fortræd, men det kan dog være ret ubehageligt for gårdens folk, når døren til deres kammer pludselig springer op af sig selv, og hunden går hen til sengen, lægger hovedet på kanten og betragter dem med gnistrende øjne.

En tjenestedreng kom frygteligt galt af sted med bæstet, men det var han selv ude om:

Da folkene en aften efter at have passiareet i borgestuen kom ud i tusmørket, fik de øje på hunden, der lå midt på gårdspladsen. — »Hvad ligger den svend dér efter?« spurgte drengen. — »Ham skal Du bare lade ligge«, svarede de andre. Det passede imidlertid ikke



*Jørgen Scheel († 1786), maleri af Nattier på Frederiksborg (fot. Niels Elswing).*

knøsen; han fandt sig en rafte og drev hunden et velrettet slag med den, idet han sagde: »Den karl skal jeg nok flytte herfra!«

Hunden rejste sig og luntede roligt ned mod avlsgården, men drengen måtte følge med, hvad enten han ville eller ej, og han kunne ikke holde op med at slå. Ustandselt haglede slagene fra hans rafte ned over spøgelsesdyret.

Til sidst drejede hunden ind i laden, og drengen efter. — Kort efter sønderflængedes aftenens stilhed af fortvivlede skrig. Folkene ville gerne løbe til og hjælpe, men turde alligevel ikke, de blev stående uden for laden, medens drengens skrig blev vildere og vildere.

Hen under morgen blev der endelig roligt. Et par karle tog mod til sig og gik ind for at se efter drengen. De fandt ham liggende død med de brystne øjne opspilede i navnløs rædsel.

Én gang hvert år hører man vognrumlen, og snart efter ruller en karet ind over broen og op foran hovedtrappen. Selve ekvipagen og hestene er ikke synlige, men gnister fyger fra hovene, når de rammer den toppede brolægning.

Ved trappen gøres der holdt, der er støj og tumlen som af mange folk, der løber omkring. Et tungt legeme bliver slæbt over stenene, piskeslag hviner gennem luften, en mandsstemme brøler af smerte. — Så sætter kareten sig på ny i gang og ruller ud af borggården. Lidt efter taber vognrumlen sig i det fjerne.

Om årsagen til dette spøgeri berettes: I 1700-tallet boede der på Eskjær en rå herremand, som tillige var en stor spilleflugl. En aften var han ovre på en af nabogårdene, men bedst som han og de øvrige herrer sad ved spillebordet, kom der bud fra Eskjær, at en af tjenestekarlene havde forset sig med et eller andet.

Ærgerlig over afbyrdelsen rejste herremanden sig og bad selskabet undskylde ham et øjeblik. Så gik han ud, satte sig op på vognen og kørte i rasende fart hjem. På Eskjær forlangte han synderen ført op på hovedtrappen, og stående i vognen gennempiskede han ham, til han faldt om. — »Kør«, råbte han til kusken, og et øjeblik efter var han på vej tilbage til det afbrudte kortspil.

Men som straf for sin umenneskelige adfærd må han den samme nat hvert år gentage køreturen og piskescenen. Mange — deriblandt flere præster — har hørt spøgeriet og berettet om det.

## GORM BENZON

I omegnen af Eskjær kan man risikere at møde en trebenet, hovedløs hest (helhesten?), og mødet varsler intet godt.

Engang skal Eskjær synke, og det samme gælder det nærliggende herresæde, Astrup. De hviler nemlig begge på kroppen af en vældig lindorm, og når tidernes ende nærmer sig, vil den trække halen til sig og spy ild. »Så synker Astrup, så flyder Eskjær og så brænder Nørsgaard«. Man kan dog tirre den til at forvolde lignende ulykker forinden. Hvis Astrup og Eskjær får samme ejer, eller hvis der kommer en dårlig kone på Astrup, vil ormen i vrede bide sig selv i halen, og da går det galt.

## ESTVADGAARD

*Estvad sogn, Ginding herred, Ringkøbing amt*

I kælderen under Estvad kirke ligger et balsameret lig; det er fru *Louise Benzon*, født Glud, († 1745). Hendes mand ejede ifølge sagnet syv kirker, og da han var død, lod hun kongeringe over ham i dem alle syv en hel måned. Det var majestætsfornærmelse, og så blev hun dømt til at kysse den »blå jomfru«.

Den blå jomfru, som er en henrettelsesmaskine, der kun har eksisteret i folkefantasiens, tænktes indrettet således: der er tre trin op til den, når delinkventen betræder det første, smiler jomfruen, ved det næste udbreder hun armene, som er besat med skarpe knive, og ved det tredje lukker hun armene sammen om vedkommende og gennemborer ham.

Men tilbage til fru Benzon. Der var ikke andet for hende at gøre end at rejse til København og bede kongen om nåde; hun slap da også for at lide døden mod at give gård og gods til oprettelse af et kloster, hvor der var plads til seks fruer, seks frøkener og en priorinde.

På klosteret lod en af de seks jomfruer sig engang forføre af en karl, hun fødte et barn i dølgsmål, dræbte det og gravede det ned i haven. Snart efter døde hun selv af græmmelse, men begyndte så at gå igen i haven, hvor hun især dvælede ved et stort træ, og man hørte hende jamre: »Åh ve, åh ve«. Således gik der mange år, og efterhånden blev Estvadgaards kloster ophævet, fordi det gav underskud, og gården kom på ny i privat eje. Da den nye godsejer havde hørt om

spøgeriet i haven, gav han ordre til, at det træ, hvorunder jomfruen gik, skulle fældes, og roden graves op. Det skete, og ved roden fandt folkene en barnebenrad. Siden har det ikke spøgt på Estvadgaard.

## FAVRSKOV

*Lyngå sogn, Sabro herred, Århus amt*

På en gård ved Lyngå kirke boede en kone, som kaldtes »Rødedans«; hun var slem til at stjæle korn på marken, og til sidst dræbte hun og hendes sønner fogden på Favrskov, som havde stillet sig på vagt.

Da liget blev fundet, rettedes mistanken straks mod Rødedans, men det var ikke muligt at drive nogen tilståelse ud af hende. Til slut førtes hun ind i Lyngå kirkes våbenhus, hvor liget var lagt til skue, og da hun stod ved kisten, sprang der tre dråber blod fra dets næse op i hendes ansigt. Dette blev anset for tilstrækkeligt bevis: Rødedans blev henrettet og begravet i et trebundet markskel; en pæl rammes ned over hende, hvilket dog ikke har forhindret hende i at gå igen både på Favrskov og i marken, hvor hun ombragte fogeden.

Under Favrskov var der forhen mange fangehuller; de blev siden lavet om til køkken, folkestue og kamre for tjenestefolkene, men ingen kunne holde ud at være der om natten, fordi der gik spøgeri. Der lød trin på gangene og raslen som af en silkekjole, og i folkestuen løftedes der på kander og krus, som derpå atter sættes hårdt ned i bordet.

I den såkaldte »Røde Eng« spøjte en ladefoged ved navn Nielsen, og det gjorde han, fordi han engang falskeligt havde svoret, at engen hørte ind under Favrskov. På den måde var bemeldte stykke land blevet lagt til godset, medens det i virkeligheden hørte til Vinterslev.

Det var præsten, hr. Mikkel Lerche, der skulle sætte genfærdet ned, og han mødte det med ordene:

»Hvem er det, som her går?«

»Det er Nielsen«, lød svaret:

»Han er jo død for mange år siden«, sagde præsten, »hvorfor hviler han ej med fred i sin grav?«

Nu gik genfærdet til bekendelse, præsten foranledigede, at der blev rådet bod på uretten, og dermed hørte spøgeriet op.





*Thomas Kingo  
(† 1703).  
Maleri på  
træplade  
i privateje.*

## FRAUGDEGAARD

*Fraugde sogn, Åsum herred, Odense amt*

Det var en aften i året 1900. Herskabet på Fraugdegaard sad i dagligstuen, hvortil tjeneren var på vej med en bakke forfriskninger. Da han passerede havestuen, hørte man et forskrækket udråb og et brag; et øjeblik efter kom han styrtende ind i dagligstuen rystende over hele kroppen og ganske forstyrret.

Da tjeneren havde sundet sig en stund, var han istand til at fortælle om, hvad der havde kyst ham, så han havde tabt bakken. Han havde set en meget bleg mand i præsteornat sidde ved et bord og blade i en stor bog. Tjeneren kendte ham ikke og gik hen for at spørge, hvad han havde at gøre i stuen, men i det samme opløstes præstesikkert for hans øjne og forsvandt.

At det var den navnkundige salmedigter, biskop *Thomas Kingo*,

som ejede gården fra 1697 til sin død 1703, tjeneren havde set, var ingen i tvivl om.

Rundt om ved avlsgården skal en vis *Thomas Widkier* († 1765) gå igen. Han sidder på ryggen af en hest, hvis gloende tunge hænger den ud af gabet. I hånden bærer han en stok.

Widkier havde købt Fraugdegaard i 1750, han var en ualmindelig dygtig mand, men havde en slem hang til at prygle sine undergivne og var alt i alt ikke så lidt af en bondeplager. Da han blev ældre, kunne han ikke længere gå, men måtte altid ride rundt. — Det berettes, at han endog red ind i kirken.

I 1822 overtog ritmester *Ali Sehested* gården. Han var en noget sammensat natur; på én gang rå og drivende sentimental. Når en af hans yndlingshunde døde, blev den begravet i skoven og fik en smuk mindesten. Derimod undså ritmesteren sig ikke for at slæbe »de smukke Marsvin'ers« kister op fra krypten i Fraugde kirke, for at der samme sted kunne gøres plads til en standsmæssig begravelse til ham selv. Da Marsvin'ernes kister var gjort af solidt egetræ og ikke det ringeste møre, tog han ligene ud og begravede dem, medens kisternes fuldgode egeplanker fandt anvendelse til reparation af ridestalden. Ja, en af kisterne endte som hyttefad i voldgraven!

Ritmesteren havde været i fransk krigstjeneste og deltog i Napoleons felttog til Moskva 1812. En prægtig hvid hingst bar ham i slagene, og efter krigen bragte han den med hjem til Danmark. Da den højt bedaget døde i 1838, lod han en smuk mindestøtte, som endnu står, rejse over den. Hingsten havde besiddet den forunderlige egenskab at kunne »dølle« ild. Hvis ritmesteren red ind mellem en brændende og en ikke antændt bygning, sprang ilden ikke over.

Lidt sønden om Fraugdegaard er en lund, hvori det hellige væld, »Holde kilde«, springer. Kilden har en pyramideformig overbygning af træ og blev forhen besøgt af en mængde mennesker, som ved at bade sig med dens vand fik kureret deres svagheder. Engang misbrugte en bonde imidlertid det hellige vand for at helbrede sit skabede øg, og ved den lejlighed mistede kilden sin undergørende kraft. Vedligeholdes skal den dog fortsat, og hvis træoverbygningen kommer noget til, udbryder der en slem sygdom på Fraugdegaard.

Under en storm i 1930 blæste overbygningen om, og samtidig blev

## GORM BENZON

adskillige af Fraugdegaards folk angrebet af en alvorlig bydelidelse, som syntes at være aldeles uheldelig. Man søgte råd hos forskellige læger, men ingen kunne hjælpe.

I førstningen tænkte ingen på, at der kunne være nogen forbindelse mellem kildens ødelagte overbygning og sygdommen, men så erindrede en pige fra egnen herskabet om sagnet, og overbygningen blev i en hast restaureret. I samme øjeblik, den var sat på plads, forsvandt byldesygen på Fraugdegaard sporløst.

## FREDERIKSBERG SLOT

### *Frederiksberg*

På Frederiksberg Slot spøger kong *Frederik IV* i skikkelse af en lille, hvid foxterrier, og en gammel elev på officersskolen har berettet følgende om et møde med den afdøde monark i hundegestalt:

»Omkring 1890 var jeg en nat mellem klokken 12 og 4 brandvagt på brandvagtsgangen i øverste etage på nordøstre fløj af slottet; der var kun et gasblus på gangen, og under det stod en bæk, hvor jeg sad og læste. Jeg så da en lille hvid hund — nærmest lig en foxterrier — komme frem i en bue inde fra væggen, svinge forbi mig til venstre og løbe hen imod trappen, der gik ned til slotsgården. Jeg blev selvfølgelig overrasket og begyndte at kalde på hunden, men den ænsede ikke min kalden eller værdigede mig et blik, — den fortsatte ganske roligt i luntetrav sin vej hen mod trappen, hvor den forsvandt.

Først bagefter faldt det mig ind, at den umuligt kunne have kommet ad naturlig vej op i gangen, og at der oven i købet kun var adgang gennem to lukkede branddøre derop. Jeg kendte sagnet om hunden, men først bagefter faldt det mig ind, at det kunne være den. En anden af mine kammerater havde også set hunden til nøjagtig samme tid og på nøjagtig samme måde«.

## FREDERIKSBORG SLOT

*Frederiksborg slotssogn, Lyng-Frederiksborg herred,*

*Frederiksborg amt*

*Frederik II* var en ivrig jæger, og en dag så han i skoven ved Fre-



*Frederik IV  
som kronprins.  
Maleri på  
Rosenborg.*

deriksborg en prægtig hjort, som han ønskede at nedlægge, da den havde det største gevir, han havde set. I første omgang mislykkedes det, men da han iværksatte klapjagt, blev hjorten omsider skudt.

Medens man var ved at brække hjorten op, opdagede man, at der om dens hals sad en guldkæde, på hvis lås stod skrevet med runer:

Spar mig, mig sparte Frode den fredegode.

Da kongen så det, blev han så rørt, at han knuste en tåre, og det sjældne dyr blev udstoppet og sat på Kunstammeret.

Umiddelbart uden for slottet findes en lille skov kaldet Indelukket, og her ligger en stor kampesten med *Christian IV's* kronede initialer

## GORM BENZON

samt årstallet 1628 udhugget. Om den fortælles, at kongen selv fandt den en dag, hvor han spadserede i omegnen; han bestemte, at stenen skulle ligge i slottets fundament og fik en bonde til at hjælpe sig med at slæbe den derhen. Sammen baksede d'herrer af sted med den tunge byrde, men da de var nået et stykke, indtraf det beklagelige, at bondens bukser løste sig og forlod den plads, bukser ifølge velanstændighedens forskrifter bør indtage. Bondens gang blev herved besværet, han måtte slippe stenen, og da monarken ikke kunne bære alene, slap også han. Af en eller anden grund havde ingen af dem lyst til at ase videre med den besværlige sten, og derfor fik den lov at blive liggende. Til erindring om arbejdet lod kongen sine kronede initialer samt et sæde hugge i stenen, og hver aften sad han dér og betalte folkene, som arbejdede med slottets opførelse, deres løn.

På landbrugsmuseet i Sorgenfri står en ældgammel udstoppet hest, som tilhørte overstaldmester baron *Anton Wolff v. Haxthausen* († 1694). Han havde indgået et væddemål med den engelske gesandt *Robert Molesworth* gående ud på, at danske heste var fuldt så gode som engelske, og at et af baronens dyr kunne løbe fra København til Frederiksborg på tre kvarter. 1000 hollandske dukater stod på spil.

Molesworth fik selv lov til at udvælge en hest i baronens stald, og hans to tjenere, som tog opstilling ved Københavns byport og Frederiksborg, kontrollerede, at alt gik ærligt til. På 42 minutter tilbagelagde Haxthausens rideknægt den lange distance, men da var hesten også så udmattet, at den styrtede, netop som den skulle føres ind i stalden på Frederiksborg. Kongen var så imponeret over Haxthausens hest, at han lod den udstoppe og sætte på Kunstkammeret, og herfra er den så kommet videre til Landbrugsmuseet.

## FUIRENDAL

*Fyrendal sogn, Øster Flakkebjerg herred, Sorø amt*

Om Fuirendal har greve Ulrik Holstein været så elskværdig at berette følgende sagn, som det ville være synd ikke at gengive i hans egen version:

For mange år tilbage boede på Fuirendal en adelig frøken, som var meget hård mod sine undergivne. En søndag morgen, da hun skulle pyntes for at gå i kirke, kunne hendes kammerterne ikke gøre



*Kirsten Munk († 1658). Miniature på Rosenborg, malet 1623 af J. van Doort.*

det godt nok, og i sin vrede herover lod hun den stakkels pige binde til en kakkellovn, hvori der var fyret stærkt. Derpå gik hun til kirke uden at bryde sig om den ulykkelige piges skrig, og da hun kom tilbage fra kirken, var pigens brændt til døde. Nu vågnede hendes samvittighed; hun gik hvileløs om og kunne ikke finde ro, thi overalt syntes hun at høre pigens fortvivlede skrig. Som en bod for sin onde

## GORM BENZON

gerning, lod hun alle sine smykker og sit sølvtøj smelte sammen med malm (messaging) til en kirkeklokke, som blev hængt op i kirken, og som på grund af det ædle metal fik en herlig klang.

Engang da kirken skulle ombygges, fandt man i en af de tykke mure et barnelig, og det blev fortalt, at det var *Kirsten Munk*, som, medens hun boede på gården (?), havde født et barn, og for at ingen skulle opdage dette, havde gemt det i et rum inde i den tykke mur. Af den grund kan hun ikke finde ro i sin grav, men må stadig færdes på Fuirendal hver nat, og mange gamle mennesker mener at have set hende.

## FUSSINGØ

*Ålum sogn, Sønderlyng herred, Viborg amt*

Engang kom en ful kælling til Fussingø for at betle, men da hun fandt, at man ydede for karrigt til hende, vendte hun sig, da hun forlod borgen, rystede truende næven mod den og bandede på, at den med samt dens halvø skulle synke i søen en højhellig julekvæld.

Med hin skæbnsvangre prognose hængende over hovedet følte greven (Chr. L. Scheel v. Plessen) sig aldrig mere tryk på Fussingø, og da det ene tårn slog en revne, skikkede han bud efter en københavnerarkitekt. Denne, som var en ærkeskælm, ville gerne sikre sig et stort arbejde; han udmalede borgens betænkelige tilstand i de grelleste farver og tilrådede greven ufortøvet at lade den nedrive samt bygge sig et mere sikkert domicil, hvad der beklageligvis også blev tilfældet. (Arkitekten var i virkeligheden Anders Kruuse fra Horsens).

På avlsgården var der ofte rumleri, og i en bestemt port måtte der aldrig stå noget om natten, thi gennem den havde en af de længst hensovne Skeel'er sin fart med heste, vogn og galpende hunde.

## GAMMEL ESTRUP

*Fausing sogn, Sønderhald herred, Randers amt*

En herlig sommermorgen gik rigsmarsken *Jørgen Skeel* († 1631) sig en tur på Gammel Estrups marker. Lærken slog sine triller over hans hoved, og svalerne voltigerede kvidrende rundt i den kølige luft efter fluer og myg. Duggen hang blinkende på spidsen af bøjede strå.

Da brødes morgenens ro pludselig af en grufuld larm og skælden:

bag et stengærde foregik der noget voldsomt, og marsken listede nærmere for at se, hvad det vel kunne være. To underjordiske var kommet i vild kamp, og det var tydeligt, at den ene var i overhængende fare for at blive dræbt af den anden.

Som sand adelsmand greb rigsmarsken straks ind til den svages fordel, han trak sit sværd af balgen og gik med krigsøvet hånd løs på den overmægtige, der snart efter måtte erkende et forsmædeligt nederlag og kun reddede pelsen ved en jordvindende retræte. Men han vidste nok at hævne sig, trolden, thi da han var kommet uden for rækkevidde, råbte han med skinger røst efter Skeel: »Sent skal der i din æt leve sønner fler end én, og når det sker, er de Skeel'ers højheds dage talte!«

Den anden trold, som fandt, at han måtte mildne den onde skæbne, skyndte sig at tilføje: »Dog skal der aldrig fattes sønner, og Skeel'ernes æt vil blive den mægtigste i Danmark!«

Begge troldenes forudsigelser gik i opfyldelse: Skeel'ernes rigdom, forfinelse og kultur blev aldrig overgået af nogen dansk slægt, men da der ved Jørgen Scheel fødtes flere levedygtige sønner (han døde 1825) var det sket med herligheden, og det kom til den største fallit, Danmark nogensinde har oplevet. Sagnene herom er behandlet under Ulstrup, som blev et centralt punkt i den sørgelige affære.

Rigsmarskens søn, *Christen Skeel* († 1688) kaldet den Rige, var grandseigneur; det var bl. a. om ham, sagnet gik, at han kunne ride fra Grenå til Viborg på egen jord — en strækning på vel de 100 kilometer. Det fortælles, at han lod sin gangers beslå med guldsko, de sad så løst, at de let kunne tabes, og folk som fandt dem, måtte undre sig over hans vælde. Skeel var alkymist og havde værksted i kælderens under det søndre tårn; nogle af hans remedier står der såmænd endnu. Det var i øvrigt den almindelige opfattelse, at han fandt ud af at gøre alt det guld, han gad, hvad der jo i nogen grad tager glansen af hans ødslen med hestesko.

I Skeel'ernes store kapel i Auning kirke findes den berømte Antwerpen-billedhugger, Thomas Quellinus' pragtfulde epitafium over kammerjunker Jørgen Skeel († 1695); hans kun 17-årige enke, *Benedicte Margrethe Brockdorff* († 1739) lod det udføre, og en ganske ejendommelig historie er knyttet dertil.



## GORM BENZON



*Jørgen Skeel († 1631). Statue fra hans og Jytte Brocks epitafium i Århus domkirke.*

Benedicte var, sin ungdom tiltrods, en overmåde påholdende og bjærgsømd dame, og selvom der på forhånd var aftalt en pris for epitafiet, ville hun, da det var opsat, kun rykke ud med det halve. Herover blev billedhuggeren så rasende, at han gik op i kapellet, hvor han knækkede hjelmtegnene af alle hendes anevåben og sleb skjoldene blanke, medens han lod den afdødes våbener stå urørte.

Benedicte Brockdorff blev senere gift med greve Christian Ditlev Reventlow til Krenkerup, men hun omfattede stadig Gammel Estrup med stor interesse og forøgede dens tilliggende væsentligt — vist også med jorder, som strengt talt ikke tilkom hende. Efter sin død har hun fået en hel del at rive i; på Krenkerup på Lolland går hun igen som den berygtede »nøglefrue«, og til Gammel Estrup kommer hun anstigende i en karet med ikke mindre end seks heste for. Mange har hørt hendes karrøse rulle gennem porten.

Den elskværdige overstaldmester greve *Jørgen Scheel* var nok Danmarks eleganteste rococokavelér, han havde — som forresten de fleste Scheel'er — det bedste lov blandt bønderne, human, imødekommende og overmåde large, som han var. Hans store interesse for hesteavl medførte, at Djursland var det sted i Danmark, hvor de bedste heste fandtes.

Scheel's mest iøjnefaldende svaghed var hans usandsynlige forfængelighed, og han har beriget landet med en betragtelig mængde portrætter af sig selv; billeder som for det meste er gjort af de ypperste kontrafejere. Vel landets prægtigste portræt overhovedet forestiller ham, det er malt af den franske hofportrættør Jean Marc Nattier i 1738, og viser den da kun 19-årige herre iført et kyrads med panterkindsslag.

Men denne selvbehagelighed blev, efter at hans jordiske tilværelse var afsluttet i 1786, så strengt bedømt af de himmelske magter, at han blev sat til at gå igen; dog indrømmede man ham ret til også som gespenst at optræde med manér; han kommer kørende i en karet med fire hovedløse hingste for, og bag vognen lunter en sort hund med en hvid ring om halsen, — det skal være en præst, som i denne skikkelse må gøre afbigt for nogle synder.

Overstaldmesterens mor var født *Augusta v. Winterfeld* († 1740), hun var en meget nøjeregnende dame og tillod sig endog at spinde

en juleaften. Hver nat, når slottets øvrige beboere sov, vandrede hun til sølvkammeret, hvor alle tingene blev eftergået, så hun kunne være vis på, at der ikke havde været langfingre på spil.

Netop juleaften viser hendes genfærd sig, det går til sølvkammeret, og tjenestefolk, som var for flittige, har det kyst til uvirksomhed ved at holde en blodig hånd op foran dem og sige:

»Se her, hvad jeg har vundet,  
fordi jeg juleaften har spundet«.

En juleaften omkring århundredskiftet, da Gammel Estrup endnu var i slægten Scheel's besiddelse, gav den afdøde grevinde anledning til en sælsom oplevelse: En ung lærerinde, som underviste lensgrevens børn, var på vej op ad trappen for at hente noget i en stue på anden sal. Hun så da en dame i en mærkelig gammeldags dragt komme gående, hørte hendes taftkjole rasle, og gik til side for, at hun kunne komme forbi. Siden fortalte hun lensgreveparret om sit mærkelige møde, hvorefter lensgreven smilende pegede op på Denners portræt af Augusta Winterfeld og spurgte: »Det var vel ikke tilfældigvis hende dér?« — »Jo, netop, præcis sådan så hun ud«, svarede lærerinden ganske forundret »men hun er jo død for mange år siden«.

I dag er Gammel Estrup herregårdsmuseum, men de forne ejeres genfærd er her stadig, ja, en mand som plejer at være troværdigheden selv, hævder bestemt at have mødt den astrale part af hofjægermester *Valdemar Uttental* († 1951), der i 1930 skænkede slottet til museum. Man véd også nok lidt om, hvorfor han har vist sig, det kunne meget vel skyldes, at en del af de kunstgenstande fra Skeel'ernes gamle gård, som i dag står på hans anden ejendom — Løvenholm — efter hans ønske skulle være vendt hjem til Gammel Estrup, hvad han imidlertid ikke nåede at få indføjet i sit testamente.

I riddersalen er der ofte konstateret puslerier, og portner Hans Jensen har berettet til mig derom:

»Jeg havde en aften været ovre på avlsgården, og var på vej hjem til hovedbygningen, hvor jeg har en lejlighed i den ene fløjs stueetage. Museumsinspektøren var på rejse, så jeg var ene på skansen. Alle slottets gardiner var rullet ned, som de altid er det om natten, og da jeg kastede et blik op mod riddersalens vinduer, så jeg tydeligt sil-

houetten af en mand, der kom gående med et lys i hånden. Det stod mig straks klart, at vi måtte have låst en turist inde, da vi lukkede, og jeg ilede op for at befri ham, men slottet var ganske tomt, der var ikke en levende sjæl at finde.

Også med tårnuret er der en del mystik: Om aftenen trækker jeg det op og slår i den forbindelse en pal fra, men når optrækningen er tilendebragt, trykkes den atter til, for ellers risikerer man, at uret løber ud, så tiden står stille på slottet. Palen går ualmindelig stramt, og der skal bruges kræfter til at rokke den, men nogen må virkelig ønske at stoppe tiden, thi hver morgen, når jeg ser til uret, er den slået fra. Det skal forresten være begyndt, dengang Scheel'erne forlod Gammel Estrup«.

Museumsinspektør Andreas Bjerre, som ligeledes bor på slottet, har heller ikke kunnet undgå at opleve lidt af den mystik, der omsvæver det. En sommeraften ved titiden hørtes der et frygteligt rabalder oppe fra anden sal, og det lød som om der blev slæbt rundt med tunge stole, uagtet det var ganske udelukket, at der kunne være nogen deroppe. En undersøgelse af stuen, hvorfra støjen stammede, viste at alt stod, som det plejede.

»Det er heller ikke altid lige behageligt at gå gennem den store bygning efter mørkets frembrud«, fortæller inspektøren, »jeg er ellers alt andet end mørkeræd, men jeg har ofte den fornemmelse, at nogen iagttager mig, ja, jeg skal indrømme, at det en nat gik mig sådan på, så jeg tændte nødbelysningen. I det samme var fornemmelsen væk, men da lyset atter slukkedes, kom den igen«.

I et værelse på anden sal er der en blodplet, som ikke kan vaskes af; det er sikkert og vist, thi man har ofte — også i de seneste år — forsøgt det uden held. Ifølge sagnet har to grever skåret halsen over på hinanden derinde. Hvordan man under en kamp vil være i stand til samtidig at kappe hverandres halse, er et problem, som overleveringen fornuftigt går uden om. Der er nok mere hold i en anden version gående ud på, at en greve, som døde meget pludseligt, tog sig af dage derinde.

I hovmestergangen er en komtesse indemuret i væggen, fordi hun havde stået i forhold til en hund, og i kælderens vandrer en hovedløs mand rundt ved nattetide.

Også en grumme stor skat findes på Gammel Estrup, den skal være gemt et sted i Fontinekammeret, og derinde sidder undertiden et par herrer og bladrer i nogle papirer. Skatten skal dog ikke findes, førend Gammel Estrup en nytårsnat styrter sammen, da vil den blive opdaget i resterne af murværket, og der er penge nok til slottets genrejsning.

## GAMMELGAARD

*Ketting sogn, Als sønder herred, Sønderborg amt*

I 1500-tallet ejedes Gammelgaard af *Thomas Sture* († 1563). Han havde en tid ansvaret for den fangne *Christiern II's* bevogtning.

Thomas Sture var skaldet, og engang spurgte *Christiern II* ham: »Sig mig, Thomas, hvilken storm blæste vel lokkerne af Dit hoved?« — Sture svarede: »Den samme som blæste Dig, *Christiern*, af Danmarks trone!«

Det fortælles, at Sture engang havde forbygget sig på en herregård, og om natten vandrede han rundt nede ved stranden og spekulerede på, hvordan han skulle rejse penge til at klare situationen. Da så han med ét en dejlig kvindeskikkelse sidde på en stor sten ude i havet. Hendes hår flød i fyldige bølger ned over de nøgne skuldre, de smukke øjne skinnede i månelysen, men den nederste del af hendes legeme var skjult af vandet.

Havfruen — thi en sådan var det — lovede herremanden, at hvis han gav hende sin kærlighed, ville hun gøre ham rig, og skønt han var gift, lod han sig dåre.

Dér hvor Sture boede, kunne han høre havfruens sang fra havet, når den lød, måtte han ned til stranden og møde hende, men til gengæld skænkede hun ham umådelige rigdomme.

Efterhånden som Sture blev ældre, stod det klart for ham, at han havde begået en alvorlig brøde, og flere gange prøvede han at blive fri fra sit afhængighedsforhold til havfruen. Alt var imidlertid forgæves; hun ville ikke lade ham gå.

I sin nød søgte han da til præsten i Notmark og skriftede sin synd. Præsten gav ham det råd, at han skulle give Kettinge og Notmark kirker hver en klokke, der var købt for hendes guld, så skulle der blive kimet så kraftigt for hendes øren, at hun vel ville fortrække.



*Frederik IV († 1730), maleri af Benoit Coffre på Rosenborg (fot. Niels Elswing).*



*Tyranniske ridefogeder afpresser bønderne penge.  
Fra Olaus Magnus 18. bog ca. 1550.*

Sture fulgte rådet; hver af kirkerne fik en klokke, og da den stakels havnymfe hørte dem ringe, flygtede hun rædselsslagen ud på det åbne hav. Hun viste sig aldrig mere. — Men klokkerne hænger endnu i de to kirker, de bærer Thomas Stures navn.

Siden blev hertug *Hans den Yngre* ejer af Gammelgaard. Han var en hård mand, som inddrog bondejord, bl. a. landsbyen Tovrup.

Da hertug Hans lå på dødslejet, trak han ustandselig benene op under sig, og præsten spurgte ham derfor, om han havde smerter? »Nej«, lød svaret, »men de Tovrup bønder tramper mig på tærne.«

Hertug Hans den Yngre har travlt som genfærd, for han har begået mange slette handlinger, der må sones. Undertiden gæster han Gammelgaard; da hører man ham ride over markerne med et stort følge. Tidligere kunne det hælde, at porten til hestestalden blev slået op, og staldkarlene så hertugen ride ind i fuld galop.

Der går i det hele taget meget tøjeri på Gammelgaard. For nogle år tilbage lå der ved gården en gammel rønne, som kaldtes »Bøddelli«. Egnens bøddel havde engang haft til huse hér, og hans tortur-instrumenter var længe at se på stedet.

En nat kom en bonde spadserende forbi. Han hørte jamren og stønnen blandet med dæmpet latter og sang derinde fra. Selvom han var bange, blev nysgerrigheden alligevel vakt. Derfor listede han hen og lindede på døren.

Et gruopvækkende syn mødte ham: På pinebænken lå en stor skikkelse med ridestøvler på benene, og fire mand strakte ham, så det knagede i hans krop. En flok langhårede, magre, pjaltede mænd med brændende øjne sprang rundt omkring pinebænken, medens de sang og grinede. Det var en gammel ridefoged, som efter døden straffedes for sine misgerninger imod bønderne.

Så galede hanen, og kogleriet forsvandt som ved et trylleslag.

Spøgelseshuset findes ikke mere, det brændte ned, og kan hænde, at fogeden ved samme lejlighed fik fred for sine plageånder. Tæt ved stedet, hvor Bøddelli stod, viser man endnu en lille plads, som bærer det lidet romantiske navn: »Ved e træhest«. Her skal det ikke være godt at komme ved nattetide. Der høres susen i luften som af en pisk, og en rå stemme brøler: »Op med ham på hesten, det bæst«, mens en ynkelig røst klynker: »Åh foged, ingen lodder ved benene!«

Indtil 1853 stod der en stor lind på Gammelgaards gårdsplads. Træet var efterhånden blevet noget trøsket hist og her, og da man frygtede, det skulle falde, blev der tilkaldt en smed, som lagde svære jernbånd om stammen for at støtte den. Linden var et brandtræ, hvori gårdens ild var hensat, og hvis det væltede eller blev fældet, måtte Gammelgaard brænde.

I 1853 kom der en ny forpagter, Møller, han ville ikke høre på slig overtro. Han lod træet fælde, — men dagen efter nedbrændte den store kostald til grunden, og flere hundrede dyr omkom i flammerne.

## GAMMEL KØGEGAARD

*Køge købstad, Københavns amt*

Da Gammel Køgegaards første hovedbygning af bindingsværk blev opført i 1603, så arbejderne hver morgen, når de mødte, at der på tagrygningen stod en hvid skikkelse og lænede sig til skorstenen. Uvist af hvilken grund blev dette taget for et varsel om, at mange fruer på gården skulle komme til at sidde i enkestand, hvilket skete.

*Birgitte Skeel* († 1699), som ejede Gammel Køgegaard, kom til at sidde enke ikke mindre end tre gange, og ved to lejligheder stræbte onde mennesker hende selv efter livet, men hun undgik heldigt den





*Birgitte Skeel  
(† 1699).  
Maleri på  
Gammel  
Køgegaard  
(Frederiks-  
borg).*

kranke skæbne, der var hende tiltænkt. I det første tilfælde ordnede hun endog sagerne på en måde, som vakte berettiget opsigt det ganske land over:

Fruen kørte i sin lette, åbne vogn, kusen sad på bukken, de var alene to, og det gik lystigt afsted i rapt trav. Just som de befandt sig på en øde skovvej, holdt kusen imidlertid hestene an, trak en kniv og vendte sig mod nådigfruen, som forfærdet betragtede ham: det var ikke hendes almindelige kusk, men en brutalt udseende mandsperson, som hun ikke kendte.

Manden sprang ind på hende, væltede hende ud af vognen og forlangte, at hun skulle udlevere alle de kostbarheder, hun havde på sig.

Sådan kunne man dog ikke ustraffet opføre sig over for Birgitte

Skeel, der var rundet af en håndfast slægt; hun agtede ikke uden videre at give op over for en gemen stratenrøver: i et spring var hun oppe og kastede sig med raseri over den forbløffede mand. Nu var det hans tur til at bide i græsset, og adelsdamen klemte ham så dygtigt om halsen, at vejret ganske forgik ham. Men røveren var heller ikke nogen splejs, og det begyndte at knibe for nådigfruen at holde bæstet under behørig kontrol. Da fik hun pludselig en lys idé: med den ene hånd og et knæ pressede hun fyren næsegrus mod jorden, medens hun jog den anden hånd op under skørterne, fik løst et hosebånd og slyngede det om hans hals. Hun strammede til og gav ikke slip, førend delikventen havde opgivet ånden og forladt denne syndige verden. — Så lossede hun liget om bag i vognen, sprang selv op på bukken og kørte hjem til Gammel Køgegaard, hvor man fandt den rigtige kusk liggende bagbunden i stalden.

*Regitze Grubbe* var ingen venlig kvinde, hun lå i strid med Gud og hvermand; ej heller med Birgitte Skeel kunne hun leve i fordragelighed. De to fruer havde ejendom ved siden af hinanden på Østergade, og hér kom de uoverens på grund af et par vinduer. Det udartede til blodigt had damerne imellem, og Regitze Grubbe overtalte Birgitte Skeel's selskabsdame, frøken *Agnete Budde*, til at komme rottekrudt i nådigfruens mad. Årsagen til, at den små Agnete så let lod sig lokke til slig udåd var, at Birgitte Skeel gennem giftermål med Knud Thott var blevet grevinde, og det undte Agnete hende ikke.

Det var nær ved, at Birgitte Skeel var død af det rottekrudt, hun spiste, men hendes stærke konstitution sejrede, og nu blev affæren oprullet. I 1678 henrettedes Agnete Budde da på Amager Fælled, medens Regitze Grubbe slap med at blive forvist til Bornholm.

*Christen Rasmussen Carlsen* († 1818), var en vældig nimrod, og allerede medens han levede, kastede egnens bønder sig på jorden, når han sent på aftenen kom sprængende hjem mod Gammel Køgegaard på sin sorte hest fulgt af jagthunde. De troede, det var den vilde jæger, der kom. Efter hans død vandt den tro, at han var fordømt til at jage evigt, udbredelse i vide kredse. Han fik da følgeskab af gårdens gamle skytte, Niels, der havde skaffet sig friskud ved at forskrive sig, og som efter døden red omkring på sin guldfux.

Det var dog ikke hver nat, Carlsens genfærd kunne hellige sig jag-

tens glæder; det havde også andre opgaver at varetage, og ikke sjældent så man en sort karet køre ind i familie-gravlunden, hvor Carlsen stod op af sin grav og sprang på vognen. Det gik så galt, at hans tidligere tjener, som nu var blevet vægter, bad om at få et andet arbejde. Når han passerede lunden, så han tit sin gamle herres elendighed, og det var mere, end han kunne udholde.

Altid har der været uro på Gammel Køgegaard; i et kammer viste der sig om natten en lille, ældet, grå kone i en gammeldags dragt. Hun gik hen til sengen, bøjede sig over den, og kyste dem, der vovede at sove derinde, fra vid og sans. I hånden bar hun et nøgleknippe.

I bryggerset så man ofte ligesom skyggen af en stor so, og folk vidste nok, at det ikke var andre end gravsoen; den kommer fra kirkegården og ser til de lig, som skulle være begravet dér, men som er blevet lagt i uindviet jord.

Da man engang måtte opbryde bryggersgulvet, blev der fundet et barneskelet samt — hvad der næsten var mærkeligere — et knippe nøgler. Barnet blev begravet, og siden har vist hverken gravsoen eller den grå kone vist sig.

Vægteren på Gammel Køgegaard råbte aldrig »ét« om natten, fordi et ræddeligt uhyre engang havde overfaldet en vægter på blegepladsen og krystet ham, så han nær aldrig var blevet menneske igen, netop som han råbte ét.

Også en anden vægter gik det ilde. Han havde ofte skældt gårdens piger ud, fordi han mente, at de drev gæk med ham og om natten løb rundt og spillede genfærd. Pigerne bedyrede, at det gjorde de ikke, men alligevel lovede han at gribe fat i dem, næste gang de vovede sig ud på en sådan spøgefuldhed. Det må han rimeligvis også have gjort, for en morgen fandt man ham liggende på trappen, svømmende i sit eget blod. Han blev aldrig rigtig rask igen efter den affære og turde ikke fortælle til nogen levende sjæl, hvad det egentlig var, der skete.

## GAMMEL SKIVEHUS

*Skive købstad, Viborg amt*

Prokuratoren *Peder Lund*, — en af Jyllands værste procesmagere — ejede Gammel Skivehus, til han døde i 1791, og han spøjte såvel

her som på Kyø og Sebber Kloster. Hans enke blev tilsidst så generet af genfærdet, at hun søgte hjælp hos to præster, som manede ham ned; hver julenat må han rejse sig fra nedmaningsstedet og gå et skridt nærmere Gammel Skivehus, og når han engang kommer det så nær, at han kan røre muren med sin hånd, vil han få fred.

Der var en gårdbo (nisse) på Gammel Skivehus, som de kaldte Tåggi. Engang sad han oppe i en luge og drillede lænkehunden, da listede tjenestedrengen sig bag på ham og skubbede ham ned. Nis fik sig en revet trøje af den vrede hund, men han hævnede sig, thi om natten bar han den sovende tjenestedreng ud og lagde ham på en fjæl over brønden.

## GAMMEL VRAA

*Ajstrup sogn, Kær herred, Aalborg amt*

Søofficeren, stiftamtmand i Aalborg, *Jørgen Bille* († 1736), har aldrig ejet Gammel Vraa, men hans datter, *Christine Birgitte Bille* († 1767), arvede den efter sin moster, *Elisabeth Rodsteen*. *Jørgen Bille* synes dog at have boet på gården i sine sidste år, og da han døde, oprettede datteren et kapel for ham i *Ajstrup kirke*.

*Jørgen Bille* slog sig imidlertid ikke så let til ro; hver nat kom han kørende til Gammel Vraa i en karet med hovedløse heste for, og der blev en yderst generende rumsteren i hele huset. På forskellig måde søgte man at få salig stiftamtmanden til at holde sig borte, men alt syntes forgæves. Man mente, at det muligvis var den røde fløjlsfrakke, som havde været ham såre kær, han gik efter, og lagde den derfor op på kisten. Næste morgen hang den på ladens gav!

Da kom én i tanker om, at *Bille* i sin pure ungdom havde lært skrædderhåndværket, og at han måske efter sin død følte trang til at genopfriske denne færdighed. Frakken blev atter lagt op i kapellet medsamnt nål og tråd, og siden mærkede man intet til *Jørgen Bille*.

Det påstås, at der aldrig kan stå nogen lænkehund ved den østre side af broen over voldgraven; dyret sygner hen, og hvis det ikke flyttes, dør det snart. På vestre side er der aldrig noget galt.

En anonym grå dame har undertiden vist sig. Sidst man så hende, var under besættelsen, hvor hun flere gange skal være dukket op og have skræmt repræsentanter for værnemagten, der var indkvarteret.



*Dorte Krag  
(† 1557).  
Maleri  
i privateje  
(Frederiks-  
borg).*

## GISSELFELD

*Bråby sogn, Ringsted herred, Sorø amt*

Gisselfeld opførtes i årene 1547 - 75 af rigshofmester *Peder Oxe*, og han døde netop det år, den stod færdig. — Kan hændte der brast noget i ham. Ifølge sagnet byggede han omkap med sin hustru, *Mette Rosenkrantz* († 1588), som i 1586 fuldførte Vallø, og da han vandt, løb han op i Gisselfelds nordre tårn, hvor han udråbte sin triumf for alle vinde, og det med sådan Gewalt, at tårnet slog en revne. Utænkeligt er



*Peder Oxé  
(† 1575).  
Maleri fra  
1574 på  
Frederiks-  
borg.*

det jo ikke, at denne kraftanstrengelse har undergravet rigshofmestere-  
rens helbred.

Peder Oxé skal have anlagt en løngang fra Gisselfeld til Vallø. Engang var en »slave« formedelst sine ugeringer blevet dømt til døden; man fik imidlertid den idé at benåde ham og tilmed skænke ham friheden, hvis han ville spadsere gennem løngangen fra Gisselfeld til Vallø. Slaven gik med glæde ind på forslaget, fik en lampe i hånden og tiltrådte den underjordiske ekspedition. Nogle timer efter vendte han imidlertid tilbage til Gisselfeld og bad så mindeligt, om man ikke ville hjælpe ham ud.

Han forklarede nu, at han havde vandret mellem snoge, snegle, tudser og andet slibrigt kryb, som han ustandselig gled i. Da halvvejen var tilbagelagt, blev den videre fremmarch spærret af en jernport, der på midten havde en stor lås. På portens øverste kant van-

drede en høne kaglende frem og tilbage, og lidt efter dukkede ni kyllinger op, alle var sorte, thi det var jo ikke naturlige høns. Pludselig fløj hønen ned, skrabede på låsen og rev en sammenkrøllet seddel ud, som slaven tog med sig, da han gik tilbage.

Sedlen blev foldet ud og læst; den rummede en advarsel om, at hvis nogen oftere formastede sig til at betræde gangen, ville Gisselfeld synke i jorden, og en sø fremvælde på dens sted. Efter dette har aldrig nogen sat foden dernede, — ja, man véd end ikke længere, hvor dens indgang er at finde. Slaven, som jo havde gjort, hvad han kunne, fik sin frihed.

Greve Christian Gyldenløve døde i 1703, inden han var fyldt 30 år, og enken, »hendes høje nåde«, *Dorte Krag* († 1754), giftede sig i stedet med Hans Adolph v. Ahlefeldt til Buckhagen. Dette passede ikke ret kongen, Frederik IV, han lod derfor forespørge, hvordan Dorte Krag dog kunne finde på at tage en geme adelsmand efter at have været gift med kongens halvbroder. Svaret, monarken fik, var ikke kedeligt, ordene skal være faldet således: »Sage dem Könige, das mir ein lebendiger Hund (Ahlefeldt'ernes hjelmtegn) weit lieber ist als ein todter Löwe!«

Om lensgreve *Christian Conrad Sophus Danneskiold-Samsøe* († 1823) fortælles, at han en forårsdag kaldte forvalteren op til sig og bad ham anlægge et gravsted på en holm i en sø i parken. Forvalteren rystede opgivende på hovedet: »Det er jo netop midt i den travle såtid, og vi kan dårligt nå det nu«, sagde han. »Jeg forlanger alligevel, at det bliver lavet omgående«, sagde greven bestemt. »Vi kommer til at rette os lidt efter hinanden, for mine dage er talte!« »Der er jo kun 49 år og kan leve længe endnu«, beroligede forvalteren ham, men få dage efter var greven død.

## GJEDDES DAL

*Greve sogn, Tune herred, Københavns amt*

I 1722 blev der til Frederik IV's søns, siden Christian VI, fødselsdag indbudt en række adelsmænd, og blandt dem den rige *Peder Benzon* til Gjeddeshal. Efter taflet ville hver af gæsterne skænke prinsen en gave, og efter sagnet ville Benzon forære ham Køge kro beliggende



*Christian  
Sophus  
Danneskiold-  
Samsøe  
(† 1823).  
Maleri af  
Kratzenstein-  
Stub 1813  
på Gisselfeld  
(Frederiks-  
borg).*

tæt ved Køge Bugt øst for Kildebrønde. Hertil svarede prinsen: »Så tror din æsel, at jeg skulle stå og skænke brændevin for dig, når du kører til København«. Der var nemlig den gang ingen anden landevej end den, der går langs med stranden. Benzon blev tilsagt at møde hos prinsen en times tid senere, og da han kom derop, måtte han blotte sin overkrop, og prinsen berørte ham med en giftig dolk lidt ind i huden ud for hjertet. Benzon skyndte sig derpå ud i byen og fik anskaffet sig et kar med sødmælk, som han lå og svømmede i, da han kørte hjem, for at det skulle fortage giften, men han døde alligevel, inden han nåede til Gjedesdal. Efter den tid spøgte han på sin gård.



Til dette sagn er kort at bemærke, at Benzon først døde i 1735, og under knapt så dramatiske omstændigheder.

## GLORUP

*Svindinge sogn, Gudme herred, Svendborg amt*

I Sankt Knuds kirke i Odense ligger general *Hans Ahlefeldt* († 1694) og hans søn, *Christian* († 1695), i åben begravelse sammen med Hans Ahlefeldts to hustruer, *Cathrine Sehested* († 1670) og *Anna v. Rumohr* († 1711). Et af landets største og mest prunkende gravminder er rejst over dem, det er udført af billedhuggeren Thomas Quellinus. Hver nat, når klokken slår tolv, rejser de døde sig fra kisterne og kører i en sort karrøse forspændt med fire flammetungede heste til deres gamle herregård, Glorup.

Det var Anna v. Rumohr, der betalte epitafiet og hele kapellets indretning. Noget godt lov havde hun egentlig ikke på Glorup-egnen, hvor man beskyldte hende for at være både hårdhjertet og gerrig, hvad der nu næppe er helt i overensstemmelse med de faktiske forhold.

Nok er det: En lillejuleaften samlede hun alle gårdens folk og bespiste dem på det bedste med veltillavet mad og vin, som de ellers ikke var vant til at drikke. Selve juleaften bød hun sin kusk spænde for kareten og lade hestene gå, hvorhen de ville. De kørte da til helvedes port, hvor fru'en blev hentet ind af nogle høje herrer. Hvordan hun så siden på ny er kommet til veje, så hun kunne blive begravet standsmæssigt i kirken, er ikke godt at sige.

Glorup har aldrig været kloster, men det forhindrer ikke, at en munk ved nattetide optræder i et bestemt værelse, hvor han eksperimenterer med et eller andet farligt. En ung mand, som sov i det pågældende værelse, vågnede om natten ved, at det var lyst som om dagen. Henne ved et bord stod munken med ryggen til, og manden opfattede tydeligt, at han arbejdede med et eller andet i en retort eller morter. Den unge mand ville sige noget, men tungen svigtede ham, og det blev kun til et halvkvalt skrig. I det samme lød der et brag, som om det, munken stod med, var sprunget i luften, og dermed var spøgeriet forbi.



*Hans Schack († 1676).  
Maleri af Abraham Wuchters  
på Giesegaard  
(Frederiksborg).*

## GRAM

*Gram sogn, Frøs herred, Haderslev amt*

Om rigsfeltherre *Hans Schack* († 1676) fortælles mangfoldige sagn: Han var en ret hård mand og dertil en vældig nimrod. Det berettes, at han ofte red på jagt uden bøsse, og når en hare blev rejst, red han den ind og piskede den ihjel.

En vinterdag var han efter en ræv, som løb ned til bredden af Gram Å, hvor en smal træstamme var faldet, så den nåede fra bred til bred. Mikkelt pilede over, og Schack ville følge den; han tvang hesten ud på stammen, men efter et par skridt gled den og faldt til-

lige med sin rytter i åen, der var fyldt med isflager, og hvor der gik en rivende strøm.

Schack forsøgte at svømme ind, men det var lettere sagt end gjort, og hvis ikke et par behjertede mænd var ilet til hjælp, var han antagelig omkommet. Nu rakte de en lang stage ud, som han fik fat i, og det lykkedes ham at trække sig ind til land. Han takkede dog på ingen måde de to for dåden, så sig bare brøstigt om og brummede: »Hvor satan blev ræven af?«

Endnu rider rigsfeltherren ved nattetid i skoven med en flok hunde efter sig. Ganske vist blev såvel han som hans hest engang af Gram præst sat ned under hver sit træ, men da Schacks træ siden blæste om, blev han atter fri.

Engang, medens Hans Schack var i felten, sad hans frue, *Anna Blome* († 1688), alene på gården; og folkene, som nu troede, at de kunne tillade sig lidt af hvert, tog sig forskellige friheder. Således gik et par af hendes bønder fra Skjoldager på krybskytter.

En skønne dag blev de to kaldt op til Gram, og de var ikke helt stolte ved det, men grevinden modtog dem venligt og trakterede på vin. I samtalens løb fortalte hun, at hendes jagtbetjente havde berettet om d'herrers fabelhafte skydefærdighed, og da hendes mand just trængte til nogle folk, som begreb denne håndtering, havde hun fremhævet dem overfor ham i et brev. Han havde svaret, at hun uførtøvet måtte sende disse gode mænd op til ham som soldater, så skulle de få rig lejlighed til at skyde efter et mere værdigt »vildt«. De to kumpaner måtte kønt tage afsted og sprang soldat i ti år, inden de atter vendte hjem. Deres eksempel afsvalde i nogen grad jagtlysten hos egnens mandlige befolkning.

Gram har også haft sin »onde« eller »gale« grevinde; det var *Anna Sophie Rantzau* († 1760), enke efter Hans Schack († 1719).

Blandt det værste, der fortælles om den »onde« grevinde er, at hun engang brændte sin kammerpige: Det var vinter, og grevinden agtede sig til kirke; pigen skulle sætte hendes hår, men det ville ikke rigtig lykkes at få den ene bukkel til at ligge, hvor den skulle. I forståelig irritation herover bandt grevinden pigen til kakkelovnen og fyrede dygtigt i, hvorefter hun i sin kane kørte til gudstjenesten.

Prædikerne var lange dengang, og da grevinden kom tilbage til

Gram, var pigen forlængst død og halvt forkullet. Læberne var tørret ind, så de strammede uklædeligt om tænderne og blottede disse i, hvad grevinden antog for et smil. Med ordene »Lachst du noch?« gav hun liget et slag, så det faldt sammen til støv.

Denne lille, sobre fortælling er ikke netop egnet til at stabilisere grevindens omdømme, den hører da også til, hvad vi kunne betegne som *hævnsagn*. Sådanne skyldes, at folk af den lavere stand har følt sig gået for nær af en adelig, som oftest med en eller anden lige-gyldig bagatel. Da deres beskedne position ikke har åbnet mulighed for direkte at ramme den mægtigere modstander, tager de sig i stedet til rette ved at pådigte vedkommende en eller anden perfid historie.

En ganske pudserlig anekdote viser hende fra den kønnere side, men sætter hendes folk i et mindre flatterende lys: En bonde i Brandstrup havde mistet alle sine dyr på én hest nær, fordi der var udbrudt sygdom i besætningen. Han ville gerne have Anna Sophie Rantzau i tale, for at få hjælp, men tre dage i træk måtte han gå med uforretet sag, fordi tjenerne nægtede ham adgang.

Til sidst tabte bonden tålmodigheden: han gik hen til slottet, løste sine bukser og forrettede sin nødtørft op ad muren. Stor opstandelse: delikventen blev grebet, og ført frem for den nådige frue for at blive idømt en til forseelsen passende revselse. Men se, det var netop, hvad skælmen havde håbet på. Han forklarede, hvorfor han havde opført sig så upassende og forelagde dernæst sin triste sag. Grevinden fik så ondt af staklen, at hun hjalp ham rundeligt i stedet for at straffe ham.

Grevinden var blevet enke i en ung alder, og onde tunger hviskede om, hvorledes hun stod i forhold til en kammerjunker, blev frugt-sommelig og fødte et barn, som hun kvalte og grov ned et sted i skoven. De to terner, som havde bistået hende, lod hun ombringe, for at de ikke skulle fare med snak. Af den grund mødte fanden selv en dag op på Gram for at hente grevinden, og det så alt andet end lyst ud, men til alt held fik hun i rette tid sendt bud efter pastor Petersen fra Aabenraa, og han var mand for at bide skeer med den onde selv, når det skulle være.

Da han kom til Gram, løb fanden rundt, lavede et græseligt spektakel, lugtede ilde og gjorde ved. Helst havde han taget fru



*Anna Sophie Schack,  
født Rantzau  
(† 1760). Moderne kopi  
på Giesegaard efter  
maleri på Schackenborg  
(Frederiksborg).*

straks, men pastoren mente, at han dog kunne vente til et lys, der stod på bordet, var brændt ned. Dette gik fanden med til, hvorfor præsten med en fiffig mine pustede lyset ud. Så kunne fanden lige så gerne fortrække, og grevinden klarede i første omgang frisag.

Lyset muredes inde i Gram kirke; det gik imidlertid hverken værre eller bedre, end at lynet snart efter slog ned, så kirken kom i brand. Det var midt om natten, og grevinden kom løbende i natkjole samt med én sko og én tøffel på fødderne for at redde sit lys, men det var for sent, det var allerede brændt ud, og fanden tog hendes

## GORM BENZON

sjæl. Nu skulle liget føres til Sjælland, men da skibet var kommet midt ud på Storebælt, rejste der sig pludselig en voldsom storm, og den lagde sig først, da grevindens jordiske rester kastedes i bølgerne, som straks opslugte dem. Hun må dog påny være kommet til veje, for hun er bisat i det Schack'ske kapel i Møgeltønder kirke.

Det spørger slemt på Gram, og hvem anden skulle det vel være end den onde grevinde? Usynlig puster hun gravkold luft i nakken på folk, eller dukker op i luftige gevanter og truer med hånden ad dem, der krydser hendes vej. I værelset, hvor hun brændte kammerjomfruen er der en forfærdelig malør, og på gulvet har der været en uafvaskelig blodplet.

Uden for Gram går to hvide jomfruer med bare fødder. De viser sig kun om vinteren, og man hører dem klage: »Jeg fryser om mine fødder«. Ligeledes er der set »forbrand« for Gram, men branden er sat hen i nogle gamle træer, og så længe de står, er gården sikret mod ildsvåde.

## GRAUBALLEGAARD

*Svostrup sogn, Hids herred, Viborg amt*

På Grauballegaard levede der for mange år siden en herremand, som var et bæst imod sine bønder. Omsider døde han, og da han skulle begraves, fulgtes hans lig til kirken af mange opstemte mennesker, der var glade over, at denne plageånd endelig var borte. Men da de passerede kirkestalden, vendtes glæden til rædsel, thi på en af stalddørene sad herremanden og galede som en hane.

Efter den tid var det rent forskrækkeligt med spøgeriet på Grauballegaard, og det blev ikke bedre, før de fik hentet den Grønbækpræst, som satte gespenstet ned i et kær tæt ved gården og rammede en pæl igennem det. Pælen stod der i mange år, og når nogen rokkede ved den, lød der en stemme nede fra jorden; den råbte: »Rok bedre op, rok bedre op«.



*Regitze Grubbe († 1689), maleri af Karel van Mander på Frederiksborg  
(fot. Niels Elswing).*

## GRINDERSLEV KLOSTER

*Grinderslev sogn, Nørre herred, Viborg amt*

På Grinderslev Kloster er det obriste *Valdemar Lykke* († 1657), der har optrådt som sagn-katalysator, og han har vel også på sin vis været en bemærkelsesværdig mand, — ikke mindst på grund af sin umættelige jordgriskhed. Det fortælles, at han lå i proces om et areal, og dommen kom til at lyde på, at han måtte få så meget jord fra Ilbjerg, Roslev og Jebjerg, som han kunne indgrøfte, medens præsten var på prædikestolen i Grinderslev Klosters kirke, — og det skulle jo ikke kunne blive til så farligt meget.

Men han havde gjort regning uden fanden, thi ham allierede obristen sig med, og efter den ondes anvisning bandt han en spade i halen på sin hest, hvorefter han satte sig op og sprængte afsted, alt hvad bæstet kunne strække ud.

De lastefulde bønder, som havde skulket fra kirkegangen, forundtes nu det frappante syn, som det altid vil være at skue en herremand i ilsomt ridt og med en spade roterende fra gangerens rumpe, så jorden strinter i kaskader bag dem.

I en hast fik bønderne flyttet sig op til kirken og formåede hér præsten til at afbryde sin ordflom og træde ned fra prædikestolen, så konsekvenserne af obristens ridt ikke blev aldeles uoverskuelige.

Fanden hytter sine, siger ordsproget, og han passede da også en tidlang godt på obristen, som han havde undervist i den for en soldat nyttige kunst at kunne forvise kugler, så de ikke traf.

Men svensken, mod hvem Lykke kæmpede, var ejheller tabt bag af en vogn; de vidste nok, hvordan man fik has på en sådan krabat, derfor gød de trende kugler af arvet sølv, thi over sådanne har det onde ingen magt, og afskød dem mod obristen med det resultat, at han blev dræbt.

Det mærkelige var, at i samme øjeblik kuglerne havde gjort deres værk, kom de flyvende og lagde sig i en krog i Grinderslev Klosters folkestue, og her var det ikke muligt at få dem fra. Hver gang nogen smed dem ud, kom de af sig selv tilbage. Først da Valdemar Lykkes lig blev bragt til gården, og de anbragtes i kisten hos ham, blev de på plads.



## GORM BENZON



*Valdemar  
Lykke  
(† 1657).  
Maleri  
på Gavnø  
fra det  
18. århundrede  
efter ældre  
billede  
(Frederiks-  
borg).*

Med det beskrevne in mente, vil man forstå, at Valdemar Lykke ingenlunde kunne hvile med fred i sin grav. Hver nat red han i den grøft, som han og hesten havde kastet, og gnisterne føg fra genfærdsgangerens hove. I hestestalden på klosteret måtte der altid stå en bås tom til Lykkes hest; stillede man andre dyr dér, var de løse næste morgen, ligeegyldigt hvor godt de så tøjredes. Lykkes naturlige færd i stalden gjorde alt i alt dyrene så urolige, at man tilsidst fandt det påkrævet at formene ham videre adgang, og til den ende nedgravedes et kors under stalddøren. Nu måtte han pænt blive udenfor og kunne blot give sin harme luft ved at dundre på døren.

Bønderkarle var forhen et eget folkefærd og foretog sig mange fornuftstridige ting, — som nu den gut, der efter at have hørt om

obristens slemme meriter over for Grinderslev Klosters bønder gik op i kirken, løftede låget af hans kiste og gav den afledne en kindhest, så tænderne raslede i kraniet.

Besindige folk kunne nok have fortalt ham, at den slags næppe ville gå godt, hvad det ejheller gjorde, thi fra nu af var der en evig uro om karlen. Valdemar Lykkes genfærd generede ham nat og dag. Kun når karlen gik ned i fårestien, fik han fred, thi lammet er Jesu symbol, og det turde den onde ånd ikke komme nær.

I klosterhaven gik en hvid jomfru ved et bestemt træ, hvorunder hun skulle have begravet et barn, hun havde født i dølgsmål og ombragt. En pige var nær kommet i fortrædeligheder, fordi hun tiltalte spøgelse, men Furlands præst nåede netop frem og manede ned, inden der skete videre ulykker.

## GUDUM KLOSTER

*Gudum sogn, Skodborg herred, Ringkøbing amt*

Det spøjte på Gudum Kloster i gammel tid; i en klosterfløj lå det såkaldte blå kammer, hvor det ikke var godt at være om natten. Det lød, som om mange mennesker kom ind, og der blev kastet rundt med tomme kasser og tønder. Man så dog aldrig noget.

En frue fra Gudum Kloster var høj-gravid; en dag var hun så uheldig at falde over en gravsten på kirkegården og slå hul på knæet. Der gik blodforgiftning i benet, og hun døde, men da hun skulle begraves, fik hun lærred, tråd, nål og saks med i kisten; det var nemlig opfattelsen, at uforløste kvinder senere fødte i graven, og følgelig måtte de kunne sy tøj til den spæde.

## GYLDENSTEEN

*Nørre Sandager sogn, Skovby herred, Odense amt*

Der findes en mængde sagn om den reformerte franske bankier *Jean Henri Huguetan*, som i 1719 købte den daværende Enggaard og forandrede dens navn til *Gyldensteen*. Han ophøjedes siden i dansk grevstand med samme navn som gården.

Dengang Huguetan ville købe Enggaard, advarede folk ham og sagde, at den nok blev meget dyr. »Lad den det«, svarede Huguetan;



*Banquier Jean Henri Huguetau adlet greve Gyldensteen († 1749). Maleri på Gavne (Frederiksborg).*

»jeg har penge nok til, at jeg kunne forgylde hver sten i den!« På grund af denne pompøse udtalelse fik gården og siden han selv navnet Gyldensteen.

Sandt at sige var Huguetan vist nok ikke kommet helt så fint til sine mange penge, som man måske helst skulle have indtryk af, og folk vidste da også at berette, at fanden selv havde haft en finger med i spillet. Der forlyder intet om, hvorvidt han personlig indfandt sig for at hente Huguetan, da denne døde, men greven vidste selv på dag og time, hvornår kontrakten var udløbet, og han skulle herfra (det skete i 1749, da han var over 80 år gammel).

Der har altid været meget pusleri på Gyldensteen: Så snart mørket falder på, er der uro i hver en dunkel krog, påstod gamle tjenestefolk. I perioder, når slottet stod tomt, kunne det ske, at man udefra så lys i salene, og kort efter rullede en vogn bort, men det var ingen levende, der havde besøgt Gyldensteen.

Det er spået, at Gyldensteen skal synke en julenat, og grevinde Constance Knuth, som omkring 1800 boede på gården, var af den faste overbevisning, at spådommen engang ville gå i opfyldelse; derfor var hun altid bortrejst i julen.

Og der er virkelig ofte noget galt på Gyldensteen julenat. Den nuværende ejer, greve Carl-Johan Bernstorff, beretter, at han i sin tid har haft flere mærkværdige og egentlig ikke ganske behagelige oplevelser på Gyldensteen netop i denne nat: Et år udbrød der kaminbrand, et andet sprang hovedvandleddet på loftet, og endelig væltede fem af de 150 vældige bøge på festpladsen en julenat med et brag, så hele huset rystede og møbler og senge forskubbede sig.

Ved landsbyen Vester Egense stod en gang en hård kamp mellem nissen fra Æbelø og Gyldensteen-nissen, som havde været ovre på hinandens gårde for at stjæle havre til hestene. Al havren blev spildt, og ligegyldigt, hvad der siden er blevet sået på det sted, så kommer der altid grøn havre op.

## GAARDBOGAARD

*Råbjerg sogn, Horns herred, Hjørring amt*

Det nuværende Gaardbogaard er først bygget i 1893, men i middelalderen lå der, hvor den siden tørlagte Gaardbo Sø findes, en borg som ejedes af en ugudelig ridder.

## GORM BENZON

Engang var der fest på borgen, og midt under gildeshalløjet fandt man på at klæde en gammel so i nattøj og lægge den i en himmelseng med forhæng; derefter gik der bud til den stedlige præst om at komme og berette en døende.

Da præsten viste sig, satte alle gildesbrødrene et traurigt ansigt op. Ridderens kone lå på det sidste, forklarede de, og præsten, som bag sengens forhæng anede en skikkelse, istemte med bønner og salmesang. Hver gang grisen gryntede, overdøvede de andre den med højlydte klageråb.

Først da præsten ville give den »syge« hostien i munden, så han, hvilket skammeligt bedrag, han havde været udsat for; og medens de lystige herrer lo, så tårerne trillede ned i skægget, og henrykte slog sig på vomme og lår, flygtede den kirkens mand forbitret.

I samme øjeblik, han havde passeret vindebroen, vendte han sig og nedkaldte forbandelse over stedet med samt den ugudelige forsamling. Resultatet var, at borgen sank, og vandet fossede frem på stedet, hvor den havde stået. I skyndingen for at slippe ud havde præsten glemt sin bibel derinde, men lidt efter kom en stol, hvorpå den lå, flydende ind til søens bred.

## HAGENSKOV

*Sønderby sogn, Båg herred, Odense amt*

Hagenskov er bygget af den gamle næssekonge, *Hagen*. Han er gravsat i en høj i Lunden på en opsadlet guldhest og ligger omgivet af eventyrlige skatte. Der er kun én måde at finde disse skatte på, nemlig ved at opføde to kulsorte tvillingekvier. Når de er i en bestemt alder (man véd ulykkeligvis ikke hvilken), skal de spændes for en plov, så finder de selv hen til højen, hvor de gode sager er skjult, og pløjer dem frem. Mange, deriblandt kong Frederik VII, skal forgæves have forsøgt lykken med skovl og spade.

På gården opbevaredes længe en simpel malkestol, en mælkebøtte og et par træsko. De havde tilhørt en af Hagenskovs fornemme fruer. Hun var før sit giftermål med herremanden en fattig bonded pige, som han havde forelsket sig i på grund af hendes skønhed og gode hjerte. Magten steg hende da heller ikke til hovedet, og hun

forlangte, at de nævnte ting altid skulle være hende for øje, så de kunne minde om hendes ringe herkomst.

I 1864 var Hagenskov (dengang hed den Frederiksgave), lazaret, og en sygeplejerske skal have født et barn og ombragt det dér. Efter at hun selv var død, vendte hun tilbage til stedet, hvor hun havde begået denne ugerning. Mange så hende, og man hørte hende skrige så hjerteskræende. Imidlertid blev der bedt for hende, og siden hørte spøgeriet op.

På gårdens mejeri var der forhen en del uro om natten; der blev skramlet rundt med mælkebøtter, men der var aldrig noget at se. I avlsgården har folk mødt en stor, fed spøgelsesor, den følger efter dem, den træffer, men den gør ikke noget.

## HALD

*Dollerup sogn, Nørlyng herred, Viborg amt*

I midten af 1300-tallet var den myndige ridder, *Niels Bugge* († 1359), herre til Hald, og han afløste den allerede stående borg med en ny, der var så stærkt befæstet, at »han agted hverken pil eller blidekast«.

Hvor gammelt Hald egentlig er, vides ikke så nøje; rent historisk kan ejendommen næppe føres længere tilbage end til begyndelsen af 1300-tallet, men i sagnet er den hjemstedet for longobarderhøvdningene Aage og Ebbe, der engang før vor tidsregnings begyndelse drog sydpå med deres stammer på grund af hungersnød i Jylland.

Blandt Halds senere ejere er det hovedsagelig *Frederik Skinkel* († 1794), der har gjort indtryk på egnens folk, han synes at have været en i alle måder utiltalende person og antagelig bondeplager af rang. Han misbrugte gårdens piger og pryglede bønderne, så flere fik mén deraf. Engang kom han for skade at prygle en af sine folk ihjel, og blev nu dømt til at lide døden. Han skulle til København og kysse den »blå jomfru«. Imidlertid havde Skinkel en tjener, Jens Madsen, og han tilbød at gå i nådigherrens sted, hvad denne naturligvis ikke havde det ringeste imod.

Tjeneren drog så af til København og beredte sig til at lide døden, men kongen syntes åbenbart ikke, at man var tjent hermed, thi han lod nåde gå for ret. Tjeneren kunne atter rejse hjem til Hald, og Skinkel glemte ham aldrig den vennetjeneste, han ville have gjort



*Frederik  
Skinkel  
(† 1794).*

ham. Jens Madsen blev tilbudt hele Lysgaard by til ejendom, men så højt takserede han nu ikke sit eget liv, han tog til takke med den største og bedste gård i Ildsgaard.

Det var vel venteligt, at Skinkel måtte gå igen efter sin død, men herom meldes der øjensynligt intet. Derimod går der i et gæsteværelse en såre elskværdig gammel dame, som viser sig for dem, som sover dér; hendes optræden er dog så stilfærdig og venlig, at hun ikke skræmmer nogen.

## HALSTED KLOSTER

*Halsted sogn, Lollands Nørre herred, Maribo amt*

Halsted kirke skal være bygget af en frue på Halsted Kloster, og hun bad Gud, at han som løn for denne hendes gave ville lade hende leve så mange år, som kirken står.

Hendes bøn blev hørt. Alle hendes slægtninge og venner døde omkring hende, og selv blev hun ganske skrumpen og runken, men dø kunne hun ikke. Til sidst mistede hun talens brug og formåede kun at sige nogle ord i midnatstimen hver julenat.

En julenat bød hun, at man skulle lægge hende i kiste og hensætte den i kirken bag alteret, hvilket også skete. Hver julenat kom herefter stedets præst hen til kisten, løftede låget af og spurgte, om hun havde nogen ønsker. Hun rejste sig da sagteligt over ende og sagde: »Står min kirke endnu?« Og når præsten havde bejaet dette, sukkede hun dybt og udbrød:

»Ak give Gud, at min kirke var brændt,  
thi da er først al min jammer fuldendt.«

Derpå sank hun atter tilbage i kisten, og præsten lod låget falde, for ikke at komme igen før næste julenat.

Således hengik århundreder, men tilsidst tog en meget from præst sig for at bede for hende ustandselig hele julenat i tre år, og da fik hun fred.

## HANSTEDGAARD

*Hansted sogn, Voer herred, Skanderborg amt*

»Døve Dorte« boede på Hanstedgaard; hendes rigtige navn var *Dorthea Hansdatter Lottrup* († 1711), og hun var gift med Anders Jensen Thonboe († 1697). Døve Dorte skal have været særdeles hård over for gårdens folk, og vé den fæstebonde, som ikke i tide svarede sin afgift, fra ham tog hun alt.

Døve Dorte fik af almuen skyld for at have myrdet sin mand, men på sine gamle dage fik hun sjælekvaler, og for at gøre denne og andre forseelser gode igen, oprettede hun Hansted Hospital med plads til 24 lemmer. Hun lod i samme anledning gøre store allego-



## GORM BENZON

riske portrætter af sig selv og gemalen; hun fremtræder som græsk eller romersk gudinde siddende på en stenbænk, han er hyrden, der skotter sine får, og fårene symboliserer hospitalets lemmer.

Trods den gode stiftelse undgik Dorte dog ikke sin skæbne: Da hun var død, blev hun sat op i Hansted kirke i åben begravelse ved siden af sin mand, men hun hvilede ikke med fred; hver nat måtte hun rejse sig fra kisten og i en karet med fire hovedløse gangere jøg hun gennem Hansted skov til herregården, hvor hun gik alle rummene igennem og smækkede med dørene. Mødte vejfarende hendes karet, slog det aldrig fejl, at de for vild og ikke blev løst af fortryllesen, før hanen havde galet.

Engang havde nogle drenge i konfirmationsalderen hørt om Dortes natlige udflugter. De gik derfor ved skumringstid hen i kirken, hvor de råbte i kor: »Døve Dorte, stå op«. Men endnu medens råbet rungede i hvælvingerne, rejste fru en sig i kisten, rakte en blodig hånd hen imod dem og sagde: »Kom kun, så skal I få en rød smørrebrød«. Hvad hun mente med disse gådefulde ord, er ikke godt at vide, men noget uheldsvangert lå der i dem, og drengene retirerede fra kirken over hals og hoved. De følte ikke siden trang til at forstyrre den dodes søvn.

## HARALDSKÆR

*Skibet sogn, Tørrild herred, Vejle amt*

På talrige af Europas gamle slotte, borge og herresæder lyder sagn om ulykkelige adelsfrøkener, som af deres hårde fader er blevet ombragt og indemuret, fordi de havde tabt hjertet til et stykke mandfolk uden for rangklasserne og glemte at vogte deres dyd.

Umiddelbart er man tilbøjelig til straks at afvise slige beretninger som skrøner, men en kerne af sandhed må de dog rumme, eftersom der vitterlig ved flere lejligheder er fundet menneskelige skeletdele i herregårdes murværk, således på Haraldskær omkring begyndelsen af forrige århundrede.

Nu skal det naturligvis ikke forsværges, at en eller anden forbryderisk herremand kan have ombragt sin datter, men en fornuftig grund til, at han derfor skulle indlade sig på vidtløftige byggearbejder og endda risikere, at salig afdøde blev årsag til en påtrængende odeur i



*Dorthea  
Hansdatter  
Lottrup  
(† 1711).  
Maleri  
på Hansted  
Hospital.*

huset, kan med nogen ret efterlyses. Det var dog langt mere nærliggende at grave offeret ned et eller andet sted. Sandheden er snarere, at man vel har fundet knogler, men at disses tilstedeværelse næppe skyldes en forbrydelse.

I middelalderen var det ikke usædvanligt, at verdslige og gejstlige dignitarer fik deres sidste hvilested i kirkers eller klostres mure, selvom det var nok så almindeligt, at de nedsattes under gulvet. I herregårde, der har en fortid som klostre kan skeletfund i murværket derfor have en sådan baggrund.

Så at sige alle borge var forsynet med smuthuller i murværket, hvor beboerne kunne skjule sig, hvis huset faldt i fjendehånd. Det er da hændt, at en såret person, som har haft held til at slippe ned i et sådant skjul, døde dér og først mange år senere ved en ren tilfældighed kom for dagen.

## GORM BENZON

Endelig er der den mulighed, at der med forsæt er lagt menneskekogler i muren som led i en magisk beskyttelse af huset. I katolsk tid var det almindeligt, at der i kirkers og klostres grundmur nedlagdes helgenben, på den måde knyttedes den eller de pågældende helgeners værnkraft til stedet. Det er vel heller ikke usandsynligt, at den herremand, som ofrede meget arbejde og betydelige summer på et befæstet stenhus, prøvede yderligere at gardere sig og gøre murene usårliche ved at afkøbe kirken sådanne undergående ben og anbringe dem et passende sted. Selv et godt stykke ind i protestantisk tid kan man meget vel have fulgt en sådan praksis. Skelet-resterne er altså relikvier slet og ret.

Der er et værelse på Haraldskær, hvor der altid er noget pusleri efter mørkets frembrud, hvis man tænder lys, er alt roligt, men ikke så snart er der slukket, før der atter høres uforklarlige lyde. Også i mejeriet var det galt, der flyttedes hver nat rundt med bøtter og spande, så det ret skramlede, men der var intet at se.

Der er absolut ingen historisk hjemmel for, at *Harald Blåtand* skulle have haft noget med Haraldskær at gøre, men navnet i forbindelse med den kendsgerning, at Jelling-højene kun ligger en mils vej derfra, fik alligevel folk til at konkludere, at det nok var hin danerkonning, der havde grundlagt herresædet. Ja, man viste endog hans prægtigt udskårne himmelseng i en gård på egnen så sent som i forrige århundrede.

På vejene ved Haraldskær kunne man forhen i stille sommeraftener møde en mand, som sindigt trillede afsted med en tøndefuld penge, det var en af gårdens gamle ejere, som havde erhvervet sit guld på uærlig vis og på denne måde fik sin straf.

## HARRITSLEVGAARD

*Skovby sogn, Skovby herred, Odense amt*

Der er delte meninger om, hvorvidt det ældste Harritslevgaard blev bygget af sørøvere eller til værn mod sådanne. Helst ser folk i det prægtige slot en gammel sørøverrede, og indtil for et halvthundrede år siden hed det aldrig andet end »røverslottet«. Man kunne sejle direkte til Harritslevgaard ad en vig vesten for Bogense, og fra den høje banke var der fortrinligt udblik over havet, så man

kunne se, når der sejlede skibe forbi, som det var umagen værd at kapre. Øverst på det endnu stående trappetårn var der udvendig anbragt jernkroge, og derpå hængtes lygter, så det samtidig kunne fungere som fyrtårn.

Engang var det blevet så slemt med røverierne fra Harritslevgaard, at egnens beboere klagede til kongen derover; han rejste straks afsted med sin hird, og da de nåede frem, gik han — under foregivende af, at man var på fredelig rejse — ind på borgen og bad om husly for sig og sine mænd.

Røverridderen modtog de uventede gæster med venlighed, der dækkedes op med det bedste, huset formåede, og alle bænkedes ved bordet, således at der for hver røver sad en hirdmand. Ridderen havde kongen ved sin side.

En stund skævede kongen og hans mænd til de lækre retter, men turde ikke spise af frygt for, at maden var forgiftet. Da løftede ridderen sit glas og sagde, at nu skulle liflig vin bane vej for maden.

I det samme gav kongen tegn til sine folk, de rev deres daggert af skeden og hver dræbte sin røver-bordfælle. På den måde blev hele banden udryddet, uden at kongen mistede én kriger.

En pige, som i forrige århundrede tjente på Harritslevgaard, har fortalt, at man i hendes tid fandt en lem i muren, og da den blev åbnet, viste det sig, at der bagved lå et betydeligt rum med menneskelige skelet-rester. Her havde røverne kastet deres ofre ned.

Den berømte *Palnatoke* ejede det ældste Harritslevgaard (han døde engang i første halvdel af 900-tallet), han ligger begravet i »Loddenhøj« og spøger såvel på Harritslevgaard som på Oregaard.

*Anne Lykkes* († 1641) forbindelse med den udvalgte prins, Christian († 1647), er en beretning fra det virkelige liv og hører som sådan ikke hjemme i denne bog. Til den mere eksakte sag knytter sig imidlertid en ret utrolig trolddoms-affære, som kortelig skal omtales:

Det var ikke på naturlig vis, Anne Lykke havde vundet prinsens bevågenhed; da hun fik til sinds at knytte en mere intim forbindelse med ham, søgte hun hjælp hos troldkvinden Lamme Heine fra Sønderstappel i Slesvig, og sørgede for, at heksen fik en lok hår af såvel prinsen som dennes far, Christian IV. Nu drev Lamme elskovsmagi med prinsen, så dennes hu alene vendtes mod Anne Lykke. Men over

kongen, som dengang deltog i Trediveårskrigen, kogte hun en sejd, der berøvede ham al lykke og vel skulle koste ham livet med.

Under den senere optrævling af prinsens og Anne Lykkes forhold kom også Lamme Heines hekseri for dagen, og Christian IV forfulgte hende med ubarmhertighed, hvad man så godt forstår, når det tages i betragtning, at denne skarnskvinde måske alene var skyld i, at han ikke høstede sejrens roser i sine krigsaffærer.

Ganske vist var den genstridige troldkvinde ikke meget for at tilstå, men hendes hukommelse blev understøttet med tortur, og så kom hun i tanker om, at anklagerne mod hende sikkert var sande. At hun bag efter, da man pillede tommelskruerne af hende, trak tilståelserne tilbage, beviser kun »hvor forhærdet og gennemløgnagtig hun var«.

Sikkert havde hun også forgjort landsdommeren, Torben Gabrielsen Akeleje, thi han fandt kongens beviser så svage, at han pure frifandt Lamme. Christian IV's reaktion derpå var at afskedige ham. I 1630 afsagde borgmester og råd i København dom over skarnskvinden, som på grund af sin store løgnagtighed og vilje til at gøre ondt blev dømt til at miste hovedet.

Blandt Harritslevgaards ejere har der været flere excentriske personer, således en herremand, der stod i forhold til sin søster. Da hun blev gravid, slæbte han hende til døde efter sin hest. Han har dog fået sin straf for denne abnorme opførsel, thi hver nat må han gentage ridtet og plages med søsterens fortvivlede skrig.

En af de gamle herremænd spøger i tårnet, hvor han vandrer rundt iført guldgaloneret uniform og med en bredskygget hat på hovedet. Når han møder folk, stirrer han brøsig på dem, og hans øjne er gloende, så det er ingenlunde rart. Hvem gengangeren er, vides ikke med bestemthed; der består de to muligheder, at det drejer sig om den stridbare oberstløjtnant *Philip Hagedorn* († 1740) eller om generalløjtnant *Johan Bardenfleth* († 1810). Om sidstnævnte, som i øvrigt var et elskeligt menneske, vidste folk at fortælle, at han stod i forbindelse med mørkets magter, så meget endda, at han kunne skille sin tjeners sjæl fra kroppen og sende den fra København til Harritslevgaard efter en sølvteske, der var glemt.

Medens Hagedorn, og siden hans enke, Christiane Hoppe († 1769), besad Harritslevgaard, havde man en foged ved navn *Niels Hunde-*

*rup*; han var en hård negl over for bønderne, og det værste var næsten, at han tvang folk til mod deres vilje at ægte hinanden; det var nemlig mest lukrativt for herremanden, om man kunne få en ferm karl gift med en kone, der sad enke på en af godsets gårde, og i den retning varetog Hunderup på bedste måde herskabets interesser. Nægtede folkene at gifte sig, fik de hans kærlighed at føle.

På andre områder tog fogeden det ikke så nøje med at tænke på herskabet. Da han var død, måtte konen i huj og hast brænde en stor del af gårdens arkiv, for at hans kæltringestreger og lyssky transaktioner ikke skulle blive åbenbarede.

Det ville være synd at sige, at Hunderup var ked af, at han skulle herfra. En dag i 1771 forlod han jordelivet med et latterbrøl, som fik ruderne til at klirre.

At det efter en sådan levevis stod slet til med Hunderups saligheds sag, kan enhver tænke sig, og det varede da heller ikke mange dage, før man havde ham tilbage. Hver nat kom han galoperende ind i borggården på sin hest, og der blev en buldren og bragen, så ingen brød sig om at være der. Mange præster blev bedt om hjælp, men ingen turde gå i gang med et så risikabelt foretagende som at mane Hunderup. Først da man kom til den unge kapellan i Bogense, hr. Henning, mødte man en person, der var så stærk i troen, at han ville vove forsøget.

Hr. Henning mødte Hunderup på gården, og fogeden ville nok helst være sat ned et sted inden for murene, men herom kunne der ikke være tale, genfærdet blev drevet baglæns ned til et kær i nærheden, hvor det manedes. En skomager, som listede bagefter for at se, hvad der foregik, fik et chok, han aldrig forvandt.

## HEGNET

*Tøndering sogn, Harre herred, Viborg amt*

Der går en jomfru på Hegnets hovedbygning, man hører hende vandre ned ad loftstrappen, og hendes skørter slæber på trinene. Det er ret så stulfærdigt et spøgeri; langt værre var det en overgang ved Tøndering kirke, da Skeel'ernes gravkammer under koret blev ryddet og de gamle ejere af Hegnet nedgravedes i kirkegårdens nordvestre

## GORM BENZON

hjørne. Dette brud på gravfreden tålte de afdøde ikke, og de genrede enhver, der efter solnedgang forsøgte at passere kirkegården.

En aften havde præsten, han hed vist Hornemann, været på Hegnet til et l'hombre-parti, og da han på hjemvejen kørte forbi kirken, blev hestene pludselig stående og var ikke til at drive frem. Præsten var nok klar over, hvad der var på færde, og medens kusken ventede ved vognen, gik han ind på kirkegården, hvor han måtte mane en af de fortørnede afdøde herremænd ned i den grav, hvor det så afgjort ikke passede ham at være. Så vendte præsten tilbage til vognen, nu var der intet i vejen for, at kørslen kunne fortsætte, og ingen er vist siden blevet forulempet af Skeel'ernes genfærd.

## HERNINGSHOLM

*Herning købstad, Ringkøbing amt*

Hver torsdag nat klokken elleve rungede et skud i en af Herningsholms korridorer. Sådan havde man hørt det, siden den gale herremand, *Sivert Rindskat*, engang omkring år 1600 skød sin datter, fordi hun havde ladet sig bedåre af en simpel tjenestekarl. Endnu i forrige århundrede var der folk, som påstod, at de havde oplevet skyderiet.

Herremanden havde dog ikke fået svalet hævntørsten ved at ombringe datteren. Karlen lod han indemure i et kælderrum, hvor han sad, til han døde af sult. I det rum var der altid siden uro, — bl. a. var det umuligt at holde levende lys tændt derinde.

Sivert Rimskat, eller Rindskat, er folkelige navne på den tyske lykkeridder, Siegfried v. Rindschaid, der giftede sig med Josva v. Qualens enke, Magdalene Munk, og takket være dette gode parti i en årrække blev herre til Herningsholm.

Ikke langt fra Herningsholm ligger Fruerhøj. På dens sted stod forhen et lille bondehus, hvori der boede en fattig kone; hun bryggede øl og brændte en smule brændevin, som hun solgte til Herningsholms bønder, hvad der bestemt ikke passede Rindschaid.

En dag omringede han huset med sine folk, som kastede det til med jord. Konen tvang han til at blive derinde, så hun omkom, og efter denne dramatiske affære fik højen navn.

Ustandselig indløb der klager over den brutale herremand til kongen, Christian IV, og omsider mistede denne tålmodigheden. Han

udstedte arrestordre imod Rindschaid, og en af lensmændene fik det utaknemmelige hverv at hente ham på den stærkt befæstede gård.

Nu vidste Rindschaid udmærket, at hans liv ikke var altfor sikkert og havde derfor omgivet sig med en hel livvagt af store, glubske hunde, som måtte uskadeliggøres, inden man kunne tage ham.

Lensmanden kom under venskabs maske. Han fik Rindschaid til at låse hundene inde, fordi han påstod at være bange for dem. Dernæst lokkede han herremanden uden for gården, og på et givet tegn løb kongens folk, som havde holdt sig skjult, til og overmandede ham.

På den måde blev Herningsholms plageånd uskadeliggjort. Han førtes til Dragsholm, hvor han sad som fange fra 1609 og til han døde som sindssyg engang i 1620'erne.

Men i stormfulde efterårsnætter vender Rindschaid tilbage. I en stor, kulsort ravns skikkelse basker han på tunge vinger hjem til sin gård, og man hører hans fæle skrig fra den mørke himmel.

Dengang Herningsholm havde avlsgård, var der også en nisse, en samvittighedsfuld fyr, der gjorde hvad han kunne, for at alt skulle trives på bedste måde. Et år var høhøsten på herregården helt slået fejl, og da det til sidst kneb med foder til køerne, listede nissen en nat over til Gellerup præstegård, hvor han bestemt mente, der var mere end nok hø. Imidlertid var Herningsholm-nissen nok noget for optimistisk, thi præstegårdsnissen var netop samme nat gået til Herningsholm i et lignende skummelt ærinde. Da derfor begge nisserne var på vej hjem godt belæssede med hø, mødtes de til alt uheld.

I stedet for at ordne sagen i mindelighed gik begge to til angreb med de våben, de kunne finde. Den ene hittede en plov, den anden en harve, og så tarsk de løs på hinanden, så jord, sten og græstørv strintede viden om. Næste morgen lå marken, hvor den natlige strid var udkæmpet, oprådt i lutter knolde og vandhuller, og den har siden båret navnet »Nissernes Mark«.

I 1898 brændte en del af Herningsholms avlsgård, men det kom ikke som nogen overraskelse, thi flere gamle mennesker havde set den stå i »forbrand«, og så vidste alle, at det måtte ende galt.



GORM BENZON



*Christian IV († 1648). Maleri af J. van Doort 1610 på Rosenborg.*

## HOLCKENHAVN

*Vindinge sogn, Vindinge herred, Svendborg amt*

Det er ikke synderlig slemt med spøgeri på Holckenhavn, dog påstås det, at *Ellen Marsvin* († 1649), som i mangt og meget gav slottet dets nuværende, pragtfulde gestalt, undertiden viser sig i skikkelse af en hvid dame. Medens hun endnu levede, anede det hende vel, at sådant kanhænde var i vente, thi tre nætter i træk drømte hun, at hun brændte i helvedes luer. Årsagen var hende ej heller ubekendt: hun havde flyttet den store altertavle fra Bregninge kirke på Tåsinge til Ellensborg, som Holckenhavn dengang hed.

Fruen havde lige så lidt lyst til at brænde evigt som til at give tavlen tilbage. Derfor besluttede hun at sone sin synd ved i stedet at bygge en kirke på sin ejendom, Turø. Her indtraf imidlertid et mærkværdigt uheld. Byggematerialerne var stablede på kysten, men om natten satte det ind med storm og højvande, og næste morgen var det hele skyllet op på øens nordside og strandet ét bestemt sted. Det var slet ikke hér, man havde tænkt sig at anbringe kirken, men fru Ellen betragtede det som et vink ovenfra og beordrede kirken rejst på en høj nær strandingsstedet.

Ellen Marsvins svigersøn, *Christian IV* burde i høj grad have krav på vor medynk, thi ofte kom han såre ulykkeligt af sted; som nu på Ellensborg: Han kom dertil om natten for at besøge Kirsten Munk, men porten var lukket og folkene lod sig ikke banke op. Han svømmede da i stedet over voldgraven, krøb sagteligt ind i borgen og listede til fru Kirstens kammer, hvor han uden at mæle ét ord lagde sig i hendes seng. Damen sagde heller ikke noget.

Men ak, da dagen gryede, så han, at han havde taget fejl, thi det var ikke fru Kirsten, men en af hendes terner, han havde sovet hos. Fruen var selv flyttet til et andet kammer, og den velopdragne glut havde holdt sig ganske tavs, ja, end ikke sat sig til modværge, da Hans Majestæt behagede at blive oplagt til skæmt. Den tavse nat fik følger. Pigen fødte et barn, og kongen, som havde lidt dårlig samvittighed, hentede af sit skatkammer så meget sølv, som barnet vejede, gav hende det og giftede hende med ladefogeden på Ellensborg.

GORM BENZON

## HOLMEGAARD

*Holme-Olstrup sogn, Hammer herred, Præstø amt*

I et værelse på Holmegaard har flere om natten hørt suk og gråd; det skyldes, at en adelsfrøken af sin hårde far er blevet muret ind i væggen, hvor hun endnu står. Årsagen til tragedien var, at hun havde forelsket sig i en borgerlig mand.

Der eksisterer også et hemmeligt rum, ingen aner hvor, men hvis det engang findes, skal gården synke.

Under svenskekrigene blev en hel del svenske soldater, der var kommet til Holmegaard for at plyndre, overfaldet af folkene og dræbt. Ifølge sagnet blev ligene nedkulet i et kælderrum, som derpå fyldtes op med læsket kalk, og siden da gik der meget spøgeri på gården, hvor det undertiden kunne vrimle med uniformerede personer. Det fortælles, at i begyndelsen af forrige århundrede blev der virkelig på gården fundet et ellers ukendt rum, som var fyldt med kalk og menneskeknogler. Men der må altså være endnu et.

## HOLSTEINBORG

*Holsteinborg sogn, Vester Flakkebjerg herred, Sorø amt*

Om Holsteinborg har grev Ulrik Holstein venligst meddelt følgende:

»Opringelig skulle slottet være påbegyndt på banken nord for, hvor det nu ligger, men nogle trolde, som boede lidt derfra, rev om natten ned, hvad der byggedes om dagen. Der var således ikke andet for, end at flytte bygningen til sin nuværende plads.

En mand i renæssancedragt spøger på Holsteinborg; han er set af flere forskellige personer i det sidste hundrede år. Første gang er han omtalt i et brev, som H. C. Andersen skrev fra Holsteinborg, og samtidig skrev en tjener om ham. H. C. Andersen boede i værelserne over porten i vestfløjen, og det var dér, det spøgede.

Senere, i vort århundrede, blev disse værelser brugt af nu afdøde godsfuldmægtig, frk. Jensen. En morgen vågnede hun ved, at de to høje galleridøre mellem hendes værelser blev slået op, og en mand med slængkappe og store kravestøvler kom ind, han gik rundt og bankede på panelerne, og frk. Jensen, som naturligvis var noget opskræmt, var alligevel interesseret i at se hans ansigt, som han hele

tiden sørgede for at vende væk fra hende. Hun håbede, at chancen ville vise sig, når han passerede forbi et spejl, men da han var ud for det, opløstes han for ikke mere at lade sig til syne. Antagelig i 1948 så frk. Jensen ham endnu engang, han kom da ind og gik rundt om et bord for derpå at forsvinde.

I sommeren 1962 optrådte støvle-spøgelset påny, men nu i sydfløjen. Rengøringshjælpen, Astrid, stod oppe i lensgrevindens soveværelse på første sal og redte sengen. Der var overhovedet ingen på hele slottet, og hun havde derfor låset yderdørene. Dog havde hun fået at vide, at skytten, som selv havde nøgle, måske ville komme op for at hente en riffel i værelset ved siden af. På den anden side af rummet løber den store hovedtrappe fra hallen til etagen ovenpå.

Medens hun var i værelset, hørte hun skridt på gangen nedenunder, de kom op ad trappen, og det var den karakteristiske lyd af en mand i støvler — deres slubren og klasken, når de slår mod hinanden. Hun troede derfor, det var skytten, som kom. Fra trappen gik han ud på gangen, men i stedet for at gå ind i rummet, hvor riflen var, stod han stille uden for soveværelset; det undrede rengøringsdamen sig noget over og gik hen for at se, hvad han lavede. Der var ingen! Alligevel var løberen våd (det var regnvejr), og nøgleskiltet gyngede endnu i døren.

En anden gang hørte nu afdøde lensgrevinde Polly Holstein hundene gø som besatte hende ved en dør; hun lukkede den op, og de styrtede udenfor, hvor de stod og gøede ad nogle malerier, der hang over en kiste. Idet grevinden kom derud, faldt et af de øverste billeder pludselig ned uden at røre ved dem, der hang under det. Snoren, der bar maleriet, var ikke knækket, og kroge sad på sin plads.

I den nordlige ende af den lange gang på første sal i østfløjen har man set et spøgelse gå tværs over gangen mellem to døre.

Lensgreve F. A. Holstein († 1836) havde to spanske adoptivbørn, hvoraf den ene senere skød sig i biblioteket i sydfløjen; det er derfor, der undertiden er nogen puslen hér«.

Også forfatterinden Signe Toxvig har haft oplevelser af overnaturlig art på Holsteinborg. Om natten, når hun sov i sit værelse, vågnede hun op ved en forfærdelig larm, der kom fra loftet ovenover, det gav nogle brag, som om der blev kylet hårdt med et eller andet tungt.

Fænomenet gentog sig nogle nætter, men en undersøgelse af loftet ved højlys dag viste, at der intet var, som kunne have forårsaget sådanne brag. Da fru Toxvig spurgte familien Holstein, hvad det dog var, som gjorde den støj, fik hun til svar, at det var troidene, og at dem hørte man så ofte.

## HUNDSBÆK

*Læborg sogn, Malt herred, Ribe amt*

Ved herregården Hundsbæk, som engang var et betydeligt gods, ligger »Fru Mettes Høj«; om den fortælles flere sagn: Navnet skal den have fået af, at en *jomfru Mette*, som boede på gården, efter at have født et barn i dølgsmål, bar det op på højen, hvor hun dræbte først det og siden sig selv.

Senere tog en lindorm ophold i højen, og den plejede at kravle ned til den såkaldte Linddam ved herregården for at drikke. En aften kom den der netop samtidig med, at herremandens fede stude skulle vandes. Den benyttede lejligheden til at sætte tolv af dem til livs.

I de dage lå Fru Mettes Høj omgivet af skov, men da herremanden erfarede, hvilken skæbne, der var blevet hans stude til del, afbrændte han hele skoven for at gøre kål på ormen. Desværre lykkedes forehavendet ikke, ormen undslap, kravlede ned til Læborg kirke, rullede sig rundt om den og spyede edder og forgift, når nogen nærmede sig. Til sidst enedes beboerne på egnen om at få ormen dræbt, og de sendte i den anledning bud efter en klog kone. Hun beordrede, at der samledes kvas til et vældigt bål, og da det var færdigt, fremdrog hun en lille benfløjte og begyndte at spille på den. Da ormen hørte fløjtens toner, løsnede den sit greb om kirken, rejste hovedet, svajede frem og tilbage og fulgte så efter kællingen lige ind i kvaset, som et par modige karle straks sprang frem og antændte. På den måde mistede ormen livet, men i sin vilde døds kamp slog den så voldsomt om sig med halen, at den fejede den kloge kone ind i bålet, hvor også hun omkom. Dette sidste var egnens befolkning nu slet ikke kede af, for så slap de for at betale hende.

## HVEDHOLM

*Horne sogn, Sallinge herred, Svendborg amt*

Man skulle tro, at spøgelser måtte have vanskeligt ved at finde sig til rette på det i forrige århundrede stærkt ombyggede Hvedholm Slot, dog har man i nyere tid haft oplevelser, som tyder på det modsatte. Komtesse Ella Bille-Brahe-Selby har berettet om en mærkelig hændelse derfra:

»Da bedstefar (lensgreve Preben Bille-Brahe-Selby) var død (1918), lå slottet ubeboet, men onkel Bille-Brahe fra Kolding havde sin vin dér, og en del af vore møbler befandt sig også på stedet. En dag enedes vi om at lave picnic til Hvedholm, og herrerne skulle skaffe os maden ved jagt og fiskeri, det gav dog kun en enkelt agerhøne samt en sølle aborre, hvilket var noget lidt til de 12 - 16 mennesker, der var mødt op. Nå, vi klarede os på anden vis, og samtalen ved bordet gik lystigt, indtil pludselig min mor (Ellen Basse Fønss, død 1949), baron Schaffalitzky og onkel Preben blegnede og blev ganske stille. Da de havde sundet sig lidt, foreslog mor, at de hver skulle nedskrive på en seddel, hvad de havde set, og der kom til at stå det samme på alle sedlerne: En arm i lysegrøn silke med knipling var blevet rakt ind over bordet; resten af personen sås ikke.

Hvem det var, der ved den lejlighed spøjte på slottet, kan naturligvis ingen sige, men ifølge sagnet er der i kælderen nedmanet en fru »Sues«, og det må ikke være gjort godt nok, thi mange meldte senere om, at de havde mødt hende«.

## HVERRINGE

*Viby sogn, Bjerge herred, Odense amt*

I Kerteminde kirke er en del af herremændene fra Hverringe begravet. Hver nytårsnat, når klokken slår tolv, rejser de sig og kører i en karet forspændt med fire sorte heste til Hverringe. Man kan nok vide, når det er dem, der kommer, for deres kusk er hovedløs. I nogle timer har de lov at færdes på deres gamle gård, men når morgenhanen galer første gang, skal de være tilbage. Dengang der var byled for Kerteminde, hørte portbetjenten dem hver nytårsnat, og nogle gange ville han åbne leddet for den karet, der kom, men inden han nåede så vidt, var den faret durk igennem det.

GORM BENZON

## HVIDKILDE

*Egense sogn, Sunds herred, Svendborg amt*

Der boede engang for mange år siden en ung, smuk pige på Hvidkilde. En dag var hun ude at spadserere, men blev da overfaldet af nogle mænd, som skændede og dræbte hende samt begravede hende på en mark. Kort efter så folk en høj, klar lue brænde på stedet, liget blev fundet, og der rejstes et trækors på marken.

Pigens familie opdagede vel, hvem det var, der havde myrdet hende, men da gerningsmændene var mægtige folk, dyssedes sagen ned, mod at de betalte en stor sum penge og afstod tre gårde. Det bestemtes imidlertid, at når trækorset faldt om, skulle de tre gårde tilhøre den part, der først fik rejst et nyt, og derfor opbevaredes der altid et færdigt trækors på Hvidkilde samt hos den familie i Svendborg, hvoraf drabsmændene var rundet.

Ridder Markvard Rønnow til Hvidkilde († 1506) lå i strid med den trættekære og snu biskop, *Jens Andersen Beldenak*, som beskyldte ham for kætteri, efterdi han var for nært beslægtet med sin hustru, *Mette Hardenberg* (i de dage betragtedes blodskam som kætteri). Sindene var i oprør, og en dag, da Rønnow med stort følge mødte bispen, der kun ledsagedes af en tjener, besluttede han at tage højerværdigheden fangen. Så galt kom det dog ikke til at gå, thi bispen, om hvem man sagde, at han forstod den sorte kunst, fremdrog med højtidelig mine en liden bog af sit ærme og gav sig roligt til at læse i den, medens han med hænderne gjorde sære gebærder. Det var mere, end den tapre ridder og hans følge kunne stå for, fast overbeviste om, at bispen fremmanede dæmoner, som snart ville sidde dem i haserne, salverede de sig det bedste, de havde lært.

Det var i et murrum på Hvidkilde, at *Sibylle Gjõe* gemte sit barn, som hun havde født i dølgsmål og ombragt.

## HVOLGAARD

*Langskov sogn, Nørrevang herred, Vejle amt*

Engang i forrige århundrede udbrød der ildløs på Hvolgaard, og en del af ejendommen lagdes i aske. Det kom dog ikke som nogen overraskelse for egnens befolkning, thi der var gentagne gange set »forbrand« for gården i form af et flammeskær, der lå over den.

## HÆSTRUPGAARD

*Hæstrup sogn, Børglum herred, Hjørring amt*

Lundergaard i Hæstrup sogn var fæsteejendom under herresædet Hæstrupgaard. Bonden på Lundergaard, Jens, var fattig, derimod var herremanden rig, og han lånte ofte Jens både penge, redskaber og korn. Engang da herremanden som sædvanlig havde hjulpet Jens ud af en knibe, takkede denne ham rørt og sagde: »Vorherre lønne jer for eders velgerninger, thi jeg kan det ikke«.

Da sagde herremanden: »Det kan du dog, vil du våge over min ligkiste første nat, den bliver sat i begravelsen, da har du takket mig rigeligt, og jeg vil gøre dig til en rig mand«. Det gik bonden ind på, og herremanden gav ham fæstegården til eje samt dertil en passende besætning og en god slump penge at starte på.

Kort efter døde herremanden, og Jens, som huskede sit løfte, bad præsten om lov til den første nat at sidde i kirken ved herremandens kiste. Præsten blev noget bestyrtet over Jens's forklaring og betroede ham, at han svævede i den dødeligste fare, men mente dog, at der kunne findes på råd for hans frelse.

Om aftenen fulgte præsten Jens hen i kirken, hvor kisten stod omgivet af brændende vokslys; han anbragte bonden på en stol lidt fra kisten og tegnede en cirkel om ham, derefter gav han Jens en bog og stak ham en krogkæp i hånden.

Jens fik instrukser om, at han ikke under nogen omstændigheder måtte rejse sig og gå uden for cirklen: »Der vil nok i nattens løb komme nogen, som ligner mig, og prøve på at lokke dig ud«, sagde præsten, »men du må først gå med, når vedkommende kan træde over cirklen og tage fat i dig, thi så er det virkelig mig, — alle andre må blive udenfor. Derimod må du nok rage til dig, hvad du formår med krogkæppen«.

Derefter gik præsten, og Jens blev alene tilbage. Han sad og læste i bogen, da døren til kirken fløj op, og en høj, sort mand kom ind.

Jens ville imidlertid ikke rejse sig, og hvor meget den sorte end truede, foretog han sig intet; da fanden, for ham var det, ikke kunne overskride cirklen, måtte han tilsidst fortrække med uforrettet sag.

Nu blev det et herrens vejr udenfor: regnen piskede mod ruderne, det lynede og tordnede, og vinden fløjtede om hushjørnerne. Jens



var ikke glad ved situationen, han ventede, at det snart ville være ude med ham, men så stilnede uvejret brat af, og det så ud, som om det var ved at dages.

Døren til kirken åbnedes, og præsten trådte ind. Jens, som mente, at hans nattevågen nok var ovre, gav et lettelsens suk. Præsten gik hen til cirklen, talte venligt til ham og bad ham nu tænke lidt på sig selv og gå hjem og sove, men mærkeligt nok, magtede han så lidt som den sorte mand at overskride cirklen, og derfor blev Jens siddende. Så begyndte præsten også at skælde ud og true, men da Jens ikke rokkede sig af stedet, måtte han omsider gå.

Nu hengik et par rolige timer, og Jens var ved at blunde ind, da han hørte støj og så tre mænd komme op ad kirkegulvet. De prøvede, om de kunne kyse Jens bort; da det dog heller ikke denne gang lykkedes, koncentrerede de i stedet opmærksomheden om herremandens kiste; de brækkede låget op og begyndte at flå liget, og tilsidst hang skindet kun fast i en lille snip; da var de så uheldige at tabe det, og Jens var kvik nok til at rage ud efter det med sin krogkæp og trække det inden for cirklen. De tre lavede et rædsomt hus for at få skindet igen, men i det samme galede morgenhanen i præstegården, og de måtte ilsomt salvere sig.

Snart efter viste præsten sig på ny, han gik roligt gennem cirklen, tog fat om Jens og hjalp ham op. Han betroede den brave bonde, at herremanden åbenbart engang havde forskrevet sig til fanden, men at han nu takket være Jens's trofasthed var frelst. Skindet skulle fanden have brugt til at lave spøgerier med, hvad der altså ikke blev noget af.

På Hæstrupgaard var der et kammer ved siden af køkkenet, og her havde pigerne til huse. Om natten kunne det hælde, at døren blev åbnet, og en skinnende hvid dame i en underlig gammeldags dragt viste sig. Også i folkestuen viste damen sig, hun kom gående og tog plads ved bordenden. Man mente, at det var en jomfru, der engang havde taget livet af sit nyfødte barn.

## HØJRIIS

*Lørslev sogn, Morsø Sønder herred, Thisted amt*

En efterårsnat i 1816 blæste en forrygende storm over Nørrejylland; skibe blev drevet på grund, træer væltede og tagene fløj af stråttækte huse. Den ældgamle hovedbygning på Højriis på Mors havde kendt bedre dage, den var noget brøstfældig, og pludselig gav en vinduespille i sydgavlen efter for stormens pres og styrtede ned.

Næste morgen, da man ville undersøge skadens omfang, fandtes til alles forbavselse et hidtil ukendt rum blotlagt; det var godt to en halv meter højt og vel 75 centimeter bredt. På de tre sider var det beklædt med egeplanker, og et halvthundrede centimeter fra bunden var det adskilt, så det deltes i to. I det øverste rum fandtes rester af menneskeknogler, som smuldrede ved berøring. Det nederste, mindre rum var tomt.

Dette er de faktiske forhold.

Der fortælles mange sagn om indemurede på Højriis. I nogle versioner gøres det fundne rum flisebeklædt, og der findes ikke ét, men to skeletter deri, et kvindeligt og et mandligt.

Om årsagen til skeletdelenes tilstedeværelse i herregårdens mur berettes, at en af de gamle ejere havde været i leding, og da han kom hjem, opdagede han, at fruhen havde været ham utro. Ridderen gjorde kort proces, han indemurede hende levende, og nogle mener, at hun fik galanen til selskab i muren. Indtil skeletfundet blev gjort, skal det have spøgt slemt i salen og det værelse, der lå inden for nichen.

I haven går en hvidklædt dame med et sort bånd om hoved og håndled; fordi hun undlivede sit barn, og en nat hørte en karl hende jamre: »Gud nåde mig, Gud nåde mig!«

## IRUP

*Hørdum sogn, Hassing herred, Thisted amt*

I en kælder under en af udbygningerne står en kvinde indemuret, hun fødte et barn i dølgsmål og ombragte det, men hendes forbrydelse blev opdaget. Det er hende, der går igen som Irups hvide dame.

Et sted under avlsgården påstås det, at der er gemt en vældig skat, det er en stor kedel fyldt til randen med allehånde kostbar-

heder; der må 16 mand til at løfte den, men først når Irup er brændt tredje gang, skal den blive fundet.

Engang havde de på Irup en dygtig skytte, som plejede at ramme alt, hvad han sigtede på; en dag bommede han imidlertid til en hare, selvom den var ganske nær ved ham, og sagen blev ikke bedre af, at han skød et par gange til.

Fra nu af gentog den samme komedie sig ustandselig. Haren gad næppe flytte sig, når skytten kom, og ligegyldigt hvor meget han skød, rørte det den ikke. Tilslut snakkede han med husbond om sagen, og denne gav ham en arvet sølvknap, som han skulle lægge i bøssen og skyde mod haren, næste gang den krydsede hans vej.

Nu gik det haren ilde. Skytten mødte den på det sædvanlige sted, han kom knappen i bøssen, skød og traf haren i låret; den var dog ikke mere medtaget, end den kunne slæbe sig hen til et nærliggende bondehus, hvor den forsvandt ind ad hønsehullet.

Noget senere kom manden, der boede i huset, farende op til Irup og bad om at låne en befording, så han kunne hente læge til sin kone, der lå alvorligt syg. Da doktoren kom, skar han en sølvknap ud af hendes lår. Det er vel næsten overflødigt at bemærke, at man ikke siden så noget til den mærkelige hare.

På Irup klagede folkene en tidlang over, at maden var ganske uspiselig, og det kunne herremanden ikke forstå, thi han gav kun pigerne det bedste at lave den af. Det mærkelige var da også, at hvis nogen smagte på maden i køkkenet, var den god nok, men blot den havde stået et øjeblik på bordet i folkestuen, forvandlede den.

Efterhånden var stemningen noget sløj hos folkene, men så skete der noget højt besynderligt: En dag fandt hjorddrengen en gammel hat på en høj i nærheden, hvor alle vidste, at der boede bjergfolk. Hatten tog han på, og den må have gjort ham synsk, thi da de ringede med madklokken på Irup, så han en mængde småtrolde vrimle ud af bakken og ned til gården.

Drengen fulgte efter og så da, at de sad rundt om bordet og åd af folkenes mad. Såsnart de havde spist, vendte de bagen til og gjorde tallerkenerne fulde på ny.

Straks efter kom folkene og skulle spise, og drengen fortalte dem nu, hvad det var, de hver dag fyldte i skrutten. Næste dag lånte avls-

karlen den gamle hat, nu kunne han også se de underjordiske, og han tog en skarp skniv, som han jog i bagen på den ældste trold, så fortrak de besværlige gæster, og siden fik folkene den gode mad, herremanden havde tiltænkt dem, i fred.

## JENSGAARD

*Glud sogn, Bjerre herred, Vejle amt*

På Jensgaard gik en af de gamle ejere igen. Hver aften kom han ridende på en hovedløs hest og gik ind på kontoret, hvor de gennem nøglehullet kunne se ham sidde og blade i nogle bøger. Herfra gik han op på loftet, hvor han gav sig til at slæbe rundt med kornsække og målekar.

Folkene var meget bange for ham, eftersom han en aften havde klemt en pige, der var gået op på loftet efter nogle gryd, ihjel i en dør. Ved en anden lejlighed havde spøgelsen i svinestien trukket en so på 4 - 500 pund ud gennem et rendestenshul.

Til sidst fik man fat i to præster, som ved fælles hjælp fik gespenstet manet ned i haven, og en svær pæl blev drevet ned over ham, så han fremtidig måtte blive, hvor han var.

Grunden til, at denne herremand kom til at spøge, var nok, at han i levende live havde snydt, når han afmålte bøndernes korn, samt at han havde været for slem ved sine folk.

## JUELSBERG

*Avnslev sogn, Vindinge herred, Svendborg amt*

Man véd ikke, hvem det er, der spøger på Juelsberg, men talrige mennesker har haft en mystisk oplevelse, når de overnattede i et bestemt værelse. Spøgeriet er i øvrigt ikke noget, som tilhører en fjern fortid, det foregår den dag i dag.

Kun få har hørt eller set noget i værelset, men ved totiden om natten er de vågnet med en beklemmende fornemmelse af ikke at være alene, og det varer lidt, inden den ubehagelige følelse fortager sig.

Kammerherre Gregers Iuel overnattede engang i værelset; han vågnede som andre før ham omkring klokken to, dog uden at føle sig uhyggeligt til mode. Han fik til sin undren øje på en fugl, som flaksede rundt i værelset for straks efter at flyve ud gennem vinduet.

Kammerherren stod op for at lukke vinduet, men da han kom derhen, var det ikke åbent.

I biblioteket på første sal står et billard, som åbenbart interesserer gårdens spøgelser, thi det er undertiden hørt, at nogen spillede derinde om natten. Flere gange har man ladet sig narre, troet at det var levende mennesker og er gået ind for at give spillefluglene et borgerligt ord, fordi de ved deres hensynsløshed forstyrrede nattesøvnen for husets andre beboere. — Der var ikke en mors sjæl at se.

## JUULSKOV

*Kullerup sogn, Vindinge herred, Svendborg amt*

Når man ikke ser så meget til fanden i vore dage, har det sin forklaring, han er nemlig nedmanet under et stort takstræ ved Juulskov nær Nyborg, og der må han smukt blive, til træet engang falder om. Hvis verden alligevel ikke er blevet stort bedre, må det skyldes, at menneskene i virkeligheden selv er ansvarlige for hovedparten af de nederdrægtigheder, som fanden forhen fik stukket i hesteskoene.

Det hele kom sig af, at Juulskov engang brændte og skulle bygges op på ny, men herremanden var temmelig forarmet og kunne ikke skaffe penge nok til at rejse en standsmæssig våning. Han satte sig derfor i forbindelse med fanden, hvad der dengang ikke var vanskeligt, og bad ham om hjælp. Fanden ville også nok assistere, men forlangte til gengæld at få herremandens sjæl, når der ikke længere var grønt på træerne i Juulskovs park.

Herremanden gik ind på ordningen, men han var en filur, for ikke så snart var gården færdig, før han plantede en taks ved siden af, og da fanden en barsk efterårsnat indfandt sig for at hente jorddrotten, pegede denne på træet, der stod grønt og har gjort det siden.

Dog fik fanden ikke lov til at slippe så let, thi herremanden havde fået forstærkning af en manekløgtig præst, som pludselig trådte frem med den hellige skrift i hånden og »taledede mandeligt« til mørkets hersker. Ud af døren ville fanden ikke, men istedet tvang præsten ham gennem et lille hul i murværket ved siden af. Selv gik han den normale vej ud og satte efter en drabelig dyst fanden ned under den grønne taks.

Idet fanden sank i jorden, svor han, at den, der vovede at røre hans taks, ville han tage sig venligt af og i tilgift hente den herremand, som måtte sidde på gården.

Det er således klart, at man på Juulskov gør alt for at værne om taksen, der nu er meget stor. Engang i 1860'erne brændte hovedbygningens ene længe, men da den skulle genopbygges, blev den gjort et par meter kortere end egentlig påtænkt, fordi man ikke ville risikere at beskadige fandens taks. En af håndværkerne havde ved udgravning til fundamentet det uheld at kappe et par af dens rødder over, og kort efter visnede hans arme, så han aldrig mere kom til at arbejde.

I begyndelsen af dette århundrede syntes gårdens kusk, at nogle af taksens grene hang i vejen og klippede dem derfor af trods advarsler fra besindige folk. Dagen efter bulnede hans hænder op, og det varede længe, inden de atter kom sig.

En skønne dag må Juulskov-taksen ifølge naturens love falde, men man har altid et nyt træ parat, som man håber at kunne stikke ned, inden fanden smutter op af jorden.

Hullet i hovedbygningen ved siden af indgangsdøren er der endnu, det er stoppet med en sten, men kan ikke mures til, og hvis man stikker en finger ind i det, får man den påfølgende nat hæslelige drømme.

I kælderen under Juulskov lå nogle lænker. Om natten kunne det hænde, at de raslede dernede, samtidig blev gårdens hunde urolige og gik omkring og myselede.

Et af landets mest berygtede spøgelseskamre er det såkaldte blå værelse på Juulskov. Her har en hvid dame sin gang, men hvem hun er, og hvorfor hun går der, véd man ikke. Mange har set hende, og hun lagde en iskold hånd på en ung mand, som overnattede derinde, men ellers gjorde hun ham ikke noget.

Juulskovs spøgelseskaret hører til de mere bemærkelsesværdige af slagsen, eftersom den undertiden tager passagerer op.

En karl, som tjente i Skjellerup, havde en kæreste på Juulskov. Han besøgte hende ofte, og da han en aften var på vej til pigen, kom der en karet kørende bag ham. Han vinkede ad den, kusken holdt hestene an, og han steg ind.

I nogen tid kørte de af sted, så dukkede Juulskovs mure frem forude; karlen fik vognen standset, takkede for turen og stod af, men i

samme øjeblik, hans fod rørte jorden, var vogn, heste og kusk sporstøvet forsvundet. Han var på nøjagtig samme sted, hvor han befandt sig, da han blev taget op!

Man hører ofte kareten komme kørende ind på Juulskov, men det er sjældent, nogen ser den. En aften havde en staldkarl imidlertid en oplevelse med den, der kostede ham forstanden.

Herskabet var ude til selskab, og staldkarlen og husholdersken sad sammen i en stue og ventede på, at de skulle komme hjem. Pludselig hørte de en vogn skumple gennem porten, op over gården og hen foran hovedtrappen, hvor den gjorde holdt.

Karlen skyndte sig ud for at hjælpe kusken med at spænde fra; uden at se sig nærmere for løb han hen og tog fat i skaglerne ved den nærmere hest. I det samme opdagede han, at det ikke var de sædvanlige bæster og så derfor op imod kusken for at spørge, om der var handlet heste, men hvor forfærdet blev han ikke, da han istedet for den kendte kusk så en frygtelig skikkelse sidde på bukken.

Han slap skaglerne og sprang tilside for at komme væk. I næste nu slog skikkelsen knald med pisken, og vognen rullede med et drøn som et tordenskrald ud af gården, medens ilden funkede om hestenes muler.

Lidt efter lød der på ny vognrumlen. Denne gang var det virkelig herskabet, der vendte hjem, og alle kunne gå til ro; men ud på natten vågnede karlen ved en sær støj, og da han så op, stod der et hæsligt væsen og gloede på ham. Det var mere, end han kunne tage, han gik fra forstanden og vedblev at være sær resten af sine dage.

Om etatsråd *H. P. Langkilde*, der ejede Juulskov fra 1863 til 1918, fortælles, at han var dobbeltgænger. En aften, da han sad nede i stuen, bad han en af pigerne gå op i hans værelse ovenpå og hente nogle papirer. Pigen adlød, men til hendes forbavselse sad etatsråden der allerede med hånden på papirerne. Hun fattede ikke, hvordan det kunne gå til, men tænkte dog, at han måtte kende en hurtigere vej end hun. Derfor sagde hun »undskyld«, kniktede og gik atter ned.

Da hun så etatsråden sidde i sin stol, stirrede hun vantro på ham, og da han spurgte, hvorfor hun ikke havde papirerne med, blev hun endnu mere forvirret.

»Jamen etatsråden sad jo selv deroppe og læste i dem«, svarede hun.



*Ove Juul († 1686), maleri af Abr. Wuchters på Frederiksborg (fot. Niels Elswing).*





*Haltefanden med træben under klobenet og træsko på den anden fod. Kalkmaleri fra 1501 i Udbyneder kirke ved Randers (fot. Nationalmuseet).*

»Næh, mig var det nu ikke«, smilede etatsråden, som nok var bekendt med sin lille særhed, og så måtte han selv gå op efter papirerne, for pigen turde bestemt ikke gentage forsøget.

## JÆGERSPRIS

*Dråby sogn, Horns herred, Frederiksborg amt*

I 1318 fandt en tragisk begivenhed sted på Jægerspris — det daværende Abrahamstrup; Erik Menveds dronning, *Ingeborg*, stod på en trappe og ville vise den tre måneder gamle kongesøn frem for folket, da hun tabte barnet, som i faldet ned ad trappen slog sig ihjel. Siden har en lille, grå mand spøgt på Jægerspris: I månelyse nætter går han fra trappen og ned i parken, hvor han forsvinder ved en dam.



*Grevinde Danner († 1874). Akvarel af Ed. Young 1853 på Frederiksborg.*

Kong Hans, som opholdt sig en del på Abrahamstrup, var ikke synderlig sart i sit valg af midler. Engang var han kommet til at skyldte en tysk condottiere, oberst v. *Hadersdorff* penge som sold for lejetropper, kongen havde benyttet sig af i Sverige. Obersten kom til Abrahamstrup, hvor kongen opholdt sig, for at inddrive sit tilgode-



*Frederik VII († 1863). Akvarel af Ed. Young 1853 på Frederiksborg.*

havende, men han kom aldrig derfra, thi både han og hans tjener myrdedes, antagelig på kongens foranledning. Obersten og tjeneren går endnu rundt på slottet, med hovedet under armen, og søger efter den svigefulde debitor.

Om Christian V's yndling, meklenborgeren, jægermester *Vincens*



*Vincens  
Joachim Hahn  
(† 1679).  
Maleri  
af Abraham  
Wuchters  
på Frederiks-  
borg.*

*Joachim v. Hahn* († 1679), ved folk ikke meget venligt at sige. Det påstås, at hvor hans hest trådte, groede græsset aldrig siden.

Hahn var en fabelagtig skytte, dog var det nok fanden, der holdt bøssen, når han trykkede af. Jægermesteren havde nemlig engang, da han var til alters i Karise kirke, beholdt sakramentet i munden, spyttet det ud i løbet på sin bøsse og derpå affyret den hellige ladning mod kirkemuren. Efter dette ramte han alt, hvad han sigtede på, men i kirkens mur fremkom et hul, hvoraf en blodlignende substans udflød; den fik snart ry for hellighed og helbredende virkning, og godtfolk skrabede den af muren for at smøre den på deres skader.

Hahn blev begravet i Roskilde domkirke, og noget godt har han dog, sikkert uden at ville det, skænket os. Hans begravelsesrustning af messingblik, som er den eneste bevarede i landet, står den dag i dag opstillet på en konsol i domkirken.

Det forstår sig, at Vincens Joachim v. Hahn ikke fik fred i sin grav, hver nat må han op af den, ile gennem kirken og ud, hvor han springer til hest, og så går Hahns vilde jagt over det østlige Sjælland med prusten og trampen af heste, råb, gjaldende jagthorn og gøen af frådende hunde.

Ved Jægerspris er der slemt med elverfolk, og undertiden søger de at stjæle menneskenes børn: En skrædderkone, hvis mand arbejdede for herskabet på slottet, havde født et barn, som endnu ikke var døbt; en aften da hun et øjeblik var borte fra vuggen, forsvandt den lille sporløst, og hele huset blev gennemløst, uden at det gav noget resultat. Først da skrædderen blev opmærksom på, at det store standur var gået i stå, fik man løsningen på gåden, thi da urkassen åbnedes, fandt man den spæde stående på hovedet derinde. Det var elverne, som ville have taget barnet, men da moderen var vendt tilbage, havde hun forstyrret dem i forehavendet. Fra nu af forlod forældrene aldrig barnet uden at have »låst« for det ved at lægge en salmebog på dynen.

Det er almindelig kendt, at der om *grevinde Danner* og *Frederik VII* på Jægerspris eksisterer en rig samling anekdoter af mere eller mindre sagnagtig karakter.

## KALØ

*Bregnet sogn, Øster Lisbjerg herred, Randers amt*

Under Kalø ligger en vældig skat gemt, — efter sigende lige så meget, som der opkræves i skat i Danmark i syv år. Det er dog ikke hver mands sag at hæve den, thi den er godt gemt og beskyttet: Et sted i Kalø Slots ruin, vistnok under det store tårn, findes en kobberport, der leder ind til en hemmelig hule og en løngang; gangen fører over til Hestehave skov på fastlandet, og i hulen ligger en drage som ruger over en kobberkedel, hvori de rare penge er hobet op.

Mange har prøvet at grave efter skatten, men kun enkelte er nået så vidt som til porten, som det to gange er lykkedes at vriste op.

## GORM BENZON

Den første, der kom ind i hulen var en tysker, men ham kastede dragen sig straks over og rev i tusinde stumper. Næste hold bestod af to bønder fra egnen, og dem kunne dragen af en eller anden grund ikke gøre fortræd. Bønderne talte hårde ord til reptilet og gjorde den så bange, at den krøb over i et hjørne af hulen, medens de to hankede op i kedlen og belavede sig på at gå.

Den stakkels drage, som jo havde til opgave at vogte over skatten, kom således i en rædsom knibe, hvilket gav den mavepine, og i sin beklemmelse lod den da en forgiftet vind gå; det blev både dens og skattens redning, thi de to mænd styrtede hostende og spruttende op i den friske luft for aldrig siden at vise sig på Kalø.

Skal man overhovedet gøre sig håb om at bringe skatten for dagen, må det ske om sommeren. Som alle andre drager er denne nemlig også ildspyende, og når der er ild inde og det er varmt ude, bliver den overophedet, hvorfor den må flyve til Norge i nogle dage for at afkøle sig. Man kan se, når den flyver af sted, thi da går der en ildstribe gennem luften fra Kalø og forsvinder mod nord.

## KATHOLM

*Alsø sogn, Djurs Sønder herred, Randers amt*

Det var ikke godt fat med Thomas Fastis stolte borg, Katholm, som nok oprindeligt bar et andet navn, thi man ville vide, at den var bygget for uærlige penge. Dette rygte faldt en knøs, der havde arvet den, for brystet, han solgte derfor hele herligheden og smed pengene i havet med det ønske, at kun de, der skyldtes ærlig vandel, måtte flyde ovenpå. De sank alle med undtagelse af en toskilling. Den tog gutten med sig, og da han snart efter mødte en mand, som kom slæbende med en hunkat, der skulle druknes, købte han den for sin toskilling. Snart efter nåede han Grenå, hvor han tog hyre på et skib, der skulle sejle til Indien. Sin kat havde han med, og undervejs nedkom den med killinger.

Omsider ankrede man op ved en fjern ø, hvor hele besætningen blev budt til middag hos høvdingen. Drengen lagde mærke til, at der ved hver kuvert lå en forsvarlig stok, og på sit spørgsmål fik han at vide, at den var til at jage rotter væk med.

Ikke så snart havde man taget plads og påbegyndt måltidet, før rotterne vrimlede frem og gjorde sig til gode med de fremsatte retter. Det hjalp kun lidt, at man slog efter dem, thi for hver rotte, der blev dræbt, kom der ti nye i stedet, men drengen hentede sin kat og slap den løs på rotterne, der snart var bidt ihjel alle som én. Det var første gang, man havde set en kat på øen, og dens færdighed som rottejæger gjorde den straks overordentlig populær; det endte med, at drengen solgte den til høvdingen for en utrolig mængde penge, og killingerne fik han afsat på lige så gode vilkår.

Da han kom hjem, var han hovedrig, han brugte pengene til at købe herregården tilbage for og gav den til minde om sit eventyr navnet Katholm.

Medens hovedparten af Katholms mandlige ejere, såvidt det kan skønnes, har hørt til den nogenlunde fredsommelige type, hæver fru *Helle Trolle* (1657 - 1722), som var gift med Palle Krag, sig ifølge sagnet væsentligt over gennemsnittet af fruer, hvad angår nederdrægtighed imod sine undergivne. Hvis hun således så, at en af godsets bønder var særlig velklædt, blev han straks kaldt op på hovedbygningen til hende, og hun spurgte interesseret, hvor han havde fået de nette klæder fra. Det var ret ligegyldigt, hvad manden svarede, for enden på visen blev altid, at fru Helle lod sine folk tage de pæne klæder og i stedet udleverede ham nogle pjalter med en bemærkning om, at slige bedre sømmede sig for bønder. Det gode tøj blev hængt op på den lange gang, hvor det hang, til møllene havde ædt det.

Fru Helle havde mange skumle affærer på samvittigheden; bl. a. havde hun taget Thomas Fastis jordiske rester fra Ålsø kirke og lagt dem ned i Katholms kælder i en gammel sømkasse. Naturligvis havde hun også maskepi med den onde, hun havde forskrevet sig til ham, og en skønne dag oprandt stunden, hvor hun skulle høre ham til. Ifølge aftalen måtte hun stille i vinkælderen, men hun var ikke meget for at gå derved og sendte i stedet pigen efter en flaske vin.

Da pigen kom tilbage, spurgte nådigfruen let henkastet, om der havde været noget usædvanligt at se, men det havde der ikke. Et par timer senere følte fruen trang til nok en flaske, og pigen måtte påny en tur i kælderen, hvor der nu til hendes undren brændte lys på et gammelt rullebord. Helle Trolle blev meget urolig, da hun hørte dette,

men kunne stadig ikke bekvemme sig til at gå derned og sendte atter pigen. Denne gang sad der en sort mand ved rullebordet, og han råbte, at hvis fruene ikke omgående kom, ville han selv hente hende.

Med den besked kom pigen op, og Helle Trolle, som ikke selv turde gå ned ad trappen, tvang pigen til at skubbe sig. Med et hjerteskrærende skrig tumlede den nådige frue i dybet, men inden hun nåede sidste trin, havde fanden grebet hende og klasket hende mod væggen, som var hun en våd klud. Hovedet rev han af hende, og det glemte han i skyndingen at få med, da han fløj af sted med hendes sørgelige rester. Et sted havde hun trykket sin hånd imod muren som for at gribe for sig, og hér fremkom en blodig plet, der ikke siden har kunnet aftvættes.

Det måtte ikke hedde sig, at fanden havde taget Helle Trolle, og hovedet blev derfor lagt i en prægtig kiste, som ellers blev fyldt op med hesteknogler og brændestykker og bisat i kirken.

Fred efter døden har fru Helle ikke fået. På hverdagsaftener kommer hun i en hvid dues lignelse flyvende til Katholm ad den mærkelige hulvej, medens hun på højtidsaftener med stort rabalder kommer anstigende i en lukket karosse med fire sorte hingste for. Inde i huset viser hun sig i sin egen skikkelse, hun går ned ad en trappe fra første sal, hen ad den såkaldte stengang, ind i spisestuen og herfra ned i kælderens, hvor hun forsvinder. Om det også er fru Helle, der rasler med lænker i Katholms spøgelsesværelse, hvor mange mennesker, deriblandt gårdens nuværende ejer, hofjægermester C. F. Collet, har fået nattesøvnen spoleret af mærkelige lyde, er ikke godt at sige.

*Thomas Fasti* († 1600), der byggede Katholms to store fløje og tårnene, opførte også Alsø kirke, men åbenbart kneb det med pengene, for han så sig nødsaget til at indgå på akkord med en lille trolde, der havde krydset hans vej. Ifølge den skulle trolde bygge kirken, og hvis Fasti kunne gætte hans navn, inden byggeriet var til ende, skulle det hele være gratis, men kunne han ikke, måtte han tilhøre trolde med hud og hår.

Trolde arbejdede med lynets hast, og hvor meget Fasti end spekulerede, kunne han ikke finde frem til navnet. Han måtte da, hvor nødtigt han end ville, forberede sig på at blive taget af trolde.

Den sidste dag, trolde arbejdede, gik herremanden omkring i sine



egne triste tanker, han kom forbi en høj, der ligger ikke langt fra kirken, og her satte han sig for at kaste et sidste blik ud over denne skønne verden.

Pludselig hørte han barnegråd inde fra højen og en skinger kvindestemme, som sagde:

Tie stille  
barnlille.  
I morgen kommer Fin,  
fader din,  
med menneskeblod du skal drikke.

Nu kendte Fasti troldens hemmelighed, lettet om hjertet rejste han sig og gik ned til kirken, hvor puslingen mødte ham og viste ham det arbejde, han havde udført. Fasti var tilsyneladende godt tilfreds, men så pegede han på en sten og sagde: »Åh, slå mig den lidt længere ind, Fin!«

Da trolde hørte sit navn nævne, slog han rasende sin økse i muren, hvor der fremkom en stor revne, der aldrig siden lod sig dække. Derefter forsvandt han med et brøl, og hverken Thomas Fasti eller nogen anden så vist siden noget til ham. Måske sprang han i flint, som trolde har for vanen, når de møder bitter modgang. Det samme sagn kendes fra Lunds domkirke.

## KJELDGAARD

*Selde sogn, Nørre herred, Viborg amt*

På Kjeldgaard taltes der meget om den hvide dame, som viste sig hver nat. På slaget elleve begyndte hundene at gø og hyle, og så vidste man, at hun var i vente. Spøgeriet begyndte i et kammer, og dér brød ingen sig om at sove, for gejsten prøvede altid at trække dynen af folk, inden hun med et lydeligt suk svævede gennem væggen, hvor der engang havde været en dør.

Snart efter dukkede damen op i haven, hvor hun holdt til ved et bestemt træ, hvis stamme kløftede, så der fremkom et lille bassin, og hér skal hun have druknet sit nyfødte barn.

Mange så Kjeldgaards hvide dame, og alle var enige om, at hendes

dragt bestod af et hvidt skørt, sort trøje samt hvid natkappe. Om livet bar hun bælte med et knippe nøgler ved.

En aften tog en af gårdens piger, Ane Skytte, mod til sig og spurgte den hvide dame, hvad hun gik der efter; tre gange måtte spørgsmålet gentages, før spøgelse reagerede. Ane fik da besked på at møde i haven næste midnat, så skulle hun få svar.

Siden måtte Ane Skytte ud i haven hver nat, når klokken slog tolv, og blev til sidst ganske mærkelig deraf. Hun turde aldrig tale om, hvad der skete, men søgte flere gange hjælp hos præster, som dog ikke formåede at støtte hende.

Til sidst rejste Ane Skytte fra Kjeldgaard for at få fred, men hun levede kun et halvt år derefter, og underligt nok: samme dag hun døde, ophørte den hvide dames gengangeri.

På det gamle rulleloft, hvor der engang opbevaredes gryn, korn etc. høres endnu undertiden lyde, som om nogen gik og målte af deroppe.

En juleaften sad gårdens karle og spillede kort i folkestuen, og det gik vildt til; der blev slået i bordet og bandet kraftigt.

Klokken var mange, da det bankede på døren, og en fremmed mand kom ind; han blev straks optaget i gildeslaget og måtte deltage i kortspillet sammen med de andre. Det gik da også meget pænt, men karlene kunne ikke forstå, hvorfor den fremmede ustandselig tabte kløverne. Engang faldt der et kort på gulvet, og en lille pige kravlede ned for at hente det op. Hun så da, at der manglede snuder i gæstens sko, og at lange kløer stak frem.

Pigen fik fortalt karlene, hvem de spillede med, og nu forstod de bedre, hvorfor han ikke kunne holde kløverne, thi de er korsformede, og korset har fanden, for ham var det, ingen magt over.

Nu kan det ellers være, at folkene mistede lysten til at spille kort mere den aften, men fanden ville ikke gå, og det så sort ud for dem; der blev en jamren og klagen, og det hørte herremanden, som ellers var gået tidligt i seng.

Til alt held havde herremanden engang læst til præst og vidste, hvordan den onde skal behandles, han kom ned i folkestuen og læste længe over ham, men kunne alligevel ikke ret få ham til at fortrække. Fanden ville ikke af gårde uden et bytte, thi man havde jo selv tilkaldt ham med mange eder og forbandelser.

I dette argument kunne der være en del fornuft, og herremanden gav sig da til at tinge med mørkets hersker, det endte med, at denne lod sig nøje med gårdens store, sorte lænkehund. Man hørte længe efter, hvordan det arme dyr hylede i luften højt oppe over Kjeldgaard, og egentlig havde man hellere undt fanden en af de karle, der havde sørget for, at han kom.

## KJÆRSTRUP

*Fuglse sogn, Fuglse herred, Maribo amt*

Om det fredelige Kjærstrup er kun et enkelt sagn bekendt, men måske til gengæld det mest hjertegribende fra nogen dansk herregård:

Fra 1666 til 1680 ejede jomfru *Margrethe Friis* gården. Hun var trolovet med en ung mand, og deres bryllup bestemt, men en dag umiddelbart forinden forsvandt han. Han druknede vist i Maribo Sø.

Den arme pige gik halvt fra forstanden af sorg. Hendes brudekjole var allerede syet, den hang i skabet og ventede på bryllupsdagen, der aldrig kom.

I søvnløse nætter stod hun op af sengen og gik med et tændt lys i hånden hen ad de lange gange til skabsværelset, hvor hun lukkede skabet op, kyssede brudekjolen og klagede over sin tabte lykke, indtil trætheden overvældede hende, og hun sank om på gulvet. Der kunne gårdens folk finde hende om morgenen.

Forlængst er jomfru Margrethe død. Hun giftede sig aldrig, men græmmede sig ihjel. Siden hendes tid er Kjærstrup meget ombygget; dog kan man stundom i de sene nattetimer se hende vandre sin sorgens vej gennem sale og korridorer. Hun er klædt i hvidt og holder, som i levende live, lyset i hånden, men dets flamme er kold og gusten.

## KOKKEDAL

*Torslev sogn, Øster Han herred, Hjørring amt*

Det var ingen hemmelighed, at herremanden på Kokkedal var i frygteligt betryk for penge (af forskellige grunde skal hans navn ikke nævnes her), og til sidst vidste han knapt, hvorledes han skulle finde en vej ud af elendigheden. En dag kom der imidlertid en pjaltekræmmer, Søren Franskmand, som omkring midten af forrige år-

hundrede gjorde Nørrejylland usikkert, til Kokkedal, og de to enedes om at forsøge sig som gravrøvere.

Sammen brød de ind i de adelige familiebegrovelser i Torslev kirke, hvor gårdens gamle ejere sov deres sidste, lange søvn.

Kuppet lykkedes over al forventning; ingen forstyrrede dem, da de brækkede kistelågene op og tog, hvad der sad på de indtørrede lig af guldkæder, ringe og andre smykker. Selv det lag humleknopper, som de døde hvilede på, skrabe kumpanerne sammen.

Så tog pjaltekræmmeren ud på en rejse, han kørte rundt og falbød humlen til folk, og da det netop var op mod jul, hvor alle bryggede, gik salget strygende; ingen anede jo, hvor humlen stammede fra, men der var mange, som blev syge af det godtøl.

Herremanden fik kun stakket glæde af pengene, som rovet indbragte, thi de krænkede afdøde tog en frygtelig hævn over ham. Først druknede hans eneste søn, så døde hans kone af tyfus, og en af de fire døtre kom ynkeligt af dage, da hun slugte en nål.

Foruden alle disse ulykker inden for familien, belastedes herremandens økonomi til bristepunktet, da alle hans heste og kreaturer pludselig og uden forudgående sygdom døde. Kløge folk på egnen ville vide, at dette skete, fordi han havde hentet fyld-jord i den såkaldte Skovbakke, som Gud og hvermand vidste var hjem for en mængde små, rødhårede trolde.

Til sidst kunne herremanden ikke bære mere, han solgte gården og hængte sig kort efter. Af de tre overlevende døtre blev kun én gift og kom til at leve et roligt liv, de andre endte som prostituerede og døde i elendighed.

Rigtig afsked med Kokkedal har herremanden dog aldrig taget. Ved nattetide vender han tilbage i en kare, og i et værelse, hvor han især holder til, lyder det som om han slæber rundt med tøfler på og flytter med møblerne; hvis nogen imidlertid drister sig til at åbne døren og se derind, bliver alt roligt, og møblerne står på plads.

Også på trapper og gange optræder herremanden. Som regel er han usynlig, men folk kan mærke, at han følger efter dem, de fornemmer en ubehagelig kulde i ryggen og hører lyden af knirkende trin bag sig. Enkelte clairvoyante personer har set gejsten, det er en høj, hvid mand.

Det måtte være sært, om ikke en så gammel gård som Kokkedal i sin lange ejerrække kunne mønstre én, som fanden havde taget sig af. Det viser sig da også, at *Karen Galde*, der ejede gården fra 1649 og til sin død i 1671, til slut måtte lade sin kusk spænde for vognen og hestene trække sig til helvedes port, hvor hun stod af og gik ind, for aldrig mere at vende tilbage.

Der ligger en lille gastronomisk tragedie bag *Karen Galdes* forskriften sig til den onde. Hendes glæde over slikkerier og opulente måltider var uskrømtet, men det stod kun skralt til med de kulinariske herligheder i Vendsyssel, og i sit umættelige behov for lækkerier lovede da denne gourmand sin sjæl til fanden mod, at der aldrig skulle fattes delikatesser ad libitum på Kokkedal i hendes tid.

## KOLDINGHUS

*Kolding købstad, Vejle amt*

Rent sagnmæssigt indtager Koldinghus en ret så dominerende stilling, og dets mest prominente spøgelse er ingen ringere end *Christian III's* dronning, *Dorothea*, som hver nat går igennem de tomme sale og udbrændte rum for at se, om alt står til, som det skal. Dronningen er iført sine daglige klæder og har et stort nøgleknippe i hånden. Blot man ikke træder hende i vejen eller ser efter hende, lader hun alle i fred, men generer nogen hende i hendes færd, sender hun den formastelige et frygteligt blik.

Slottets berømteste sagn er uden tvivl »Dansen på Koldinghus«.

I året 1558 blev der givet et bal på slottet i anledning af *Christian III's* ankomst dertil. På den tid sad *Jørgen Rosenkrantz* som lensmand på Koldinghus, og til hans smukke datter, *Christine*, bejlede tre riddere, som dog alle fik afslag. Længe gættede man forgæves på grunden til den unge dames afvisende holdning. Da kom det lensmanden for øre, at hans datter vanærede slægten ved at dyrke et intimt bekendtskab med en ung billedskærer på slottet.

*Jørgen Rosenkrantz* lod billedskæreren anholde, og næste dag blev han halshugget på slotspladsen, medens jomfruen måtte se derpå. Tre dage senere foranstaltede faderen ovennævnte bal på slottet, og her

fik ni af hans riddere ordre til at danse med pigen, til hun døde; det lykkedes hende dog at danse dem alle trætte, og endelig måtte lensmanden selv byde hende op. Da han havde danset i over en time med hende, mærkede han, at heller ikke hans kræfter slog til, han drog da sin kniv og skar hendes bælte over. I det samme sprang blodet ud af næse og mund på hende, og hun døde i sin grumme faders arme, men dér, hvor hun udåndede, kom en blodplet på gulvet, og den lod sig aldrig vaske af. Først da slottet blev luernes bytte, og gulvet blev opædt af flammerne, forsvandt dette spor af den tragiske dans. Det påstås i øvrigt, at den unge kvindes lig blev indemuret i kirkefløjens sydvæg.

Om dette sagn er at sige, at Jørgen Rosenkrantz ganske rigtigt var lensmand på Koldinghus i 1538, han var dengang 35 år gammel og ugift, først året efter viedes han til jomfru Dorte Lange; det kan altså ikke godt være en datter af ham, der er tale om. En sand kerne er der dog i fortællingen. I 1590 døde vitterlig en dame, Gjertrud Kaas, under dans på Koldinghus — antagelig som følge af en blodstyrning. Der forlyder dog intet om, at hun forsættigt skulle være danset ihjel.

Under Koldinghus' kæmpetårn på den nordre side har der dybt nede i jorden været en hvælvet kælder, hvis indgang var uden for tårnet, den kaldtes »Den svenske Kælder«, fordi dronning *Margrethe* her skal have holdt den svenske konge, *Albrecht*, fangen. Hun ydmygede ham endda i den grad, at når hun ville stige op i sin karm, og slotsgården ikke var ganske ren, måtte Albrecht lægge sig plat på jorden, så hun kunne træde på ham og undgå at tilsmudse sine sko.

Der berettes ligeledes om, hvordan kongen, i lighed med hvad der fortælles fra Sønderborg, med sin tommelfinger trak en fure i et stenbord, når han vandrede rundt om det dag efter dag.

En ikke uinteressant oplevelse kunne nu afdøde magister Hugo Matthiessen fremkomme med. Han havde engang sammen med nogle andre lånt Koldinghus ruin til en nattefest, som fandt sted i måneskær; det gik muntert til, og man fik lyst til at vandre en lille tur i det store, tomme slot. Da magisteren nåede kirken og kom til et bestemt sted derinde, fik han pludselig bagfra et voldsomt slag i nakken, så hans bowler fløj et godt stykke gennem luften. Forbløffet



*Dronning Dorothea († 1571). Maleri på Frederiksborg*

## GORM BENZON

vendte han sig, dog var der ingen så nær på ham, at de havde haft mulighed for at slå hatten af ham.

Lidt ilde til mode fortsatte han sin vandring, men da han på vej ud af kirken passerede det samme sted, fik han et nyt slag, med samme resultat. Så skulle han ikke nyde mere, og skyndte sig væk.

## KRAGERUP

*Ørslev sogn, Løve herred, Holbæk amt*

Da svenskerne under *Karl Gustav* hærgede Sjælland (1657 - 60), boede der på Kragerup en herremand, som var gammel bekendt af svenskekongen (utvivlsomt *Ove Juul* † 1686). Da de svenske tropper i krigens første afdeling nærmede sig Kragerup, skyndte herremanden sig til Korsør, hvor *Karl Gustav* var gået i land, og han mødte ham på skibsbroen. De to hilste på hinanden og genopfriskede gamle minder, og enden på visen blev, at Juul fik salvegarde for Kragerup gods. Anden gang krigen brød ud, residerede *Karl Gustav* på Kronborg, og Juul måtte søge ham dér, men nu ville svenskekongen have penge, og det gik hverken værre eller bedre, end at herremanden kom til at sælge alle sin kones kostbare smykker for at få fred.

## KRENKERUP

*Radsted sogn, Musse herred, Maribo amt*

*Palle Rosenkrantz* til Krenkerup (1587 - 1642) var indbegrebet af alt, hvad der hedder renæssanceadel: Mægtig, fri og fuldt fortrolig med eget værd.

*Rosenkrantz* var blændende dygtig, når det gjaldt om at føre en lærd disput på fremmede sprog, han var en fabelagtig fægter, hans mod kendte ingen grænser, og dertil var hans dømmekraft så sund, at han ved sin myndige indgriben reddede en stakkels Rødby-kone, der var indklaget for hekseri, fra bålets luer. Tillige skal han have været begavet med mange selskabelige talenter. Han var vinkender par excellence, forstod at skatte bordets gode glæder og var dertil ikke så lidt af en hjerteknuser. Takket være disse mange fortræffelige egenskaber var *Palle Rosenkrantz* højt anskrevet hos *Christian IV*, som gjorde ham til lensmand på Aalholm.





*Palle Rosenkrantz († 1642), maleri af Isaac på Frederiksborg (fot. Niels Elswing).*



*Palle Rosenkrantz' kravestøvler (Lolland-Falsters Stiftsmuseum).*

Krenkerup var lensmandens yndlingsgård, og hans nærmeste selskabelige omgang hér var sognepræsten i Radsted. Begge d'herrer tog i fuldt mål for sig af de behageligheder, flasken og bordet kunne byde på, men desværre var præstens helbred for svagt til denne glade livsførelse, hvorfor han pludselig døde til oprigtig sorg for sin ven.

En nat, da Rosenkrantz havde gjort et alvorligt forsøg på at drukne sin sorg, skete der noget, som ganske skal have forandret hans tilværelse. Han faldt i søvn, men vågnede påny ved, at værelset lå badet i et sælsomt lys, og midt på gulvet stod hans gamle svirebroder,

den Radsted præst, omgivet af flammer. Præsten fortalte lensmanden, at han selv brændte i den evige pine, og at der også var beredt plads for Palle Rosenkrantz i helvede, om ikke han på stedet omvendte sig og blev et skikkeligere menneske.

Fra denne dag blev Palle Rosenkrantz en stillfærdig og from mand, som øvede megen veldædighed, men alligevel må han have været for stor en synder til at kunne opnå fuld tilgivelse, thi da han døde, kun lidt over 54 år gammel, kunne han ikke finde ro i graven.

Almuen ville da også vide, at han havde svare ugeringer på samvittigheden. I den såkaldte »Jomfrukælder«, som ligger ved højre side af porten, skal han have indemuret en datter, der nok havde givet sig vel meget af med en af gårdens mandlige tjenestefolk. Til dette kom, at han havde ladet elleve mand sværge falsk for at erhverve et stykke jord, hvorom han stredes med Fuglsang-manden. Han havde i samme anledning fået mændene til at stikke kviste fra Krenkerups have i deres hatte og tage dens jord i skoene, og da de stod på den omstridte plet, kunne de derfor roligt sværge på, at de opholdt sig under Krenkerups grene og på dets jord.

Lensmanden havde haft fanden selv som rådgiver i visse sager. Man påstår, at de undertiden holdt sammentræde i et tårnværelse, hvor den onde gav Rosenkrantz råd om penge og jord.

Ind til for nogle år siden opbevarede på Krenkerup Palle Rosenkrantz' store kravestøvler, og de måtte jævnlig forsåles, fordi lensmanden benyttede dem på sine natlige runder gennem slottets gange og sale. Mange påstår at have mødt ham, og blandt dem var forfatteren af samme navn.

Ganske vist så den senere Palle Rosenkrantz ikke sin anes genfærd — men han hørte det komme travende i de store læderstøvler og fornemmede på en yderst ubehagelig måde dets nærværelse. Lensmanden viste sig ved denne lejlighed som en ubønhørlig moralist, og selv om han ikke direkte lagde hånd på den 21-årige ætling, knugede han ham åndeligt i knæ på grund af familiemellemværender, som vi ikke hér skal hæfte os nærmere ved. Forfatteren følte sin slægtnings genfærd så intenst, at han siden kunne beskrive dets trøskede øjne!

Palle Rosenkrantz er dog ikke Krenkerups eneste spøgelse. I kælderen vandrer den omtalte indemurede jomfru omkring, hun er slot-



*Benedicte Margrethe  
Brockdorff  
(† 1739). Maleri på  
Frederiksborg.*

tets hvide dame, men hun gør ingen fortræd. Derimod skal man ikke ønske sig at møde »Nøglefruen«, et ganske infamt kvindeligt genfærd.

Ifølge traditionen kan ingen Reventlow sove på Krenkerup, og da et par grever af slægten engang forsøgte det, stod de op midt om natten og red bort, som var den onde selv i hælene på dem. I 1855 var den unge grevinde Anne Louise Hardenberg-Reventlow på besøg på slottet, men en nat, hun lå og sov, vågnede hun med et skrig ved, at der blev lagt en gloende hed nøgle på hendes bryst.

## GORM BENZON

Nøglefruen er ingen anden end den hårdhjertede, gerrige *Benedicte Margrethe Brockdorff*, som døde 1739. Hun var første gang gift med Jørgen Skeel til Gammel Estrup og anden gang med grev Christian Ditlev Reventlow.

Endnu i levende live skal *Benedicte Brockdorff* have vidst at håndtere sine nøgler med megen færdighed. Når de bondekoner, som hun tvang til at spinde for sig, efter hendes opfattelse arbejdede for langsomt, slog den nådige frue dem over hænderne med nøglekippet, til blodet sprang fra fingerenderne.

Fanden skal forresten have befundet sig så godt på Krenkerup, når han besøgte Palle Rosenkrantz, og vel siden *Benedicte Brockdorff*, at han vedblev at komme der mange år efter deres død. I et tårnkammer skulle der altid stå en seng opredt til ham med sorte lagner.

## KRONBORG

*Helsingør købstad, Frederiksborg amt*

Det var ofte hændt, at man hørte våbengny fra kasematterne under Kronborg Slot, men ingen turde gå ned og se efter, hvad der var på færde. Da fandt man en »slave«, som havde forset sig og skulle henrettes og tilbød ham, at han kunne redde livet og genvinde sin frihed, hvis han ville stige ned i de underste kasematgange og undersøge, hvorfra våbenlarmen stammede.

Her var alt at vinde og intet at tabe, så »slaven« indvilgede; han påbegyndte sin vandring, og efter at have gået rundt et stykke tid nåede han en stor jernport, som han bankede på. Porten svingede op af sig selv, og »slaven«, der fortsatte frem, befandt sig nu i en stor, hvælvet sal. Under loftet hang en næsten udbrændt olielampe, og midt i rummet stod et stenbord, omkring hvilket harniskklædte kæmper var bænket; de sov fast og hvilede hovedet på de pansrede arme. For bordenden sad en kæmpe vældigere end de andre, det var Holger Danske. Ved »slavens« komme løftede han hovedet i vejret, og bordpladen revnede derved, thi skægget var vokset fast i stenen.

»Ræk mig din hånd«, sagde han med dyb røst, men »slaven« var dog så fornuftig i stedet at stikke en jernstang ud, og den knugede Holger, så den blev flad. Da han omsider slap den, udbrød han: »Det glæder mig, at der endnu er mænd i Danmark!«



*Holger Danske som han blev fremstillet ca. 1550 i Skævinge kirke i Nordsjælland. Han er iført renæssance-tidens brogede dragt (foto, Nationalmuseet).*

I umindelige tider har Holger Danske og kæmperne siddet uvirk-somme hen i kælderens, men den dag, Danmark virkelig kommer i nød, vågner han og går sammen med de andre ud og tilintetgør vore fjender. Hvert århundrede vågner han én gang for at forvise sig om, at der stadig er kraft i de danske karle, og da får han atter af modige folk stukket jernstangen ud, thi endnu har ingen vovet at række ham hånden.

En dag i 1658 sad svenskekongen, *Karl Gustav*, foran kaminen i

## GORM BENZON

en af Kronborgs sale og spekulerede over, hvordan det vel skulle gå ham i krigen mod de danske; da løsnede en stor marmorsten med Frederik III's navnetræk sig fra kaminen og styrtede ned, så den nær havde dræbt ham. Herover blev Karl Gustav meget forknytt, han udlagde det som et varsel om, at heldet ville svigte ham, hvilket også kort tid efter viste sig at slå til.

Det skal spøge slemt på Kronborg, dog generes de levende ikke længere så meget deraf, fordi slottet nu i hovedsagen er museum. Det almindeligst forekommende fænomen siges at være skriget, som udgår fra et bestemt tårn og er så rædselsfuldt, at blodet stivner i årene på hvem, som måtte høre det.

En aften, da en nu afdød slotsforvalter sad i sit værelse og tegnede, hørte han med ét en mængde mennesker komme spadserende ad korridoren udenfor, og lidt efter fyldtes rummet med skygger. De store døre rundt om i slottet smækkedes op, og en svær stang, der lå som bom for en af dem, sloges af, så den fløj langt hen ad gulvet, hvor den blev fundet næste morgen.

I slotsgården viser man endnu stedet, hvor henrettelserne foregik, og herfra har folk hørt uhyggelige lyde om natten: delinkventernes stønner og jamrer, og ind imellem fornemmes en susen gennem luften og et tungt bump af skarpretterens økse, der falder over den dødsdømtes hals.

På bastionerne viser der sig en mand i rød kappe, han reagerer ikke, hvis skildvagterne råber ham an, og det er hændt, at nogen har skudt på ham, hvilket imidlertid ikke afficerer ånden det fjerneste; derimod siges det, at den, der har skudt efter ham, rammes af uheld.

## KRUMSTRUP

*Ryslinge sogn, Gudme herred, Svendborg amt*

I 1756 måtte *Peder Lange* på Krumstrup lade sit unge liv. Han bestyrede gården for sin mor, og dette kunne den ældre, bedre begavede broder, *Rasmus*, der var et skidt menneske, ikke unde ham.

Rasmus var student og levede et vildt liv i København; han var på den måde kommet i en betydelig gæld og mente, at han bedre kunne klare sig ud af klemmen, hvis han kom til at bestyre Krumstrup.

I juleferien, hvor han var hjemme, drejede han samtalen hen på den skat, som ifølge overleveringen ligger begravet et sted i den nærliggende skov. Han betroede Peder, at han godt vidste, hvor rigdommene fandtes, men at de kun kunne hentes en nytårsnat klokken tolv. Man måtte være tre om foretagendet, og desværre var Rasmus afskåret fra selv at deltage, men han ville stille flasker med en hemmelighedsfuld væske til rådighed for Peder og to andre, hvis de havde lyst til at grave. Om de da så et spøgelse, skulle hver stikke sin flaske ud, thi da havde det onde ingen magt.

Peder havde vældig lyst til at gå på skattejagt, og han fik to af gårdens folk overtalt til nytårsnat at ledsage sig til det anviste sted. Medens de stod og gravede, viste der sig pludselig en hvid skikkelse, som blæste ild ud af munden. Det var Rasmus, der havde forklædt sig som spøgelse, men de tre godtroende mænd lod sig narre, og tømte deres flasker. Snart efter faldt de alle bevidstløse om, og medens begge karlene en tid efter kom til sig selv, vågnede Peder aldrig mere, de to havde nemlig kun fået en skrap sovedrik, men i hans flaske havde der været dødbringende gift.

Længe troede man, at Peder var død af et chok, men til sidst opklaredes sagens rette sammenhæng, og Rasmus blev dømt til livsvarigt slaveri.

Det var ikke blot Peder Lange, som havde været ude efter Krumstrup-skatten. Engang i forrige århundrede gravede en bonde efter den og fik endog skatteskrinet i hænde, men han blev alligevel narret, og det gik således til:

Bonden passerede ofte gennem skoven ved nattetid, han så da et lys brænde på et bestemt sted og blev enig med sig selv om, at det nok var her, den store skat lå. En aften bevæbnede han sig derfor med skovl og spade og gik hen til stedet, hvor han begyndte at grave. Efter nogen tids arbejde klirrede spaden mod noget hårdt, og han faldt på knæ for at grave videre med hænderne. Det lykkedes at fritlægge et ret stort, metalbundet skrin, han greb fat i det, og selv om det var rasende tungt, kom det op at stå på kanten af hullet.

Nu ville bonden puste et øjeblik, før han baksede skrinet hjem, han kiggede op, men så da foran sig en hvid dame, som nidstirrede ham med et forfærdeligt blik. Det var for meget for den gode mand, med



## GORM BENZON

et skrig faldt han om og besvime. Da han vågnede, var både skrinet og damen forsvundet. Hullet i jorden var der heller ikke mere, og der brændte aldrig siden lys på stedet, hvor skatten var fundet. Måske har spøgelseset flyttet den til en sikrere plads.

## KÆRGAARD

*Hunderup sogn, Gørding herred, Ribe amt*

Kældrene under Kærgaard er de ældste dele af huset, de stammer fra Niels Langes tid omkring midten af 1500-tallet, han flyttede gården fra en plads længere mod syd, og det skete på den originale måde, at han lod sine bønder danne kæde fra den gamle borg og til det nye sted, hvor han ville bygge. Mursten og andre materialer gik så fra hånd til hånd. I 1695 lod general *Frederik Gersdorff* Langes hovedbygning delvis nedrive og byggede på dens fundamenter det Kærgaard, som efter en forfaldsperiode, hvor meget blev fjernet, nu påny er ført op til den skikkelse, han havde givet det.

Gersdorff havde en afdeling soldater, som kongen gav sold, til at bygge for sig, og derfor gik arbejdet rask fra hånden, han var imidlertid ikke blid overfor sine folk: den mindste forseelse bragte dem på træhesten, og en dag skød han i arrigskab en af soldaterne. Siden da kaldtes han aldrig andet end æ menneskslawter.

Som officer var Gersdorff overmåde dygtig; hans valgsprog var: »Hatten ned i øjnene og lige frem«. Stedse var han selv i spidsen for tropperne, hvad han nu også roligt kunne tillade sig, thi han var skudfast. Inden han sendte sine soldater ud i et slag, skulle de altid paradere under hans fremstrakte sabel, så var de skudfaste for én dag. Når han så om aftenen kom hjem og fik støvlerne af, raslede blykuglerne ud, det var dem, der ellers ville have truffet hans soldater.

Gersdorff var overmåde ødsel, og da han trak sig tilbage fra sin militære løbebane, begyndte det snart at gå tilbage for ham, han blev erklæret fallit i 1722, og Bramstrup på Fyn, som han også ejede, måtte sælges. I 1724 døde han, — efter sigende gik han Valborgnat i skoven med sine hunde for at gå på jagt, ved midnatstid bragede et skud derude fra, og da Gersdorff ikke vendte hjem, sendte man folk ud for at lede efter ham; de fandt ham liggende død; han havde skudt sig selv gennem hovedet.



*Frederik Gersdorff († 1724). Maleri i privateje.*

Ved begravelsen skulle alt naturligvis gå for sig med manér. Ligvognen, hvorpå han fra Kærgaard skulle køres til Hunderup kirke, blev trukket af seks kulsorte heste med sølvbeslået seletøj. Præsten holdt en tale over kisten, medens vognen holdt foran hoveddøren, og han sluttede med ordene: »Kør så i Guds navn«. Men hestene rokkede sig ikke ud af stedet, ligegyldigt hvad forriderne gjorde for at få dem i gang. Da lød pludselig en høj røst: »Kør så for satan«, og straks gik hestene. Folk vendte sig bestyrkede mod manden, der havde råbt, det var generalens egen søn, Christoffer Frederik v. Gersdorff!

*Christoffer Gersdorff* var selv forfærdet over, hvad han havde sagt, og påstod, at han i det øjeblik, de famøse ord kom over hans læber, ikke havde været sig selv mægtig, og at fanden havde talt gennem ham. Oplevelsen gav ham et knæk, han turde aldrig siden være i mørke, og hver nat måtte Kærgaard være fuldt oplyst. Folk holdt vagt ved hans seng og hørte ham skribe af rædsel, når spøgelsessyner plagede ham. Han døde i 1748, inden han var fyldt de 50 år.

Om generalen er at sige, at han ikke fandt ro i sin grav, ofte føjer han rundt ved Kærgaard med sine jagthunde.

I Kærgaards kælder har der været meget spøgeri: En jomfru indebrændte sit barn i en bageovn dernede, og siden hængte hun sig i et træ, hun vedblev imidlertid at gå og kigge ind i bageovnen efter sin død, og derfor måtte man omsider til at have hende manet. Præsten har åbenbart ikke været af de stærkeste i ordet, thi han kunne ikke ret få bugt med pigen. Da hun var sat ned til hovedet, var det ikke muligt at drive hende længere, og man måtte så i stedet klare sig med at sætte en omvendt balje over stedet. Kælderrummet, hvor hun stod blev også tilmuret.

Efterhånden glemte man historien om genfærdet, og en ny herremand, som var i pengetrang, lod det tilmurede kælderrum opbryde i håb om, at der skulle ligge en skat begravet. Han ville også vippe baljen bort, man da hørte han en uheldssvanger latter nede fra jorden, hvorpå han opgav forehavendet.

## KÆRGAARDSHOLM

*Håsum sogn, Rødding herred, Viborg amt*

Kærgaardsholm var først et kærhus, og skal man tro sagnet, bliver det et kærhus igen. I dette kærhus boede en husmand, som spillede kort med herremanden på Vellumgaard, og det endte med, at husmanden vandt så mange penge, at de kunne begynde at spille om bøndergårde. Herremanden sad åbenbart ikke i held, for til sidst tabte han så meget, at husmanden havde et helt gods. Han byggede så det ældste Kærgaardsholm med tårn og tinde og dybe grave omkring. Det er nu mange herrens år senere, det skete, og siden er gården flyttet og bygget om to gange.

I svenskekrigenes tid ville herremanden gemme sølvtøj og andre kostbarheder for fjenden, han lagde dem derfor i et stort skrin og kørte det en nat sammen med en betroet tjener til Ægge Sø, her roede de ud og sænkede det ned. For at være sikre på at få det igen, fæstnede de en lang, kraftig kæde til den ene hank og lagde den ind til land, hvor de gravede enden ned og satte et mærke, så de altid kunne finde den igen.

Efter krigen ville herremanden ud at hente sit skrin, og kæden fandt han godt nok, men da han trak den ind, sad kun skrinets håndtag i den, resten blev derude og er vist aldrig fundet, thi dammen er dyb. I forrige århundrede drev et stykke gammelt, rigt udskåret egetræ i land, og folk mente, det stammede fra herremandens skrin.

Det vil være rimeligt hér at berette et par sagn om, hvordan Linde'rne, for hvem Kærgaardsholm engang var et slags hovedsæde, kom til deres utrolige rigdomme:

Den første af dem, *Christen Linde* († 1706) var tøjkræmmer og rejste rundt og handlede med folk. Engang kom han til en gård på Vestkysten; konen hér ville gerne købe noget tøj af ham, men hun havde ingen penge. Linde var lidt trist ved at forlade gården uden at få en handel istand, og da han fik øje på et gyldent metaltrug, hvoraf ænderne snadrede deres grutning, foreslog han, at de kunne bytte, så han fik truget og hun tøjet. Hermed var konen overmåde tilfreds, og Linde kørte af gårde med nyerhvervelsen.

Christen Linde mente nok, at det var et messingtrug, han havde fået fat på, men for at være helt sikker, mejslede han et lille stykke

## GORM BENZON

af kanten og viste det til en gørtler i Viborg. Denne sagde, at messing var det i hvert fald ikke, han var mest tilbøjelig til at tro, at det var guld. Så fik Linde guldsmeden til at se på sagen, og han kunne kun bekræfte gørtlerens formodning.

Ifølge en version af sagnet huggede Linde nu »truget« op og udstøbte det i lutter små kugler, som han solgte i udlandet. Han fandt ud af, at genstanden oprindeligt havde været beregnet til døbefont og var på vej til Rusland, da skibet under en storm strandede på Vestkysten. Folkene dér havde bjærget det uden at ane, hvilket pragtstykke en gavmild skæbne havde sendt dem i hænde. Siden skal Linde have revancheret sig noget over for konen, af hvem han købte det vidunderlige andetrug for nogle meter stof.

Der var dog også folk, som kunne fortælle, at Linde ikke var kommet til sine rigdomme på helt reglementeret vis; det var den onde selv, der hjalp ham. Linde havde nemlig en stor mynde, der besad den vidunderlige egenskab, at dens fækalier ikke var, som hundes er flest, men bestod af det pure guld.

Det skal da også have spøgt utåleligt i Linde's hus; hver aften kom en stor mand i en bred kappe ridende over vindebroen og op foran hoveddøren på en kulsort hest uden hoved, her forsvandt både han og hesten, men snart efter blev der en frygtelig tumlen i skriverstuen, det lød som om der bladredes i bøger, protokoller sloges hårdt i bordet, og stole blev trukket hen over gulvet.

Måske var det den samme mand, som undertiden viste sig i et kammer på øverste etage, men her var han i hvert fald langt mere afdæmpet, han sad roligt og skrev ved en pult og generede ingen. Der var også andet pusleri deroppe; hver nat gik en spøgelseshøne rundt og pikkede i gulvet, som om den samlede korn.

I den dystre kælder var der et rum, som tidligere benyttedes til fængsel for bønderne, hér var det ikke rådeligt at gå ind om aftenen, thi pludselig var det, som om man var bunden til stedet, og det varede længe, inden man atter blev fri.

## KÆRSGAARD

*Brenderup sogn, Vends herred, Odense amt*

Flere af Kærsgaards ejere har haft ry for hårdhed over for godsets

bønder, men det er mærkeligt nok ikke nogen af dem, der er blevet hentet af fanden, nej, det var såmænd den på mange måder så udmærkede *Anna Trolle* († 1723), der fik denne kranke skæbne.

Årsagen til, at det gik så galt, var, at fruén havde en hund, som hun satte overvættes stor pris på, og som hun, efter at den var død, ville have præsten til at begrave på kirkegården, ligesom et menneske.

Åbenbart har fruén haft flere kære hunde, thi der skal også ligge én gravsat på en smuk høj ved gården.

Men selv om fruén fik formildet både præst og bisp, undgik hun ikke sin skæbne; fanden hentede hende, og det skete just juleaften. Fruén anede nok, at han ville indfinde sig, og derfor havde hun spærret sig inde ved at sætte kors for alle vinduer og døre. Fanden ville imidlertid ikke lade sig narre: han rejste en vældig storm, så en ask, der stod uden for huset, væltede ind og slog taget i stykker. Gennem hullet smuttede han ned i den gule stue og tog *Anna Trolle*, kun en håndfuld støv blev tilbage af hende, og man måtte lægge sten og halm i hendes kiste for at undgå skandale. *Anna Trolle* spøjte lidt på den gamle hovedbygning.

## KØLSKEGAARD

*Hallund sogn, Dronninglund herred, Hjørring amt*

I gammel tid hørte der en stor skov til Kølskegaard, og herremanden havde sine svin gående derinde, der var mange, og en hyrde var med til at passe på dem; men en dag blev både hyrden og svinene borte, og selvom herremandens folk gennemsøgte skoven fra ende til anden, kunne de ikke finde dem.

En dag, henved fire måneder senere, spadserede herremanden i skoven sammen med sin kone, da hørte de musik derinde fra, og herremanden sagde: »Min hyrde er ikke død, jeg kan høre, han spiller på sin fløjte«.

Herremanden skyndte sig hjem, fik samlet gårdens karle og alle sognets mandlige beboere. Tre gange søgte de skoven igennem, inden de endelig fandt en kule; den lå under jorden, og indgangen var dækket bag en tæt busk. I kulen fangede de alle røverne, og hyrden var i god behold, derimod var svinene slagtet og forsvundet, for

## GORM BENZON

røverne, som var kendte mænd fra omegnen, havde skaffet sig en god biindtægt ved at køre rundt og sælge flæsket.

## LANDTING

*Ejsing sogn, Ginding herred, Ringkøbing amt*

I lighed med mange andre jyske herregårde gør Landting krav på at være stedet, hvortil helten *Svend Felding* var knyttet.

Svend var en stor dreng, da han en juleaftensdag blev sendt til Viborg i et ærinde for herremanden. På vejen passerede han Dagbjærg Daas, hvor han gjorde bjergmanden en eller anden tjeneste og udstyredes med tolv mands styrke. Hen på aftenen nåede han hjem, og da var de andre ved at gøre klar til julegildet. Herremanden havde bevilget folkene så meget øl, som den stærkeste karl på én gang kunne bære op fra kælderen, og da Svend hørte det, gik han ned, tog et ølanker under hver arm og stak langemanden på hver hånd gennem spunshullet på to andre. På den måde bar han fire fade øl op, og da herremanden jo pænt måtte stå ved det afgivne løfte, blev det en juleaften, som man i festlighed aldrig havde haft magen til på den gamle gård.

## LANGESØ

*Vigerslev sogn, Skovby herred, Odense amt*

*Ide Rathlou* på Langesø († 1780) var enke efter Adolph Hans Holsten. Hun var afskyet af bønderne, thi hun anså dem nærmest for at være dyr og behandlede dem derefter. Engang da man ved et selskab kom til at diskutere emnet »bønder«, var der nogle, som gjorde sig til talsmænd for, at disse dog trods alt var mennesker og havde krav på deres himmeriges part. Dertil svarede fru Ide: »Om hele gejstligheden end tillader, at arbejdsfolk og bønder kommer til himmerige, så gør jeg det ikke«.

I lighed med fru Ingeborg Skeel på Voergaard havde hun forsvoret sig til fanden, så hun aldrig måtte være ledig, hun spandt i sin vogn og i kirken, og i sin gerrighed og ondskab klippede hun fingrene af små børn, som sankede aks på hendes marker.

Da fru Ide fornam, at hun skulle herfra, låste hun sig inde på sit kammer. Lidt efter kørte en karet ind på gårdspladsen, og noget



*En djævel, der noterer et par sladrende kvinders udsagn. Kalkmaleri fra 1400-tallets slutning i Fanebjerg kirke på Møn (foto: Nationalmuseet).*

suste gennem huset, men der var intet at se. Fra fruens kammer lød jammer og klage, der var dog ingen, som havde lyst til at sprænge døren og komme hende til undsætning. En nysgerrig tjenestepige kiggede ind gennem nøglehullet, hun mistede synet på det ene øje.

Omsider blev der stille, og da man tog mod til sig og trængte ind i kammeret, lå fruén dér, frygtelig tilredt og var død. Fanden havde taget hendes sjæl.

Nu begyndte fru Ide at spøge på Langesø, hun kom hver nat kørende dertil fra Vigerslev kirke i en sort karet med firspand, og ruten gik gennem den lille landsby Rue. En mand, som boede i et hus op til vejen, fik ustandselig sin nattesøvn forstyrret af den her rumlen. Til sidst blev han vred og dryssede godt med hørfrø over vejen; så kunne spøgeriet ikke længere færdes dér, men det blev det blot langt værre af, for nu tog kareten i stedet vej gennem hans stuer og over hans seng.

På Langesø var de også blevet trætte af den malør, fru Ide for-



## GORM BENZON

voldte. Pastor Balslev i Hårslev tilkaldtes, og efter en hård dyst mandede han hende ned i Sortemose.

På Langesø findes en stentavle indmuret, beretter et sagn, der er en del figurer på den, og blandt dem en lindorm. Hvis tavlen kommer bort, bliver der uro på Langesø, og en vældig lindorm, som ligger under alleen, bliver fri og ødelægger gården.

Dette sagn er ganske pudsigt. Stentavlen med lindormen findes ganske rigtigt på gården. Figurerne er rigskansler Antonius Bryske's († 1566) fædrene og mødrene våbener — Bryske og Gyldenstjerne — og lindormen, eller rettere dragen, som slynger sig om det ene skjold, er Bryske'nes våbendyr. Tavlen er fra 1554 og har siddet på Antonius Bryske's længst forsvundne herreborg.

## LERKENFELDT

*Vester Bølle sogn, Rinds herred, Aalborg amt*

Rigens sidste ridder, *Jørgen Lykke* († 1583), lod Bonderup, som det dengang hed, opføre. Om ham siger man lidet godt: bygningsmaterialerne fik han ved, efter kongens tilladelse, at nedrive Svingelbjerg kirke. I den anledning sagde stedets præst, hr. Mads, gentagne gange ridderen nogle drøje sandheder fra sin prædikestol og endte med at omtale Frederik II som en viderværdig dranker. Slig tale passede ikke *Jørgen Lykke*, og for den sags skyld heller ikke kongen; en dag, da hr. Mads prædikede i en af sine kirker, mødte ridderen derfor op med sine svende for at arrestere ham. Trænge ind i kirken og bortføre præsten med magt turde de ikke, men biede udenfor.

Hr. Mads var nok klar over, at der næppe ventede ham noget godt, og han forsøgte at køre sin modstander træt ved at trække prædikenen i langdrag. Det hedder sig, at han talte i samfulde fem timer, dog sluttelig forgik mælet ham, han vaklede ud af kirken, blev grebet og ført til Lerkenfeldt, hvor han lagdes i bolt og jern. Snart efter dømtes han til at have sit liv forbrudt, og et sted midtvejs mellem hans to endnu stående kirker, Ullids og Fovlum, lod ridderen ham afkorte med en hovedlængde. Men se: dér hvor hr. Madses uskyldige blod blev udgydt, fik græsset en sær rødbrun farve og har haft den siden.



*Bryskévåbenet tegnet af Gorm Benzon.*

Bag alteret i Fovlum kirke stedtes præsten til hvile, dog lagdes hovedet mellem hans fødder, som det var brug med misdædere.

Efterhånden blev det en almindelig adspredelse at gå hen i kirken og bese den genstridige præst, og en dag kom nogle unge af begge køn ind for at aflægge ham visit. En af karlene bakkede fredeligt på sin snadde, men pludselig rev en tøs ham den af munden og klemte den ind mellem kraniets kæber med ordene: »Wel do eet' røg, Hr. Mads?« Og da skete det ræddelige: dødningen tog mod invitationen; kraniet pulsede lystigt på snadden og sendte som slutningssalut en fed røgsky i hovedet på den af skræk ganske lamslæede pige.

Jørgen Lykke og manden på Bjørnsholm — nu Vitskøl Kloster — Bjørn Andersen, kunne aldrig forliges, og Lykke gjorde sit bedste for at drille uvennen, bl. a. byggede han Lerkenfeldts lade tværs over den vej, som Bjørn måtte befare. Dog, drilleriet gav bagslag, thi inden laden var færdig, døde Bjørn, og ganske vist vedblev han efter sin død at færdes på den gamle vej, men spøgelser lader sig ikke så let standse, og Bjørn jog durk gennem laden, så murværket slog revne på revne og truede med at styrte sammen.

At rigens sidste ridder selv som straf for sine mange ugerninger måtte gå igen efter døden, kan ikke undre, og travlt har han, thi han færdes på begge sine gårde, Overgaard ved Mariager Fjord og Lerkenfeldt nær Limfjorden. Man ser ham jage over markerne mellem de to steder på en kulsort hingst.

Hvor længe Jørgen Lykkes lade blev stående, vides ikke bestemt, men engang skulle der bygges en ny, og just i den tid sad der en såre kropsfager frue på Lerkenfeldt. Det var en norsk tømmermand, der fik til opgave at udføre arbejdet, og han pralede i den grad af sit enestående håndslag, at alle til sidst blev noget trætte af at høre på dette skryderi. En aften, da han havde fået noget i hovedet og bramarbaserede særlig slemt, fandt fruene, at det måtte være nok; hun indgik et væddemål med ham gående ud på, at hvis han kunne hugge alle de nagler, hvormed tømmerkonstruktionen skulle samles, uden én eneste gang at strejfe huggestenen med øksen, fik han laden dobbelt betalt, medens han i modsat fald måtte levere den gratis.

Næste dag gik tømmeren i gang: han huggede lystigt løs på naglerne, og det var tusinder, han skulle igennem, men ikke én eneste

gang rørte øksen huggestenen. Fruen prøvede på forskellig vis at distrahere ham, men det afficerede ham ikke det fjerneste, og til sidst manglede der kun én eneste dyvel. Da flåede fruene alle klæderne af sig og stod i al sin dejlighed så nøgen, som hun var skabt.

Dette var for meget for den brave nordmand; han spærrede øjne og mund vidt op og lod med et betaget suk øksen falde på naglen, så denne flækkede, og jernet slog imod stenen. På den måde fik den træske kvinde en gratis lade, men da hun ville gå ind og tage den i besiddelse, fik hun øje på noget mørkt, der dinglede under hanebjælken, det var tømmeren, som i fortvivlelse havde hængt sig.

På Lerkenfeldt lusker der sådan en underlig sort hund rundt i sale og på gange; den har vist aldrig gjort nogen fortræd, men bibringer alligevel godtfolk forskrækkelser, når den pludselig synker i gulvet eller spadserer gennem en lukket dør. Hunden skal være genfærdet af landsdommer *Peder Madsen Lerche* (1642 - 99), der i 1677 havde købt gården og omkring 1689 gav den navnet Lerkenfeldt.

I 1743 købte general *Wulf Caspar v. Lüttichau* Lerkenfeldt; han tyranniserede bønderne på det forfærdeligste, og kun folk, der på en håndfast måde kunne sætte sig i respekt over for ham, havde tålelige kår. Især Kræn Esbensen i Østrup havde herremanden kvaler med.

Engang var Kræn for obsternasighed blevet sat på træhesten, men da han havde siddet lidt, udbrød han pludselig: »Skal a ride dig? Nej, fanden skal ride dig!« Med disse ord slog han så hårdt til træhesten med sin knyttede hånd, at den faldt sammen — Kræn var godt nok en før karl. Ved en anden lejlighed havde generalen kaldt ham op og ville gennemprygle ham med tyremejen, men Kræn lovede, at han ville sætte ham gennem både glas og bly, hvis han så meget som svingede med piskan, og så blev der ikke talt mere om den ting.

Til sine andre uheldige egenskaber føjede generalen en umættelig hunger efter fruentimmere. En væverske i Vesterbølle var hans bislopperske, hun fødte ham tre børn, men undlivede dem alle og begrov dem i gulvet under vævestolen. Da det blev opdaget, sattes hun for en domstol, og dommeren var såmænd ingen anden end børnenes far. Han dømte hende til døden og drog omsorg for, at dommen blev eksekveret.

Efter et så forvorpent liv var det ikke venteligt, at generalen ville

komme til at hvile i Abrahams skød, han havde også nok en fornemmelse deraf, thi nogle år før han selv for heden, forslugte hans kok sig i et stykke kød og lå skindød hen i tre dage. Da han atter lavede op, syntes generalen, det kunne være ganske kuriøst at få at vide, hvor hans sjæl havde opholdt sig i den mellemliggende tid, og kokken berettede, at han havde været flere steder, bl. a. i helvede, hvor man var travlt beskæftiget med at forfærdige en stol til generalen. Endnu manglede der et ben, og når det var sat på, blev han ubetinget hentet, hvis han ikke inden da forandrede sig kendetligt til sin fordel.

Men Lüttichau ændrede sig ikke, og han var ej heller bange for at dø. Da det var på det sidste med ham, kom præsten for at berette ham; gudelig tale kerede herremanden sig imidlertid ikke om, og han afbrød pastoren med spørgsmålet: »Hvad koster vel et par øksne i dag, Deres velærværdighed?« Præsten blev dybt rystet: »Gud bevare os, man skal ikke tænke på sådanne jordiske ting, når man er døds-syg, men på det himmelske«. »Åh hvad«, mente generalen, »man kan vel lige så gerne hoppe som krybe derind, man skal jo alligevel«.

Med denne stemningsfulde bemærkning på læberne opgav generalen ånden, men det viste sig snart, at han ikke havde fundet ro i sin grav, han red hver nat fra kirken og ned til huset, hvor den arme kone, som han først havde bragt i fortræd og derefter ladet henrette, engang boede. Det skulle ikke være godt at møde ham, og til sidst turde ingen færdes på vejen efter mørkets frembrud, en manekyndig gejstlig måtte træde i aktion, og efter en hård dyst med gengangeren, hvorunder præsten bl. a. måtte gribe til så krasse midler som at læse Fadervor bagfra samfulde tre gange, gav generalen køb, han lod sig uden yderligere modstand drive baglæns hen på Lerkenfeldts mødding, hvor han sattes ned.

Alligevel blev man ham ikke helt kvit, thi vel ses han aldrig mere på vejen, hvorimod han stadig kommer på selve Lerkenfeldt, han huserer fortrinsvis i det såkaldte »generalens brudeværelse«.

Major *Christian Cæsar Lüttichau*, som arvede Lerkenfeldt efter sin far, generalen, var ej heller vellidt, men når man ser ham omtalt blandt gårdens mandsstærke genfærdsskare, må det bero på en misforståelse, da han i 1792, fem år før sin død, afhændede Lerkenfeldt til Jens, Peder og Mikkel Kiølsen for den beskedne sum af 73.000 rdl.

Det var *Mikkel Kielsen*, der kom til at bo på Lerkenfeldt, og godsets bønder troede kanhænde, at det ville blive lempeligere for dem nu, da en fra deres egen kreds var kommet til roret. Kielsen gav ikke sine forgængere en tøddel efter i strengthed, det skal endog være gået så vidt, at han til sidst blev kaldt til København for over for kongen at stå til regnskab for sine overgreb, men da han udmærket godt var klar over, at han kom til at »kysse den blå jomfru«, fik han en læge til at udstede en erklæring om, at han var så syg, at han ikke var istand til at rejse.

Kort efter gik der bud til København om, at Kielsen var død, og med pomp og pragt blev hans kiste begravet, bønderne vidste dog bedre, der var nemlig ikke andet end halm og sten i, og Kielsen levede i bedste velgående videre på Lerkenfeldt i flere år. Om dagen holdt han sig skjult inden døre, men om natten kørte han undertiden bort i en lukket karet.

Kielsen var meget interesseret i studeavl, og da han efter sin død begyndte at spøge, var det hovedsagelig i kreaturhuset, man risikerede at støde på ham, her gik han som en sort skikkelse og svippede prøvende dyrene over ryggen med en spanskkrøsstok for at høre, om de havde sat ordentligt huld. Kielsens genfærd forulemper ingen, hvis man ikke selv provokerer; derimod går der, ligeledes i ladegården, en tynd, hvid mand med et smørret grin, og han har klemt mange op mod væggen, så de i lang tid efter ikke duede til noget. Efter at avlsgården brændte i 1933 har vist hverken Kielsen eller den uhyggelige hvide mand vist sig, og lige så lidt mærker man til et ildhjul, der forhen undertiden rullede gennem ladegården.

## LILLIENDAL

*Øster Egesborg sogn, Bårse herred, Præstø amt*

På Lilliendal findes en besynderlig spøgelseshund, den optræder som en slags værneånd for ejerens familie, især børnene beskytter den, og den er ofte af andre set, medens den holder vagt over dem, børnene selv mærker den overhovedet ikke. Kun én gang har den forskrækket en af de små, og det var da den jog en lille fyr, som var i fare for at styrte i et vandhul, væk derfra. Det siges, at spøgelseshunden er særlig aktiv, når der forestår store begivenheder på gården.

GORM BENZON

## LINDENBORG

*Blenstrup sogn, Hellum herred, Aalborg amt*

I 1672 købte *Claus Olufsen Daa* gården, som dengang hed Næs. Han døbte den om til Daasborg og forøgede i væsentlig grad tilliggendet. I 1674 giftede han sig med den unge, livlige *Sophie Amalie Lindenov*, en datterdatter af Christian IV og Kirsten Munk.

Claus Daa deltog som officer i skånske krig og måtte derfor ofte være borte fra Lindenberg i længere tid. Det siges da, at Sophie Amalie af kedsomhed faldt i elskovshandler med mange forskellige folk, endog af aller simpleste slags.

Når gemalen kom hjem på besøg, skjulte hun sig i de omkringliggende bondebygder, måske fordi hun frygtede ham, måske fordi hun oftest var i en tilstand, så hun ikke godt kunne vise sig for ham.

I 1678 vendte Claus Daa tilbage til Lindenberg for at blive, og med sig havde han søsteren, *Christence*. Det varede ikke længe, før end forholdet mellem de to damer blev yderst spændt, ja, det gik så vidt, at Sophie Amalie beskyldte sin mand for at have utilbørlig omgang med søsteren. Til gengæld nægtede han på sin side at være ophav til den søn, som Sophie Amalie et års tid forinden havde født.

En søndag først i december 1678 havde herskabet fra Daasborg kom kørende tilbage til gården, og som sædvanlig havde han stor fart på. Da man nåede Lindenberg, så forløberne, at vindebroen over den dybe voldgrav var trukket op, de nåede at advare kusken, som i sidste øjeblik drejede af og undgik en ulykke. Mand og mand imellem hed det sig, at den unge frue på Daasborg vist gerne ville være sin mand kvit.

En søndag først i december 1678, havde herskabet fra Daasborg været i kirke i Blenstrup, og efter gudstjenesten tog man ind hos kapellanen, hr. Jens, som var gift med fruens tidligere kammerpige, Karen Bierring. Efter frokosten blev Sophie Amalie pludselig upasseligt og måtte hvile en stund, inden hun kunne køre hjem.

Med Claus Daa selv på bukken rullede vognen i mørkningen ud af Blenstrup præstegård. Alt gik vel, til man nåede »røde led« ved Daasborgs mark, men her spærredes vejen af en formummet rytter. Der lød et skud, og Sophie Amalie råbte nede fra vognen: »Ak, mit hjerte, jeg er bange, Du fik skade«.

»Dengang ej«, svarede Claus og ville springe i sikkerhed.

»Fik Du ej, så skal Du få«, lød i det samme rytterens stemme. Endnu et skud bragede, og denne gang blev Claus Daa ramt. Blødende sank han sammen og udåndede i sin hustrus arme. Rytteren forsvandt, og man fandt ham aldrig siden. Det har altid været opfattelsen, at Sophie Amalie stod bag drabet.

Svigerinden, Christence Daa, hadede Sophie Amalie af et godt hjerte, og efter Claus Daa's død kom det til en forrygende proces mellem de to damer. Hvis Sophie Amalie med nogen ret kunne være mistænkt for at stå bag mordet, var det givetvis kommet frem ved denne lejlighed. Derimod er det ikke uinteressant at bemærke, at Sophie Amalie i et brev antyder, at Claus Daa's død næppe kom Christence så ubelejligt endda.

I det hele taget var Christence Daa's adfærd i dagene efter mordet af en sådan karakter, at man fuldt så vel kunne mistænke hende for at have haft en finger med i spillet. Til underbyggelse af en sådan antagelse kan nævnes, at Jacob Ulfeldt til Væbnersholm, som siden blev gift med Christence, kom af dage under omstændigheder, der påfaldende mindede om Claus Daa's ulykkelige endeligt.

Hvorom alting er, så havde Sophie Amalie ingen synderlig grund til at tage sig gemalens død alt for nær. Sagnet ved da også at fortælle, at hun snart efter førte et lystigt liv på det gamle slot og forstod at adspredde sig med mange elskere. Når hun blev ked af dem, lokkede hun dem ud på en faldlem, så de styrtede ned i en lukket kælder, hvor de ynkeligt omkom. De, der ikke havde forstået at holde tand for tunge om deres amourøse oplevelser i hendes selskab, vidste hun at brygge en dvaledrik, så de siden forglemte at plapre om noget som helst.

Sophie Amalie skal have født mange børn. Somme fortæller, at hun skaffede sig af med dem ved at kaste dem ned i et hul i et af de runde tårne på sydfløjen af gården, andre levner hende så megen menneskelighed, at de lader hende anbringe børnene som hittegods hos egnens bønder, ja, fortæller endog om, hvordan hun siden sørger for, at de pågældende »aldrig mangler hverken so eller ko, men har fuldt op i alle måder«.

At Sophie Amalie Lindenov spøger på Lindenberg, er en kendt



## GORM BENZON

sag. I årene 1925 - 27, lod slottets nuværende ejer, lensgreve H. C. Schimmelmann foretage store restaureringsarbejder for at få huset sat i beboelig stand. Det blev i denne forbindelse nødvendigt at foretage visse ændringer i rumfordelingen, og en nat åbenbarede Sophie Amalies genfærd sig for arkitekten og stirrede anklagende på ham. Hun yndede ikke ombygningerne.

Den nuværende godsforvalter, N. Laursen, gik en dag forbi slottet. Lensgreven og hans familie var bortrejst, og alt stod tomt. Godsforvalteren blev derfor naturligvis forbavset, da han så en dame stå og kigge ud af et af de øverste vinduer i østgavlen. Hurtigt låste han sig ind og gik hele bygningen igennem, men uden at finde nogen.

En af de forrige husjomfruer kunne berette, at hun ofte mødte Sophie Amalie, når denne med udslået hår og på klappende tøfler vandrede gennem de store sale, og hun påstår, at hun i flere tilfælde har ført samtaler med friherreindens genfærd.

Foruden Sophie Amalies specielle kælder, hvori hun ombragte sine galaner, er der megen anden kældermystik på Lindencborg. Således siges der at gå en løngang fra gården og til Blencstrup kirke.

Jeg har haft lejlighed til at være nede i den ene af Lindencborgs to »løngange«. Den går fra det vestligste af de to karnaptårne på hovedfløjens sydside.

Nedgangen til »løngangen« er fra kældertrappen. På en afsats ligger en stor stenflise, og når den brækkes op, kommer der et hul til syne. Lader man sig fire ned, står man i en hvælvet, helt mørk kælder med en loftshøjde på ca. 2,5 meter og med et gulvareal på 6 - 8 kvadratmeter. Gennem husets ydermur, der her er et par meter tyk, går en ganske snæver passage, som man netop kan presse sig igennem. Så åbner en muret, hvælvet gang af røde munkesten sig; den kan følges ca. 35 meter, så afbrydes den brat, men den er ikke styrtet sammen. Alt tyder på, at der er tale om afløbet fra en hemmelighed.

## LISELUND

*Magleby sogn, Mønbo herred, Præstø amt*

I det blå værelse i hovedbygningen er der særlig uroligt om natten. Folk har talt om, at det skulle være kammerherreinde Martha Sabine

de la Calmette, som går igen, hvilket imidlertid er usandsynligt, da puslerierne i dette værelse allerede i 1860'erne var velkendt, og hun først døde i 1877.

Blandt dem, der har haft overnaturlige oplevelser i det blå værelse, må nævnes pastor Vilhelm Birkedal, der i en årrække stod som Grundtvigianismens leder. Det skete engang i 1860'erne: Birkedal havde været til middag på Liselund, og tiden var fløjet af sted, så det efterhånden var et godt stykke ud på natten, da Birkedal talte om at køre tilbage til sit hotel i Stege. Værtsfolkene syntes, det var synd at sende ham ud på så lang en natlig færd og tilbød, at han kunne overnatte på slottet, hvad han med glæde tog imod; ganske vist var det berygtede spøgelsesværelse det eneste ledige, men præsten sagde, at sligt ikke rørte ham.

Længe havde han ikke sovet, førend han fornam et sejt træk i dynen, det blev kraftigere og kraftigere, og til sidst kunne han næsten ikke holde den på plads. Forundret satte han sig op i sengen og så, at der stod en tåget kvindeskikkelse ved fodenden: »I Jesu navn vig bort, hvis du er en fredløs ånd«, sagde præsten og gjorde i det samme korsets tegn for sit bryst. Overfor så kraftige ord måtte spøgelseset give op, det forsvandt tillige med den uro og ængstelse, der havde fyldt præsten, og han sov udmærket resten af natten.

Næste morgen fortalte han værtsfolkene om sin oplevelse, og man kunne kun bekræfte, at synet af den høje, hvide dame samt trækket i dynen var den oplevelse, de fleste, der overnattede i værelset, havde haft. Det er f. eks. overgået fru Elisabeth Oline Thorball († 1924), hvis mand var forpagter på Gjorslev. Hun har flere gange berettet det for sin datter.

En snes år senere var baron Palle Rosenkrantz († 1941) gæst på Liselund, og her oplevede han, ganske vist gennem en vantro kandidat, nogle af spøgerierne. I aftenens løb var samtalen faldet på overnaturlige fænomener, og kandidaten, som pure nægtede at tro på sligt, tilbød flot at overnatte i spøgelsesværelset til, hvad han kaldte »tvangfri underholdning« med samtlige de overnaturlige væsener, der måtte behage at indfinde sig, ja, han lovede endog at fotografere dem!

Nogle gange havde man hørt parkens berygtede helvedeshund tude, og det havde rislet selskabets mere lettroende deltagere køligt ned ad

ryggen. Den øvrige del af beretningen bør gengives i baronens egne ord, thi få har forstået at lancere en spøgelseshistorie som han:

»Det var silde, og selskabet brød op. Selve Liselund Slot er ubeboet; ejeren bor i det smukke nye hus på bakken bag avlsgården; slottet, Norske Hus og Svejtsershytten bliver ofte stillet til disposition for familier, der ønsker at tilbringe sommer og forhøst på det dejlige sted ved den skovbevoksede klint. De fremmede boede på Norske Hus og Svejtsershytten, og slottet benyttede de kun til ophold om dagen; der sov kun et gammelt tyende, der var halvblind og helt døv.

Nu blev der altså redt op til kandidaten.

To og to tæt til hinanden gik vi hjem den aften til de små villaer. Helvedeshunden var så hensynsfuld ikke at tude mere.

Men uhyggeligt var det alligevel.

Jeg fandt i grunden kandidatens idé lidt usmagelig. Enten er der spøgelse til, og så bør de behandles værdigt og hensynsfuldt med krav på gengæld. Sådan har jeg altid behandlet dem. Eller der er ikke spøgelse, og så bør man ikke prøve på at fotografere dem. Det sagde jeg til kandidaten, inden vi skiltes, og jeg gik til ro i Svejtsershytten. Basse (baronens hund) var meget urolig den aften, og den uhyggelige hund tudede to gange henimod midnat. Jeg faldt imidlertid i søvn, jeg havde været meget i den friske luft og var træt.

Klokken kan vel have været henimod ét, så vågner jeg ved, at Basse, der lå for enden af min seng, knurrer højt og springer hen over gulvet. Det varede lidt, inden jeg blev helt vågen. Så hørte jeg, det bankede på min rude. Jeg fik tændt lys og kom op. Jeg havde helt glemt kandidaten.

Men det var ham.

Jeg fik lidt klæder på og fik lukket ham ind. Han var lidt nervøs, men søgte at skjule sin nervøsitet under en påtaget munterhed. For den var påtaget, det mærkede jeg straks.

»Tag og kom med over i spøgelseshuset«, sagde han; »der er en fortræffelig lejlighed til at konstatere det hele nu. Jeg har taget en plade, jeg ville gerne have en til, men for at udelukke al tvivl ville jeg gerne have vidner«.

»Det er jeg ked af«, svarede jeg, »De kender min mening om spøgelse. Jeg tror på dem og lader dem i fred; så gør de gengæld, og

det mener jeg, at jeg står mig ved. Det vil altså sige, at De er bange«.

»Bange — jeg — ikke spor«, sagde kandidaten. Jeg er en skikkelig mand, men kan blive lidt ærgerlig, når man vækker mig klokken halvét om natten. Altså sagde jeg lidt arrigt: »Så skulle De have holdt deres løfte og blevet spøgelsestimen ud ved det, De selv i går aftes kaldte den tvangfri underholdning. Har De set noget?«

»Ja«, sagde han. »Jeg har set spøgelser. Det vil sige, om jeg har set spøgelser, eller det kun har været en hallucination, får vi at se, når jeg fremkalder min plade. Nu skal De høre«.

Han tændte en cigaret og satte sig ned, gav sig øjensynlig god tid, bemærkede jeg.

»Jeg gik altså ind i spøgelsesværelset kl. 11, da vi skiltes. Der var redt seng, og jeg var træt efter vor tur til Sommerspiret. Jeg gik i seng og slukkede lyset. Nu er det jo sort som beg i nat, og jeg lagde mig til at sove. Jeg tænkte oprigtig talt mere på frk. Emilie end på spøgelser; men mit apparat og skålen med magnesiumet havde jeg stillet på bordet ved min seng for at have det parat. Jeg kunne ikke sove. Sengen er for kort og temmelig hård.

Så lagde jeg mærke til, at når jeg åbnede øjnene, var det helt lyst i stuen. Jeg kunne se møblerne, arabeskerne på væggen, alting så tydeligt som i den lyseste sommernat. Det kunne vare nogle sekunder, så blev det mørkt igen. Men hver gang, jeg åbnede øjnene, var det lyst. Jeg spekulerede på fænomenet, men kunne ikke klare det. Urolig blev jeg ikke — men sove kunne jeg ikke. Tænde lys ville jeg heller ikke, jeg ville ikke prostituere mig selv ved at sove fra det og brænde slottet af. Men fænomenet blev ved, og nu slog uret i spisestuen tolv. Jeg giver Dem mit ord på, at jeg ikke var spor nervøs. Så pludselig, ligesom jeg igen ligger og slås med lysfænomenet, lyder det infernalske hundehyl lige uden for vinduet.

Jeg op af sengen og hen til vinduet, som jeg smækkede op. Derude i den smalle gang mellem slottet og klinten ser jeg et vældigt stort, sort bæst af en hund med gloende øjne. Nå, det generede mig ikke, det ville have været mærkeligere, om der ingen havde været. Hunden forsvandt, det var heller ikke mærkeligt; men besynderligt var det, at der lød bag mig en underlig raslen som af en silkekjole, og et koldt pust traf mig i nakken. Jeg vendte mig hurtigt om — værelset

lå i fuldstændig mørke, men det var virkelig, som om der gled noget hen over gulvet, noget, der isnede. Jeg stod på bare ben, i bar skjorte, og var helt rolig, det kan jeg forsikre. Jeg lukkede øjnene for at prøve lysfænomenet; men det udeblev.

Så besluttede jeg mig til at rykke frem med kameraet. Det hele var indstillet til at brændes af mod væggen. De ved med vasen og den malede niche. Jeg stryger altså en svovlstik og tænder lys. Lyset blafede, og det varede lidt, før jeg fik set rigtig over stuen. Men da alt blev tydeligt, så jeg foran nichen en kvindeskikkelse eller i hvert fald en skikkelse med gevant og skørter, syntes jeg. Den stod foran vasen, men jeg kunne se stolen bag den. Det er en hallucination, sagde jeg og gik fremad. Skikkelsen veg. Den havde intet rigtigt ansigt. Kun konturer, men de bevægede sig. Nå, tænkte jeg, så må jeg til det. Jeg trådte et skridt hen til bordet og fik fat i kameraet. Skikkelsen bevægede sig mod mig, og jeg, ganske rolig kan jeg forsikre, tændte mit magniumblus og tog min plade. Værelset fyldtes med de tætte dampe, og jeg skyndte mig at få vinduet op. Men dampen røg og hvirvlede rundt i sære formationer, medens hunden — djævlehunden — gav sig til at tude udenfor.

Skikkelsen var nu borte. Jeg satte mig på sengekanten og ventede en gentagelse. Så faldt der et billede ned, der hænger på væggen over det lille bord. Dampen dansede djævledans henover gulvet og op under loftet, og nu var skikkelsen der igen.

Jeg frøs, slukkede lyset efter først at have lukket vinduet og gik til sengs igen. Men jeg kunne ikke blive i sengen. Blodet hamrede i mine tindinger, og jeg var til mode, som om sengen kørte rundt med mig. Det knirkede og knagede i alle hjørner af stuen, og hver gang, jeg slog øjnene op, var der lyst. Skikkelsen havde skiftet plads og stod nu ved enden af min seng; når jeg ikke så den, følte jeg den.

Og udenfor tudede hunden — det vil sige med mellemrum. — Så tog det et ryk i mit sengetæppe, der gled fra mig ned på gulvet. Jeg tror ikke på spøgelser, absolut ikke, men jeg blev i det kvarter, der gik, efter at jeg havde fotograferet spøgelseset, så gennemhallucineret af syns- og hørelshallucinationer, at jeg dampede som en våd ovn.

Så tændte jeg lys og stod op. Det sidste jeg så derovre var spøgelseset, der stod i døren, da jeg vendte mig om og så tilbage«.

Kandidaten fortalte alt dette meget roligt, medens han dampede på sin cigaret.

Jeg havde klædt mig på.

»Vil De gå med?«, spurgte han.

Jeg nikkede; jeg kunne jo ikke godt være andet bekendt. Vi fik tændt en lygte, og jeg fik kaldt Basse frem. Den stakkels køter krøb helt sammen, men med gik den, med halen langt inde mellem benene.

Hunden mødte vi ikke. Vi nåede over til det øde slot og ind i spøgelsesværelset. Vi tændte lys. Det var blæst stærkt op, det knirkede og knagede, medens løvet jog mod vinduet. Jeg var meget uhyggelig tilmode. Kandidaten var kry. Spøgelset viste sig ikke. Klokken ét en kvart gik jeg hjem, og jeg var ikke længe om de to minutters gang til hytten. Jeg sov også rigtig dårligt. Klokken 8 stod jeg op og gik over til kandidaten; han sad påklædt i en stol med hovedet hvilende på sin arm og sov.

Jeg vækkede ham. Han så både forvåget og forstyrret ud. »Nå«, spurgte jeg, »har De set mere?«

Han nikkede meget eftertænksomt. »Det blev meget værre, efter at De var gået. Jeg har set den grå skikkelse igen; jeg har hørt hunden tude, og jeg har set ansigter trykket imod vinduesruden, en overgang troede jeg, jeg skulle blive gal. Men jeg holdt ud. Jeg vil ikke tro på spøgelse, nu skal De se, når vi fremkalder pladen«.

Vi fremkaldte pladen, og den viste spøgelset«.

## LUNDERUP

*Varde landsogn, Vester Horne herred, Ribe amt*

Engang var Vardes borgere i en slem økonomisk klemme, fordi der forlangtes en meget stor brandskat af dem, de så sig derfor nødsaget til at låne penge af herremanden, *Stephen Nielsen Ehrenfeld* på Lunderup († 1741). I pant for pengene måtte de sætte nogle enge, som lå mellem byen og herregården.

Pengene skulle betales på en bestemt dag inden et nøjere fastsat klokkeslet, og byfolkene, som imidlertid havde fået bedre økonomiske kår, kom i god tid med pengene, men herremanden ville hellere have engene, som var langt mere værd, derfor sendte han sine folk ud for at yppe klammeri med borgerne, og det lykkedes på den måde at

## GORM BENZON

sinke dem, så de kom et kvarter for sent. Da de troppede op på gården, nægtede Ehrenfeld at modtage pengene og beholdt i stedet de fede enge.

Sagen skulle dog få helt uforudsete konsekvenser for herremanden, men ganske vist først efter, at han var død, thi nu måtte han hver nat vandre rundt på engene, som han svigagtigt havde tilnarret sig og trække gloende landmålerkæder efter sig.

## LUNDSGAARD

*Revninge sogn, Bjerge herred, Odense amt*

I Storskoven ved Lundsgaard ligger en stor, stejl høj med nogen træbevoksning; den kaldes »Jomfruhøj«, og om den fortælles følgende sagn:

På Lundsgaard boede en herremand, som havde tre smukke døtre, der var trolovede med hver sin prins. Faderen agtede sig på korstog til det hellige land sammen med prinserne, og for at beskytte pigerne mod tre røverriddere fra egnen, der havde bejlet, men fået nej, lod de højen opkaste og indrettede i den en hule til pigerne, som fik proviant med til et år. Derpå tilplantedes højen.

I lang tid gik alt godt, men en dag, da røverridderne red forbi, bjæffede en lille hund, som den yngste pige havde taget med; det hørte ridderne og gravede sig ind til hulen. Pigerne ville dog ikke gifte sig med dem og undgik en sådan skæbne ved at hver jog sig en dolk i hjertet.

## LYNDERUPGAARD

*Lynderup sogn, Rinds herred, Viborg amt*

På gårdsplassen plasker det klare kildevand fra Nordens ældste vandkunst ned i et bødkret postekar af egetræ. Vandet ledes did i en ledning af udhulede egestammer fra et kildespring i bakkerne bag gården, det skal være det bedste vand i Danmark, og vældet har måske en fortid som helligkilde. En gang imellem om natten, når månen lyser klart, kommer en sort spøgelseshund løbende ind i gården, hvor den slukker sin tørst i det kolde vand.

Flere mennesker kunne berette, at de havde set et ligtog komme ud fra Lynderupgaard, det dukkede frem af muren et bestemt sted i

vestfløjen, gik lige over den åbne voldgrav og forsvandt på den anden bred. Da man for nogle år tilbage gravede det pågældende sted på borgbanken, fandtes tydelige spor af, at netop hér havde der i gammel tid været udgang fra huset og bro over graven!

Det fortælles, at da godsejer Malte Christian Friis i 1777 overtog Lynderupgaard, stod der på loftet to skeletter, et på hver side af en trappe. Han lod dem straks tage ned og begrave, men der skal dog aldrig siden være blevet rigtig ro på det loft.

Når der skal ske store omvæltninger i familien Kiildsen, vist mest af bedrøvelig art, viser der sig på Lynderupgaard en stor, sort- og hvidbroget kat, som går under navnet »Hvidhoved«, man ser den springe hen over gulvet i store, kluntede hop og forsvinde under et eller andet møbel, men når man kigger efter, er der ingen kat at finde.

## LYSTRUP

*Kongsted sogn, Fakse herred, Præstø amt*

Om *Ejler Grubbe* († 1585), der i 1579 byggede Lystrups lille pyntelige, E-formede hovedbygning samt den — efter sagnet — G-formede ladegård, fortæller man, at han var en meget hård mand.

Mærkeligt nok fremhæver præsten just i hans ligprædiken, at han i modsætning til så mange andre herremænd behandlede de folk, der var i hans brød, smukt og menneskeligt.

Efter sin død har Grubbe i mangfoldige år måttet gå igen, han skal undertiden endnu vise sig på Lystrup eller i den smukke park i skikkelse af en hvid mand.

Engang sad greven på Bregentved og spillede kort med godsejeren fra Lystrup, indsatserne var små landbrugsejendomme, og da greven var så uheldig at sidde med ryggen til et spejl, så godsejeren kunne se hans kort, blev der ved samme lejlighed vundet en god del småbrug til Lystrup.

## LØVENBORG

*Butterup sogn, Merløse herred, Hølbæk amt*

Løvenborgs værste spøgelse var *Lange Ellen*, et stort, grovlemmet fruentimmer, som engang havde været husholderske på gården. Lange



Ellen stod i pagt med fanden og gjorde i levende live meget ondt. Galt var det, medens Lange Ellen levede, men værre blev det, efter hun var død. Da kisten af begravelsesfølget blev ført fra Løvenborg mod den nærliggende Søstrup kirke, blev den pludselig så tung, at bærerne ikke kunne flytte den af pletten.

Til alt held var der blandt følget en nordmand, som kunne mere end sit fadervor; han skruede låget af kisten, og man så nu, at det ikke var Lange Ellen, man havde slæbt på, men en lille, sort hund, der krøb sammen i et hjørne. Nordmanden mumlede nogle besværgelser, hvorefter hunden uden videre forsvandt.

»I skal se, Ellen er nok i kirken før vi«, mente nordmanden, og ganske rigtigt: Da man fik kirketårnet i sigte, stod hun oppe i et af glamhullerne og vinkede, og da begravelsesdeltagerne vendte tilbage til Løvenborg, var genfærdet ligeledes hér ilet i forvejen.

Siden den dag var der aldrig fred for spøgelseset, hun færdedes overalt på slottet og i avlsgården både ved nat og dag. I staldene løste hun dyrene fra deres båse, hun væltede mælkespandene, åbnede for tappene i øltønderne, knuste bohave, flængede skilderierne på væggene og trak folk ud af sengen. Omsider fik man fat i den for sin mane-færdighed bekendte provst Brink. Lange Ellen lo ad ham, da han bandt en tynd silketråd om hendes arm, men hun magtede ikke at sprænge den og måtte pænt følge med provsten ind i et tårnværelse. Nu begyndte en drabelig dyst mellem Brink og genfærdet. Lange Ellen gjorde sit bedste for at afvæbne ham ved at slå den bibel, han læste i, fra ham, men det mislykkedes, og langsomt begyndte hun at synke for de fyndige ord. Da hun mærkede, hvor det bar hen, bad hun provsten om i det mindste at få lov til at beholde halvdelen af sin gestalt over jorden, hvis hun til gengæld lovede altid at blive i tårnet. Noget sådant ville Brink ikke høre tale om, og da hun rev ham under næsen, at han som student havde stjålet for to skilling hvedebrød, kastede han en mønt til hende med de ord, at han havde stjålet af nød og trang, men at gælden nu var betalt, og at mønten som tegn på hans anger til evig tid skulle blive i værelset. Så måtte Lange Ellen give op: med et suk forsvandt hun, og man har ikke siden mærket noget til hende. Toskillingen lå længe i tårnet, men er dog nu væk.

Der var imidlertid også meget andet spøgeri på Løvenborg. En

godsforvalter, Bachevold, som boede på hovedbygningen, havde således en besynderlig oplevelse: Hans værelse stødte op til riddersalen, og en nat vågnede han ved at høre musik derinde fra; det var toner af gavotter og menuetter, og forbavset over, hvem der vel spillede i riddersalen på den tid af døgnet, listede han hen til døren, som han forsigtigt åbnede på klem.

Han troede knapt sine egne øjne: Salen var festligt oplyst, og adelsmænd og fruer i gammeldags dragter trådte dansen. Længe betragtede Bachevold det forunderlige optrin, som han forstod måtte være en særlig behagelig form for spøgeri.

Efterhånden svandt billedet af de dansende hen, musikken fortonede sig, en hvidklædt dame kom ind, støvede af, satte møblerne på plads, og alt var som før.

Jægermester Carl v. Benzon († 1961), der en årrække var skovrider på Løvenborg, har fortalt følgende spøgerioplevelse fra stedet:

»Det begyndte med, at jeg en dag på en inspektionsrunde på godset red forbi en høj, hvor nogle soldater var ved at grave ud i forbindelse med en manøvre. Jeg spurgte dem, hvordan det gik med arbejdet, og de svarede ved at pege mod et hul i jorden, hvor et skelet var kommet til syne. Jeg så på benraden, den var af en sværtbygget, bredlemmet karl, som sikkert var blevet henrettet, thi hovedet lå mellem benene. Jeg overtalte soldaterne til at give mig kraniet, tog det med hjem og anbragte det på mit bøssestativ i entreen.

En aften skulle jeg til middag hos greve Schulin på Tølløse. Jeg var ved at klæde mig om og måtte ned i entreen for at hente en kraveknap. Det gav et sæt i mig: Henne ved bøssestativet stod en gammel mand. Han bøjede hovedet, så jeg ikke kunne se ansigtet, havde langt, hvidt skæg og var iført en grå vadmelskoft. Jeg gik hen imod ham, men i det samme opløstes skikkelsen og forsvandt!

Fra nu af var der ingen ro i huset. Især i køkkenet var det galt, der skramledes med service og husgeråd, når vi sad inde i stuen, men så snart vi gik derud, var alt roligt, og tingene stod, som de skulle.

Selv så jeg ikke oftere manden med skægget, men en pommersk dame, som var på besøg hos os, bibragte han en slem forskrækkelse. En morgen, da hun kom ned til kaffebordet, var hun ganske oprevet og nægtede at sove i det værelse, vi havde anvist hende, én nat til.

## GORM BENZON

Ved midnatstid var hun vågnet ved, at der for sengens fodende stod en gammel mand med langt, hvidt skæg. Han bøjede hovedet, så ansigtet ikke kunne ses, og han var iført en grå vadmelskofte!

Kort tid efter forlod jeg Løvenborg for at flytte til Grækenland, jeg forærede kraniet til godsforvalteren, for min kone turde ikke have det længere. Om man så siden har mærket noget til hovedets retmæssige ejermand, ved jeg ikke«.

## LØVENHOLM

*Gjesing sogn, Sønderhald herred, Randers amt*

I 1836 købte forpagteren *Chr. Pind* fra Gammel Estrup Løvenholm. De færreste troede, at han var kommet til så mange penge på normal vis, og det hed sig, at »Pinden«, som han kaldes, havde akkorderet med den slemme om sagen. I kontrakten stod skrevet, at hvis det blot regnede så meget som én dråbe den dag, Pind skulle dø, var han fri og skulle i stedet have lov til at prøve lykken hos Vorherre.

Det var sommer og strålende solskin, da Pind følte, at hans timer var talte, og han næppe kunne leve til aften. Ustandselig blev tjenestefolkene sendt ud for at se på vejret, om der dog ikke var tegn til regn, men hver gang kom de tilbage og meldte, at himlen var uden en sky. Endelig, sidst på eftermiddagen, kom en enkelt ganske lille mørk sky glidende, og jorden blev netop vædet af regn. Da døde Pind med smil om mund, thi nu var han frelst fra den onde.

Helt fri for fanden er han nu nok ikke blevet, thi medens han lå på det sidste, kom der en sort hund ind i sygeværelset, og den var ikke til at drive ud, den fulgte også hans kiste, da denne blev kørt til graven, men under jordpåkastelsen forsvandt den brat. Snart efter begyndte Pind at gå igen på Løvenholm, men i de senere år har man vist intet mærket til ham.

## MEILGAARD

*Glesborg sogn, Djurs Nørre herred, Randers amt*

I Meilgaards skov ved sognevejen står tre træer, to bøge og en eg, så tæt sammenvoksede, at det ser ud som groede de op fra samme rod. Træerne er i dag fredede og må ikke fældes, de kaldes »de tre søskende«, og til dem knytter sig følgende sagn:

En mand på Hedegaard i Glesborg tvang sin datter til at ægte herremanden på Meilgaard, efter sigende en af Juel'erne. Den unge pige var imidlertid gode venner med røgteren på Hedegaard, Niels Skipper, og selv om hun af gode grunde tav hermed, ja, endog fandt sig i at blive gift med herremanden, holdt hun forbindelsen med sin elsker vedlige.

En årrække forløb, og fruhen havde født tre børn, en dreng og to piger, som nu var mellem 12 og 15 år gamle. Ved en tilfældighed opdagede herremanden en skønne dag forholdet mellem de to, og da han derudover erfarede, at ingen af de tre børn var hans, blev han ude af sig selv af raseri, han lod straks konen dræbe, og Niels Skipper fik hugget hovedet af, det sattes på stage ude ved »Skipperhoved«, som heraf fik sit navn. Det var også herremandens agt at gøre det af med børnene, men en gammel tjener fik ondt af dem og hjalp dem til flugt. På vejen bort tog de hver et lille træ, drengen en eg og pigerne en bøg og plantede dem tæt op ad hinanden, de voksede op og kom til at danne omtalte egenartede trægruppe. Børnene hørte man aldrig mere til, men af træernes vækst kan man se, hvorledes deres slægter trives.

Fra 1694 til 1703 ejede *Adam Ernst von Pentz* Meilgaard († 1729). Han var en i alle måder slet person, rå, brutal og uvederhæftig, og der fortælles flere sagn om hans forbrydelser.

En søndag var hans kone gået i kirke, og da et af børnene irriterede ham med et eller andet, piskede han det uden videre ihjel, vistnok i den blå stue. For at skjule ugerningen begravede den unaturlige fader barnet under et par gulvfliser; riset ville han selvfølgelig også gerne af med, og han kastede det ud af vinduet, men lige så ofte, han smed det bort, kom det af sig selv tilbage, og det endte med, at han indemurede det et sted i den vestlige mur, hvor det endnu skal findes. Efter mordet var der aldrig ro i den blå stue, det spøjte slemt om



*Adam Ernst  
Christian von  
Pentz  
(† 1729).  
Maleri  
fra 1703 på  
Odense Kloster  
(Frederiks-  
borg).*

natten, og folk på egnen påstår bestemt, at da Meilgaard blev restaureret (arbejdet afsluttedes i 1891), fandtes der virkelig et barneskelet under gulvet.

I det hele taget regnede Pentz ikke andres liv for noget, i skoven dræbte han ifølge overleveringen en dreng og nedgravede liget ved en dæmning, den såkaldte »Pentz's Vase«.

Det var ingen hemmelighed, at herremanden sad hårdt i det rent økonomisk, og snart rygtedes det på egnen, at han ikke alene stod i ledtog med den berygtede bande »de Glesborg tyve«, men at han ej heller gik af vejen for selv at optræde som landevejsrøver. Nogen bekræftelse for denne antagelse fik man, da Ramten mølle blev overfaldet af røvere, plyndret og afbrændt, efter at mølleren og hans kone

var blevet forfærdeligt mishandlede. Møllen hørte under Meilgaard, og der var et spændt forhold mellem mølleren og Pentz af den ganske enkle grund, at mølleren var velhavende, medens Pentz var fattig. Da mølleren kom til sin husbond for at anmelde det skete, lod denne naturligvis, som om han højligt forargedes over røvernes hærgen, men han gjorde øjensynlig intet for at fange dem, og da de senere i en anden forbindelse anholdtes, tilstod de, at det var Pentz, der havde fået dem til at overfalde mølleren og lægge hans hjem øde.

Pentz solgte Meilgaard 26 år før han døde, men da han havde øvet så mange misgerninger på stedet, er det blevet hér, han går igen. Om aftenen kører han ind på borggården i en karet forspændt med fire hovedløse heste; kort efter ser man udefra, hvordan der tændes lys i hele slottet, men de, der er inden døre, fornemmer det ikke, derimod høres der puslen og rumsteren i mørke kroge. Der tales om, at der i østfløjen i et kammer er en uafvaskelig blodplet, men om den har nogen forbindelse med Pentz vides ikke.

## MOESGAARD

*Mårslet sogn, Ning herred Århus amt*

Herremandens datter på Moesgaard var forlovet med en nydelig ung mand, han hed Jørgen og påstod at være godsejersøn.

På den tid var det slemt med røverbander på egnen, og en aften, da Moesgaard-manden havde været i Århus, blev han på hjemvejen overfaldet af maskerede røvere. Under slagsmålet huggede han sin kniv hårdt over hånden på den ene, og derefter lykkedes det ham at få hestene til at strække ud, så han slap fra ransmændene og nåede hjem. Da vognen blev tømt, fandt man i bunden af den en finger. Herremanden tog den med ind, viste datteren den og fortalte, hvordan han var blevet overfaldet, men han nævnede intet om en mistanke, han havde fattet.

Et par aftener senere kom datterens kæreste på besøg; han havde hånden i bind. Herremanden spurgte interesseret, hvad den fejlede, gik hen til skabet, tog den afhuggede finger og lagde den på bordet med ordene: »Ja, for det er vel ikke tilfældigvis sådan én, du mangler? Prøv hellere, om ikke din ring passer til den!« Den unge mand blegnede og sagde ikke ét ord. I det samme trådte herredsfogeden, som i

## GORM BENZON

al hemmelighed var blevet tilkaldt, frem og arresterede ham. Jørgen kom i forhør, hvor han måtte tilstå, at han var leder af en røverbande; han blev siden henrettet for sine forbrydelser. Den unge pige græmmede sig til døde, og endnu hører man hende om natten jamre på Moesgaard.

Muligvis er det røverens kæreste, der går igen som den hvide dame, dette spøgelse skal være set af flere, når det bevæger sig gennem stuer og sale.

I Moesgaards park og skov går en spøgelseshund, som en kusk om aftenen den 30. september 1917 oplevede at stifte bekendtskab med.

Igennem måneder havde kusken været på jagt efter hunden, men endnu havde han ikke set den og troede derfor ikke længere på dens eksistens. Den pågældende aften havde han været omme på den anden side af skoven og var på vej hjem ad stien langs åen; som spadserestok brugte han en svær egestav. Da står pludselig midt på stien, mindre end en meter fra ham en mægtig, sort, lidt langhåret hund med gnistrende gule øjne. Den gør ikke det mindste tegn til at ville flytte sig, og kusken løfter uvilkårligt stokken. Han slår til, mener at han må ramme bæstet midt i pandebrasken, men stokken går lige igennem den, og hunden bliver stående. Kusken fatter sig, han vil ikke være bange og lade sig narre, han når at komme op på siden af hunden og driver den nu et nyt hug for at knække ryggen på den. Anden gang går stokken durk igennem den og standser først, da den rammer jorden. Hunden følger ham med øjnene, og nu bliver kusken for alvor bange, han skynder sig at gå videre mod Moesgaard, men mærker hele tiden, at uhyret er lige i hælene på ham. Først da han er helt oppe ved gården, vover han at vende sig, han ser da dens gule øjne gløde nede i parken på det sted, hvor man siger, den kommer fra.

## MØGELKÆR

*Rårup sogn, Bjerre herred, Vejle amt*

*Knud Gyldenstjerne* (antagelig ham, der døde ca. 1467), var urimeligt stærk, men han var ikke god mod sin kone, som han ofte pryglede.

Engang var konen blevet syg og lå til sengs. Hun bad da gemalen hente to hestesko, og da hun fik dem, tog hun den ene og rettede den ud med hænderne. Knud Gyldenstjerne så forbløffet til, og hun bad

ham nu rette den anden, hvad han imidlertid ikke kunne. Så tog hun den fra ham, rettede den ud og sagde: »Kan du se, at jeg ikke har haft behov at tage imod alt det, du har budt mig?« Siden den tid, var Gyldenstjerne aldrig mere ond ved hende.

Kongen havde hørt om Knud Gyldenstiernes styrke, og da en mand på slottet engang blev så balstyrig, at ingen kunne klare ham, gik der bud efter herremanden. Han red også godt nok af sted, men da han passerede sin skov, lød der et brag derinde, og det viste sig, at et af hans bedste og smukkeste træer var styrtet om. Det tog han som et ondt varsel og lod bud skikke til sin kone, at han næppe kom levende hjem. I kongsgården mødtes han af den gale, som rakte hånden frem mod ham, men Gyldenstjerne greb den og vred den af i håndledet. Så blev der atter fred, og herremanden modtog mange gunstbevisninger. Han nåede dog aldrig hjem, thi han styrtede ned ad en vindeltrappe og knækkede halsen.

## NAKKEBØLLE

*Åstrup sogn, Sallinge herred, Svendborg amt*

I 1584 ægtede herren til Nakkebølle, Eiler Brockenhuus († 1602) Anne Bille fra Hvidkilde († 1640). Herved forbigik han jomfru *Christence Kruckow*, som var i huset hos ham, og som dengang har været omkring de 30 år. Jomfruen havde vel gjort regning på selv at blive frue til Nakkebølle, og i sin bitterhed besluttede hun at tage en frygtelig hævn over den foretrukne Anne Bille.

Allerede under vielsen i salen på Nakkebølle d. 9. august var hun på færde. Fredagen forinden havde hun sammen med Onse Lauridsdatter og Johanne Jenses målt brudesengen med et bånd, og medens vielsen stod på, havde de slået knude på båndet, hvorved de mente at nedkalde ulykke over Anne Bille. Men ikke nok med det. Jomfru Christence havde taget en forgjort edderkop og lagt i noget fåremælksost, som hun bød fru Anne. Denne, som vist anede uråd, nægtede at spise deraf og reddede måske derved livet.

Christence Kruckow var imidlertid fast besluttet på een gang for alle at knække rivalinden. Hun fik en af sine to medhjælperker til at gøre en voksdukke i fru Annes billede, den bar Christence under armen i 40 uger, den tid det tager fra undfangelsen og til et foster er



fuldbårent, dernæst blev dukken døbt af præsten i Aastrup, hr. Mads, og en fredag nedsattes den under fru Annes kirkestol med ordene: »Nu sætter vi al fru Annes lykke og velfærd ned!« For at det ikke skulle være løgn, fik jomfru Christence Thomas Smed på Nakkebølle til at gøre sig tre stålkors, de blev indvundet i sort tråd, omviklet med de tre troldkvinders hovedhår samt sluttelig emballeret i silkepapir og anbragt under fodenden i den stakkels fru Annes seng. Resultatet af disse koglerier blev, at fru Anne i et tidsrum af 14 år fødte 17 børn, som enten var dødfødte, eller som døde umiddelbart efter fødslen.

Man var ikke i tvivl om, at fru Annes vanheld skyldtes hekseri, og efterhånden havde man lykke til at finde frem til de rette skadevoldere. I årene 1596 og 97 verserede sagen, som endte med, at de to bønderkvinder blev brændt på bålet, medens den egentlige hovedperson, Christence Kruckow takket være sin adelige byrd, slap med skrækken.

Siden udviklede Christence sig to gange i heksesager i Aalborg. I 1611 var hun på ny med til voksdukke-magi for at skade nogle uvenner, men sagen oprulledes, inden den ret var kommet i gang, og hun slap på ny for en alvorlig dom. Endelig forgjorde hun engang op imod 1620 præsten ved Aalborg Vor Frue kirke, David Klyne's kone, så denne mistede sin forstand, og nu faldt hammeren. Jomfru Christence førtes til København for at blive afhørt og domfældt dér; de andre kvinder, som havde været implicerede, brændtes i Aalborg.

Der fremlagdes et overvældende materiale imod hende både vedrørende denne sidste sag og en række andre, og hun erkendte blankt sin skyld. Dommen lød på halshugning.

På Skovbakken ved Aalborg, byen hvor hun længst havde drevet sit uvæsen, henrettedes hun i sommeren 1621. Således endte en af vore mest bemærkelsesværdige hekseprocesser, og selv om man måske trækker på skulderen ad selve hekseriet som overtro, må det erkendes, at jomfruen var et menneske, som havde viljen til at gøre fortræd, og som selv var fuldt overtydet om sin magt dertil.

Christence Kruckow har indskrevet sig udødelighed ved inden sin død at oprette et legat for fattige studenter ved Københavns Universitet, der uddeles den dag i dag under navnet: »Den halshuggede jomfrus legat«.



*Kalkmaleri i Aalborg Helligåndskloster. Den unge kvinde er fremstillet med storetåen siddende på den udvendige side af foden. Derved afsløres det, at hun er en heks (fot. Kr. Hude).*

## NEBBEGAARD

*Gårsløv sogn, Holmans herred, Vejle amt*

I begyndelsen af 1500-tallet tilhørte Nebbegaard *Hartvig Limbek* († 1518), som var kendt viden om for sit hårde sind. I fjorden, der går forbi gården, havde han et ikke ubetydeligt fiskeri, men han kunne ikke tænke sig, at der skulle slippe fisk forbi hans garn, som kunne komme andre til gode. Derfor opsatte han i fjordmundingen en del risgærder, som spærrede af, så han kunne få alle fiskene for sig selv.

Det mærkelige var imidlertid, at nu kom der overhovedet ingen fisk, og han lod derfor sine folk lægge sig ud ved risgærderne for at holde vagt. Hen på natten begyndte det at plaske rundt ude i fjorden; den ene fisk efter den anden kastedes over risgærdet, og samtidig hørtes en stemme, som sagde: »Den skal hr. Mads i Pugdal have, den er til præsten i Igum, den er til ham i Ødsted, og Bredstrup-præsten skal ej heller mangle fisk. Denne lille med den stakkede hale vil passe for bitte hr. Mads i Pjedsted«.

Da Limbeks folk kom hjem, berettede de for ham, hvad der var sket, og han sendte da bud rundt til præsterne, om der var gået fisk i deres garn; det var der, og bitte hr. Mads havde just fået en lille ørred med en stakket hale. Da var Hartvig Limbek klar over, at overnaturlige magter modarbejdede ham, han rev risgærderne ned, og siden den tid kunne alle frit fiske i fjorden.

Også i sine skove for hr. Hartvig hårdt frem over for folk, der søgte at bjærge lidt kvas til at opvarme deres huse med. En fattig kone, der havde sanket nogle få grene, slæbtes op til Nebbegaard, hvor hun blev trakteret med piskeslag. Hun svor da, at herremanden skulle få sin straf herfor: Når han var død, skulle han ikke kunne komme i jorden i en kiste.

Konens ejendommelige spådom kom til at gå i opfyldelse, thi da Limbek efter sin død skulle jordfæstes på Gårslev kirkegård, var det ikke muligt at få hans kiste i graven; hver gang skred jorden sammen, og selv om de gravede op på ny, gentog det samme sig. Til sidst blev graverkarlene ærgerlige; de tog slet og ret herremandens lig ud af kisten og slængte det ned i jorden.

I 1660 fik *Jens Lauridsen Risom* († 1694) livsbrev på Nebbegaard som tak for hans tro tjeneste på Bornholm under svenskekrigene. I 1676 fik han gården til eje.

Samme Risom skal, sine fortjenester ufortalt, have været en grov og rå person, for hvem jagten var den eneste fornøjelse; han red over bøndernes marker, uanset om der stod korn på dem, og behandlede sine undergivne med den største brutalitet. Da han var død, fik man ingen fred for ham, hverken på gården eller i dens omegn. Hver nat suste det over skoven og knagede i hovedbygningen, som skulle den falde sammen; hundene gøede som besatte og kørerne på avlsgården brølede, undertiden så det ud, som om luften flammede, og der lød en røst, som sagde: »Grav, grav«, hvad det så ellers skulle betyde.

Inden Nebbegaard i 1666 flyttedes til sin nuværende plads, lå den i den nærliggende skov. Grunden til flytningen var en ualmindelig ondsindet nisses hjerteløse plagerier.

Oprindelig havde Nebbegaard sin egen nisse, en fredsommelig fyr, der kun tænkte på gårdens trivsel og gavn. Når han syntes, at der manglede foder til dyrene, var han aldrig bleg for at liste over til den

nærliggende Østedgaard og stjæle noget. Østedgaard-nissen tænkte i ganske tilsvarende baner, og en aften ville skæbnen, at de to nisser mødtes, netop som de havde været i hinandens gårde for at stjæle korn. Det kom til et frygteligt slagsmål, hvorunder jorden rodedes op viden om, og da det var endt, lå Nebbegaard-nissen på valen — dræbt. Da der således ikke var mere at frygte på Nebbegaard, blev Østednissen fræk og tumlede sådan derovre, at de til sidst efter en klog mands råd flyttede gården for at blive fri for hans besøg.

## NORDBORG SLOT

*Nordborg flække, Sønderborg amt*

Under svenskekrigene havde fjenden besat Nordborg Slot, og her førte soldaterne et vildt liv. En svensk officer havde kastet sin kærlighed på hertugindens kammerpige, men da denne ikke ville have ham, dræbte han hende på slots-øen og kastede liget i søen. Svenskeren skulle imidlertid ikke vente længe på sin straf. Da han dagen derpå red over vindebroen, blev hesten sky og stejlede; rytteren styrtede i voldgraven og druknede. Siden den tid så man ham ofte ved midnatstid jage over vindebroen ind på slotsholmen; han forsvandt hver gang på et bestemt sted ved søbredden, hvor man mener, han har kastet pigens lig ud. Efter at Nordborg Slot var brændt i 1665 og atter bygget op, har man ikke set noget til svenskerens genfærd.

I 1680 døde hertug Frederiks hustru, *Eleonora*, men forinden havde hun befalet, at der skulle bores et hul i låget på hendes kiste »på det, at hun ikke skulle kvæles«.

## NYBORG SLOT

*Nyborg købstad, Svendborg amt*

*Christiern II* fødtes på Nyborg Slot i 1481, og medens han endnu var spæd, smuttede en stor, tam abe, de havde på slottet, en dag ind i værelset, hvor vuggen stod; den greb prinsen, sprang ud af vinduet med ham og klatrede op på taget, hvor den satte sig til at lege med ham. De chokerede hoffolk lokkede for aben, og det lykkedes dem virkelig at få den til at komme ned med barnet, som var ganske uskadt. Man har senere udtydet denne begivenhed som et varsel om

## GORM BENZON

Christierns ophøjelse til konge over trende riger samt hans efterfølgende fald til landflygtighed og sluttelig fangenskab.

På Nyborg Slot sad engang en kongelig lensmand, som havde en meget smuk hustru; hun var væsentligt yngre end han og underholdt sig en hel del med en af mandens svende. En skønne dag kom de tos kærlighedsforhold imidlertid for dagen, lensmanden lod svenden gribe og drog omsorg for, at han blev henrettet i Borgskoven uden for Nyborg. Da fruene erfarede, hvilken trist skæbne hendes hjertenskære havde fået, græmmede hun sig til døde. Hun går endnu hver nat fra Nyborg Slot og ud til stedet, hvor elskerens led døden. På armen bærer hun et lille barn.

## NØRAGER

*Buerup sogn, Løve herred, Holbæk amt*

Det vestsjællandske herresæde, Nørager, der i godt 100 år — indtil 1937 — ejedes af slægten Moltke, er, selv om den nuværende hovedbygning ikke går længere tilbage end 1868-73, en af vore markante spøgelsesgårde. Adskillige mennesker har berettet, at de i dens gemakker og gange har mødt og hørt væsner, der ikke var af denne verden.

Da en svoger til grev Moltke engang var på besøg, ville greven den første aften følge ham op til gæsteværelset. Svogeren gik lidt foran sin vært og åbnede døren til en stue, som han mente, de skulle igen, men da han så en hvidklædt dame sidde i en sofa derinde, trak han sig tilbage med en undskyldning og lukkede igen. Grevens spurgte undrende, hvad i alverden det var, han foretog sig, og da svogeren svarede, at der sad en dame i stuen, udbrød Moltke: »Jamen det er umuligt. Der er bestemt ingen i den stue! Så blev døren på ny lukket op, og ganske rigtigt: stuen var tom.

Det var antagelig Nøragers hvide dame, der her åbenbarede sig. Hvem hun er, ved ingen, men undertiden ses hun svæve rundt i lette, hvide gevandter, og der høres dybe suk fra værelset, hvor grevens svoger så hende.

Gamle Stine Vågekone havde en både uhyggelig og besynderlig oplevelse, da hun i en sen natstunde skulle passere den salon, som kaldes komtesstens dagligstue.

Grevinde Moltke var just nedkommet med sin førstefødte, men der var stødt komplikationer til, og for at moder og barn kunne få ro, lå de alene i den ene fløj. Kun Stine holdt vagt. En nat vågnede grevinden og følte sig så dårlig, at hun bad Stine løbe over og hente greven, der sov i den modsatte fløj. Det var måneskin, og da Stine åbnede døren til komtessens dagligstue, som hun skulle igennem, faldt lyset lige ind på den forgyldte sofa under spejlet. Til Stines forbauselse sad der i den tre gråklædte damer, men hun troede først, det var gæster, selv om hun ikke havde hørt, at der skulle komme nogen og selv om det var et mærkeligt tidspunkt at sidde i dagligstuen på.

Da Stine nærmede sig, vinkede de tre ad hende, men nu så hun, at de var ligblege og havde øjne så røde som blod. Det var klart, at det ikke kunne være levende mennesker. Stine trak sig hastigt baglæns den samme vej, som hun var kommet, lukkede døren og løb tilbage til grevinden. Til alt held var patienten faldet i søvn, så Stine slap for på ny at gå efter greven.

De fleste, der har boet på Nørager, kender de trampende trin, som ved firetiden om morgenen lyder henad en gang på første sal. En stakkels privatlærerinde, hvis værelse lå ved just denne gang, måtte til sidst rejse bort, fordi trinene ødelagde hendes nerver. Spøgelset tog iøvrigt afsked med lærerinden, kort før hun kørte fra gården. Det var ganske tidligt om morgenen, hun var ved at pakke sin kuffert, og en af tjenestepigerne var gået ned i køkkenet for at lave en kop kaffe til hende. Så hørtes der faste trin på gangen, de gik lige hen til lærerindens dør, hvor de standsede. Frøkenen som troede, at det var tjenestepigen med kaffen, lukkede op. Der var ingen!

Et par yngre mennesker, der i sommeren 1920 overnattede på Nørager, havde fået tildelt et værelse ud mod haven. De gik sent til ro og havde svært ved at falde i søvn. Ud på natten hørte de stemmer nede fra haven. De troede først, det var nogle af gårdens folk, som forlystede sig med en lille aftentur, men efterhånden som stemmerne kom nærmere, og de kunne skelne ordene, gik det op for dem, at det var et selskab fra rococotiden, som åndfuldt konverserende spadserede gennem haven. Længe hørtes stemmerne, men til sidst tabte de sig et sted ude i mørket.

GORM BENZON

## NØRLUND

*Ravnkilde sogn, Ars herred, Aalborg amt*

I ældgammel tid boede på Nørlund en røverridder, som gjorde hele egnen usikker og brandskattede folk, som på rejse passerede hans domæne. Omkring 1400 lod dronning *Margrethe* borgen sløjfe, og herom fortælles følgende sagn:

En købmand havde været i Aalborg med sin hjertenskær for at købe brudeudstyr, men på tilbagevejen blev de standset af røveren og hans mænd, der ville have told, og da de så den dejlige pige, tog de hende såvel som brudestadsen i »forvaring«. Da klagede købmanden til dronningen, og hun lod omgående bud gå til befalingsmanden på Aalborghus om, at røverborgen skulle indtages. Et par dage efter mødte befalingsmanden op ved borgen med en hel lille hær samt en kanon, der var så stor, at otte stude havde ondt ved at trække den. Våbnet blev bragt i stilling, og så fyredes der ellers løs mod tårnet. Mod denne overmagt måtte ridderen give køb, han overgav sig og blev taget til fange.

*Ludvig Munk*, († 1602), Nørlunds bygherre, som ikke just var kendt for sin dyders skyld, havde længe bejlet til den unge *Ellen Marsvin*, men hun ville ikke have ham, thi han var en rå og utiltalende person samt dertil langt ældre end hun selv (38 år). En dag, da de red på jagt sammen, bejlede han på ny, og frøken Ellen strøg nu en guld-ring af fingeren, kastede den ud i et bundløst morads og sagde: »Byg mig dér et slot, ridder min, så jeg fra tårnet kan se Budolfi kirkespir i Aalborg, da vil jeg være din«.

Ludvig Munk tog hende på ordet; han gik straks i gang med arbejdet, og det lykkedes ham virkelig at få det prægtigste slot til at stå der. Fra tårnet kunne man se til Aalborg, murene var ødselt smykkede med sandstensskulpturer, tagene var af kobber og portene ligeså, og om aftenen når de lukkedes i, kunne man høre smækket helt til Haverslev.

Det hedder sig, at Ludvig Munk dræbte en præst i engen ikke langt fra gården. Hver julenat nærmer denne gejstlige sig et hanefjed, og når han er under Nørlund, vil han gribe i den med sin knokkelhånd og trække den ned.

Der står på Nørlund en seng, som kaldes Kirsten Munk's seng.

omend den ikke har haft noget med hende at skaffe, da den skylder en senere tid sin tilblivelse. Til sengen knytter sig den tro, at hin ugifte, der sover i den første gang, i drømme skal se sin tilkommende. Drømmer man intet, bliver man ikke gift.

I gammel tid var der ofte strid mellem Nørlunds og Torstedlunds ejere om rettigheden til forskellige jordstykker. Man hører endnu en frue fra Nørlund gå rundt ude ved en engstrækning, der kaldes »Skeldalene«, hvor hun med skinger røst råber: »Her er reb og ret skel«, hvorefter Torstedlund-manden med dyb røst råber fra en anden kant: »Nej, her er reb og ret skel«. Åbenbart har man fra gespenstlig side gjort sit bedste for at forlige de stridende parter, så de kunne få ro i graven, thi en nat så folk seks hvide, luftige herrer sidde om et bord derude og fælde dom, men desværre har det ikke frugtet stort, thi de to viderefører deres råbekrig. Somme har fremsat den formodning, at det er *Karen Krag* († 1737), som går ved engen og råber, og mange har set hende stå med udslagent hår ved en gammel eg; hun læser i evangeliebogen, og det skal hun gøre som straf, fordi hun i levende live læste alt for meget og ikke helt korrekt i lovbøgerne.

I 1758 døde *Jørgen Mørch*, som havde overtaget gården i 1746, han skal efter sigende have ligget i heftig strid med en foregående ejer af Nørlund. Da den gamle ejer døde, hensattes han i åben begravelse i Ravnkilde kirke, og da *Jørgen Mørch* afgik ved døden, blev også han begravet dér. Dette sidste viste sig imidlertid at være en såre ulykkelig disposition, thi når mørket faldt på, slog de to ærkefjender låget af deres respektive kister, sprang ud og begyndte et voldsomt mundhuggeri. Ja, de udviste en for de ellers lyssky spøgelses ganske ejendommelig opførsel ved at illuminere hele kirken, det har sagtens været for at genere hinanden mest muligt. Engang imellem, når dødingene havde tabt pusten eller ledte efter nye argumenter, sprang *Mørch* på en kulsort hingst og sprængte ned til Nørlund, hvor han spøjte og lavede ravage, åbenbart for at demonstrere, at det sidste hvilested ikke gefaldt ham.

En nat kom provsten kørende forbi den oplyste kirke, og da kuskens havde berettet om spøgeriet, bød provsten ham holde uden for kirken, medens han selv gik ind. Det varede længe, inden provsten på ny viste sig, og det første, han foretog sig, da han kom hen til vog-



## GORM BENZON

nen, var at skrue det ene baghjul af og lægge det op. Kusken ventede, at vognen hvert øjeblik ville vælte, men det gjorde den ingenlunde, og provsten befalede ham nu at smøre på hestene, så de strakte ud, alt hvad de kunne.

Da de nåede hjem, blev vognen kørt ud i møddingspølen, og her så karlen, da han næste morgen ved solopgang var på vej over i stalden, hvordan en sort skygge pludselig suste af gårde samtidig med, at vognen væltede omkuld. Det var jo den onde, der havde båret akselen, forstår sig, og da han ramtes af de første solstråler, blev han fri, så han kunne flygte.

Efter denne dramatiske natlige affære, blev Mørch's kiste flyttet til Haverslev kirke, og nu kunne både han og den anden ejer hvile i rolighed.

I dronningeværelset på Nørlund var det ikke godt at ligge, for dér spøjte det meget slemt. Om natten kom en høj, mørk mand skridtende hen over gulvet til den seng, som stod der. Han bøjede sig ned over den og hvædede med hæs stemme: »Du skal dog ikke spotte«. Han blev stående ved sengen en stiv klokke time, inden han fortrak. Flere modige personer vovede på trods af alle advarsler at sove i det pågældende værelse, men de fleste gav hurtigt op og flygtede i panik.

I et gæsteværelse spøger det også om end på en mere urban måde: midt om natten kommer to koner ind med en spand vand og giver sig til at skrubbe gulvet. Det er sjældent, nogen bliver bange for dem, thi man tager dem for almindelige rengøringskoner, selv om tidspunktet er lidt besynderligt.

## NØRRE VOSBORG

*Ulfborg sogn, Ulfborg herred, Ringkøbing amt*

Engang var fanden ude for at så herregårde. Han havde dem i en sæk og strøede dem med rund hånd landet over, men da han nåede Syd-fyn, gik der hul på sækken, og en mængde gårde trillede ud. Det lykkedes ham kun at redde et par stykker til hele Vestjylland, og Nørre Vosborg var en af dem.

I dag ligger gården på randen af det faste land skærmet bag vældige volde, men forhen havde borgen plads ude på de side engdrag



*Ellen Marsvin († 1649), maleri på Frederiksborg (fot. Niels Elswing).*

ved Nissum Fjord, hvor ridder *Niels Bugge* til Hald i midten af 1300-tallet byggede Gammel Vosborg.

Borgen skulle være et fast værn mod angreb i ufredstider, og ridderen havde entreret med en af Europas fermeste bygmestre, vistnok en englænder, om opførelsen. Et vældigt kernetårn blev kronen på værket, og da det var vel rejst, fik bygmesteren sin betaling og red af gårde. Bugge ville dog være sikker på, at det nu også var forsvarligt arbejde, der var udført. Han befalede en af sine svende at ride efter bygmesteren og råbe, »mester, mester, tårnet hælder«, og hvis denne vendte sig for at se, om det var sandt, skulle han straks hugges ned. Svenden gjorde som beordret, men bygmesteren vendte sig ikke, han svarede blot: »Ikke hælder tårnet, thi trofast har jeg bygget det, men sig Din herre, at engang skal der komme en mand fra vest indsvøbt i en blå kappe, og han får vel tårnet til at hælde«. Med disse ord mente bygmesteren, at Vestehavet engang ville bryde ind og lægge borgen øde. Det skete også: Under en stormflod i 1532 blev alle de lave enge ved fjorden oversvømmede, og det viste sig nødvendigt at flytte Vosborg til den nuværende plads.

Da Niels Bugge havde ofret vældige summer på selve bygningsværket, fandt han, at nu var tiden inde til at tage reb i sejlene og spare. Derfor afviste han en urtegårdsmand, som tilbød at anlægge en have ved borgen. Gartneren lovede imidlertid, at han, hvis han blev ansat, ville så tre slags sæd, som skulle trives, så længe, verden står, og så mente Bugge alligevel ikke, han kunne forsvare at lade ham gå. Urtegårdsmanden såede kommen, hvidløg og en slags små, røde nelliker, og de trives ganske rigtigt endnu på Vosborg enge.

Østfløjen af Vosborgs nuværende hovedbygning menes opført af *Knud Gyldenstjerne* omkring midten af 1500-tallet, og han siges til dels at have bygget huset af materialer, som han skaffede sig ved at nedbryde Skærum kirke. Bønderne var alt andet end ivrige efter at komme i gang med kirkens nedrivning. Først da ladefogeden med en drøj ed sparkede en sten ud af muren, begyndte de, og nu gik arbejdet rask fra hånden.

Umiddelbart efter blev fogeden grebet af en voldsom depression. Han gik hjem i laden og hængte sig. At han ikke efter dette kunne komme i kristen jord, var indlysende, og for at finde et passende

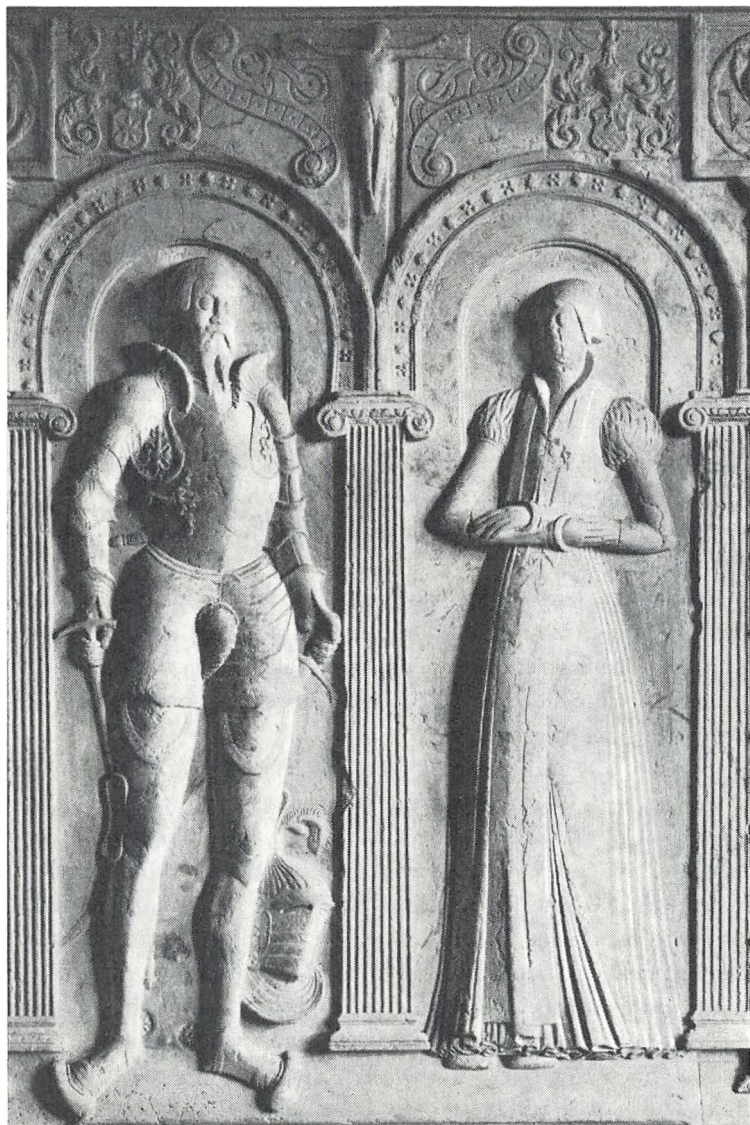
begravelsessted til h am, sp endte man to stude for en sluffe, lagde liget derp a og lod dem tr ekke det, hvorhen de ville. De standsede i n arheden af en g ard, der hed Korsveje Hus, men netop som folk kom til og ville kaste graven,  abnede jorden sig og opslugte den ugudelige ladefoged. P a stedet, hvor han sank, ser man ved natetid lys br ende, og det er ikke godt at g a alene d er forbi.

P a kirketomten stod der l enge en stor altersten, og p a den s as om aftenen en lille, sort hund, som vel var en slags vogter and. En aften var der gilde p a en af egnens g arde, og i festen deltog en korporal, der havde v aret med i svenskekrigen samt hans unge datter. Korporalen var en storskrydende herre, og da han h orte om den lille hund p a alterstenen, svor han, at den skulle han snart flytte. Sammen med datteren gik han ud til Sk erum kirkeplads, hvor hunden ganske rigtigt sad. Han sparkede til den, men den r orte sig ikke. S a greb han fat i den og ville l ofte den, men nu skete der noget m erkeligt: Hunden begyndte at vokse; dens krop blev l engere og l engere, og som en slange snoede den sig om korporalen for at kv ele ham. Da krigskarlen blev klar over, at hunden ville ham til livs, b onfaldt han ynkeligt Gud om hj alp, men intet skete, og hunden klemte ham, s a han sluttelig tabte m alet.

Men nu faldt datteren p a kn e. Hun bad inderligt om, at faderen m atte blive frelst, og ved hendes forb on begyndte hunden atter at skrumpe, s a den til sidst havde sin s edvanlige st orrelse. Sammen flygtede de to i hast, men hun fik dagen efter en ny kj ole som tak, og hendes far blev en gudsfrygtig, mindre pralende person. Siden flyttedes alterstenen til N orre Vosborg, hvor den sikkert endnu ligger, man ved blot ikke hvor.

Men tilbage til Knud Gyldenstjerne, som jo if olge overleveringen skulle v are den egentlige  arsag til al elendigheden. Med hans saligheds sag stod det kun slet til, og da han var d od (1568), begyndte han at sp oge p a Vosborg, s a ingen turde v are der efter m orkets frembrud. Der blev bygget et hus ude i marken, og n ar solen gik ned, udvandrede alle g ardens folk der til, medens Gyldenstjerne huserede p a sin gamle g ard.

Til sidst blev herskabet ked af al dette sp ogerier og udsatte en pris til den, der kunne mane poltergejsten v ek. Et par pr aester i det syd-



*Knud Henriksen Gyldenstjerne († 1568) og hustru Jytte Podebusk († 1573). Afstøbning på Frederiksborg af ligsten i Aarhus domkirke.*

østlige Jylland lod sig friste og begav sig på vej sammen med en fattig student, der også nok havde lyst til at tjene den udlovede dusør. De tre ankom til Vosborg, netop som folkene var ved at forlade stedet for natten. De satte sig op i riddersalen, og medens præsterne tændte et lys hver, som de satte på bordet, anbragte studenten sit tændte lys over døren. Derefter snittede han tre træpløkke, som han til præsternes undren satte fast i en sprække i bordpladen.

En stund sad de og passiarede, men pludselig sprang den ene pløk ud af sprækken i bordet. »Nu står Gyldenstjerne op af sin grav«, forkyndte studenten. En stund efter sprang den anden også, og studenten oplyste, at spøgelse var nået til vindebroen over voldgraven. I samme øjeblik, den tredje pløk sprang af bordet, gik døren til riddersalen op, og Gyldenstjerne trådte ind.

Præsternes lys blev straks pustet ud, og da de ikke kunne se at læse i de medbragte bøger, fik spøgelse dem helt i sin magt. Men nu trådte studenten til. Hans lys kunne ånden ikke slukke, fordi den var gået under det.

Så begyndte studenten at læse og mane, han bandt Gyldenstjerne med en tråd og trak ham ud norden for gården i et morads, hvor han nedmanede ham så eftertrykkeligt, at han ikke siden har vist sig. De to præster måtte slukøret rejse hjem med tomme lommer, men studenten blev en holden mand.

Fra 1687 til 97 ejedes Nørre Vosborg af generalmajor *Herman Frans v. Schwanewede*, som sagnmæssigt i høj grad har gjort sig bemærket. Han var ikke så lidt af en troldmand, og under Den skånske Krig skal han have vundet et slag mod en overlegen fjendtlig styrke ved at supplere sine egne folk med soldater, som han fremkoglede af siv.

Medens han havde Vosborg, skete det engang i høstens tid, at det satte ind med en orkanlignende storm. Sandet piskede over markerne og var ved at slå alle kernerne af det fuldmodne korn. Schwanewede ville sætte sine bønder til at høste kornet ind, men hans hustru, *Christence Dyre* († 1705), gik i forbøn for dem og bad ham give dem lov til først at bjærge kornet fra deres egne marker, fordi han trods alt bedre kunne bære et tab end de.

Modstræbende gik generalen ind på forslaget, men han ville trods alt nødvendigvis miste kornet, og derfor tyede han påny til trolddom. Han

fremtryllede en vældig skare høstfolk, og på et par timer var der høstet op på markerne og kornet i hus. Derefter forsvandt de mystiske høstarbejdere lige så spørløst, som de var kommet.

Et af Schwanewedes hof-udtryk var: »Slå ham ihjel, den kæltring«, og det skaffede ham ved en bestemt lejlighed en kedelig sag på halsen. En af hans folk kom og meldte, at Husby-præstens karl var i færd med at pløje jord fra Vosborg over til præstens ager. »Slå ham ihjel, den kæltring«, brølede generalen og slog i bordet. Selvfølgelig mente han det ikke, men den enfoldige bonde tog ordene bogstaveligt og gjorde det af med præstens karl.

Sagerne stod ikke godt for generalen, der hæftede for sine folks forseelser, men alligevel førte han den proces, som præsten anlagde, op til højeste instans. Kongen, Christian V, mødte personlig op, da sagen skulle behandles, og da han nok mærkede, at dommen ville gå Schwanewede imod, råbte han til juryen: »Stæk mig ikke svanens vinger, at den ej længere kan flyve«.

Disse kongeord fik dommerne til at besinde sig; de frikendte pure generalen, medens præsten i stedet dømtes til at miste kald og krave. Generalen kunne efter eget tykke sætte ham fra bestillingen. En dag stillede Husby-præsten da på Vosborg, for at dommen kunne blive eksekveret, men han blev glædeligt overrasket. Generalen rakte ham i stedet hånden og sagde, at det var langt fra ham at berøve en så værdifuld sjælehyrde sit kald. Præsten gik hjem, lykkelig og forvirret, men da han skulle tage afsked med generalen, kunne han alligevel ikke dy sig: »Og så var det dog mig, der havde ret«, sagde han. »Det var det«, nikkede generalen, »men se, jeg havde mest ret«. Fra nu af var de to perlevenner og holdt sammen i tykt og tyndt.

Da Schwanewede var fyldt 60, så han en dag, at en svane med hængende vinger kredsede over Vosborg for til sidst at lande på gårdspladsen. »Nu er min søn, Christian, faldet i krigen«, udbrød han, »og snart skal jeg følge efter«.

Det viste sig, at generalen havde tydet varslet rigtigt, og da han lå på dødslejet, lod han Husby-præsten kalde. Han tog det løfte af ham, at han skulle holde sig rede og komme til Vosborg, hvis der blev sendt bud efter ham. Så udåndede Schwanewede, og hans lig blev hensat i gårdens kapel, indtil bisættelsen i Ulfborg kirke skulle finde

sted. En aften i mørkningen kom Schwanewedes datter ind i kapellet, og da rejste den døde sig af kisten. Han bad om, at hans ven, præsten, straks blev hentet.

Præsten holdt sit løfte. Iført kjole og krave gik han alene ind i kapellet, og gårdens folk hørte en forfærdelig larm derinde fra. Det kulminerede med et brag, som fik hele huset til at ryste. Så blev der stille. Lidt efter trådte præsten ud. Han var gennemblødt af sved, men han svor på, at generalen aldrig ville komme til at spøge, og at hans sjæl var frelst.

*Henrik Johan de Leth* ejede Vosborg fra 1746 til sin død 1754, og om ham er der lidet eller intet godt at sige ud over, at han var en dygtig landmand. Bønderne udsugede og mishandlede han og ifølge sagnet skal han i to tilfælde have begået mord.

Først piskede han en stakkels tjenestedreng fra Kyttrup til døde. Årsagen var, at en af sølvskeerne på gården var forsvundet, og Leth mistænkte drengen for at have taget den. Skeen blev dog snart fundet i grisetønden, og drengens uskyld var dermed bevist. Leth havde imidlertid sat sig i hovedet, at knøsen skulle straffes, og derfor lod han ham binde til et langt tov. På en plads foran gården stod ladefogeden og holdt i tovet, medens Leth drev drengen til at løbe rundt og rundt, alt imedens han lod slagene fra en pisk hagle ned over ham. Omsider styrtede knøsen, og han var da så medtaget, at han om natten udåndede.

Nu gjaldt det for Leth og ladefogeden om at udlette sporene efter forbrydelsen. Liget forsvandt sporløst, og sagen blev dysset ned. Men i midten af forrige århundrede, fandt man under et restaureringsarbejde i Ulfborg kirke et drengeskelet over hvælvingerne til Gyldenstiernerne's kapel. Benraden lå endnu i en hvid vadmelskofte med læderknapper, og alle var enige om, at det var drengen, Leth havde slået ihjel, der her blev fundet.

Også en utergårdsmand myrdede Leth af en eller anden grund, og det sagdes, at han gravede liget ned et sted på volden.

Omsider døde Leth, men han fandt ingen ro i graven. Nat efter nat måtte han vende tilbage til Nørre Vosborg. Han kom kørende i karet over broen og durk igennem østfløjen, hvor der i hans dage var port. Undertiden kunne man se ham og ladefogeden haste af sted mod





*Gårdnissen hjælper med pasning af hestene.  
Fra Olaus Magnus 3. bog ca. 1550.*

Ulfborg kirke bærende på en byrde. Det var tjenestedrengen, de igen måtte bringe til skjulet over kapellet. Til andre tider så man Leth tumle rundt med en skikkelse på volden. Han søgte at stoppe den ned i et hul under et gammelt træ. Det var urtegårdsmanden, som skulle skaffes af vejen. Det var ikke muligt at holde lænkehund på Vosborg, thi når Leth kom anstigende i kareten, stak han hånden ud og lempede dyret over broen, hvor man næste morgen fandt det hængt i halsbåndet.

Leths kone overlevede ham. Hun var en god, blid kvinde, og hende generede hans genfærd på det forfærdeligste. Kun i én stue kunne hun være i fred, kom hun uden for den efter mørkets frembrud, udsatte hendes grusomme gemal hende for korporlig overlast.

En skønne dag var bægeret fuldt. En manestærk præst tilkaldtes, og det lykkedes ham at sætte Leth ned under broen over voldgraven.

Mærkeligt nok er også Leths kone endt som genfærd på Nørre Vosborg, men da hun er af den stiltfærdige slags, har man aldrig gjort noget for at skaffe sig af med hende. Måske skyldes spøgeriet, at hun var så flittig, at hun spandt på helligdage, eller også var det, fordi hun kom for skade at vanhellige Vosborg kapel, hvor engang imel-

## GORM BENZON

lem provst Lasson prædikede. En skønne dag lod han fruene vide, at han havde tænkt sig at prædike i kapellet efterfølgende søndag, og det var mildest talt ikke så godt. Fruen havde nemlig taget kapellet i anvendelse som hønsehus, og på stolestaderne lå skrukhøns på æg. Det lykkedes dog i hast at få udslettet sporene, og alt tydede til at forløbe værdigt og smukt. Men fruene havde glemt en kalkunsk hane, som lå roligt og rugede under prædikestolen. (Man giver hanen en snaps brændevin og lægger den på æggene. Så rejser den sig ikke, før kyllingerne kommer). Hanen forholdt sig stille under hele provstens opbyggelige prædiken, men da han derpå begyndte at messe, blev det kalkunen for meget. Højrød i hovedet og højt pludrende trådte den frem fra sit skjul og tog kampen op mod konkurrenten. Provsten blev rasende. Uden et ord forlod han prædikestolen og blev siden fritaget for at prædike i »Vosborrig hønsehus«.

Nørre Vosborg er uden sammenligning Danmarks bedste nissegård. Småfyrene er altid blevet godt behandlet og har derfor gjort folkene mange tjenester. Da et kalvehus ude på marken således en vinter var føjet inde, så man ikke kunne komme til det i over en uge, havde nisserne sørget for kalvene, så de var i bedste foderstand.

Hver nytårsnat rejser det gamle Vosborg sig et øjeblik i midnatsstunden. I al sin fordums pragt og herlighed knejser det over de side Nissum enge, og midt på gårdspladsen sidder ridder Niels Bugge på ryggen af en snehvid ganger.

## ODD-FELLOW PALÆET

### *København*

Overskatmester *Heinrich Carl v. Schimmelmann* var en stor dygtighed, men tillige en hensynsløs og knaldhård forretningsmand, og det påstås, at han efter sin død i 1782 ikke fik fred i graven. Han vedbliver at vende tilbage til sit gamle palæ i Bredgade i København, og når man i de sene nattetimer hører en hestevogn skumple hen ad gaden, er det sikkert ham, der kommer anstigende i sin karrosse med de obligate fire sorte gangere for. Folk, der har set ham, forsikrer, at han er ganske gloende.



*Heinrich  
Carl von  
Schimmelmann  
(† 1782).  
Pastel på  
Frederiksborg  
malet af  
L. Lønborg.*

## ODDEN

*Mygdal sogn, Vennehjerg herred, Hjørring amt*

Odden har, i lighed med andre vendssyselske herregårde, sin svine-amulet, den hænger på loftet i en snor og består af en skinke. Det er den sædvanlige historie om herremændenes strid om et svins tilhørsforhold, der berettes.

Derimod har Odden eneret på en udstoppet, hovedløs svane, der ligeledes har sin plads på loftet; det fortælles, at den vendte hovedet, hver gang der kom en ugift pige, som ej var mø, forbi (andre siger en utro kone eller mand), og den vendte det så ofte, at nakken blev slidt over. Det er ikke noget pænt sagn.

## GORM BENZON

En ganske ejendommelig indretning er at se på gården, og det er en nisse-luge. I døren op til loftet er der forneden en ganske lille lem, den blev sat dér, for at nissen, der jo er en ganske lille pusling, let kunne smutte frem og tilbage, når han udførte sit virke til gårdens gavn. At katten også kunne have nytte af lugen, når den skulle op på loftet efter mus, har ikke gjort den mindre værdifuld.

Endelig vises i kælderen, bag en tremmedør, et hestekranium, det er hvad der endnu stikker op af en ond ridder til hest, der manedes ned i kældergulvet.

## ODENSE SLOT

*Odense købstad, Odense amt*

Der berettes en forfærdelig historie om tre unge mennesker, som ødelagdes af et spøgelse på Odense Slot. Det skal have drejet sig om to brødre Pade samt en unavngiven person.

De tre var »studentere« og havde hørt så megen tale om spøgelsesværelset på slottet; de syntes, det kunne være ganske fornøjeligt at stifte nærmere bekendtskab med et gespenst og fik da lov til at overnatte på stedet.

Ud på natten blev der en puslen rundt. Den dristigste sprang ud af sengen, tiltalte spøgeriet og sagde, at nu ville de have ro. Så hørte de andre, som havde søgt beskyttelse under det værn, en dyne udgør, hvordan den formastelige blev klasket op mod loftet nogle gange. Han skreg højt, men pludselig blev alt stille, og de tvende kujoner turde end ikke kigge ud. Næste morgen fandt man den ene af brødrene Pade liggende død på gulvet. De to andre var blevet ganske forstyrrede i deres hoveder af skræk og blev aldrig siden normale. Det menes for resten at være sidste gang, det har spøgt i værelset.

## OREGAARD

*Ore sogn, Skovby herred, Odense amt*

Det nuværende Oregaard er rejst på en middelalderlig sokkel, og for nogle år tilbage åbnedes der her for et hvælvet kælderrum. I kælderen har *Palnatoke* efter sagnet siddet fangen, og endnu vises den ring i muren, som hans lænker var fastgjort til. Om natten hører man

ham rasle med lænkerne dernede, og et sted i muren er en glugge, hvor man, hvis man tør stikke armen rigtig dybt ind, kan få fat i Palnatokes hårtop.

Fra en af Oregaards udbygninger førte en underjordisk gang ud i Mejskov, som dengang gik helt op til gården. For gangens ender var store jernporte, og i den opbevarede rustninger og våben.

Hver nat klokken tolv viser en hvidklædt dame sig ved hovedindgangen, hvorfra hun langsomt vandrer ned til broen over den nu tørlagte voldgrav og tilbage igen. Hun var datter af en herremand på gården, men blev under et røverangreb kastet i voldgraven, hvor hun druknede.

## ORMHOLT

*Torslev sogn, Dronninglund herred, Hjørring amt*

På Ormholt's ejendom findes et kludetræ, hvorved forstås et træ, som tillagdes særlige helbredende kræfter. Var man befængt med en eller anden sygdom, kunne den kvittes ved, at man hængte et stykke af sit tøj op i en af træets grene.

## OVERGAARD

*Udbyneder sogn, Gjerlev herred, Randers amt*

Ifølge en gammel beretning blev hr. *Jørgen Lykke* († 1583) engang skikket i gesandtskab til Weimar i Laute Düringen. »Der mødte adskillige andre gesandtere, og blev der i samme møde en tournering berammet at holdes en dag. Men om dagen tilforn lod han sig se på pladsen, meget kosteligt klædt med tournérhandsker ganske besatte med ædelstene, hvilke glimrede overmåde, thi solen skinnede meget klart. Han rendte hid og did med spæret i hånd og råbte: 'Glück heiss ich, Glück habe ich!' Dog kom der andendagen, dér det gjaldt, én, som satte hr. *Jørgen* i vejret fra hesten, hvorover han blev såre vred«.

I virkeligheden fandt turneringen sted på Amagertorv i København 1557. Det var kurfyrst August af Sachsen, der overvandt ridderen.

»En anden gang havde han budt kongen til gæst hos sig på Overgaard, hvor han havde en sal med forgyldt gulv. Da kongen kom,

havde han sat krattebørster til rede for at viske kongens støvler med, eller kongen skulle tage sit fodtøj af for ikke at smitte gulvet. Men kongen sagde: »Har du lyst til at lade sligt gøre, har jeg også lyst til at gå på det«. Og så gik han ind uden at tørre støvlerne af.

Der tales om, at Jørgen Lykke skulle have anlagt en løngang, som fører helt over på den anden side af Mariager Fjord; sikkert til Overgaard, som han også besad.

Ved det store tårn findes en sten med et par jernøskner i; man kunne tro, de var til at tøjre heste eller hunde ved, men almuen vidste bedre besked: Til øsknerne bandtes i Jørgen Lykkes tid folk, som skulle halshugges, og deres blod løb gennem en rende, som endnu er kendelig.

Gavmild var rigens sidste ridder, og herom vidner talemåden »åben som Jørgen Lykkes pung«, men debetsiden på hans saligheds regnskab har alligevel været for tungt belastet, thi han hviler ej med fred i sin grav i Udbyneder kirke. Når man ikke generes synderligt af ham, skyldes det øjensynligt kun, at genfærdet må sprede sin virksomhed over så mange lokaliteter, hvor svare brøder skal sones, at der ikke bliver stunder til en mere koncentreret indsats ét bestemt sted.

At Jørgen Lykke kommer på Overgaard er dog sikkert nok, thi mange har set hans røde karrosse køre derfra til Udbyneder kirke; her skifter han vist over til en hovedløs hingst, hvorpå han rider til Lerkenfeldt i Himmerland, og alt dette skal han overkomme, inden morgenhanen galer. Julenat afviger han fra sin normale spøgeri-praksis; i den højtidelige anledning lader rigsråden karrossen stå og traver i stedet møjsommeligt fra kirken til Overgaard. De, der har mødt ham, er af den formening, at han bærer en tung byrde på sine skuldre, thi om end den er usynlig, stønner han højt og pamprer så træls på vejen.

Der er fablet en hel del om en Cyprianus, som fandtes på Overgaard og som gav ejerne overnaturlige kræfters bistand i deres gøren og laden. Bogen lå oplået på en lille afsats i det gule silkekammer.

I dette tilfælde har sagnet ubetinget ret. Den sorte bog fra Overgaard er virkelig en realitet, og at ejerne virkelig har haft nogen tiltro til dens vældige kræfter fremgår af en inskription, som Jørgen Lykke (rigsrådens sønnesøn) forsynede den med i 1617, og hvori det bl. a.

hedder, at »den indeholder adskillige Scharns Puds oc Signelsser«. Han forklarer, at bogen var blevet ham pånødt og tilføjer disse hånende ord: »Jeg wil haffue en huer aduarit, som denne Bog hender for at komme at lese, at hand saa kier hand haffuer sin Salighied intet bruger aff dette efterschr., sin Neste oc sig sielff fornemmelig thil Sielens Schade«. Jørgen Lykke menes dog at være død allerede i 1616.

Christence Lykke († 1667) så sig nødsaget til at afhænde Overgaard. Snart efter blev hun imidlertid gift med *Frederik v. Arenstorff* († 1689), han havde under svenskekrigene været i svensk tjeneste, men gik siden ind i den danske hær, og han købte hendes fædrene gård tilbage. Skal man dømme ud fra de rent historiske kendsgerninger, opførte Arenstorff sig endog uhyre ridderligt over for sin frue, men sagnene melder noget andet; ifølge dem tvang han hende til at gifte sig med ham og plagede hende, så længe hun levede, på det værste.

Arenstorff var dobbeltgænger, således at han kunne vise sig flere steder på én gang, og der var meget andet mærkeligt at sige om ham. Han var blandt dem, der ledede de danske tropper i Skånske Krig (1675 - 79), og han blev gjort ansvarlig for dens — for danskerne — ikke alt for heldige udfald. Der blev rejst anklage mod ham for forræderi, og selv om den siden viste sig at være ganske grundløs, var der straks dem, som kunne erindre, at Arenstorff under krigen var kommet med følgende spøgefulde udtalelse: »Vinder mine herrer, så taber mine herrer, og taber mine herrer, så vinder mine herrer«. Han var altså ganske ligeglad med, om det blev dansk eller svensk sejr, thi han stod sig lige godt i begge lejre. Før hans tid havde der ikke just været velstand på Overgaard, men nu havde man pludselig penge nok, og onde tunger antydede, at han vist var falskmøntner.

Der hersker nogen uklarhed om, hvorvidt det er general v. Arenstorff, der går igen på Overgaard, eller om det måske er hans søn, etatsråd *Frederik v. Arenstorff* († 1739), kaldet »den krogede«. Sikkert er det allenfals, at spøgeriet var af de skrappe. Genfærdet tumlede rundt med hestene i stalden, så de blev ganske forrykte, og det red på pigernes ryg, når de gik ned ad trapperne.

Heldigvis afslørede en tilkaldt præst sig som spøgelsesets overmand; poltergejsten manedes i jorden et stykke nordøst for hovedbygningens



*Frederik von Arensdorff († 1689). Maleri på Overgaard (Frederiksborg).*

nordøstre hjørne, og som skik og brug var, rammes en egepæl gennem det, men præsten syntes, at man i dette særlige tilfælde burde gå til værks med den størst tænkelige omhyggelighed. Derfor muredes der en blok op omkring pælen, og på stenene blev nedfældet magtfulde maneformler på tysk og hebraisk.



Efterhånden tæredes blokken op af vind og vejr, og egepælen rådnede, så en skønne dag slap gejsten fra sit fængsel og begyndte at spøge videre, hvor den slap. Endnu en gang måtte der manes, og for god ordens skyld skete det på nøjagtigt samme sted, ejheller denne gang sparede en stenblok, og der plantedes krat udenom den, men alligevel er den nu sunket sammen, og det særdeles livskraftige spøgelse har fået friheden tilbage; han er dog blevet klog af de lange ophold under jorden og modererer sin optræden så meget, at den nuværende ejer har følt det overflødigt at iscenesætte en trediedneming.

Det er nok især i et loftsværelse, han nu om stunder driver sit spil; folk, der har overnattet i værelset, har samstemmende fortalt, at der ved midnatstid høres trin hen over loftet, hvorefter døren til værelset åbnes, og et usynligt væsen rumsterer rundt derinde.

I galleriet ligger en gulvflise, der aldrig kan være fæstnet, den kaldes »den døde mands flise«, fordi en skal være begravet under den. Godsejer P. Horn, som ejede Overgaard fra 1924 til 30, lod den gentagne gang fastmure, men i løbet af et par måneder var den altid løs igen. Den nuværende ejer har bragt i erfaring, at det skal bringe ulykke, hvis nogen murer flisen fast, så den ligger løs den dag i dag.

Den døde mands flise er dog ikke galleriets eneste mysterium; der er også en dør, som aldrig åbnes, og hvorom de forunderligste historier verserer: Døren burde føre ind til den lille spisestue, som ligger bag den, men på denne side er åbningen helt blændet og dækket under tapet. Somme mener, at der i Lykke'ernes eller Arenstorff'ernes tid er blevet indemuret en bag døren. Det første er udelukket, da døren er barok og altså ikke kan have eksisteret i Lykke'ernes tid, men det hedder sig også, at fanden selv bor bag den eller, at der fra den fører en ganske smal trappe gennem væggen og ned til en løngang.

Det hændte i Arenstorff'ernes dage et par gange, at døren af sig selv sprang op, og at herremanden måtte hen og kigge ind i rummet. Han var da ganske hvid i hovedet bagefter og syg i flere dage. Når en af Arenstorff'erne vendte hjem efter rejse, gik de også hen og så ind i rummet bag døren, men dens hemmelighed har de ikke røbet til nogen. Godsejer Flemming Juncker, som nu besidder Overgaard, ønsker ikke at lukke døren op. Man skal ikke partout fravriste et gammelt hus alle dets mysterier, mener han.

## GORM BENZON

At der er nogen »murren« i galleriet ved nattetid er forståeligt; hunde skøtter ikke om at komme der, og forhen, da der ikke var elektrisk lys, klagede folkene over, at deres stearinlys altid gik ud, når de passerede galleriet, ligemeget hvor godt det blev skærmet.

## OXHOLM

*Øland sogn, Øster Han herred, Hjørring amt*

En enke byggede Oxholm (der oprindeligt var et nonnekloster); hun havde to sønner, som, da de blev voksne, forlangte at få godset delt imellem sig, så der intet blev til moderen; det syntes ikke, som om hun kunne få sin ret, men hun bad, at man i det mindste tilstod hende at beså et nøjere udpeget, betydeligt areal med en sæd, hvis art hun selv bestemte, og det skulle være hendes, indtil afgrøden var høstet. Det gik sønnerne ind på, hvorefter hun såede agern og bog, og da træerne først mange år efter bar frugter, beholdt hun det store stykke land, der udgøres af Ølands skov.

Om Levetzow'erne, der i henvend 150 år ejede Oxholm, går der enkelte sagn; et af dem omhandler generalløjtnant (dengang oberstløjtnant) *Hans Frederik v. Levetzow* († 1696). I begyndelsen gjorde han tjeneste i den svenske armé, men gik siden over til danskerne og erhvervede 1669 Oxholm.

Under Den skånske Krig var Levetzow blevet taget til fange af svenskerne, men han undslap ved pludselig at give sin hest sporerne, så den sprængte tøjlerne og sprang ud i en elv. Med sin rytter på ryggen svømmede den over den rivende strøm til den modsatte bred, som var besat af danskerne, men da den nåede bredden, mistede den fodfæstet og knækkede krydset. Levetzow ville ikke høre tale om at lade det trofaste dyr skyde, den blev helbredt så vidt, at den kunne humpe rundt i al rolighed, og da krigen var slut, tog han den med hjem til Oxholm, hvor den åd nådsens brød, til den døde højt bedaget.

## PALSGAARD

*As sogn, Bjerre herred, Vejle amt*

Engang ejedes Palsgaard af en skarnagtig herremand, som sammen med sin forvalter og ladefoged havde gjort sig til speciale at plukke godtroende folk i kortspil. Omsider døde disse slette mænd, men hvis



*Oldenborghornet fra ca. 1460 på Rosenborg (fot. Niels Elswing).*

man havde håbet, at der af den grund skulle blive fred for dem, blev man hurtigt klogere, thi hver aften kom de ridende fra kirkegården og ned til Palstrup, hvor de spillede kort og holdt et frygteligt hus den ganske nat. Præsten, hr. Jens i Kirkholm, blev nu mobiliseret og skulle sætte genfærdene på porten; han mødte også op og traf dem på marken, netop som de kom fra kirkegården. Det blev en drabelig dyst, og til sidst var det ved at gå hr. Jens betydeligt ilde, thi gavtyvene slog bøgerne fra ham, så han ikke kunne mæle de rette magtens ord imod dem, og det var, som om jorden begyndte at give efter under ham i stedet for under spøgelserne.

Nu traf det sig imidlertid så udmærket, at hr. Jenses broder, der var præst i Barrit, just gjorde en liden aftenpromenade, og han så da en gloende sten svæve foran sig i luften. Straks forstod han vinket; broderen måtte være i overhængende fare! Den Barrit-præst hastede hjem, fik fat i bøger samt kjole og krave, og så gik det af sted over stok og sten. Han nåede frem, netop som broderen var ved at bukke under for de trede spøgelses fælles attack. Iført fuldt ornat trådte Barrit-præsten sin nødstedte broder til hjælp, og sammen taledede de så fyndigt til gespensterne, at disse snart måtte vige og sank i jorden med klageskrig. Inden præsterne forlod stedet, dyngede de tre høje op over de nedmanede, der ligger herremanden og hans kumpaner så, men hvert år får de lov til at skubbe højene et hanefjed nærmere gården, og når de til sidst kommer helt derhen, sætter de ild på.

Medens Reedtz'erne ejede Palsgaard, hang der i den store sal fire malerier af to herrer og to fruer; de var kommet fra en kirke på Sjølland, hvor man ikke kunne have dem hængende, fordi de portrætterede under gudstjenesten gjorde en sådan støj, at kirkegængerne ikke kunne samle sig om salmesangen, og præsten løb rundt i dagens tekst. De hedenfarne Reedtz'ers ånder var på gådefuld vis knyttet til malerierne, og da de hang på Palsgaard, havde man ej heller hér fred for dem. Især den ene var slem til at spøge.

## PALSTRUP

*Højbjerg sogn, Lysgård herred, Viborg amt*

Døssing Nørremark blev i sin tid uretmæssigt lagt til Palstrup ved, at

Palstrup-manden tog jord fra sin ejendom i støvlerne, gik ud på det omhandlede stykke mark og svor, at han stod på egen jord, hvad han jo for så vidt også gjorde.

Medens han levede, kunne han nok glæde sig over den vundne Nørremark, men efter hans død blev glæden forvandlet til sorg og kummer, thi nu måtte han hver nat gå igen derude og råbe: »Døssing Nørremark er vundet til Palstrup med stor uret, — ak wi og wok«. — Og det kunne jo nok blive lidt træls i længden.

Præsten i Levring, hr. Søren, var en fortræffelig mand, en habil ordets forkynder og en stærk maner, men han var behæftet med den lille elskværdighed, at hans tørst var overmåde kraftig, hvorfor han ikke sjældent optrådte med ansats til en perial.

Sådan var tingenes tilstand netop en aften, da han kørte forbi Døssing Nørremark og hørte spøgelse klage derinde. Han bød sin kusk standse vognen og begav sig på let usikre fjed ind i mørket til den fredløse ånd. Men det skulle han aldrig have gjort, thi de kraftige maneformler er mere forræderiske end »bisp Gissens gips gebis«, og han våsede sådan i dem, at genfærdet ganske fik magten, greb ham og fløj over trætoppene med ham, så grenene kildrede hans fodsåler. Hr. Søren blev sat ned midt i et morads, og han var nær aldrig kommet tilbage til sin hyggelige præstegård.

Nu var hans velærværdighed imidlertid blevet vred, og hele den næste dag rørte han ikke én dråbe af de stærke væsker. Derfor var han pinligt nøgtern, da han hen på natten atter lod sin kusk køre ud til Døssing Nørremark. Denne gang serveredes maneformlerne med éclat, og snart sank spøgelse i jorden under vægten af hans veltalenhed. Man har aldrig set det derefter.

Det spøger ikke så lidt på Palstrup; forskellige afdøde besiddere lister omkring og sætter skræk i levende godtfolk. En herremand, som skød sig i et af gårdens værelser på grund af hjertesorg, har siden rumsteret lidt på stedet, og blodsporene efter hans sørgelige endeligt var længe uudslettelige. Mere gemytlig var en genganger af et triveligt udseende og med en ganske sund kulør; han traskede omkring og småbappede på en lang merskumspibe. Måske er han identisk med det tørstige spøgelse, som ustandselig klaprede med lågene på folkernes ølkrus.

En kvinde har engang druknet sit nyfødte barn i voldgraven, hun må nu som straf stå derude hver nat og vaske børnetøj.

## PEDERSTRUP

*Vesterborg sogn, Lollands Nørre herråd, Maribo amt*

I 1340 døde rigsdrost *Laurids Jonsen* efter nogen tid forinden at have skænket Pederstrup til Halsted Kloster, for at der kunne læses messer for hans sjæl. Skal man tro sagnet, stod det ej heller for godt til med hans saligheds sag.

Laurids Jonsen var begyndt i små kår, men takket være en latinsk formel, som en munk havde lært ham, fik han held i alle sine forehavender: Brugte han ordene ved en forretning, faldt handelen altid ud til hans fordel, formelen bragte ham tillige held i kærlighedsanliggender, spil og strid, og snart banede den ham vejen til landets største embeder.

En dag ville hr. Laurids til Halsted kirke for at skrifte, og da han skulle over tærskelen til kirkerummet, snublede han. Uvilkårligt brugte han sin formel og undgik at falde, men skriftefaderen, som havde hørt, hvad han sagde, spurgte noget rystet, om Laurids Jonsen egentlig kendte betydningen af de ord, han brugte, det gjorde han ikke, og præsten forklarede ham da, at de indeholdt en forskrivning til djævelen.

Dybt chokeret lovede drosten aldrig mere at bruge de famøse ord, og han havde sikkert også holdt løftet, om ikke han på hjemvejen var blevet overrasket af et forrygende uvejr, som gjorde dag til nat. Hans hest snublede over en trærod, han styrtede i et morads og sank ned. I sin beklemmelse råbte han da endnu engang de stærke ord, dog: Denne gang virkede de ikke, som de plejede, i stedet mærkede han glødende tænger gribe om sine arme og så fanden i al magt og vælde. Nu blev drosten ganske spag og ængstelig til mode, han besvor de højeste magter om hjælp, og for dem måtte mørkets fyrste vige. I det samme trak uvejret over, månen skinnede klart, drosten kom fri af moradset, satte sig på sin hest og fandt vejen hjem.

Næste dag afførte han sig sin ridderdragt, krøb i en tarvelig bodskutte og gik barfodet til Halsted Kloster; han skænkede alle sine rigdomme hertil, blev optaget som lægbroder og fik fred i sin sjæl. Men mærkerne af djævelens tænger var synlige på armene til hans dødsdag.

## GORM BENZON

Statsminister *Christian Ditlev Frederik Reventlow* († 1827) var et i alle måder elskeligt menneske. Han mente, at samtlige medlemmer af hans store familie hvert år havde ret til tre måneders gratis ophold på Pederstrup, men han kunne aldrig få sig til at bede dem om at rejse, så der var mange, som blev noget længere. Han havde to svigerinder, frøknerne v. Qualen, de kom på ferie i 1811, og bestandig udsattes tidspunktet for deres afrejse, til sidst blev den helt opgivet, og frøknerne nød godt af gæstfriheden på Pederstrup, til de døde omkring 1888.

Reventlow brød sig naturligvis ikke om, at hans slægtninge skulle lide af økonomiske sorger, medens de var på gården som hans gæster, og for at det ikke skulle blive nødvendigt for dem at komme til ham og bede om »forstærkning«, blev der i al stilhed hver morgen sat en krukke fyldt med dalere på bordet, så kunne enhver frit tage deraf, hvad de mente at have brug for.

## RANDRUP

*Skibsted sogn, Helligum herred, Aalborg amt*

På Randrup er det især major *Hans Georg v. Deden* († 1778), der går igen, angiveligt fordi han tog sig selv af dage. Han skal ikke altid være i lige nådigt lune og kan undertiden bibringe folk en god forskrækkelse.

Omkring 1920 ejedes gården af to mænd i fællesskab, og en aften sad den ene oppe og ventede på den anden, som havde været en tur i byen. Det var i kontoret, og pludselig fik han øje på en mørk skikkelse, som han straks antog for kompagnonen, men siden blev klar over måtte være et spøgelse. Først noget efter, at han havde haft dette syn, kom den anden tilbage. Man mener, at det var majoren, der her åbenbarede sig.

En dame, som i nogle måneder boede på gården, sov i et værelse ved siden af salen. Hver nat mærkede hun, at der kom et koldt pust, som fra salen strøg gennem værelset for at forsvinde gennem den lukkede dør, der førte ud til haven. En bestemt nat hørte hun tillige en stemme, som fuld af forbitrelse tre gange råbte ordet »gå«. Herover blev hun så forskrækket, at hun besvimede. På intet tidspunkt fortrædagede spøgelse hende korporligt, men det trak gentagne gange

dynen af hendes efterfølgerske, og det havde nær skræmt livet af en mandlig gæst ved at lægge en iskold hånd på hans bryst.

## RAVNSTRUP

*Herlufmagle sogn, Tybjerg herred, Præstø amt*

En del af den gamle hovedbygning forsvandt efter en brand i 1947, men væsentlige partier af murværket, deriblandt det mystiske »skatte-tårn«, er endnu i behold.

I 1595 rejstes Ravnstrups hovedhus, det øverste stokværk blev indrettet som én stor sal, hvor den gamle adel efter sigende mødtes for at konspirere mod Christian IV. Adgangen til stokværket var ad vindeltrapperne i de to trappetårne, men tillige havde man været så forsynlig at indbygge hemmelige gange i murværket, så man uset kunne smutte ned i kælderens ud, om »noget skulle påkomme«.

Vi kender én dramatisk beretning fra Ravnstrup, som det dengang så ud:

Ved enevældens indførelse samledes den oprindelige adel på gården, hvor man lagde råd op om at krydse Frederik III's planer. Midt under mødet viste det sig imidlertid, at en af kongens spioner havde skjult sig i skorstenen over den store kamin for enden af salen, hvor han kunne lytte sig til alt, hvad der foregik. Den viden, spionen havde erhvervet sig, kunne komme de tilstedeværende til stor skade, og man besluttede derfor at gøre kort proces med fyren. Man lod ham sidde, hvor han sad, anbragte et gitter for kaminen, så han ikke kunne komme ud, og fyrede derpå lystigt op, så han blev både kvalt og stegt.

Ifølge traditionen blev den ombragte spion indemuret på gården, og samme skæbne skal to jomfruer have fået, den ene står i »skatte-tårnet«s øverste stokværk, den anden i den nederste del af en endnu bevaret hemmelighed. I begge tilfælde havde de unge damer ladet sig bedåre af mænd, der ikke var af stand.

I 1750'erne lod landsdommer *Niels de Hofman*, som dengang ejede Ravnstrup, foretage store ombygninger, hvorved hovedbygningen gjordes egnet til beboelse. De to trappetårne sløjfedes og blev erstattet af en bred, indvendig trappe, og salen udstykkedes i flere rum. Sagnet



vil vide, at Ravnstrup dengang havde fire hjørnetårne, og at Hofman rev de tre ned for at finde den skat, som skulle være nedmuret under et af dem. Han fandt den ikke, så den må ligge under det tilbageblevne tårn. De længst hensøvede Daa'er blev meget fortrydelige over Hofman's ikke synderligt pietetsfulde behandling af deres stolte hus, og derfor begyndte de at spøge. Almindeligt gengangeri som skikkelser, der dukkede op og forsvandt, dybe sukke, tunge fodtrin og raslen af lænker syntes imidlertid ikke at kunne standse den halsstarrige Hofman, og håndværkerne lod sig ej heller kyse. Daa'erne nødtes derfor til at tage skrappere midler i anvendelse.

Da man begyndte at rive det tredje tårn ned, var bægeret fuldt. Med ét blev Ravnstrup fyldt med nogle små, røde dyr, som formelig overfaldt håndværkerne. Hermed lykkedes det endelig at skræmme dem, de tog flugten og svor drøje eder på, at de aldrig oftere ville sætte deres ben på gården. Niels de Hofman blev selv så bange, at han ikke længere turde være på Ravnstrup, og snart efter solgte han stedet.

Engang i 1840'erne aflagde professor T. A. Becker besøg på Ravnstrup i forbindelse med indsamling af materiale til bogværket »Prospekter af Danske Herregaarde«. Da han en aften skulle følges op til sit værelse, pegede godsejeren mod et sted i muren og fortalte, at dér stod manden, som adelen havde stegt i kaminen, indemuret. — »Kuk, hvor du er«, sagde Becker spøgefuldt, men intet skete, og han gik derfor til ro. Måske ville uro her have været et mere dækkende udtryk. Den indemuredes genfærd skal nemlig have forskaffet ham en såre livlig nat.

Ved branden i 1947 kom ulykkeligvis to mennesker, et lille barn og en kvinde, af dage. Denne brand synes virkelig at have været årsag til, at Ravnstrup en tid lang fik et spøgeri. Indtil for en halv snes år siden hørte man ustandselig barnegråd fra ruinerne, men det var ikke muligt at lokalisere, hvorfra lyden kom, lige så sikkert som den ikke havde nogen naturlig forklaring.

Da man med benyttelse af tilbageblevne murrester indrettede den nuværende beboelse på Ravnstrup, blev det nødvendigt at foretage visse nedrivninger, og man fandt herunder i murværket nogle af Daa'ernes hemmelige rum. Morsomt nok er alt det murværk, hvori

sagnene fortæller om indemurede, bevaret, så det kan gerne være, at kongens spion stadig står og »kukker«.

Den nuværende ejer, cand. jur. Bent Wejdling, har hørt barnegråden gentagne gange, men han har tillige oplevet noget andet besynderligt: Det skete en aften for 12 år siden. Han var gået i seng og lå og læste en bog, da der pludselig lød rumlen fra gårdspladsen som af en tung karrosse, der kom kørende ind. Bent Wejdling løb straks hen til vinduet for at se, hvad det vel kunne være, men der var intet.

Mange har hørt spøgelseskarrossen på Ravnstrup, men ingen har vist nogensinde set den. Det mærkelige er, at den tydeligt høres rumle hen over stenbro, og der er også godt nok stenbro på Ravnstrup, den ligger blot en snes centimeter under den nuværende gårdsplads, som består af bløde materialer, hvor karrossen aldrig kunne komme til at rumle.

## RODSTEENSEJE

*Odder sogn, Hads herred, Århus amt*

Ved vejen mellem Rodsteenseje og Odder ligger en stor lergrav. En mørk aften var herskabet fra gården ude at køre med et stort følge; de kom væk fra vejen og kørte i lergraven, hvor de alle druknede. Siden har det spøgt en del ved denne grav, der er set mange besynderlige skikkelser såsom en kalv med svane hoved og en gloende mand.

Engang havde karlene på Rodsteenseje været i Århus til dyrskue; kun kokkepigen og forvalteren var hjemme, de sad oppe og ventede på de andre. Da klokken slog tolv, hørte de en underlig larm; alle døre og vinduer i huset sprang op, og alle lys slukkedes. De to flygtede ud på gårdspladsen og hørte her en støj, som om mange vogne kørte frem, og folk spadserede op ad hovedtrappen, men der var ingen at se. Næste morgen var der en utrolig mængde hjulspor i gården, og ingen tvivlede om, at det var det druknede herskab, som havde aflagt Rodsteenseje besøg.

En fattig kone havde en søster, der var husjomfru på Rodsteenseje. En dag kom hun med sine mange små børn op til gården for at bede søsteren om lidt mad, men denne, som var en hårdhjertet kvinde, sagde blot: »Du skal ud af gården med dine grise!« Disse grove ord skulle hun dog hellere have beholdt for sig selv, thi kort efter blev

## GORM BENZON

hun svanger og nedkom da med to grise. Både de og hun døde, blev balsamerede og lå i lang tid udstillede i en slags åben begravelse i Odder kirke, ligesindede til advarsel og skræk.

Der går en hvid jomfru på Rodsteenseje; det er formentlig hende, hvis skelet man i forrige århundrede fandt indemuret i en niche ved siden af indgangsdøren i tårnet.

## ROSENBORG

*København*

På Rosenborg Slot findes det såkaldte Oldenborgske Horn, et overdådigt arbejde i forgyldt sølv fra 1470'erne; om det fortæller sagnet:

I året 989 var grev Otto I af Oldenburg på jagt, og i skoven forfulgte han et stykke hjortevildt med en sådan iver, at han kom væk fra sine ledsagere. Dyret løb op på Offenbergløst, hvor det søgte at skjule sig, og greven satte efter det.

Sommer var det, og dagen var hed, en svar tørst plagede greven, og han tænkte, at det kunne være rart med en læskedrik. I det samme åbnede bjerget sig, og en underdejlign bjergjomfru kom ud med et prægtigt forarbejdet sølvhorn i hånden; hun rakte det til jægersmanden og sagde: »Drik heraf, grev Otto! Da skal det gå dig og det ganske oldenborgske hus vel; men vægrer du dig ved at tømme dette horn, skal splid og ulykke hjemsøge dit hus, og det vil gå din slægt ildel!«

Greven ville sætte hornet for munden, men da opdagede han, at drikken var plumret, slimet og stank modbydeligt; han slyngede da med en rask bevægelse indholdet ud over skulderen, men en dråbe faldt på hestens ryg og sved hårlaget bort. Greven gav gangeren sporerne og galoperede af sted med det kostelige horn, medens den falske bjergmø forsvandt i sin hule.

Det spøger uden for Rosenborg; en mærkelig kat kommer undertiden og gør de soldater, der går på vagt, selskab, men just som den er der, forsvinder den i den blå luft.

## ROSENDAL

*Fakse sogn, Fakse herred, Præstø amt*

Inden Niels Juel den 1. juli 1677 udkæmpede sit berømmelige søslag



*Anne  
Margrethe  
Ulfeldt  
(† 1703).  
Maleri  
i Roskilde  
adelige  
Jomfrukloster  
(Frederiks-  
borg).*

i Køge Bugt, var hans hustru, *Anne Margrethe Ulfeldt* († 1703) meget bekymret for, hvilket udfald den forestående batalje ville få. Hun gik da ned ved voldgraven om Rosendal, hvor hun boede, og satte et jernbundet og et træbundet kar i vandet; det jernbundne skulle forestille den svenske, det træbundne den danske flåde. Med en stang stødte hun nu de to kar sammen, og da det jernbundne først sank, tog hun deraf det varsel, at danskerne ville blive sejrherre, hvilket også gik i opfyldelse.

## ROSENHOLM

*Hornslet sogn, Øster Lisbjerg herred, Randers amt*

Det statelige Rosenholm på Djursland er et af Europas fornemste



*Rosenkrantzvåbenet, tegnet af Gorm Benzon.*

slægts-slottet. Siden opførelsen i 1559 har det aldrig været ude af de Rosenkrantz'ers besiddelse.

Rosenkrantz er blandt Danmarks ældste og navnkundigste ætter, og følgende sagn fortælles om dens oprindelse samt om det våben, den fører:

I året 663 rejste den danske konges søn, unge prins Stygge, til kong Ekuin i England for at hjælpe ham i krig. Formedelst sin taperhed blev han så populær blandt damerne, og især kronprins Keduvals datter fandt behag i ham. Prins Stygge gengældte kærligheden, men af en eller anden grund blev de ikke gift. Sommeren derpå forlod prins Stygge England, og nogen tid efter fødte prinsessen en søn, som han var far til. Da hun imidlertid vidste, at der ikke ville blive set med milde øjne på dette »uægte« barn, lagde hun det i et gyldent skrin, som hun anbragte ved stranden. En dag red kronprins Keduval langs havet. Han fandt skrinet med barnet, som endnu levede. Lidet anende, at det var hans egen dattersøn, tog han den lille til sig, kaldte ham Karl og opfødte ham kongeligt.

Imidlertid kom Keduval på Englands trone og var landets første kristne regent. Karl voksede op og blev en tapper ungersvend, og til sidst fandt Keduval det bedst at give ham sin datter til ægte; men da brylluppet skulle stå, åbenbarede prinsessen, at Karl var hendes søn med prins Stygge af Danmark. Kongen blev meget fortørnet, da han erfarede dette, og ville lade sin datter brænde på bålet, men Karl gik i forbøn og fik det maget således, at hans mor blev gift med prins Stygge, som hun havde været adskilt fra i 19 år.

Til evig erindring om sin forunderlige skæbne delte Karl sit skjold korsvis i fire dele, hvilket betegner, at han var kristen. Dernæst malede han det krydsvist rødt og blå for at vise, at han både var engelsk og dansk prins. I det første felt satte han en hvid, kronet løve for at betegne Danmark og i det fjerde nok en løve, som repræsenterer England. Tværs gennem andet og tredje felt anbragte han en sort og hvid skaktavlet skråstav, tilkendegivende den skilsmisse, som så længe havde været mellem hans mor og far. Det er dette våben, der føres af Rosenkrantz'erne. Andre vil vide, at der er forbindelse mellem Haraldskær-Friis'ernes og Rosenkrantz'ernes våbener, samt at de hvide løver skal hentyde til slægtskab med de tyske grever af Eberstein.

Til kransen af roser, som ligger om hjelmen, og som har givet slægtens navn, knytter sig også et sagn:

Hr. Erik, som var den første af Rosenkrantz'ernes slægt, gjorde sammen med Stig Hvide en rejse til Rom. Ved den lejlighed gav paven ham en krans af roser, som han til erindring lod afmale på hjelmen af sit våben.

Som frodige vedbendranker fletter sagn og gamle fortællinger deres net om den røde gård, og blandt de kendteste er sagnet om den lærde *Holger Rosenkrantz* (1574 - 1642), der i lysthuset Pirkentavl over for slottet drev en slags universitet for opvakte unge mænd.

Da lærde Holger en aften i sin alderdom sad og underviste, opdagede han, at han havde glemt en bog i slottets bibliotek. Et af de unge mennesker blev sendt over efter den, men da ynglingen trådte ind i biblioteket, så han lærde Holger sidde dér og læse i bogen. Han blev lidt mærkelig til mode ved dette syn, dog mente han, at Holger for at drive gæk med ham var ilet til biblioteket gennem en løngang. Derfor vendte han uden at sige noget tilbage til Pirkentavl. Lærde Holger spurgte forundret, hvorfor diciplen ikke havde bogen med, men fik nu berettet om synet, og sammen med en del af eleverne, gik han selv over i biblioteket for at undersøge sagen. Her så de alle skikkelsen, og den forsvandt ikke, førend lærde Holger spurgte: »Er Du eller jeg den rette?« Holger Rosenkrantz skal selv have opfattet synet som et varsel om sin snarlige død.

Noget kunne tyde på, at lærde Holger og hans hustru, *Sophie Brahe* (1578 - 1646), undertiden aflægger deres gamle hjem besøg. En nat sov en synsk dame i et hus ved slottet, og da man næste morgen spurgte hende, hvordan hun havde befundet sig, fortalte hun om en mærkelig drøm, hun havde haft:

Hun havde set et ældre ægtepar i gammeldags, ret jævne dragter komme spadserende hånd i hånd fra herskabsstalden og gå op mod hovedbygningen. Selv om hun absolut intet kendskab havde til lærde Holger og Sophie Brahe, var hun i stand til i de mindste detaljer at beskrive deres udseende og daglige dragter. Mest besynderligt var det dog, at lærde Holgers og Sophie Brahe's kister just i de dage stod i herskabsstalden, fordi de skulle restaureres!

I lighed med mange af sine samtidige standsfælder dyrkede *Erik*



*Holger Rosenkrantz (den lærde) († 1642) og Sophie Brahe († 1646). Epitafium-maleri af Karel van Mander i Hornslet kirke (Frederiksborg).*

Rosenkrantz (1612 - 81) alkymien, og endnu viser man hans værksted i den lille kælder under Pirkentavl.

Eriks datter, Elisabeth, var en dybt religiøs kvinde, og da hun mente, at faderens søgen efter »de vises sten« var gudsbespottelig, gjorde hun sit bedste for at ødelægge arbejdet. Det hed sig, at hun om natten listede over i Pirkentavl, hvor hun bragte forstyrrelser i Eriks optegnelser og kastede hans kolber og retorter i vandet. Da man for få år siden tømte voldgravene med oprensning for øje, fik beretningen



sandhedens blå stempel. Ud for Pirkentavl fandt man nemlig i dyndet en hel del alkymistiske remedier, hvoraf mange var overordentlig velbevarede.

Erik Rosenkrantz' eksperimenter synes dog ikke at have skadet hans saligheds sag. Med fred hviler han i familiebegravelsen i krypten under Hornslet kirke. Kun een gang har han, kraftigt provokeret, gået igen for at give en efterkommer en alvorlig påmindelse:

Den nuværende ejers far, lensbaron Hans Rosenkrantz (1870 - 1936), var blevet interesseret i at erhverve nogle af slægtens våbenprydede ligkisteplader, og sammen med herregårdssnedkeren var han gået ned i gravkammeret.

For at få fat på en plade, bøjede han sig hen over Erik Rosenkrantz' kiste, men det møre låg brød sammen, og han faldt ned til den forlængst hensøvede herremand, hvilket i sig selv var en såre ubehagelig oplevelse.

Men det skulle blive meget værre. Om natten, da han lå i sit værelse og sov, vågnede han — eller drømte han vågnede — ved at døren blev åbnet den forkerte vej. Erik Rosenkrantz trådte ind, betragtede ham strengt og spurgte: »Hvorfor forstyrrer Du de dødes fred?« Derefter gjorde han omkring og forsvandt. Nu kunne alt dette udmærket være fantasier forårsaget af en dårlig samvittighed, men næste morgen opdagede man, at det prægtige, legemsstore portræt af Erik Rosenkrantz, der hænger over kaminen i forstuen, var gået ud af rammen og stod på gulvet ved siden af kaminen, heldigvis uskadt.

Endnu spøger det på Rosenholm, hvem det så er, der går igen. Man ved ikke meget derom, fordi spøgelserne sjældent lader sig se. Især i østfløjen er det galt. I det sydlige kammer skal en jomfru være inde-muret, og måske er det hende, lensbaron Holger Rosenkrantz en aften så svæve rundt i et af gemakkerne. I stengangen er der ligeledes pusleri. Når mørket falder på, er det ikke behageligt at færdes dér. Man fornemmer de usynlige magter, som driver deres spil, de bibringer følsomme mennesker en højst ubehagelig, isnende knugen.

Ved en bestemt lejlighed havde et hold turister, der blev vist rundt af en ung guide, en sælsom oplevelse. De hørte trin, som kom ned ad en trappe, så håndtaget til en dør blive drejet ned, men der kom ingen, og da de så efter, var trappen tom.



*Erik Rosenkrantz († 1681). Maleri på Rosenholm (Frederiksborg).*

For nogle år siden havde lensbaron Holger Rosenkrantz en ældre ingeniør, som var meget interesseret i psykisk forskning, på besøg. Sammen satte de sig over i østfløjen for at oppebie spøgelsestimen. Lensbaronen kunne hele tiden mærke spøgelserne og var meget ilde tilpas, men pludselig vendte ingeniøren sig mod ham og spurgte brysk: »Hør, holder De mig for nar? Der er jo ingen spøgelser her«. Da herrene lidt senere var på vej over til huset ved siden af slottet, hvor ingeniøren skulle bo, spurgte lensbaronen ham: »Sig mig, kunne De virkelig ikke mærke noget?« »Jo, i høj grad«, lød det overraskende svar, »men spøgelserne skulle ikke mærke, at vi var bange!«

Under krigen opførte man et friluftspil i borggården, og baronesse Louise Rosenkrantz (f. Mackenzie of Tarbat og gift med maleren Arild Rosenkrantz) sad på stentrappen og overværede skuespillet. Hun kom da til at se over mod stengangens vinduer, og dér så hun et ligblegt ansigt samt overkroppen af en mand klædt i en gammel dragt. Der var intet menneske inde i slottet, så det kunne ikke være et levende væsen.

En anden oplevelse havde en skotsk inspektør, som kom til Rosenholm i forbindelse med en filmoptagelse. En dag kom han ind til lensbaronen og fortalte, at nu havde han set en af de gamle Rosenkrantz'ere, som iført rustning var vandret tværs over borggården. Kort tid efter døde skotten, og man er ikke tilbøjelig til at tro, at synet kan have varslet hans bortgang fra denne verden.

En løngang mangler ejheller, den skal gå fra slottets sydøstre hjørne og helt over til Kalø.

Det påstås, at der på Rosenholm skal være myrdet hele to ridefogeder. Den ene tog bønderne sig af, fordi han var for hård imod dem, men den anden blev — vistnok af helt andre grunde — overfaldet af et par fruentimmere, der gav ham så hård en medfart, at han kort efter udåndede.

Efter en spådom skal Rosenkrantz'ernes stamme aldrig dø ud. Det blev forudsagt rigsråd *Jørgen Rosenkrantz* (1523 - 96), at hvis han rejste sit slot i sumpen, hvor det nu står, ville hans slægt bestå til evige tider.

## ROSENVOLD

*Stouby sogn, Bjerre herred, Vejle amt*

Rosenvold er de danske Rantzau'ers hovedsæde, og på det prægtige renessanceslot opbevares en liden guld-tepotte. Den er efter sigende en del af det Rantzau'ske troldguld, som aldrig må komme slægten af hænde, om det ellers skal gå den vel.

Sagnet om Rantzau-guldet er et af de mærkværdigste i Europa, og selv om en del af det udspilles på den anden side af Danmarks grænser, skal det her berettes i sin fulde udstrækning og i den mest »fyldestående« version:

En nat omkring året 1571 lå den gamle feltherre Johan Rantzau's enke, *Anna Walstorp* († 1582), og sov i sit gemak på slægtens slot, Breitenburg i Holsten. Pludselig vågnede hun og så, at der stod en ganske lille mand ved hendes seng. Han bad hende stå op og følge med, thi hans kone lå i barnsnød og kunne ikke forløses. Fru Anna var ikke uvant med at hjælpe ved barnefødsler, hun klædte sig på og gik med mandslingen, som førte hende ned i slottets kælder, hvor han pegede på en åbning i væggen, som hun aldrig før havde set.

Gennem lange, trange gange gik de to, til de nåede en hule, hvor barselkone lå. Det lykkedes med fru Anna's assistance at få barnet bragt godt til verden, og efter at fødslen var overstået, bad hun dørværten om at blive fulgt tilbage. Da de atter stod i Breitenburgs kælder, gav den underjordiske hende et sværd, hvis guldfæste er formet som to sild, en ten, nogle regnepenge, en tepotte og et bæger, — alt af det pure guld. Tepotten er — som nævnt — i Danmark, medens de øvrige genstande ligger på Rantzau'ernes besiddelser i Holsten. Sværd, ten og regnepenge er stadig på Breitenburg, medens bægeret opbevares på Rastorff.

Til regnepengene knytter sig den velsignelse, at den, der besidder dem, skal kunne beklæde høje statsemeder, medens tenen sikrer sin ejer talrigt afkom. Når den førstfødte dreng i hvert slægtled får lov at drikke af bægeret, vil lykken altid følge ham. Når kvinder af slægten har født og nyder en slurk øl af bægeret, bliver de ikke syge. Tepotten vil altid bevare godserne hos den slægtsgren, der ejer den.

Sværdet er dog det mærkeligste: For det første giver det sin bærer held i krig og gør ham til en stor feltherre; for det andet har det en

varsels-mission: Hvis det bliver sort, dør en Rantzau for sværd, og hvis det helt forsvinder, dræber en Rantzau sin egen broder.

*Josias Rantzau* († 1650) var virksom som hærfører — og forfører — i Ludvig XIII's Frankrig (han var fader til solkongen, Ludvig XIV, og det er sandelig intet sagn). Det er en kendt sag, at heldet altid fulgte Josias Rantzau i felten, og han vandt alle de slag, han deltog i, men han bar også sværdet med guldsildene.

Efter et slag, der, som sædvanlig, var faldet ud til Josias' fordel, holdtes der en banket, og her kom en af de tilstedeværende for skade at røbe hemmeligheden bag Josias Rantzau's krigslykke. Der rejste sig nu blandt festens deltagere mange røster, som påstod, at Josias vel i virkeligheden blot var en andenrangs soldat, og at han kun havde tryllesværdet at takke for sit held.

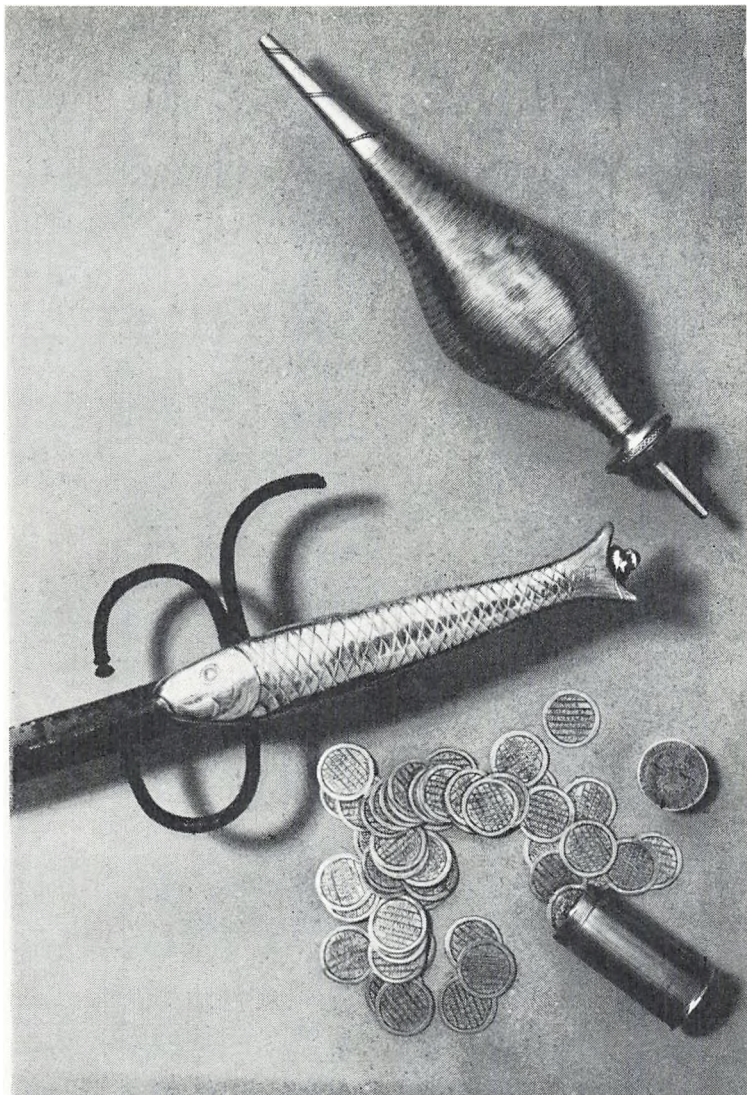
Rantzau blev ude af sig selv af raseri over denne stygge blame. Han rejste sig, rev sværdet fra lænd, gik ud med det og kastede det i alles nærværelse i Seinen. Tre gange kom han herefter i kamp, og tre gange vendte sejrens og heldets gudinde ham ryggen. I det første slag mistede han en arm, i det næste et ben og i det tredje et øje. Samtidig var han så ulykkelig at blive taget til fange.

Det første, Rantzau foretog sig, da han atter blev fri, var at rejse hen til stedet ved Seinen, hvor sværdet var kastet ud, og de folk, han lod dykke efter det, fandt det virkelig til ham. Herefter deltog Josias i endnu en række slag, og som forhen fulgte lykken ham; han blev marskal af Frankrig og tælles i dag blandt dets betydeligste hærførere.

Der findes et billede af Josias Rantzau, hvor han rider på en stejlende hvid hingst. Han har bind for øjet, træben, og den ene arm erstattes af en jernkrog. Under billedet står at læse: »Og Mars lod ham kun beholde hjertet helt«.

I 1721 skete der noget mærkeligt med sværdet; først blev det sort, og derpå forsvandt det sporløst. Samme år blev grev Christian Ditlev Rantzau dræbt på en sneppejagt. Man troede først, det var et vådeskud, men da sagen optrævledes, tilstod broderen, greve Wilhelm Adolph Rantzau, at han havde ladet ham myrde. Da der var faldet ro over gemytterne efter dette slægtsdrama, så man pludselig en dag, at sværdet atter hang på dets vante plads.

Om tepotten på Rosenvold er der at sige, at kloge folk har under-



*Rantzauklenodie (Städtisches Museum i Flensburg).*



Jostas Rantzau  
Marchat de France  
Die Catholik  
Fidei Devotus

FREDLICHES HERTZ, DAS VNERZAGT  
VANS LINDORSELBST, OTT SCHREIBER IN 1671

JAS RANTZAW, IHR KÖNIGLICH  
STET, ZV FRÄNCKREICH VND  
VÄRRE WOLBESTALTEN, FELD  
SCHALCK IN SEINEN ARMEEN  
1671  
AUG 1675

Die Kunst der  
H. G. Rantzau

søgt den grundigt og er rørende uenige om dens herkomst: Nogle mener, at den er et ældgammelt maurisk arbejde, medens andre hælder til den opfattelse, at den skulle være et Dresdner-stykke fra så sent som begyndelsen af 1700-tallet. Hvorfor ikke lige så gerne tro på, at det virkelig er troldguld?

I nærheden af Rosenvold lå forhen en gård, der hed Staksevold, og dér boede Kalf Guldsko. Navnet fik han på følgende måde:

Ved hans gård lå en høj, og i den havde en bjergmand, som ejede ufattelige rigdomme, sit hjem. Hr. Kalf stod sig ganske godt med ham, og en dag bad han, om ikke bjergmanden ville åbne højen, thi han ville så grumme gerne se hans møgle guld. Bjergmanden var ikke meget for det, han forklarede Kalf, at når nogen så rigdommene, ville der over vedkommende komme en ubetvingelig trang til at tage nogle af dem, men hvis man fulgte denne lyst, ville det gå såre ilde.

Kalf blev dog ved med at plage ham, og omsider indvilgede bjergmanden, han udtalte nogle trylleord, og straks delte højen sig, så Kalf kunne se forstuen. Guld, sølv og ædle stene lå dér i dynger, og ganske rigtigt følte Kalf en sælsom lyst til at eje noget af det, i al hemmelighed stak han en liden guldsko, som særlig brændte ham i øjnene, til sig og håbede, at bjergmanden ikke opdagede det. Dog, den anden forudsigelse kom også til at gå i opfyldelse, thi samme nat nedbrændte Staksevold, og Kalf, som herefter fik øgenavnet »Guldsko«, måtte flytte ned til stranden til det sted, hvor Rosenvold nu ligger.

Der skal have været en rig greve Otte (?) på Rosenvold, og han gravede en stor skat ned i skoven dér. Herlighederne ligger gemt i en messingkiste. For at finde denne skat, må man være fire mand, og den ene skal være ugift. De møder hinanden en torsdag lige ved midnat, og det er nødvendigt for et heldigt resultat, at det er fuldmåne og vindstille.

En gang blev fire mand fra Stovby enige om at hæve skatten; de fik fat i en gammel bog, hvori det stod anvist, hvorledes sagen måtte gribes an: De tre skulle grave, og den fjerde gå uden om stedet og så rug — alt stiltiende. Når de stødte på kisten, ville greve Otte selv komme kørende, og den ugifte måtte da følge ham til Barrit kirke for at hente nøglen til kisten, som lå under alteret dér. Så gik mændene til arbejdet, og da de var kommet et stykke ned i jorden, dukkede der





*Adelsmand besøger elverfolket.  
Fra Olaus Magnus 3. bog ca. 1550.*

en sort kok op og gav sig til at pikke af rugen, der var sået. De tre grov videre, og den ene stødte på noget hårdt, der klingrede, som kunne det være kisten. »Her er den«, råbte han uden at tænke over, at al skattegravning foregår i dybeste tavshed. I det samme blev de alle slået af rædsel, uden at de kunne forklare, hvoraf det kom, de flygtede hjem så hurtigt de kunne, og siden har ingen prøvet at hæve grevens skat.

Hver lillejuleaften klokken ni kommer en karrosse rumlende ind på Rosenvold, man hører den tydeligt, men der er intet at se.

Rosenvold kan byde på hele to kvindelige genfærd; en hvid dame viser sig ved nattetide, når vigtige begivenheder forestår. Det hænder jævnligt, at den såkaldte grå dame går gennem huset. Bedst som man sidder i stuen og hygger sig, bliver hundene pludselig urolige, krybcr om bag menneskenes stole og halvt klynker, halvt snerrer, medens de med øjnene følger »noget«, som går gennem stuen, men som almindelige dødelige ikke kan se. Der er dog enkelte synske mennesker, som har set, hvad det er: Den norske missionsmand Skrefrud, som var på besøg på Rosenvold, sad en nat og læste, da en mørkkædt dame gik gennem stuen. Han hilste godaften, men hun svarede ikke og forsvandt lydløst. To gange gentog det samme sig, men så viste damen sig ikke mere. I øvrigt skal det især være i det østre tårn, hun har sit operationsfelt.

## RUGAARD

*Veflinge sogn, Skovby herred, Odense amt*

I årene omkring 1400 ejedes Rugaard af *Berneke Skinkel* († 1418), der af almuen betegnedes som en ond, ugudelig mand. I umindelige tider efter sin død gik han igen. Om natten kom han sammen med nogle andre genfærd kørende til gården i en kare, som de åbenbart havde slået sig sammen om. Hvis porten var lukket, sprang den op af sig selv med et brag. Når spøgelserne var kommet ind på gårdspladsen, stod de ud og gik op i en sal, hvor de opholdt sig et øjeblik; derpå vendte de tilbage samme vej, som de var kommet.

I Rugaard skov står et sælsomt træ, om natten vandrer det nemlig rundt, som om det var levende, træet tilhører elverfolket, som ofte holder møde under dets grene.

## RUGAARD

*Rosmus sogn, Djurs Sønder herred, Randers amt*

Gårdens nuværende ejer, hofjærgermester Christian Mourier-Petersen, har berettet, hvorledes hans svigermor ofte så »nogen« sidde i stolene i dagligstuen, og ved et selskab så hun, at en grå dame gik gennem stuen; ganske vist observerede de øvrige tilstedeværende hende ikke, men uvilkårligt trådte de til side, så der blev fri bane for hende.

## RYGAARD

*Langå sogn, Gudme herred, Svendborg amt*

På Rygaard levede engang en smuk og dejlig jomfru. Hun havde kastet sin kærlighed på en fattig adelsmand fra Sjælland og ville gifte sig med ham, men hendes fader modsatte sig bestemt et så ulige parti.

Skæbnen ville imidlertid, at jomfruen blev med livsfrugt ved adelsmanden, og herover blev den hjerteløse fader så opbragt, at han efter fødslen lod hende sætte ned i et fangehul i kælderen. En nat kom kæresten og ville hjælpe hende ud, men uheldigvis opdagede en af borgsvendene, hvad der var på færde, han greb pigen, som råbte til sin hjertenskær, at denne hurtigst muligt skulle forsvinde, hvad han også gjorde. Svenden slap da pigen for at sætte efter hendes kæreste, som dog nåede bort. Nu vidste herremandens datter udmærket godt, at hendes fader næppe ville vise hende medlidenhed, og derfor gjorde



*Kalkmaleri af  
adelsfrøkenen i  
Langå kirke  
(fot. Na-  
tionalmuseet).*

hun ende på sit unge liv ved at kaste sig i en brønd i kælderen, hvor hun ynkeligt druknede.

Herremanden lod sætte en minderune over datterens skændsel: På den nordre væg i Langå kirke, oppe ved korbuen ses et kalkmaleri visende djævelen, som har slået sine kløer i en ung pige. Det er jomfruen fra Rygaard, malet på faderens bestilling. Ikke sært, at hun efter døden sørger over den kranke skæbne, der blev hende til del. Om natten går hun rundt ved voldgraven og vrider sine hænder. Hun er klædt i hvidt, og man kan se igennem hende.

Et sted i Rygaards tykke mure skal en skat være skjult. Mange har søgt efter kostbarhederne, men uden held. En forpagter på gården var så overbevist om, at sagnet talte sandt, så han lod en murer gennem-

gå hele det store hus og slå huller i murværket. Skatten blev dog ikke fundet ved den lejlighed, så den er der nok endnu. At der går hemmelige gange i Rygaards murværk er sikkert og vist, nogle af dem er fundet, og der skal nok være flere. Det fortælles, at der også går en løngang fra Rygaard til det nærliggende Glorup.

På en af de lange gange færdes et såre ubehageligt spøgelse. Hvis man blot een gang møder det, får man en sådan skræk i livet, at man ikke længere tør blive på gården.

## RØDKILDE

*Ulbølle sogn, Sallinge herred, Svendborg amt*

*Jens Lange* († 1790) havde tvunget bonden Thomas til at blive udflytter, fordi han ønskede noget god jord, som lå ved Thomas' gamle gård. Denne historie havde ganske forarmet Thomas, og en dag, han mødte herremanden, fik denne besked. Det endte med, at Thomas opbragt råbte: »Hvor tror I, at I vil vågne, når I dør?« »Det skal jeg såmænd komme og fortælle dig til sin tid«, lovede herremanden smilende.

Kort efter døde Lange, men der gik blot tre dage efter begravelsen, så var han atter på færde. Thomas sad den pågældende aften ved middagsmaden sammen med sin kone, da lænkehunden tog til at glamme, og den ene karrosse efter den anden rullede ind på gårdspladsen. Thomas var nok klar over, hvem der kom, og da han ikke ville have spøgerriet ind i huset, gik han modigt ud og hen til en vogn, hvorfra Lange, som var gloende, vinkede. Konen, der ikke kunne tøjle sin nysgerrighed, lod døren stå på klem og lyttede efter. Hun hørte, at Thomas samtalede med herremanden i en hviskende toneart, men hvad de sagde til hinanden, kunne hun ikke opfatte. Lidt efter slog kuskene på karrosserne smeld og kørte af sted med deres last af døde herremænds sjæle til helvede. Thomas kom ind igen, men det eneste, han ville oplyse konen om, var, at Lange havde det hårdt, hvor han nu opholdt sig. Efter den nat var Thomas, der før havde været en lystig karl, helt forandret; han gik tungsindig og tavs omkring og blev aldrig siden rigtig glad.

Noget skønt eftermæle reddede Lange sig ikke. I en nidvise, der blev sunget på egnen, hed det bl. a.: »Hr. Lange, hr. Lange, han rider

i helvede ind, ham følger elleve svende«. I de dystre jævndøgnsnætter spørger han endnu på egnen; når vinden står pibende ind fra Øhavet, aner man hans skygger, som jager af sted på Rødkildes marker.

## SANDHOLT

*Sandholts-Lyndelse sogn, Sallinge herred, Svendborg amt*

I tiden mellem 1789 og 1807 ejedes herregården Sandholt af oberstløjtnant *Ch. N. Nobel Nørager*. Han ønskede at indrette en familie-begravelse i kælderens under koret i Lyndelse kirke, men da den i forvejen var fuld af kister, gav han ordre til, at der skulle skaffes plads ved at sætte de mest forfaldne kister ned på kirkegården. De tiloversblevne skulle restaureres behørigt.

Herregårdssnedkeren kom til at forestå arbejdet, og til hjælp fik han nogle små-håndværkere og husmænd fra Lyndelse og Vester Hæsinge. Det viste sig imidlertid at være nogle højst uheldige personer, man havde engageret sig med: De rev de døde ud af kisterne og flåede smykker og klædningsstykker af dem. En af håndværkerne tog *Corfitz Rud's* balsamerede lig († 1630), stillede det op ad væggen og gav det et slag, så hovedet trillede af. »Engang var du ret en frisk karl«, råbte han, »men se til, hvad du nu formår!« Smykkerne beholdt håndværkerne, men brokaden og det musselin, som fandtes i kisterne, fik konerne i Lyndelse og Vester Hæsinge; de syede børnetøj af musselin og stadshuer af brokaden. På loftet hos en snedker i Vester Hæsinge fandt man nogle år senere en prægtig barne-likgiste, som stammede fra gravkælderens, den blev nu brugt til at gemme tællelys i. Under vinduerne i hans stue sad prægtige paneler, der ved nærmere eftersyn viste sig at være sammensat af kistesider.

Jordfæstelsen af de døde fandt sted på den måde, at håndværkerne slæbte ligene ud på kirkegården, hvor de viste dem frem til hvem, der gad se dem. Et barnelig blev tabt i en grøft og først fundet senere. Dernæst kuledes de gamles jordiske rester ned i et lille hul, og for at få plads til dem alle, trampedes de godt sammen. Alt dette kunne selvsagt ikke gå ustraffet hen, og da ingen jordisk myndighed åbenbart følte sig foranlediget til at gribe ind, tog de krænkede afdøde selv affære.

Den håndværker, som havde slået hovedet af Corfitz Rud, og som alt ialt havde været hovedmanden ved ødelæggelserne, kom af dage på en uhyggelig måde. Han havde været til barselgilde, men da han på hjemvejen kom forbi Lyndelse kirke, blev hans hoved grebet af en usynlig hånd og vredet rundt, så han styrtede livløs om for øjnene af dem, han fulgtes med. Snart efter sin bratte henfart begyndte håndværkeren at spøge, og han blev anledning til en af de mest omtalte danske genganger-affærer.

Pinsedags aften 1796 havde Bodil Pedersdatter, der tjente som pige på Sandholt, været et ærinde på den nærliggende mølle. Da hun skulle tilbage, måtte hun over møllebroen, hvor hun fik øje på en skikkelse iført en mørk kappe. Bodil, som mente at genkende gårdens forrider, spurgte: »Er det Dig, Hans forrider?« Tre gange måtte hun gentage sit spørgsmål, inden den anden reagerede. Så vendte han sig langsomt og spurgte: »Vil Du se, hvem jeg er?« Med disse ord slog han kappen til side, og Bodil så, at han var ganske gloende.

Nu blev hun bange: »Du er jo en fordømt ånd«, udbrød hun, men det skulle hun aldrig have sagt, thi vi mennesker har ingen ret til at fordømme nogen, og da fik spøgelse magt over hende. Længe klemte og pinte han pigen, og det er ikke godt at sige, hvordan hun var sluppet fra ham, hvis hun ikke havde kunnet læse sine trosartikler så fyndigt for genfærdet, at det til sidst tiggede hende om at holde op. Bodil måtte nu love at fortælle de andre, der var med i gravkælderen, hvordan det var gået håndværkeren, men hvis hun ymtede noget derom til uvedkommende, ville spøgelse komme og pine hende hver nat, indtil tre år var forløbet, og om han kunne, ville han tage livet af hende.

»Guds magt er stærkere end Din«, svarede Bodil, og da spøgelse rakte hende hånden til afsked, stak hun i stedet en snip af sit forklæde frem. Det blev ganske svedent.

Bodil udførte, hvad spøgelse havde pålagt hende, men uheldigvis kom hun også til at indivi uvedkommende deri, fordi hun en nat i drømme genoplevede mødet med ildmanden og snakkede i søvne. Straks var spøgelse hos hende og pinte og plagede hende på det frygteligste. Han var usynlig for de andre, men de kunne se, at pigen kæmpede voldsomt med et eller andet. Hver nat i tre år gik det ud

## GORM BENZON

over den stakkels Bodil, men endelig pinsedags aften 1799 slog befrielsens time. Da hun var klar over, at spøgelse ved denne lejlighed ville forsøge at ombringe hende, bad hun alle gårdens folk holde vagt over sig, og da plageånden indfandt sig ved solnedgangstide, så alle på hende, at det var en kamp på liv og død. Det lykkedes dog ved bøn at holde den onde gejst stangen, til midnatstimen slog, så var hans tid forbi, og hun mærkede aldrig siden til ham. Det siges, at Bodil var synsk i de år, håndværkerens genfærd pinte hende, men at hun derefter tabte denne evne.

Alle de håndværkere, der havde været med i gravkælderen, gik det ilde. Pint af samvittighedskvaler og, som de påstod, spøgelser, turde de ikke komme uden for deres hjem efter mørkets frembrud. Det siges også, at ingen af dem kom naturligt af dage.

Oberstløjtnant Nørager fik, som den egentlige ansvarlige for hele maløren, også sin hårde straf. Bodil måtte, tilskyndet af ildmanden, gå til ham og fortælle ham, at han tre dage inden sin død skulle miste synet, fordi han ikke havde ført noget opsyn med rydningen af gravkælderen, samt at hans slægt ville uddø. Begge spådomme kom til at gå i opfyldelse.

Bodil Pedersdatter blev siden gift og kom til at bo i Millinge. Hun udgav et par viser om sit uhyggelige bekendtskab med det gloende spøgelse og døde først engang i 1860'erne. Forklædet med de brændte pletter opbevarede længe på egnen og vistes frem, men desværre synes det nu forsvundet.

I det hele taget har folkene fra Sandholt åbenbart haft ondt ved at lade begravelsen i Lyndelse kirke i fred. Engang jagede en ung junker fra gården til hest på Lyndelse mark. Han fik øje på en hare, som han forfulgte, og da den søgte at undslippe ved at smutte ind på kirkegården, satte junkeren efter på sin hest. I sin angst søgte haren gennem et hul i kirkemuren ned i gravkælderen, men også her var junkeren efter den, han fangede den og daskede den ihjel mod en af kisterne. Så begav han sig på hjemvejen, men pludselig snublede hesten over en sten, og junkeren fløj ud over den. Han slog sit hoved så hårdt mod jorden, at han blev liggende bevidstløs, medens hesten alene løb hjem.

Folk drog ud, fandt junkeren og bar ham til gården. Her lå han i

nogle dage uden rigtig at komme til bevidsthed. Han fantaserede, troede at han var en brevdue, som skulle afsted med et brev til en dame, og i et ubevogtet øjeblik løb han hen til vinduet, op i vindueskarmen og sprang ud. Ved faldet dræbtes han på stedet.

Det skal ikke være godt at sove i værelset, hvor junkeren lå. Endnu vækkes man undertiden ved at høre skridt. En mørk skikkelse dukker op i vindueskarmen og springer ud med et skrig.

I et andet kammer er det en barberende herre, der spøger. Man ser ham stå foran det store spejl og rage sig, og inden han forlader værelset, går han hen til sengen, bøjer sig over den, som måtte ligge der og puster ham i hovedet med sin isnende, gravklamme ånde.

Endelig skal der hver lørdag være lagt et knippe halm i en vindueskarm, fordi en spøgelseshund ynder at hvile dér.

Et meget gammelt sagn fortæller, at der engang på Sandholt levede en herremandsdatter, som forelskede sig i en simpel gårdskarll. Deres forhold fik følger, og da pigens tilstand ikke længere kunne skjules, blandede den opbragte fader sig på en såre ubehagelig måde i affæren. Han dømte karlen til at hænges og datteren til at se derpå. Til dette formål lod han rydde en glime gennem skoven, der lå mellem Sandholt og galgebakken. Lysningen fik siden navnet »Jomfruhugget«. Fra et af gårdens vinduer måtte frøkenen nu se, hvorledes hendes hjertenskær blev henrettet, og bagefter lod den grumme fader hende indemure.

Mange har berettet om, at de har set en kvindeskikkelse stå og stirre ud ad et vindue og derpå forsvinde. Da man engang var ved at foretage nogle ombygninger på Sandholt, fandt håndværkerne et kvindeskelet i et hulrum i muren.

## SCHACKENBORG

*Møgeltønder sogn, Lø herred, Tønder amt*

Et ganske kunstigt sagn går om en ikke navngiven grevinde på Schackenborg. (Det samme fortælles om en frue fra Gelting i Slesvig). Grevinden skattede ikke sine bønder synderlig højt, og en dag, da hun var ude at promenerere med sin lille søn, pegede denne på nogle bønder, der arbejdede på marken, og spurgte, om de også var mennesker. Moderen smilede ad barnets naivitet, rystede overbærende på hovedet



## GORM BENZON

og sagde mildt: »Nein, das sind keine Menschen, die sind nur mit Menschenhaut überzogen«.

I et værelse på Schackenborg viser der sig undertiden en lille, gråklædt kvinde med et fint ansigt. Om hovedet har hun et tørklæde. Hun hører ikke til de spøgelse, som skræmmer nogen. Mindre stilfærdigt tér et genfærd, som vandrer rundt i den sydvestlige del af huset, sig. Det tager i dørene og gør både dyr og mennesker meget forskrækkede. For resten er dette spøgeri af nyere dato og siges at forekomme den dag i dag.

Ved Gallehus fandt man i henholdsvis 1639 og 1734 de to guldhorn, som i 1802 blev stjålet fra Kunstkammeret i København og omsmeltet. Af guldhorn skal der ikke findes flere, men på samme sted vil der engang opdukke et guldbord med guldservice. Når det sker, skal Schackenborg gå op i luer, men der vil til gengæld komme en så lykkelig og gylden tid for Danmark som aldrig før.

## SCHEELNBORG

*Stubberup sogn, Bjerge herred, Odense amt*

I gammel tid var Fynshoved overgroet med skov og et ypperligt tilholdssted for røvere. Mellem to bakker var en lavning, som endnu kaldes Røverdalen.

En nytårsaften kom en flok røvere til herregården Grønlund, det nuværende Brockdorff, og overfaldt beboerne, som blev bundet. Derpå satte røverne sig til rette og lod, hvad huset formåede af mad og drikke, vederfares retfærdighed. Efterhånden blev de ikke så lidt påvirkede af herremandens gode vin, og en karl, som de ikke havde fået bundet ordentligt, så sit snit til at liste bort, uden at det blev opdaget. Han sprang op på en hest og red til Eskebjerg (det nuværende Scheelenborg), hvor herremanden straks samlede sine folk sammen og satte af sted for at komme de betrængte på nabogården til hjælp.

Da de nåede frem, var røverne stærkt berusede, det var derfor ikke vanskeligt at overmande dem, og de blev hængt på en høj på Martofte mark. Højen er endnu kendelig og kaldes Stejlehøj.

Karlen, der var redet efter hjælp, havde en kæreste, som han grumme gerne ville giftes med, men det kunne ikke blive til noget, for

han var meget fattig. Eskebjergmanden var imidlertid blevet så imponeret over hans raske opførsel, at han skænkede ham en god gård.

Senere anlagdes der i Røverdalen et stenknuseri, og i udgravningerne fandt man fra tid til anden menneskeskeletter, som mentes at være af røvernes ofre.

## SELSØ

*Selsø sogn, Horns herred, Frederiksborg amt*

Et sagn fortæller, at man undertiden i midnatsstunden har hørt et spøgelsesfølge passere gennem Selsø. Døre åbnes og smækkes i, det klirrer af våben og kæder, og silkekjoler rasler, men der er intet at se. Til sidst taber lyden sig, og alt bliver påny roligt.

Dette spøgeri skal gå helt tilbage til den tid, hvor Ulfeldt'erne sad på Selsø (1559 - 1624).

Ifølge et meget omtalt sagn skal en frue på Selsø i skinsyge have skåret struben over på sin sovende gemal og derefter ekspederet liget ned i voldgraven, hvor hun få timer efter druknede sig selv og siden går rundt på gården som hvid dame. Denne historie har endog fundet plads i den nyeste litteratur. Mine undersøgelse har imidlertid vist, at der aldeles intet holdepunkt er for sagen, bl. a. fordi den pågældende frue, Elisabeth Christine v. Thienen, overlevede sin mand, Mogens v. Plessen, i 39 år og døde på Wahlstorf i Holsten.

Ganske usand er ligeledes historien om, at greven på Selsø omkring 1785 morede sig med at tortere en bonde på træhesten. Ejeren var på det tidspunkt Christian Ludvig Scheel v. Plessen; han var en af landets førende bondevenner; han var ikke greve, og Selsø stod på det tidspunkt ubeboet.

## SERRIDSLEVGAARD

*Nebel sogn, Voer herred, Skanderborg amt*

Det er mest *Charlotte Gersdorff* († 1882) og hendes franske lærerinde, mademoiselle *Lammertz*, som har rørt sindene på egnen. *Charlotte Gersdorff*, hvis mor, *Karen Pauline Gersdorff*, født *Lillienskiold* († 1842), havde købt gården, var et meget vanskeligt barn, men lærerinden var nok heller ikke, som kvinder er flest; hun klædte sig som mand, var stor, knoklet som en karl og havde gode, naturlige anlæg

## GORM BENZON

for et kraftigt overskæg. Mamsellen dyrkede tillige en del interesser, som ellers var mænd forbeholdt, bl. a. var hun en vældig jæger og en sikker skytte. Man betragtede hende med en blanding af mistro og respekt og tillagde hende overnaturlige evner; således skulle hun kunne være to steder på én gang. Når hun sad ved whist-bordet, lagde hun pludselig kortene fra sig og stirrede en stund tomt ud i luften. Da var det ikke muligt at få hende til at reagere på noget som helst, thi hendes ånd havde forladt legemet og færdedes nu i stalde og på marker for at overvåge, at folkene passede deres arbejde, som de skulle. Lidt efter vendte ånden imidlertid tilbage, og hun genoptog kortspillet som om intet var hændt.

Charlotte Gersdorff hadede sin lærerinde og ville ikke have med hende at skaffe. Da hun engang skulle på rejse, tog hun det løfte af moderen, at mamsellen skulle være ude af huset, når hun vendte tilbage. Moderen stod imidlertid under indflydelse af frk. Lammertz, og den første, som Charlotte mødte, da hun kom hjem, var den afskyelige lærerinde. Over dette gerådede barnet i et så eksempeløst raseri, at hun til straf blev indespærret i kælderens en tid, og da hun kom ud igen, var hun blevet vanvittig — en svaghed, som viste sig uheldbredelig.

Da Charlotte Gersdorff blev voksen og såvel moderen som made-moiselle Lammertz var borte, måtte hun altid have en hofmesterinde omkring sig. Hendes sædvanlige adspredelse var at gøre visitter hos omegnens standspersoner, og her hundsede hun aldeles forskrækkeligt med den ulykkelige hofmesterinde, som aldrig var hende til pas. Undertiden fik hun nogle ubeskrivelige bersærkergange, og under et sådant anfald skar hun næsen af hofmesterinden, fordi hun fandt hende for smuk og lykkelig.

## SKAFØGAARD

*Hvilsager sogn, Sønderhald herred, Randers amt*

På Skaføgaard står et af verdens prægtigste renæssanceskabe, og i sagnet hedder det, at der engang på gårdens plads groede et vældigt egetræ, som blev fældet og savet op, hvorefter man af træet snedkererede og skar det fornemme møbel. Da skabet stod færdigt, blev

slottet bygget op omkring det og fik navn deraf; først Skabø, som siden blev til Skafø.

Det er jo nok at romantisere historien rigeligt, men sikkert er det, at skabet har måttet samles inde i huset, thi med sin vældige højde og bredde (ca. 4,5 m × ca. 4 m) kan det ikke komme gennem døren samlet. Ifølge traditionen er der lige så mange fyldinger i det, som der er måneder i et år, lige så mange skuffer, som der er uger og lige så mange rum, som der er dage.

For mange herrens år siden skulle en pige på gården en aften ned og hente øl i kælderen. Hun overraskede da en lille, rødklædt kvinde, som var ved at stjæle syltetøj af en krukke. Pigen blev forskrækket og skreg højt, og den lille kvinde forsvandt som ved et trylleslag, men hun glemte en saltske og en saltsirken (kop eller kar), begge af sølv, og de to dele opbevarede længe på Skaføgaard.

*Povl Behr* († 1786) havde forskrevet sig til den onde, og han vidste selv, når hans tid var ude. Da han lå på det sidste, kom fanden i skikkelse af en sort hund og satte sig ved sengens hovedgærde. Nu fortrød Behr selvfølgelig, at han havde skrevet under på en sådan kontrakt, og han lod hele syv præster kalde, for at de skulle frelse ham. Ingen af dem formåede dog at drive fanden ud, thi han var der i sin gode ret. Først da den ottende, hr. Henne i Mørke, arriverede, dagedes det for herremanden.

Desværre begik præsten allerede under de indledende manøvrer en skæbnesvanger bommert; han sagde nemlig: »Jeg skal for Gud ind, jeg er hans sognepræst og sjælesørger«. Han skulle have sagt »med Gud«, og fanden, som er en rædsom krakiler og hænger sig i de mindste bagateller, for straks over ham og drejede hans hoved, så det resten af hr. Hennes dage kom til at sidde på sned, og hans stemme fik varig skade. Trods disse handicap kunne han dog tale sine ord så fyndigt, at de jog fanden bort, og med en synål borede præsten et lille hul i vinduesblyet, som den onde måtte bekvemme sig til at stikke ud igennem; herremandens sjæl blev ikke hans eje.

Men præsten må have fået det forkerte ben ud af sengen hin morgen, thi da han sammen med sin kusk var på hjemvejen, begyndte han at berette om, hvad der var sket, endnu inden de var nået uden for Skaføgaards enemærker. Enhver degn kunne have belært ham

## GORM BENZON

om, at dette var galmandsværk, og det varede da heller ikke længe, inden fanden atter var over ham. Først da det lykkedes hr. Henne at smutte af vognen og trække det ene baghjul af, fik han fred for plageånden, som nu måtte gå i hjulets sted.

I præstegården blev vognen kørt ud i møddingen, og fanden måtte stå i ajle til knæene, indtil han ved solopgang blev fri og kunne stikke hjem til sin svovlpøl.

Om Povl Behr er sluttelig at sige, at helt fred fik han ikke; efter sin død har han spøgt en smule på Skaføgaard.

## SKJERN HOVEDGAARD

*Skjern sogn, Middelsom herred, Viborg amt*

Om Gammel Skjern fortælles, at den engang var belejret af fjender; de lå om den i tre år, og sulten klemte de indesluttede hårdt, kun én gris og én ko havde de tilbage, men grisen trak de i ørerne, så den hvinede som var der mange, og koen førte de til vands flere gange om dagen med forskellige skind påbundet. Således fik fjenderne det indtryk, at der var mad nok, og derfor opgav de belejringen. Grisen kom i øvrigt til at spøge, den trunter i månelyse nætter rundt i ruinerne som en skygge, og den er hovedløs.

Forhen så folk undertiden en stor hund i Gammel Skjerns tomter, det var en skattevogter, thi Gud og hvermand vidste, at dér lå en vældig skat begravet. Engang søgte et par mænd at hæve den, men de måtte opgive og vende hjem med uforrettet sag, fordi et usynligt væsen ustandselig baskede dem om hovedet.

I et værelse på den nuværende hovedbygning kommer der om natten en mand og sætter sig ved en pult, hvor han tænder et lys og giver sig til at skrive på et dokument med en gåsefjer.

## SKJOLDEMOSE

*Stenstrup sogn, Sunds herred, Svendborg amt*

Skjoldemosenissen var en vætte, der så på sin husbonds ve og vel. Et år, da høslætten havde været usædvanlig dårlig på Skjoldemose, og dyrene manglede foder, listede han en nat over til Kroghenlund, hvor han vidste, at der på marken stod et hæs. Skjoldemosenissen krøb ind under hæsset, løftede det op og begyndte at trave hjem til sig selv

med den vældige byrde på skuldrene. Nu ville uheldet, at Kroghenlundnissen just den nat havde fået det for varmt inden døre og lagt sig ud i hæsset. Han vågnede ved, at det hoppede så underligt i hans gode stak, og ved at se sig om opdagede han, at det gik rask af sted over stok og sten. Da han lidt efter fik øje på Skjoldemosenissens røde lue, stod det ham klart, hvad der var på færde.

Som naturligt var, blev Kroghenlundnissen fortørnet over artsfælens bjærksomhed og sprang ned for at give ham »nogle på frakken«. Snart var et forrygende slagsmål under udvikling, og det varede, til hanen gol. Høet spredtes for alle vinde, så hverken tyven eller den bestjålne fik glæde af det. Bruneløkken kaldes stedet, hvor nisserne stredes, og intet har siden villet trives dér.

## SKOVSBØ

*Rynkeby sogn, Bjerge herred, Odense amt*

Blandt tusinder ganske almindelige huse findes der enkelte ulykkessteder, hvor alt mislykkes, og hvor uvenlige magter synes at drive deres spil med de værgeløse beboere.

Et sådant hus var Skovsbo ved Kerteminde forhen. Allerede med bygherren, *Erik Hardenberg*, og hans hustru, *Anne Eilersdatter Rønnow*, sænkede forbandelsen sig over det stolte herresæde. Af ægteparrets ni børn døde de seks, deriblandt deres tre sønner, før de selv, og for at gøre ondt værre, blev to af de overlevende døtre sindssyge.

Det var i hekseforfølgelsernes tid, og Erik Hardenberg, som var overbevist om, at døtrene var forgjorte, rejste en hekseproces, hvis udfald vist desværre ikke længere kendes.

Måske er det berømte Skovsbo-krucifiks blevet rejst for en af disse døtre, og sagnet fortæller derom:

»Der var engang en frue på Skovsbo, som mistede sin forstand og blev til gru og ynke for alle, men en dag, da hun gik rundt på marken, var det, som om himlen åbnedes og Guds engle steg ned til hende. Fra samme stund var hun igen ved sans og samling, og til tak for sin frelse, lod hun en billedskærer gøre et krucifiks, som blev opsat på stedet, hvor underet var sket«.

Den dag i dag står krucifikset ved vejen vest for Skovsbo; det må



*Krucifikset  
ved Skovsbo  
opsat i  
begyndelsen  
af det  
17. århundrede  
af Erik  
Hardenbergs  
hustru,  
Anne Rønnow  
(fot. National-  
museet).*

aldrig forfalde endsige tages ned, for så bliver der ikke til at være på gården for spøgeri, og der udbryder sygdom blandt mennesker og dyr.

Engang i 1800-tallets begyndelse prøvede man at trodse dette: krucifiksets fod var rådnet, og Skovsbos ejer, justitsråd Berg, fandt ingen anledning til at lade skaden udbedre. Han lod krucifikset tage ned og lagde det i gårdens brøndebunke. Et sandt uvejr af spøgeri

var de hedenfarnes svar på denne helligbrøde: Der hørtes trin og bankelyde, døre åbnedes og lukkedes, stemmer talte ud fra den tomme luft, og skikkelser viste sig.

Så kom den gode justitsråd i tanker om, at det kan hende alligevel var klogest at få krucifikset sat på plads igen. Han lod en duelig billedskærer renovere det smukt, og siden har ingen følt sig fristede til at lade krucifikset forfalde eller tage ned.

Erik Hardenberg døde i 1604, og fem år efter fulgte fru Anne Rønnow ham i graven. Med hende fik Skovsbo sit fornemste genfærd, som man endnu kan risikere at løbe på i det store hus, sådan som det for nogle år siden skete for gårdens ejer, realskolebestyrer Aage Fast:

»Jeg kom en aften sent hjem efter et skolemøde i Odense«, beretter realskolebestyreren. »Jeg var ved at tage frakken af ude i entreen, da jeg hørte noget pusle i stuen i det søndre tårn. Først troede jeg, det var en tyv eller vagabond, der havde sneget sig ind i huset, og jeg listede nærmere for at se, hvad der var på færde. I tårnstuen fik jeg øje på en kvindeskikkelse. At det ikke var noget levende menneske, blev jeg straks klar over, den var iklædt en gammeldags dragt og stod sært tåget og uvirkelig. Det skal ikke nægtes, at jeg blev lidt beklemmt og uvilkårlig trak mig et anseligt stykke tilbage fra døren. Dy mig kunne jeg dog ikke. Nysgerrigheden sejrede over skrækken, og jeg besluttede at holde fænomenet under kontrol.

Kort efter gled genfærdet ud fra tårnværelset, det bevægede sig gennem rummene, og jeg listede nølende efter. Fra riddersalen søgte det ud i trappetårnet, og da jeg kiggede gennem døren, var det på vej op ad vindeltrappen. Trinene knirkede under det, så vægtløst kan det ikke have været. På første sal mistede jeg kontakten med gejsten, og siden har jeg ikke set den, men jeg er overbevist om, at det var Anne Rønnow, jeg mødte hin aften, for jeg kunne genkende hende efter et maleri«.

Det portræt, realskolebestyrer Aage Fast omtaler, hænger på Egeskov, det er malet af Tobias Gemperlin og viser fru Anne som ca. 30-årig. Hun er en ganske køn kvinde med et fint, ovalt ansigt, øjnene er store og alvorlige, næsen lang og smal. På hovedet bærer hun en perlestukket fruerveue, ansigtet indrammes af en hvid pibekrave, og



om halsen ligger en svær guldkæde. Forhen hang maleriet på Skovsbo, og når herskabet var ude at rejse, måtte det hænges op i Rynkeby kirke, da fru Annes genfærd ellers generede tjenestefolkene.

Mange genfærd synes blottede for, hvad man kunne kalde personlighed; deres handlinger er tomme, tilsyneladende uden noget formål og næppe dirigeret af nogen intelligens. Fru Anne hører ikke til denne gruppe. Hun har flere gange talt til folk, der har mødt hende, og hun virker mild og venlig, men dybt vemodig. Hendes ordenssans viser sig derved, at hun dukker op, hvis billederne hænger skævt på væggen.

Der er os intet som helst ufordelagtigt bekendt om fru Anne Rønnow, og hvorfor hun er blevet genganger, er ikke godt at vide. Måske er der dog en »nøgle« til hendes spøgeri på gården, og den har i så fald været at finde i et kælderrum, som indtil begyndelsen af 1860'erne var tilmuret. Over muren stod skrevet: »Forbandet enhver, der åbner mig«, men den daværende ejer, jægermester Busck, var så nysgerrig efter at se, hvad der gemte sig bag muren, at han trodsede advarslen og endda udrustede en hel lille ekspedition for at få rummet åbnet. Blandt deltagerne var to præster, så man kunne være på den sikre side, hvis noget overnaturligt skulle indtræffe.

Håndværkere brød muren ned, og da hullet var stort nok, til at det kunne forceres, gik ekspeditionens deltagere ind i mørket. Mærkeligt nok foreligger der ikke én eneste skildring af, hvad der skete i forbandelsens kælder, men sikkert er det, at da deltagerne nogen tid efter kom ud, var de alle ligblege, tavse og tydeligvis ilde til mode. Gode ejeren beordrede håndværkerne på ny at mure hullet til.

Blev det så alvor med forbandelsen? Ja, det gjorde det vel i grunden: Få år senere måtte jægermesteren gå fra Skovsbo på grund af svigtende økonomi, og den aften, han solgte gården, så hans datter fru Anne Rønnow i parken.

Den næste ejer var lensgreve Frederik Ahlefeldt-Laurvig, og han kunne heller ikke lade kælderen være i fred. Muren blev på ny brudt ned, og rummet grundigt undersøgt, men det eneste, man denne gang fandt, var nogle tøjrester, som lå i et hjørne. Det er givet, at man med kældrens åbning har rettet et afgørende slag mod spøgerierne på Skovsbo, de har siden været i stærk aftagen.

Erik Hardenberg var den sidste mand af sin slægt, og med fru Anne



*Anne Eilersdatter Rønnow († 1609). Maleri på Egeskov (Frederiksborg).*

uddøde Rønnow'erne. Deres datter, *Mette Hardenberg*, som var gift med Preben Gyldenstjerne til Nørre Vosborg, blev frue til Skovsbo.

Hun var af et melankolsk temperament, og åbenbart har fanden i hende set et passende offer for sine nederdrægtigheder. I året 1597, hvor hun sammen med sin mand boede på Totterupholm på Sjælland, blev hun i samfulde seks uger hjemsogt af en ond ånd og var genstand for direkte korporlig overlast. Det gik voldsomt til: Djævelen »slog og drog« hende hver eneste gang, hun nævnede Guds navn, og hendes krop sad til sidst i ét blodigt kød. — »Item har han slagit hendes median og lungeåre, så at hendes ærmer ere løbne fulde af blod, og var nær løben hende ihjel, desuden har han stukket hende i hendes skinneben, så de sidder endnu i ribber og sår«, hedder det. En nat drømte fru Mette, at hun ville få fred for sin plageånd, hvis hun stod op og gik til Vallø til det såkaldte »tornekammer«. Dagen efter vandrede hun med stav i hånd de tre mile, der er mellem Totterupholm og Vallø. Hun så, at djævelen var med, og at han sprang over grøfter og gærder, men ved sin side mærkede hun en engel, og den gav hende styrke. Da fru Mette gik ind i kammeret på Vallø, tog en del mennesker, deriblandt hendes mand, opstilling udenfor, og undrende hørte de gennem døren, hvordan hun højlydt disputerede med fanden, og hvordan hun svarede ham så fyndigt med skriftens ord, at han til sidst gav op og lod hende i fred.

Adelsfruen var ganske udmattet efter kampen mod helvedes fyrste, og først dagen efter var hun i stand til at køre hjem til Totterupholm. Sin vandringsstav lod hun stå på Vallø som et minde, og velsagtens er den først gået til, da slottet brændte i 1893.

Preben Gyldenstjerne var ikke et øjeblik i tvivl om, at fru Mette havde været plaget af djævelen selv, og han lod trykke og offentliggøre et skrift om hjemsoگelsen.

*Erik Lykke* havde arvet part i Skovsbo, og ved at ægte den smukke og rige Øllegaard Sehested, kom han til så mange penge, at han kunne købe hele gården. Heldet fulgte ham, men afholdt var han ikke, hans fremfærd over for godsets bønder var nemlig til tider præget af nogen brutalitet. Det var da også den almindelige opfattelse, at han havde forskrevet sig til fanden for at få penge nok til at købe Skovsbo for.

Alt som tiden gik og 50-årsdagen, den 6. maj 1701, nærmede sig,

blev ritmesteren stadig mere rastløs, thi netop den dag skulle regnskabet med fanden gøres op. Om morgenen gav Erik Lykke sine folk besked om, at de skulle forlade gården, kun en tjener blev tilbage, og han måtte ustandselig gå ud og se efter, om der var noget usædvanligt på færde.

Ved middagstid meldte tjeneren, at en lille, kulsort sky hastigt nærmede sig Skovsbo. Da Erik Lykke hørte dette, låste han sig inde i det blå kammer. Tjeneren blev sat på vagt uden for døren. En tid lang stod tjeneren og ventede, men så drev nysgerrigheden ham til at kigge ind gennem nøglehullet. Han så fanden komme ind gennem en revnet vinduesrude og gribe Erik Lykke, som han kæmmede med en gloende kam. Fanden mærkede dog snart, at der var tilskuere, han slap taget i sit offer og pustede mod nøglehullet med en sådan kraft, at tjenerens øje blev blæst ud.

Herremanden benyttede sig af plageåndens uopmærksomhed. Han sled sig løs, slog døren op, styrtede hen ad korridoren, ned ad trappen og ind i kælderen, men her indhentede fanden ham og klaskede ham så eftertrykkeligt mod muren, at han opgav ånden. Derpå tog den onde Erik Lykkes syndige sjæl under armen, vandrede tilbage til det blå værelse, smuttede ud gennem den knækkede rude, hvor han var kommet ind, og forsvandt. Siden hin sjettede maj har ruden i det blå værelse aldrig kunnet være hel. Utallige gange har man skiftet den ud, men den knækker straks efter. Ja, selv da man engang tog hele vinduet ud og ændrede konstruktionen, knækkede ruden, som den plejede, da det atter blev sat i. I øvrigt tyder noget på, at fanden jævnlig giver ritmesteren orlov, for ifølge overleveringen er det ham og ingen anden, der nu spøger og generer folk, som sover i værelset.

Under krigen 1864 havde man indkvartering på Skovsbo, og medens de menige soldater sov på ladegården, boede officererne på hovedbygningen. Nogle stykker af dem havde fået anvist det blå værelse som sovekammer, men da de havde ligget der én nat, bad de så mindeligt om at blive flyttet et andet sted hen, for det havde spøgt, så de ikke kunne nære sig.

For nogle år siden havde realskolebestyrer Aage Fast besøg af to jyske damer; de skulle overnatte i det blå værelse, men fik ikke lukket et øje. Ustandselig var der noget, som bankede mod ruden, og

der var en sælsom uro i værelset, det følte, som om nogen skubbede til sengene, og til sidst mærkede en af damerne tydeligt, at der blev trukket i hendes dyne. Da man næste morgen ville se til damerne og høre, hvorledes de havde sovet, havde de trukket klædeskabe, stole og meget mere hen foran døren for at barikadere sig mod spøgelseerne.

I stuen i det søndre tårn, hvor realskolebestyrer Fast så Anne Rønnows genfærd, har der tidligere været en pille, som støttede loftshvælvingen. Ved en restaurering blev denne søjle revet ned, og man var meget spændt på, hvad der ved denne lejlighed ville komme for dagen. Ifølge sagnet skulle nemlig en kvinde, der havde bedrevet utugt, være indemuret i pillen. Man fandt et hulrum i murværket, men der var ingen rester af indemurede.

Det var også i denne stue, et genfærd forhindrede, at et nyfødt barn blev dræbt, og herom er at berette:

I 1851 døde Skovsbos ganske unge ejer, cand. jur. *Christian v. Westen Berg*. Han var få måneder forinden blevet gift, og et halvt år efter hans død nedkom enken med en lille pige. Moderen lå med sit barn i tårnstuen (også kaldet havestuen), og en nat vågnede hun ved at se sin afdøde mand stå og pege på vuggen. Hun fik et chok og flyttedes straks over i den anden ende af huset med den lille. Næste aften styrtede havestuens loft ned netop dér, hvor vuggen havde stået.

Der sker mærkelige ting på Skovsbo: Hvis gården skal sælges, viser fru Annes genfærd sig, og når en af herskabet skal dø, ved man det i forvejen, for så springer alle fløjdøre op af sig selv, og der bliver en uforklarlig støj og uro på gården.

Som så mange andre herregårde har Skovsbo også sin spøgelses-karet. Når man sidder i birkestuen, men kun dér, høres undertiden en hestevogns skumplen over gårdspladsens brosten, den kører op foran trappetårnet, går man imidlertid ud og kigger efter, er der intet. Fru Fast har fortalt, at hun og hendes mand en aften lod sig narre til at kigge efter to gange, fordi der ventedes gæster, men hver gang var det spøgelseskaret. Det menes, at den har noget med en tragedie i forbindelse med et bryllup, at gøre.

Det er ikke blot på hovedbygningen, der går spøgeri. I et værelse på avlsgården vil folkene nødtigt sove, fordi en forvalter engang hængte sig dér, og siden har gået igen.

I gamle dage kørte egnens bønder ugerne forbi Skovsbo efter mørkets frembrud, det traf nemlig undertiden, at noget, som det menneskelige øje ikke så, gjorde hestene sky, så de løb løbsk.

## SKOVSGAARD

*Humble sogn, Langelands Sønder herred, Svendborg amt*

*Stig Pors* på Skovsgaard († 1603) var en ugudelig rad, og det samme gjaldt hans ven, *Melchior Hvas* til Hjortholm († omkring 1602). I deres yngre dage bedrev de en hel del slette sager sammen, men *Stig Pors'* søster, *Ellen*, som var en from kvinde, forstod at mildne kumpanernes sind. Da derfor nogle underjordiske en dag, hvor hun var på vej mellem gårdene, røvede hende og lukkede hende inde i deres høj, blev begge herremændene såre bedrøvede.

Broderen skal nok have været noget »klog«, og vidste hvordan søsteren skulle befries. Han lejede en flok spillekanter og lod dem gå rundt om højen og spille det bedste, de havde lært. Når det ene hold var kørt træt, kilede et nyt på. Efterhånden blev troidene ganske øre af denne larm, de åbnede højen og lod pigen få sin frihed. Da hun slap ud, havde hun i den ene hånd en bog med grønne bogstaver, i den anden kniv og gaffel. På grund af begivenheden blev højen kaldt »Ellensbjerg«, og rundt om den skal stien, som musikanterne trådte, endnu være kendelig. Bog, kniv og gaffel bragtes med til Skovsgaard, hvor de længe opbevarede som klenodier. Gaflen havde den egenskab, at den kunne dølge blod samt læge sår.

Det var den syvende onsdag i fasten, troidene åbnede deres høj, og i taknemmelighed over sin genvundne frihed stiftede jomfru *Ellen* et legat, hvoraf *Humble*-præsten hvert år skulle have tilstillet ti rdl. mod på årsdagen at holde en prædiken til den besynderlige sags ihukommelse. De fattige fik ved samme lejlighed en slagtet ko.

Langt op i tiden vedblev disse milde gaver at virke, men så kom der et nyt herskab på Skovsgaard, som ikke ville vide af ko-legatet; de undlod at slagte, og det så ud, som om de fattige ville blive snydt. Imidlertid udbrød der en ejendommelig sygdom blandt kvæget på herregården; det døde fra en ende af, og intet kunne standse soten. Først da en ko efter gammel sædvane slagtedes og gaves til de fattige, ophørte kvægdøden.

Men tilbage til Stig Pors og hans søster: En skønne dag fór herremanden heden, og snart efter begyndte han at spøge på gården; det blev så galt, at man måtte have præsten til at mane ham. Præsten var nu ikke begejstret for at påtage sig opgaven, først da Ellen Pors, som endnu levede, lovede at gå med, sætte sig under præstekjolen og hviske, om han kom i ordnød, gik han ind på at forsøge.

Så startede dysten, og det gik i begyndelsen meget pænt. Præsten svarede godt og forstandigt på de spørgsmål, spøgelse stillede ham, men da den nederdrægtige ånd ville vide, hvor Gud var inden skabelsen, hvor jo hverken himmel eller jord var til, begyndte præsten at hakke i det. Han skubbede fortvivlet til Ellen Pors med foden og hun sufflerede: »Han svævede over vandene«. Den besked gav præsten videre, og genfærdet måtte med et klageskrig synke i grunden. Inden jorden lukkede sig, nåede det dog at hvæse: »Havde jeg troet dig det, søster min, så skulle du have fået lov at sidde i Ellensbjerg endnu!«

Engang i første halvdel af forrige århundrede døde en herremand på Skovsgaard, men nu havde kusken, hans tro ledsager, aldrig fred. Så snart solen var nede, kom herremandens genfærd, og det fulgte ham, hvor han end gik, til dagen gryede. Den gode mand blev efterhånden noget nervøs over dette og konsulterede en klog kone for at få et råd. Hun sagde, at han skulle spørge spøgelse, hvad det gik efter, thi spøgelse kan ikke tale uden at være adspurgt. Ydermere måtte kusken vare sig for at gå foran spøgelse, thi så kunne det »gen-nemse« ham, og han ville visne bort.

Om aftenen kom herremanden, som han plejede, og kusken spurgte: »Hvad befaler nådigherren?« »Jeg befaler, at du skal gå foran mig ned til enden af haven«. Kusken sagde, at han gerne ville følge efter, men herren måtte gå foran, som han altid havde gjort det i levende live. Genfærdet vandrede da ned i haven, og på et bestemt sted gav det kusken besked om at grave. Det varede ikke længe, inden man stødte på benraden af et barn, og herremanden gav besked om, at præsten endnu i den samme nat skulle begrave den på kirkegården. Til tak for sin hjælp fik kusken et par gode støvler, og af den nye herremand måtte han forlange et par heste, to køer samt andet jordisk gods, som den døde nøje beskrev.

Efter denne instruktion forsvandt genfærdet, og kusken drog omsorg for, at dets vilje skete fyldest; den nye herremand nægtede ej heller at udlevere de goder, som forgængeren havde lovet kusken, og genfærdet viste sig ikke oftere.

På det gamle Skovsgaard var en væg, som aldrig kunne være hel. Ligeegyldigt hvor ofte den muredes op, skred stenene ud, så der blev et hul. Man sagde, at der var manet én her. Det endte med, at gods-ejeren skjulte hullet ved at sætte et stort skab for.

## SPARRESHOLM

*Toksværd sogn, Hammer herred, Præstø amt*

I Sparresholm have står en sandstensfigur, som efter sagnet forestiller *Jens Sparre* († 1632), den nuværende hovedbygningens bygherre. I virkeligheden er det en romersk kriger, der må have hørt til hovedbygningens udsmykning. Denne statue må hverken flyttes, endsiges fjernes, thi da bliver der et grufuldt spøgeri på gården.

Engang væltede statuen, fordi den knækkede over i benene, den blev derfor båret op på hovedbygningens loft, men da begyndte spøgeriet, og det oparbejdede sig snart til en sådan voldsomhed, at man fik fat på en smed, som satte jernforstærkninger i statuens ben, hvorpå den atter kom på plads. Straks var der igen ro.

Der skal dog stadig gå noget spøgeri på Sparresholm. Man vil nemlig vide, at Sparre indemurede en pige — måske en datter — som havde ladet sig bedåre af en af gårdens karle og var blevet gravid. Hende kan man undertiden møde på hovedbygningen, hvor hun imidlertid er meget stilfærdig. Hun skal dog også have sin gang i skoven i nærheden, og her skriger hun ustandselig »Åhjaja, Åhjaja«. Det er overmåde uhyggeligt at høre på, og en enkelt gang vovede en mand pelsen for at undersøge, hvad det egentlig var, Parberkællingen, som spøgelseset også kaldes, foretog sig.

Han kom ikke tilbage, som han havde lovet, og folk, der gik ud for at lede, fandt ham liggende bevidstløs med sin slukkede hornlygte i hånden. Han var aldrig at formå til at berette om, hvad der var overgået ham. Til sidst blev Parberkællingen (Paddeborgkællingen, Sparresholm hed oprindeligt Paddeborg) dog afsløret; hun viste sig identisk med en rørdrum.



## GORM BENZON

Om et stenbord i Sparresholms have fortaltes, at pladen havde hvide pletter, fordi Jens Sparre om natten sad om bordet med sine gamle venner og spillede kort. Når han var i uheld, blev han vred og slog den knyttede næve i pladen så hårdt, at de hvide pletter fremkom.

På Paddeborg var et værelse, hvorfra der altid om natten lød de mest uhyggelige skrig. Det hidrørte fra, at to munke engang af en ond herremand var blevet indespærret dér, og de fik lov at sidde der, til de døde af sult. Da man engang åbnede ind til rummet, lå ligene der endnu; inden staklerne døde, havde de spist alle deres klæder og var begyndt at gnave kødet af deres arme.

## SPØTTRUP

*Rødning sogn, Rødning herred, Viborg amt*

Spøttrup er blandt landets ældste herregårde, og bag dets svære mure går næsten alle tænkelige former for spøgeri. Mindst en halv snes forskellige genfærd kan man risikere at træffe i og ved Spøttrup.

Om opførelsen af Spøttrup berettes, at en herremand havde bejlet til en smuk, men såre hovmodig frøken, som på alle måder hånede ham. Bl. a. kastede hun sin fingerring ud i et morads og sagde, at før hun gav ham sin tro, måtte han bygge hende en fast borg med tårn og tinde på det sted, hvor ringen var faldet. Hun anså det for en umulighed; dog, herremanden lod udkøre det ene læs sten efter det andet, og syv år senere kunne han rejse borgen. Byggeriet havde dog kostet ham alt, hvad han ejede, og frøkenen, det falske fruentimmer, tog alligevel en anden.

Mon ikke det skulle være denne ridder, der iført panser og plade vandrer gennem borgen om natten, og et par gange er set i haven, hvor han på plænen har opført en sælsom springdans, der bærer præg af sorg og fortvivelse?

I sydfløjens sal har nogle riddere danset en jomfru til døde. Da hun mærkede, at blodet vældede op i hendes mund, holdt hun hånden for, lidt efter segnede hun imidlertid om og greb da for sig med den blodige hånd. Det aftryk, som den satte på væggen, har aldrig været til at fjerne.

For resten er der yderligere to forklaringer på denne blodplet, den første går ud på, at det er en kvinde, som har ombragt sit nyfødte

barn og indsat det i muren, der er kommet til at trykke mærket med sin blodtilsølede hånd; ifølge den næste teori er der en morder, der, efter at have myrdet sit sagesløse offer, satte sin blodige hånd mod væggen.

I det firkantede porttårn ved indkørselen til gårdspladsen, spøger en grå dame, som myrdede tre småbørn dér, man kan også træffe hende i vægtergangen.

Det synes i det hele taget, som om børnedrab har været en daglig foreteelse på Spøttrup: En hvid dame i det runde trappetårn og en blå, som går i det firkantede samt i køkken og bryggers, skal have begået tilsvarende forbrydelser. Resultatet af disse mange ugeringer var, at der kom til at hvile en forbandelse over gården: Der kunne til sidst ikke fødes levende børn, og var der endelig et enkelt, som slap levende over fødslen, døde det straks efter. Der høres da også ofte barnegråd i de store sale, men der er intet at se.

På en trappe mødtes en gammel mand, — vist en forhenværende ejer, der havde begået uret — og en gammel kone, og dette genfærdspar skal være af de slemme, sammen gik de huset igennem og lavede en bunke forstyrrelse. Heldigvis fandt man imidlertid på råd. På den dør, de skulle passere, blev anbragt en ældgammel, slidt hestesko, og før de så kunne komme ud på spøgeri, måtte de forinden gøre lige så mange ture, som hestekoens havde gjort, medens den sad på hesten, så langt nåede de aldrig, inden hanen gol, og derfor blev de på trappen. Det er antagelig på grund af dem, det aldrig har været helt »rigtigt« på den trappe. Folk, som kom ud på den efter mørkets frembrud, risikerede at blive vildfarende, så de måtte gå op og ned ad den hele natten uden at kunne finde væk. Det lød ofte på trappen, som om en mængde kattekillinger legede og bumsede ned ad trinene.

Alle på Spøttrup havde hørt om den lange stodder i den nordre gang. Midt om natten dukkede han op iført lodden hue og en grå kappe. Han hvæste på en uhyggelig måde og skræmte mange mennesker fra vid og sans. En nat lagde en modig karl sig på gangen for at se, hvad stodderen egentlig gik efter. Ved midnatstide hørte han de slæbende trin; stodderen dukkede op, bøjede sig hen over karlen, der lod som om han sov, og fortsatte derefter hen til nogle teglsten, der lå i en stabel, den søgte han igennem, og så forsvandt han.

## GORM BENZON

Næste morgen eksaminerede karlen stablen nøjere, og han fandt da 50 rdl., som han gav til herskabet; han ønskede ikke selv at beholde dem. Om aftenen lagde karlen sig atter på gangen, og da klokken slog tolv, kom stodderen som han plejede. Han gav sig til at gennemrode bunken, og der var stille et øjeblik, men så sønderflænsedes luften af et forfærdeligt skrig. Stodderen havde opdaget, at man havde taget hans skat. I samme nu forsvandt han og har ikke siden vist sig på Spøttrup.

Blandt småspøgerier bør nævnes, at en mand, som rider på en hvid hest, undertiden dukker op i borggården, samt at der samme sted er hørt og set en sort spøgelseskarret med firspand. Fra gården og ud til markerne går en sort dame, og på voldene har folk set blå flammer. I Spøttrups murværk er der konstateret adskillige hemmelige gange.

## STEENSGAARD

*Svaninge sogn, Sallinge herred, Svendborg amt*

At *Otte Emmiksen* på Steensgaard var en hård negl, er en historisk kendsgerning: Han lå idelig i processer, skød på Karen Bryskes foged fra det nærliggende Østrupgaard og for ilde frem over for sine undergivne. Selv mod sine nærmeste var han en hjemsøgelse, og det endte med, at hans sidste hustru, *Dorte Hested*, formåede kokken Hans og livdrengen Jørgen Søfrensen til at ombringe Otte, medens han sov.

Den 5. juli 1594 mellem klokken 4 og 5 om morgenen meldte Dorte, at banen var klar, de to listede sig ind i Otte's sovekammer, hvor kokken tre gange hug en økse i hans hoved. Voldsmændene skrabede i hast nogle værdigenstande til sig og flygtede derpå. Kokken blev dog siden fanget og parteredes på retterstedet i fire stykker. Jørgen fik man aldrig fat i, og fruhen, som stod bag udåden, slap for videre tiltale.

Otte Emmiksen døde ikke straks, først næste dags aften udåndede han, og visen beretter herom:

Oc nu ligger Emichszen den onde,  
oc blodet rinder ham til døde,  
ach måtte efter den hånliche død  
det ævige liff ham forsøde.

Helt forsødet er det åbenbart ikke blevet — endnu da — thi ved nattetide slæber han sig som en grå skygge gennem Steensgaard, og i hans hoved flammer tre dybe, ildrøde vunder.

Dorte Hested, som Otte havde trakteret så hårdt, medens han levede, og som forvoldte hans blod udgydt, fik ej heller fred. Efter at hun var død — Gud véd hvor — måtte hun tilbage til Steensgaard hver nat og med en mursten skure på den røde plamage, der var vokset frem på gulvet under Otte's hoved. Aldrig fik hun den fjernet, den er der endnu under et nyt gulv, som lagdes for halvhundrede år siden. Hvem véd, måske fandt hun hvile, da skyggen af blodpølen på de brede pommerske planker dulgtes under sirligt moderne egeparket?

Komtesse Ella Bille-Brahe-Selby beretter, at hun som 16-årig så et spøgelse på Steensgaard. Det var i december, og juletræet stod pyntet i den gule sal, hvor hendes moder sad med nogle gæster. Komtesse Ella var på vej derop, da hun på en afsats mødte en ældre kone med en pakke under armen og bind om hovedet. De to nikkede høfligt til hinanden, og komtesse Ella fortsatte ind i den gule sal.

Der var intet mærkeligt i at møde en kone med en pakke under armen, for lensgrevinden plejede at uddele gavepakker og kurve til egnens mindrebemidlede. Komtesse Ella kunne imidlertid ikke erindre, at hun havde set den pågældende kone før, og spurgte moderen hvem det var, hun just havde udstyret med en julepakke. »Her har ingen været«, svarede moderen overrasket, men en lille norsk dreng, som lå og legede, sagde: »Jo, der var en kjerring med hovedet bundet ind«.

Siden blev man klar over, at det ikke var en forbindelse, men en fruerhue af den slags, som gifte kvinder bar i 15- og 1600-tallet, den mystiske dame havde haft på.

På Steensgaard har man været velsignet med noget så enestående som et klaverspillende spøgelse, der især præsterede en følsom fortolkning af Chopin. Den slags ville være et absolut plus ved et fuldt privat herresæde, men på Steensgaard, hvor man har pensionærer, var det ikke ønskeligt. Komtesse Ella gik derfor en dag, hvor de liflige toner havde lydt, ind i stuen hvorfra de kom og sagde: »Nu må I holde op, for gæsterne er bange!« Siden har det musikalske spøgelse ikke ladet høre fra sig, — og dog, en enkelt gang blev der vist slået et par akkorder an, uden at det imidlertid blev til mere.

## STEENSGAARD

*Snøde sogn, Langelands Nørre herred, Svendborg amt*

Om landsdommer Vincent Steensen's heltemodige forsvar af Langeland imod svenskerne den 17. februar 1659, hvor han fik sit banesår, er så meget bekendt og historisk velunderbygget, at der næppe er grund til her at gentage det. Derimod er den rolle, hans hustru, *Anne Holck*, spillede, mere præget af sagn. Nogle vil vide, at hun blev afmægtig, da landsdommeren døende bragtes til Steensgaard ramt af en snes kugler; andre påstår derimod, at hun rask ilede til slagmarken, overtog ledelsen af bondehæren og ved sit utrolige mod fik svenskerne kastet i havet. Nok er det: Den gang blev der intet af Langelands erobring, men seks uger senere oversvømmedes øen af svenske invasionstropper, og de tapre bønder måtte give op. Naturligvis gik det værst ud over Steensgaard, og efter sigende tøjredes fru Anne til hundehuset med en jernlænke om livet. Her stod hun nogen tid, medens svenskerne gjorde sig til gode med, hvad der var på gården og fordrev tiden med at skyde til måls efter slægtsportrætterne.

Imidlertid lykkedes det hende at komme i forbindelse med en af karlene, og ham fik hun til at vise svenskerne, hvor vinkælderen, som de ellers forgæves havde eftersøgt, var at finde. Snart efter var et vældigt drikkelag i gang, og da svenskerne var så berusede, at de ikke længere kunne hverken sanse eller samle, blev fru Anne af gårdens egne folk hjulpet løs. Nu blev svenskerne overfaldet, de slæbtes ud i gården, hvor de alle dræbtes ved den såkaldte »blodsten«. Den yngste bad for sig, men fru Anne skåned ingen, han blev dræbt i kælderen, hvor man endnu viser pletterne af hans blod.

I juni 1660 døde fru Anne, og hun har siden gået igen, det er dog sjældent, man mærker noget til hende, men den nuværende ejer af Steensgaard, godsejer Vincens Steensen-Leth, har ved to lejligheder set hende og herom over for os berettet:

»En sen aftenstund ved halv elleve-tiden, da jeg sad og læste, hørte jeg en frygtelig tuden som af en ulv eller stor hund, det varede et kvarter. En halv time efter, da jeg netop var gået i seng, viste fru Anne Holck sig for mig let genkendelig fra hendes portræt; hun var klædt i violet og så venligt på mig, så da hun igen viste sig 14 dage efter, var jeg slet ikke bange«.



*Anne Holck  
(† 1660).  
Kopi af  
G. Vermehren  
efter maleri  
på Steensgaard  
(Frederiks-  
borg).*

## STENALT

*Ørsted sogn, Rougsø herred Randers amt*

På Stenalt var der engang en skytte, som hed James eller Jams og vistnok stammede fra Holland. Han var en rå og gudsforgåen krop, som bandede og svirede og altid gik herremand og ladefoged til hånde, hvis en bonde skulle have hug. Engang var James i Ørsted kirke og gik til alters; men han beholdt vinen og hostien i munden og spyttede det efter gudstjenesten ud i løbet på sin bøsse, som han derpå affyrede mod kirkemuren. Det gav et rabalder, som hørtes over hele sognet, og

kirketårnet fik en revne, så det nogle år senere — vist i 1825 — måtte rives ned. På stedet, hvor skuddet ramte, kom stenene til at se ud, som om de var svedne, og sådan blev de ved at være, ligegyldigt hvor meget man overkalkede dem.

Nu var James friskytte og ramte alt, hvad han sigtede efter. I mange år gik det godt, men en aften låsede han sig inde på sit kammer efter først strengeligt at have forbudt de andre folk at opholde sig i nærheden. Midt om natten blev der et rædsomt spektakel i kammeret, og en gartnerdreng gik hen for at se, hvad der vel var i vejen; han skulle dog hellere have lyttet til James' advarsel, thi da han kiggede gennem nøglehullet, blev han blind. Næste morgen kom James ikke ned, som han plejede, og da man brød døren til værelset op, var det tomt, men vægge og gulv var oversprøjtet med blod og kødtrævler. Det var den onde, som havde hentet friskytten!

Der er i det hele taget meget drama på Stenalt. I et bestemt værelse ser man om natten en mand komme ind, han sætter sig ved et bord, tænder et lys og kradser i hast nogle ord ned på et stykke pergament, som han omhyggeligt forseglar. Så griber han en kniv, jager den i halssenen på sig selv, — og hele spøgeriet forsvinder med et rabalder.

Dengang man rev Ørsted kirkes tårn ned, fandtes der under gulvet 24 skeletter af Stenalts gamle ejere og deres fruer; bl. a. var der en vældig benrad, som man mente var af *Bjørn Andersen*, der døde 1507 eller 1509, og som var med til at myrde rigshofmester Poul Laxmand på Højbro Plads i 1502.

Medens de ældre håndværkere sov til middag, morede de unge sig med at stille benradene op ad kirkemuren og slå dem omkuld. Der var især én blandt knægtene, som var særlig slem. Han slog til *Bjørn Andersens* benrad, så den styrtede om og sønderbrødes, idet han sagde: »Du har været en hård karl alle dine dage, du har slået rigshofmesteren til lakseføde, men nu skal jeg slå dig til plukfisk«.

Natten efter disse udskejelser vågnede den letsindige unge mand ved en sær kuldefornemmelse, og han så da til sin rædsel, at han stod på taget af Ørsted kirke. Foran ham stod benraden, som han havde slået til; langsomt løftede den sin hånd og tildelte ham et voldsomt slag på kinden, så han styrtede ned på kirkegården. Her var det, som om utallige knokkelhænder holdt ham fast, og medens raslende ben-

rade dansede rundt om ham, sang de med deres tørre, brudte stemmer: »Vover du at slå de døde, — vover du at slå de døde?« Da dagen gryede, slæbte fyren sig hjem, han lagde sig i sin seng, og der gik måneder, inden han på ny kom op. Rask blev han aldrig mere; hans hals var skæv, og hovedet næsten lå nede på den højre skulder resten af hans dage.

## STENSBALLEGAARD

*Vær sogn, Voer herred, Skanderborg amt*

Det siges, at da Griffenfeld efter sin død i Trondhjem 1699 var ført til Vær kirke, påkom der hans datter, Charlotte Amalie, der var gift med baron Frederik Krag til Stensballegaard, en heftig trang til at se sin fader. Hun formåede nogle enfoldige bønder til at gå med sig op i kirken og åbne kisten, men det var krænkelser af gravfreden, og alle bønderne blev slagte med en sot, hvorefter de snart efter døde.

Fra 1776 og til sin død i 1855 ejede kammerherre general *Jens Krag-Juel-Vind-Arenfeldt* Stensballegaard. Han var en original person, om hvem de særeste historier verserer. Over for sine undergivne var han streng og ofte urimelig, men han værdsatte stærke karle, som turde sætte ham på plads. En dag havde han lovet en mand af denne støbning et lag prygl, men manden tog ham uden videre snak og satte ham op i et af gårdens vandtrug. Dette begejstrede generalen, og sidende i truget tildelte han manden en tønde rug i stedet for den lovede dragt prygl.

Engang blev generalen uenig med en meklenborger om en studehandel, og det gik så hårdt til, at de to besluttede at mødes på ærens mark, — på pistoler. Meklenborgeren sigtede længe og omhyggeligt, og det irriterede generalen, som brølede: »Skyd så, for helvede, det er da ingen stud, du skyder på«.

Skuddet knaldede, og kuglen strejfede generalens bryst. Så trak han sin egen pistol op af støvleskaftet, sigtede og skød meklenborgeren et nysseligt hul i benet.

Ved midnatstid kører en herskabskarrosse forspændt med fire mælkehvide heste ind på Stensballegaard, svinger om rosenbedet foran hovedindgangen og forsvinder. Det er generalen, som aflægger sin fordums besiddelse et lidet besøg.





*Christian  
Frederik  
Levetzow  
(† 1756).  
Maleri på Fre-  
deriksborg.*

## STORE RESTRUP

*Sønderholm sogn, Hornum herred, Aalborg amt*

I 1530 arvede *Gabriel Gyldenstjerne* Store Restrup, og man siger, at han havde forbindelse med den onde selv. Det viste sig bl. a., da han ved en bestemt lejlighed red jord ind til Store Restrup: Gennem længere tid havde Gyldenstjerne ført proces mod nogle naboer om adkomsten til en engstrækning. Det endte med, at han vandt sagen, og Christian III tillod ham at tage så meget jord til Store Restrup, som han kunne ride ind på tre timer med en treårig plag. Herremanden red bravt til, og da han galoperede tværs over en bundløs gunge uden at synke, blev det klart for folk, at han stod i ledtog med djævelen.

Om Gyldenstjerne efter døden blev hentet af fanden, ved man ikke. Derimod skal mørkets hersker have taget sig af to af hans eftermænd.

Den første var grev *Christian Frederik Levetzow*, som i 1723 opførte den endnu stående hovedbygning. Han var nok ikke så lidt af en bondeplager, således skal han have krævet mere hoveriarbejde af sine bønder, end de var pligtige at yde, og hvis han så sin fordel deraf, snød han dem på forskellig vis. I 1756 døde Levetzow, men da hans kiste skulle føres til Sønderholm kirke, skete der noget, som lod følget forstå, at herremanden næppe var faret til himmels: Pludselig blev ligvognen så tung, at forspandet på seks heste ikke kunne rokke den af stedet. Djævelen selv havde slået sig ned på kistelåget og sad og grinede højlydt ad folk.

Hvordan det nu ellers gik til, så lykkedes det omsider at få kisten og herremanden anbragt i gravkapellet. Han har imidlertid ikke haft lyst til at blive der, thi ved nattetide fjøtjer han rundt på egnen i en karet forspændt med fire sorte heste og fulgt af glubende hunde. Måske aflægger han også stundom sin gamle gård besøg, men ellers er det mere hans efterfølger, *Iver Rosenkrantz-Levetzow*, der her sætter skræk i husmandseleverne.

Struensee's regime var den danske adel en torn i øjet, og ved en bestemt lejlighed samledes man for at rådslå om, hvordan man lettest skulle styrte ham. Man enedes om, at det bedste ville være at rydde den sindssyge konge, *Christian VII*, af vejen.

Der blev trukket lod om, hvem der skulle ombringe majestæten, og loddet faldt på *Rosenkrantz*. Nogen tid derefter opsøgte herremanden kongen, og med sig bragte han et langsomt virkende giftpulver. Kongen trakterede på chokolade, og *Rosenkrantz* så sit snit til at drysse pulveret op i hans kop, men en tjener opdagede, hvad der gik for sig, og advarede kongen. Med et smil skød *Christian VII* sin kop over til *Rosenkrantz* og bød ham tømme den i en venneskål. *Rosenkrantz* havde ikke andet at gøre end at adlyde. Han drak den forgiftede chokolade, men undskyldte sig kort efter og forlod selskabet. Han fik fat i sin karosse og lod kusken køre nat og dag i det håb at nå hjem, inden giften virkede. Nogen er af den opfattelse, at han virkelig nåede *Store Restrup* og fik givet sine sidste ordrer, inden han sank sammen og udåndede. Andre mener, at han døde på vejen.



*Fordømte sjæle på vej til helvede. Foroven flyver en lodden djævel af sted med en bekymret udseende sjæl. Kalkmaleri i Tuse kirke (fot. Nationalmuseet).*

I åben kiste blev Rosenkrantz henstillet på gården, indtil bisættelsen skulle finde sted, men da hans slægtninge den sidste morgen trådte ind i salen, hvor kisten stod, mødtes de af et rædsomt syn: To sorte djævle med horn i panden havde flået den dødes bryst op og sad nu på ham og gjorde sig til gode med hans hjerte. Da folkene kom ind, forsvandt de to kumpaner, og låget blev i hast slået på kisten, som blev båret ud til den ventende ligvogn. Det var slet ikke så lige til at få Rosenkrantz' jordiske levninger bragt til kirken på standsmæssig manér. Det stilige begravelsestog skæmmedes en hel del af, at de to sorte djævle i nogen afstand fulgte det. Da man kom til en bakke mellem gården og kirken, blev hestene aldeles balstyrige, de stejlede og prustedede og var ikke til at drive af stedet. Først da pastor Blok havde været henne og »tale latin« til dem, faldt de så meget til ro, at man kunne fortsætte.

Rosenkrantz ligger i en stor marmorsarkofag, men han hviler ikke i fred. Hver nytårsnat, når klokken slår tolv, høres der suk og jamren

fra kapellet, og i timen indtil klokken slår ét, er der en kuriøs susen og rumsteren i kirkerummet. Når klokken falder i slag, runger et brag fra kapellet, og dermed er spøgeriet slut. I kirken optræder Iver Rosenkrantz altså kun denne ene nat. Derimod er hans genfærd såre aktivt på Store Restrup og i dens nærmeste omegn. Netop da herremanden døde i 1787, var han ved at rejse en ny avlsgård i noget, der kaldes »Kæret«. Hans efterfølgere fandt imidlertid ikke stedet egnet og rev atter bygningerne ned. Dette fortørnede den afdøde herremand, og for at tage hævn fortrædiger han nu på forskellig vis folk, som efter mørkets frembrud vover sig til »kæret«.

På hovedbygningen optræder Rosenkrantz også, og hans genfærd skal være så tydeligt, som var det en levende mand. Han bærer trekantet hat, blå skødefrakke og hvide hoser, og i hånden holder han en sølvknapet spadesrestok. Undertiden går han ned i kælderens, og man kan da høre, hvordan han kyler rundt med grus og sten dernede. Dér, hvor laden lå, har han begravet en skat, og når engang Store Restrup brænder, skal den blive fundet. Der vil da være penge nok til, at hovedbygningen kan genrejses.

Foruden de mere voldsomme mandlige genfærd har en stiltfærdig hvid dame sin gang på Store Restrup. Hun lister med tyste fjed omkring i stuerne ved nattetid. Hun holder meget af små børn, og ser hun puslinger, der ligger og sover, smiler hun mildt til dem, bøjer sig ned over dem og kysser dem på panden — ganske varsomt så de ikke vågner.

## STØVRINGGAARD

*Støvring sogn, Støvring herred, Randers amt*

Spøgelsesdamer plejer at være hvide eller grå, der kendes dog også en del sorte damer, hvorimod brune damer må siges at høre til de helt store sjældenheder.

På Støvringgaard jomfrukloster er spøgelsesdamen brun, og hun siges at være identisk med den første priorinde *Lisbet Bille Rosenkrantz* (1713 - 1782). Et par af klostrets damer har set hende på første sals korridor, men hun viste sig også for nogle år siden i en af de små lejligheder.

En aften sad lejlighedens indehaverske og samlede et puslespil. Hun

## GORM BENZON

hørte da raslen som af en silkekjole, og idet hun så op, kom en lille, spinkel dame i en stor, brun kjole gående durk gennem den lukkede og låste dør.

Genfærdet nikkede og smilede forbindtligt til frøkenen, fortsatte sin gang gennem stuen og forsvandt ind i det tilstødende kammer. Hun virkede ikke på nogen måde spøgelsesagtig, når man ser bort fra hendes evne til at gå gennem lukkede døre. Frøkenen lagde mærke til, at hun havde langt hår og stramt snøreliv. Selv om genfærdet havde opført sig meget venligt, blev klosterfrøkenen alligevel noget forstumlet over det uventede møde, men da hun fik sundet sig, rejste hun sig og gik ind i værelset, hvor spøgelse var forsvundet. Der var ingen.

De beskrivelser, man har af den brune dame, stemmer alle overens, og de damer, der har set hende, har ikke et øjeblik været i tvivl om, at det var Lisbet Rosenkrantz. Der er nemlig udpræget lighed mellem spøgelse og det store portræt af priorinden, som hænger i festsalen.

## SVENSTRUP

*Borup sogn, Ramsø herred, Københavns amt*

Når en ny brud skal ind på Svenstrup som husfrue, bliver alle male-rieme (i ældre tid vist kun anemalerierne) taget ned fra væggene og lagt på gulvet, og hun skal da skræve over hver og et af dem, det bringer hende lykke og medfører, at slægten ikke uddør ved hende.

Vægteren på herregården råbte aldrig ét om natten; hvis nogen alligevel dristede sig til at gøre det, fik den pågældende af et eller andet mystisk væsen et slag i hovedet, så han besvimede.

## SÆBYGAARD

*Volstrup sogn, Dronninglund herred, Hjørring amt*

Den smukke Sæbygaard har erhvervet sig et grundfæstet ry som spøgelseshus; ikke på grund af fænomenernes mangfoldighed, men fordi gården er et af de steder herhjemme, hvor man med jævne mellemrum — helt op til vore dage — har iagttaget spøgerier.

Den norske dommer, Wergeland-Petersen, gik i fuldt alvor ind for Sæbygaard-fænomenernes ægthed, selv havde han vist haft lejlighed til at »snuse« til dem, og hans mor, som var søster til den daværende stamhusbesidderinde, havde i sine unge dage set den gådefulde spøgel-



*Lisbeth Bille († 1723). Maleri på Gavnø (Frederiksborg).*

sesdame, da hun engang overnattede på gården. Ved midnatstid var en høj, statelig dame i renæssancedragt og med pibekrave kommet skridende hen ad den lange gang på første sal. Synet ledsagedes af en lyd som en kæde, der klirrede.

Senere prøvede en anden ung dame at overnatte på gården og fik lov til at sove i spøgelseskammeret, der ligger bag det egentlige tårnværelse og lige over porten. Endnu da klokken slog tolv, var hun ikke faldet rigtig i søvn, og hun vågnede helt, da hun pludselig fik øje på en høj dame med pibekrave, der kom gående hen over værelsets gulv med retning mod tårnrummet. Spøgelset — for hun var ikke et øjeblik i tvivl om, at det var et sådant — holdt den ene arm højt hævet, og hånden knugedes om en kniv. Inden den unge pige kunne samle sig sammen til at gøre noget, udstødte skikkelsen et halvkvalt skrig, og tabte kniven, som rullede hen over gulvet. I det samme var alt forsvundet, og pigen, som forståeligt nok var blevet ret chokeret, skreg højt, indtil nogle medlemmer af familien Arenfeldt kom hende til hjælp. Hun kunne i øvrigt senere oplyse, at også hun havde bemærket en lyd som af en klirrende kæde, da spøgelset gled over gulvet.

Den sidste, der har oplevet spøgeriet på Sæbygaard, er vist den nuværende ejers svoger, nu afdøde kaptajn Gordon Norrie. Han fortalte mig om sit bekendtskab med spøgelsesdamen, og det svarede i alt væsentligt til, hvad de to damer havde berettet.

Hvem spøgelsesdamen på Sæbygaard er, ved ingen, der har været talt om *Lisbeth Bille*, som døde 1723, men den dragt, spøgelset bærer, er langt ældre, og der er da heller intet i Lisbeth Bille's levnedsløb, der kunne retfærdiggøre, at hun skulle komme til at gå igen.

I 1589 gik Sæbygaard over til søhelten, rigsadmiral Peder Munk, og samme år blev en forsmædelig skæbne denne brave mand til del. Han skulle sejle prinsesse Anna til Skotland, hvor hun skulle giftes med kongen, Jacob den Sjette, og i september lagde flåden ud fra Helsingør, men ikke så snart var skibene kommet ud af havnen, før vinden lagde sig, så de aldrig kom af stedet. Endelig blev der dog så megen bøl, at de kunne krydse sig op gennem Kattegat, men da vejret blev mere og mere umuligt, og vinteren var nær, besluttedes det at søge norsk havn og oppebie vårens komme. Da det blev forår, afhentede kong Jacob selv sin brud, og hele sagen var efterhånden ved at antage en pinlig karakter.

Naturligvis lå der trolddomskunster bag den mislykkede bryllupsfærd, bl. a. viste det sig, at seks skarnskvinder fra Fejø havde manet deres hjælpedjævla frem og fået dem til at holde skibene tilbage ved



*Et skib i havsnød. Djævle er ved at splitte det ad. Kalkmaleri i Bregninge kirke (fot. Nationalmuseet).*

at hænge sig i kølen. Egentlig var det kvindernes mening, at alle fartøjerne skulle være forlist, men da en af konerne havde en slægtning blandt besætningen, blev den idé opgivet. Ifølge historiebøgerne blev 13 kvinder brændt i København i samme anledning. Man ville være sikre på at få alt troldpakket med.



GORM BENZON

## SÆBYGAARD

*Sæby sogn, Løve herred, Holbæk amt*

*Esbern Snare* byggede det ældste Sæbygaard; han var en mand med evner ud over det sædvanlige, og der er dem, som mener, at han stod i pagt med den onde. Var der ildebrand et sted, kunne Esbern »dølle« den, blot han svingede sin lommeklud imod flammerne. Han fik et voldsomt endeligt: I 1204 faldt han ned ad tårntrappen på gården og knækkede halsen.

Sæbygaards store lade opførtes i 1737 på foranledning af *Lars Benzon* († 1741), det var en af landets flotteste, men den bygmester, han havde entreret med, kunne også mere end sit fadervor, han byggede den ildfast, således, at den aldrig kan brænde. Benzon indgik et væd-demål med tømmeren om, at denne forud skulle beregne, hvor mange nagler, der ville gå til at samle laden; men der var snyd med i spillet, thi herremanden stak lige så stille en nagle til sig, der kom således til at mangle en, og den er aldrig blevet sat i; prøver nogen at stoppe hullet, hvor den skulle have siddet, springer pløkken eller hvad fyldmateriale, der nu er brugt, ud af sig selv.

Der har altid gået noget spøgeri ved Benzon's lade. Folk, som er gået forbi den om natten, er af en usynlig hånd blevet kylet over taget, dog er ingen kommet til skade derved, thi på ladens modsatte side gribes de af en anden usynlig kraft.

Når det er fuldmåne, kommer en vogn med fire hvide heste for kørende op foran Sæbygaards hovedtrappe, der holder den en stund, inden den atter ruller bort. Mærkeligt nok ser man aldrig nogen stige af eller på.

I et bestemt kammer spøger en stor hund, den søger efter sin ejerinde, som boede herinde; hun blev myrdet ude i skoven og ligger begravet dér.

På gårdens mark står et trækors, som er rejst over et barn, der blev født i dølgsmål og ombragt af sin moder; det må hverken fjernes eller forfalde, thi da vælter ulykkerne ned over Sæbygaard. Første gang, det forfaldt, brændte en del af ladegården, anden gang blev den kostbare kreaturbesætning spoleret af mund- og klovsyge.

Engang slap en so og hendes ti grise ud af Sæbygaards svinesti, de gav sig straks til at rode i jorden, og medens soen vrådede den lille

sø, Bliden, op, vendte de ti grise så meget rundt i jorden, at de dannede Tis Sø lige ved siden af, en af grisene frembragte endda en underjordisk kanal mellem søerne, der således altid har samme vandstand.

Når Bliden og Tis Sø engang forenes, vil verden forgå.

## SØBO

*Jordløse sogn, Sallinge herred, Svendborg amt*

På Søbo, som dengang må have heddet noget andet, eftersom der ingen sø var, boede en rig og fornem frue; god var hun dog ingenlunde, thi hun var alt for lysten efter gods og guld samt dertil gridsk og hård imod småkårsfolk.

En aften kom en tiggerske til hendes dør og bad om lidt i Guds navn samt et sted at sove, men fruene lod sine folk jage hende på døren med knubs og grove ord. Så måtte tiggersken gå videre, og ret snart uden for herregården kom hun til et lille, fattigt hus. Konen, som boede dér, havde netop af det lidet, hun havde, kunnet koge en skål suppe til sig selv, men hun delte den med tiggersken, og mærkeligt nok viste der sig at være et sådant forslag i retten, at de begge blev mætte. Bagefter gav konen sin seng til tiggersken, for at denne kunne hvile ud til næste dags vandring. Selv lagde hun sig på gulvet.

Om morgenen stod tiggersken tidligt op og fortsatte sin færd, men inden hun forlod huset, hvor hun var blevet så godt modtaget, ønskede hun for konen, at det første, denne foretog sig, ret ville lykkes. Nu traf det sig, at den fattige kone havde et lille stykke lærred, og af det ville hun gerne sy en særk til sin datter; hun var imidlertid bange for, at der var for lidt, og derfor målte hun det først op. Men se blot til, hvad der hændte: Stykket vedblev at vokse, og hun målte og målte, indtil trolderiet ved solnedgang hørte op. Hele huset var fyldt af det dejligste lærred, og konen, som efterhånden solgte en hel del af det, blev så velstående, at hun kunne købe en større gård.

Det varede ikke længe, inden rygtet om den fattige kones held nåede herregården, og nu ærgrede nådigfruen sig gul og grøn over sådan at have givet tiggersken løbepas, hun sendte derfor sine folk ud på veje og stier for at lede efter hende. Omsider fandt de hende da også og indbød hende til at være deres frues gæst, hvad hun nølende indvilgede i.



Romansk kragsten i Grønbæk kirke viser en vingeløs drage eller lindorm.  
(*foto. Nationalmuseet*).

Denne gang blev hun modtaget med den største gæstfrihed og bænket ved et veldækket bord. Fruen beklagede dybt den »misforståelse«, der havde ført til, at hun før var blevet kastet på porten, og bad mindeligt tiggersken ikke tage det ilde op.

Om natten sov gæsten i gårdens bedste seng, og fruene stod tidligt op for selv at følge hende på vej. Tiggersken takkede for opholdet, men da hun slet ikke syntes at have tanke for at opfylde noget ønske, tillod fruene sig at minde hende derom.

»Det står ikke i min magt at opfylde ønsker«, sagde tiggersken, men måske kan jeg gøre det sådan, at det første, I tager Jer til i dag vil lykkes særlig godt«.

Fruene tog nu hastigt afsked og skyndte sig hjem for at tælle sine guldpenge og få endnu flere, end hun havde i forvejen. Uden for gården gik hun imidlertid om bag et stengærde for at forrette et lille ærinde, så hun ikke behøvede at spille tid hermed, når hun først var kommet igang med at tælle. Hun satte sig, og hun blev siddende, thi det var just det første, hun foretog sig. Hun frembragte en rislende bæk, der løb ned i en lavning, hvor den dannede den sø, som gården siden fik navn af. Først da solen gik ned, kunne hun atter rejse sig og luske hjem.

Under Søbo ligger en stor lindorm, som engang vil blive anledning til gårdens ødelæggelse. Forhen stod der i parken en ældgammel lind, og så længe den eksisterede, havde ormen ingen magt, men en skønne dag fældede en letsindig ejer træet, så nu afhænger Søbos videre eksistens helt af ormens forgodtbefindende. Én gang hver sommer kravler ormen ud fra sin gang og bader sin skidne krop i søen, hvis vand herefter bliver helt grønt og uigennemsigtigt og først klarer af, når frosten sætter ind.



*Hertug Hans den Yngre († 1622), maleri på Frederiksborg (fot. Niels Elswing).*

Efter badet lægger ormen sig op på land for at tørres i solen, og folk, som ved den lejlighed har set den, beretter, at den er grumme lang og svær og har hoved som en kalv.

## SØBYSØGAARD

*Nørre Søby sogn, Åsum herred, Odense amt*

Søbysøgaards ældste navngivne spøgelse var hofmarskal *Frederik v. Holsten* († 1752). Han var en striks herre over for sine undergivne og mindedes længe blandt bønderne med frygt. Det er uvist, om han som genfærd optrådte på selve hovedbygningen, derimod siges det for sandt, at han gik igen i Dyrehaven ved Vaskedammen, hvor han havde slået en mand ihjel og skjult liget. Tre vældige bøgetræer, som stod ved stedet, gik under navnet »Marskallens Lysthus«. Holsten kom ved midnatstide anstigende i karet med fire sorte, ildfnysende heste for og fulgt af halsende hunde med gloende tunger slaskende ud af gabet.

I 1834 om sommeren gik et forrygende uvejr hen over Fyn, og herunder slog lynet ned i »lysthuset«, hvis træer splintredes. Siden har marskallen ikke manifesteret sig, i hvert fald ikke så nogen har genkendt ham.

En senere ejer, major *Axel Rosenkrantz* († 1802), var om muligt endnu mere afskyet end marskallen, denne havde dog besiddet en god portion kultur, hvorimod majoren var en rå og brutal person uden nogen form for afslibning. Hans yndlingsfornøjelse var at smide sølv-dalere i den store vallekumme bag mejeriet i østfløjen og derpå lade malkepigerne pjaske rundt i evakostume og samle pengene op.

Træhesten var ofte i brug i hans tid, og for at de, der red den ret skulle få vé deraf, lod han hænge lodder ved deres ben.

I det såkaldte Maduens kammer var en blodskjold som aftryk af en hånd på den hvidkalkede væg; pletten lod sig ikke aftvætte og forsvandt først, da pudset mejsledes ned til de rå mursten. Om denne blodplet og kammerets besynderlige navn fortælles flere sagn, og de er så forskellige, at de ikke kan sammenfattes under ét. En ret almindelig version lyder således:

Mads Due ejede Søbysøgaard. (En herremand af dette navn figure-  
rer ikke på gårdens ejerliste). Han havde for at opnå visse timelige  
fordele indgået en kontrakt med fanden således, at han på en bestemt  
dag skulle tilhøre denne.

Da stunden nærmede sig, blev herremanden nervøs; han havde  
hørt, hvordan standsfæller, der var blevet hentet af fanden, smaskedes  
ihjel mod en mur, og for at redde pelsen beklædte han omtalte kam-  
mer med tykke dunpuder, hvorpå han låste sig inde. Sin sædvane tro  
smuttede fanden ind gennem nøglehullet, og der blev nu en dansen i  
kammeret, så intet levnedes af hverken dyner eller herremand, det  
eneste synlige spor efter ham var den blodige hånd på væggen.

Blandt de andre forklaringer på blodplet og kammernavn kan  
fremhæves, at major Rosenkrantz derinde dræbte en karl ved navn  
Mads Due, hvis det da ikke var en dydig pige, som hed Maren Due  
og som nægtede at være ham til vilje.

Det er, som man vil se, ikke forklaringer, det skorter på, selv den  
teori har været ført i marken, at det skulle dreje sig om en meget lidt  
dydig pige, Maren Due, der kun alt for gerne ville vise sig føjelig  
over for majoren, og som til straf afhentedes af mørkets fyrste.

Det kan gerne være, at major Rosenkrantz har haft en finger med  
i spillet, thi han spøger i både Maduens kammer og et tilstødende  
lokale. En arme karl, som en nat sov dér, oplevede så forskrækkelige  
ting, at han snart efter tog sin død derover.

I stille, klare nætter, når fuldmånen drysser køligt platinstøv over  
jorden og blanke løjer smutter i den rolige sø, flakser grå skygger af  
sted over Søbysøgaards skove. Man aner omridset af en rytter med  
kappe og fjerbræmmede hat, og bag ham springer slanke jagthunde.

Det er en herremand fra Søbysøgaard, som satte støverjagten såre  
højt. Da tiden nærmede sig, hvor han følte, at hans time var nær, lod  
han præsten kalde for at bekende sine synder og få dem forladt. Den  
gode nimrod var ikke begejstret over at skulle herfra, men præsten  
talte så smukt om paradises glæder, at han snart slog sig til ro. Dog  
syntes han, der manglede ét for at gøre himmerige helt perfekt og  
spurgte derfor: »Er der mon støverjagt i paradiset?«

Dette spørgsmål, som smagte så slemt af lav verdslighed, fortør-  
nede præsten, og han udbrød harmdirrende: »Om du hænger så stærkt



*Træhest foran Københavns Slot. Udsnit af et maleri på træ fra 17. århundrede, der har været i Hartvig Frisch's eje (fot. Nationalmuseet).*

ved din støverjagt, da er paradiset ikke stedet for dig, og du kommer der ingenlunde!«

Med denne triste viden måtte vor herremand opgive ånden, og han har da også valgt et jordisk revir, Søbysøgaards skove, hvor han jager med sine støvere, så længe verden står.

Et fænomen som billardspillende spøgelser turde være en specialitet, som ikke mange spøgelsesgårde i verden kan møde op med. Men når de levende på Søbysøgaard ud på aftenen blev trætte af spillets dyrken og gik til ro, tog gespensterne fat. For slukkede lanterner forlystede de sig med en pot kegler, og man hørte, hvordan køerne ramte ballerne, der kakkede sammen.

Søbysøgaards dage er talte; under den har en lindorm — forfaldets og forrådnelsens skrækelige dæmon, lagt sit bredflabede hoved, der

stinker vammelt som et hensmeltende kadaver. Ganske langsomt underminerer den det store anlæg, og en julekvæld synker alt i grus. Sin slimede svans gemmer den onde orm i søbundens klæge dynd, og når den rører på sig, hvirvler den slam og grønne alger frem, så vandet bliver pløret og lugter ilde.

## SØGAARD

*Klipleve sogn, Lundtofte herred, Åbenrå amt*

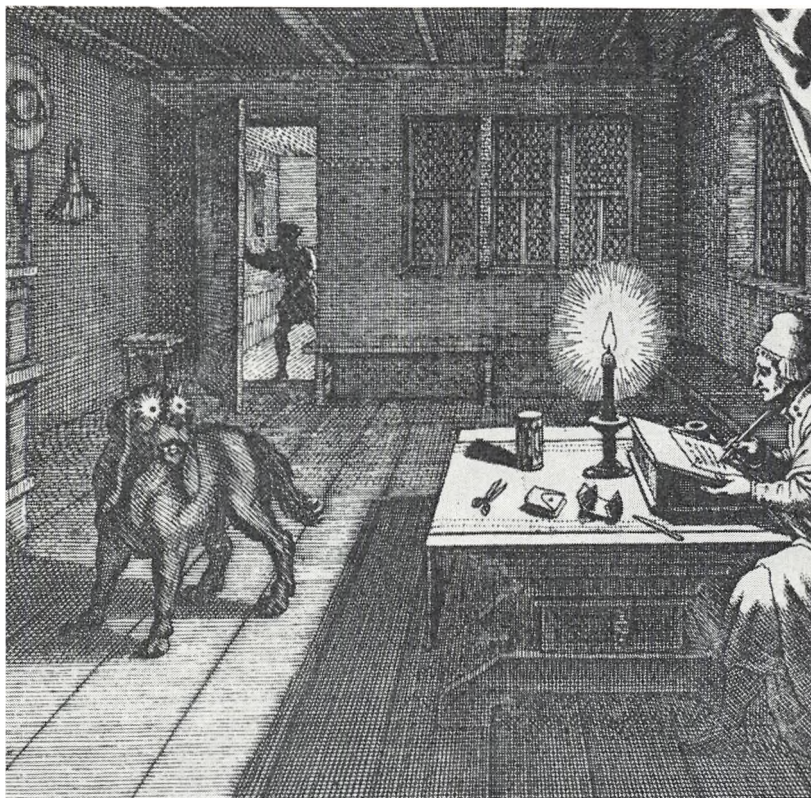
Engang ejedes Søgaard af to brødre; den ene var mild og god, medens den anden var brutal og rå over for sine undergivne. Som rimeligt var, satte gårdens folk mest pris på den gode broder, hvilket ærgrede den anden så meget, at han udfordrede til tvekamp. Det viste sig imidlertid umuligt at formå den milde til stridigheder, og derfor enedes de om i stedet at lade det komme an på et væddemål. De rejste begge til udlandet, men på en nærmere fastsat dag skulle de mødes på en korsvej ved gården, og den der kom sidst, skulle fanden have.

Den gode broder gik det i alle måder godt på færd, derimod ramtes den anden af en række uheld, han var følgelig også den, der kom sidst til mødestedet og måtte altså give sig den onde i vold. Han blev dog ikke hentet straks, men havde altid siden en djævel om sig i skikkelse af en sort, langhåret hund med glødende øjne. Engang befalede den onde junker en skovarbejder at holde op med at hugge, fordi støjen skræmte vildtet. Da nu manden lod, som om han ikke havde hørt junkerens ordre, blev denne herre ude af sig selv af raseri, han greb mandens økse og drev ham et slag i ansigtet, så han dræbtes på stedet. Derpå kastede han liget i en å.

Fra den tid havde junkeren aldrig ro, skovarbejderens genfærd plagede ham dag og nat, og først da præsten kom til og fik det manet ned, blev der ro. Junkeren havde imidlertid fået sit knæk og døde snart derpå. Endnu en gang måtte præsten i aktion, og da var det junkerens genfærd, han satte ned.

Der kan næppe være tvivl om, at sagnet sigter til de to brødre, *Benedicht* og *Jørgen Ahlefeldt*; de ejede gården i fællesskab, men forligtes så dårligt, at de tværs over borggården opførte en høj mur,





»Spøgelseshund« med glødende øjne. Efter L. Gottfried: *Hist. Chronica. Frankfurt a. M. 1674.* (Læs også under Borreby).

så de ikke behøvede at se på hinanden. Jørgen Ahlefeldt faldt år 1500 i slaget ved Hemmingstedt, medens broderen overlevede ham.

Om den sidste ejer af den gamle borg, *Hans Ahlefeldt* († 1662) fortælles, at han var en meget hård mand. Hans datter, *Ida*, havde hemmeligt forelsket sig i gårdens jæger, men faderen fandt ud af det og fængslede jægeren, som hensattes i gårdens kælder. Da han havde siddet der en halv snes dage, kom *Hans Ahlefeldt* til ham og bød ham følge sig. De gik nu gennem borgen og kom til et rum, hvor *Ida* lå død på en seng. Faderen havde sultet hende ihjel.

## GORM BENZON

Hans Ahlefeldt betroede nu jægeren, at han næste dag skulle miste hovedet, men om natten lykkedes det jægeren at flygte; han kom til Sverige og blev soldat. Under svenskekrigen traf det sig, at han netop var blandt dem, der belejrede Søgaard, og det blev dens skæbne.

Den svenske øverstbefalende var ikke meget for at nedskyde det smukke slot, men da skytten fortalte sin historie, så man erfarede, hvilken djævel, der boede bag de røde mure, besluttedes det, at slottet ikke skulle skånes, det blev skudt i brand, og kun med nød og næppe lykkedes det Hans Ahlefeldt at slippe levende ud. Han flygtede, men sine rigdomme måtte han efterlade, og han var ganske forarmet, da han kort efter døde.

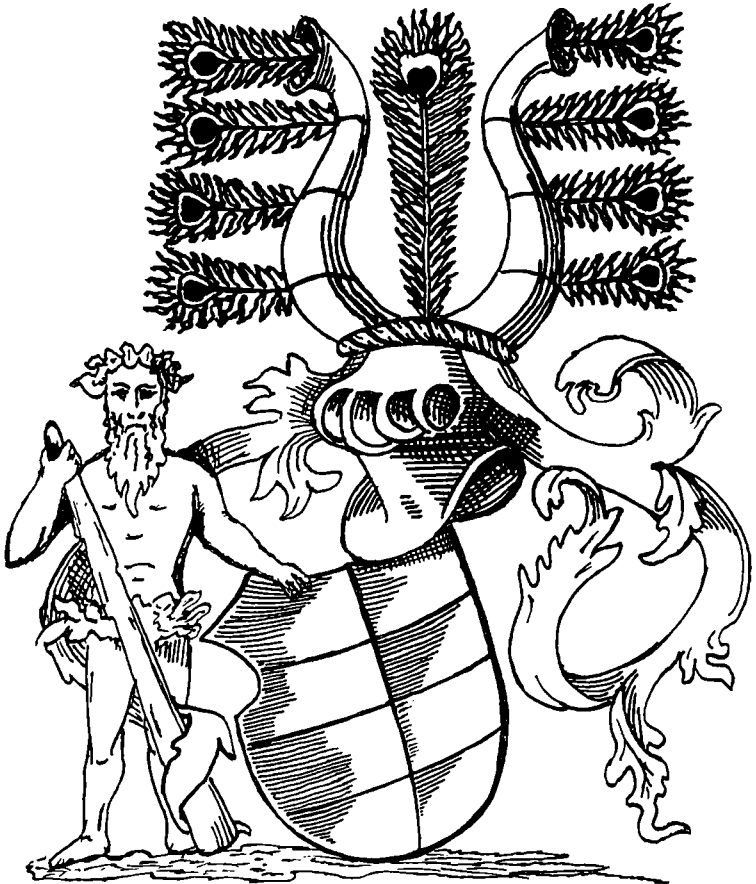
På det andet Søgaard, hvoraf en del endnu står, var der nok en smule pusleri. Det skete om aftenen, at der gik som en stormvind gennem hele huset, så døre og vinduer sprang op. På gårdsplassen færdedes en spøgelsehund, og endelig tales der om en herremand, som var en ivrig jæger og har fortsat med jageriet efter sin død. Man hører det skrige i luften, når han passerer forbi.

## SØHOLM

*Magleby sogn, Stevns herred, Præstø amt*

Fru Lisbet Bryske († 1674) har i sin slægtetog skrevet følgende om de Bille's våben:

»Der siges, at di Biller fører den Vildmand ved deris Vaaben, det skulle haffue komet sig saa, at for nogen hunder aar siden haffuer veret en stor tørcke it helt aar, saa der groede ickun lidet Korn her i Danmarck och var en stor trang at faa malet, for der war lidet Vand til. Paa den tid boede en Herremand i Seland af di Biller, hand gick en dag at spadzieret oc var ilde tilfreds, da møttthe hannom en liden mand som en duerg, nøgen oc war løyen paa alt sit lifff, oc hand haffde it langt three i sin haand oc hand spurde den Bille at, huad ham skade och huad hant tenckte paa; den Bille suaret hannem, det jeg tencker paa, kand du inttet raadt mig bod for. Dueren suarede, Du tencker paa, huor Du wilt faa Dit Korn mallit i den suare tørcke; Du haffuer mange børn oc folck i Dit Hus, der vil brød til, kom med mig, jeg vil vise Dig, huor Du skall byge 7 Møller paa din egen grund oc beck, Du skalt icke aleniste male Dit eget Korn, men oc saa for-



*Bille-våbenet, tegnet af Gorm Benzon.*

tiene saa meget Told, som Du kand holde Dit hus med. Saa bygte hand 7 møller aff den bek, som hand wiste ham, som leger i Selland dene Dag icke langt fra Elle brodam och heder Hune mølle oc staa aller for wand, entten vintther eller somer. Den same Duere gaff den Bille it lidet huit horn oc sagde, så lenge som det horn er iblant di Biller, skulle den slecht aldrig Wndgaae, oc same horn skulle haffue weret paa Søeholm i Seland. Tillige siges det, at den same Bille satte en Duere wed sit wåben, som er som en wildmand, er nøgen och løyen paa sin krop med ett thre i sin hand«.

## SØNDERBORG SLOT

*Sønderborg købstad, Sønderborg amt*

Hertug *Hans den Yngre* († 1622) var en markant skikkelse, som gav anledning til megen sagdannelse. Han var passioneret godssamler og nedlagde en mængde gårde og landsbyer, hvad der gjorde ham almindelig forhadet, og kan hælde de metoder, han brugte for at nå sine mål, også kunne være lidt hårdhændede.

Nu var der i Asserballe en boelsmand, som hed Svin, og han var — sikkert med føje — bange for, at hertugen skulle tage hans jord; derfor tog han ofte til Sønderborg, hvor han bønfuldt hertugen om at lade hans lille ejendom i fred. Dette renderi irriterede hertugen, og en dag sagde han til skildvagterne, at de skulle hugge Svin ned, når han næste gang kom anstigende.

Det varede ikke mange dage, inden bonden på ny troppede op, og skildvagterne fulgte deres ordre; de huggede hovedet af ham, men da det faldt til jorden, kom der ligesom skyggen af et menneske og samlede det op, hvorefter den forsvandt med det under armen. Da hertugen lå på sit yderste, viste den samme skikkelse sig for ham, og i sin febevildelse blev han ved med at råbe til de tilstedeværende: »Vis bonden Svin ud, jeg vil ikke se ham for mine øjne!«

Hertugen omgav altid sine marker med flettede risgærder, men om Sønderborg Ladegaards jorder var det ikke muligt at holde gærderne, fordi folk stjal af dem til brænde.

En dag stod hertugen og så ud ad vinduet og fik da øje på en gammel mand, som gik og samlede løse pinde, der lå på jorden ved siden

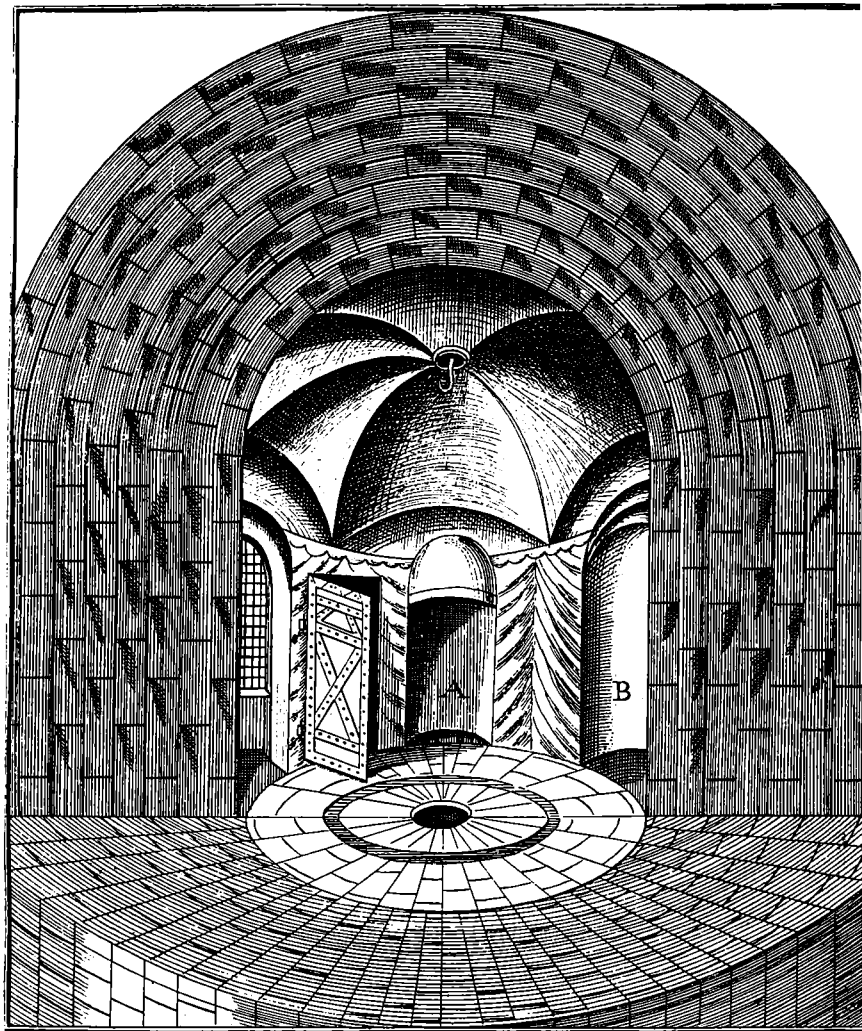
af gærden. Hertugen hentede sin bøsse, ladede den, tog omhyggeligt sigte og fyrede. Manden faldt om, død på stedet. Det viste sig at være en husmand, og et par dage senere indfandt enken sig for at klage sin nød. Hun forklarede, at hun havde syv børn, som nu ingen forsørger havde, og spurgte hertugen, om dog ikke han ville hjælpe. »Kom du blot til mig«, fnisede Hans, »så skal jeg tage vare på dine små, som jeg også tog vare på deres far«.

Med disse ord måtte konen pakke sig, men nogle år senere, da hertugen red ned ad en gade i Sønderborg fulgt af sine sønner og hoffolk, lød der et skud, og en hofmand faldt død af hesten. Der var ikke tvivl om, at skuddet var tiltænkt hertugen selv, men kuglen havde taget en gal retning. Skytten blev aldrig fanget, selv om man jo nok havde en anelse om, at det var et af de faderløse børn, som nu var kommet til skelsår og alder, der ville tage hævn. Forresten viste Sønderborgs borgere så lidt vilje til at opklare sagen, at hertugen fandt det rigtigst at berøve byen dens jorder, som han derfor lagde til sine egne.

Hertugen var altid velforsynet med fødevarer på slottet, og bl. a. hang der en hel del flæskesider i kælderens, men engang var alle disse forsvundet. Hertug Hans mistænkte straks elleve bønder fra Klinting, der havde været til hove, han arresterede dem, og trods deres protester og bedyrede uskyld blev de hængt. Hertugen benyttede da forresten lejligheden til at konfiskere deres gårde og slå dem sammen til godset »Ladegaard«.

Flæsketyveriet havde fundet sted om efteråret, men næste forår, da voldgravens is smeltede, flød alle flæskesiderne i vandet; det var hertugens egne folk, som havde smidt dem ud, fordi de havde haft en tanke, hvilket de ikke turde sige til deres strenge herre. Nu kunne hertugen jo nok se, at han måske havde behandlet de elleve lidt for bestemt, og som et plaster herpå byggede han tre kirker, en i Asbøl, en på Kegnæs og en i Nykirke. Han følte sig dog ikke foranlediget til at adsplitte det nye gods og give jorden tilbage til de familier, som den med så liden ret var berøvet.

En hertugdatter på Sønderborg havde forelsket sig i en fattig greve — i al hemmelighed, forstår sig — men det gik hende så ilde, at hun blev svanger, og da hendes tilstand ikke længere kunne skjules,



KONG CHRISTIAN II. FÆNGSEL PAA SONDERBORG SLOTT.

A. En Camin. B. Sted hvor Sengen itod

*Christiern II's fængsel på Sønderborg Slot. Efter Pontoppidans Danske Atlas.*

rulledes den hele affære op. Hertugen blev rasende, greb greven og ville lade ham henrette.

Det lykkedes de unge at aftale, at hvis greven virkelig skulle henrettes, skulle han kaste en rød klud i luften forinden. Blev han benådet, skulle det være en hvid klud, og det kunne prinsessen se fra sit vindue. Netop som henrettelsen skulle finde sted, kom der bud, at greven var benådet, men i sin forvirring og glæde kastede han den røde klud op i stedet for den hvide. Da hertugdatteren så det, jog hun en dolk i sit hjerte og døde. En blodplet var længe efter kendelig i værelset, hvor det var sket. Greven tog sig hendes død så nær, at han ej heller selv gad leve mere, men gjorde fælles sag med sin elskede.

Christiern II sad fangen på Sønderborg Slot i en årrække, men den gode historie om, at han med sin tommelfinger sled en rille i bordpladen ved at gå rundt og rundt om den i en uendelighed, er blevet aflivet som en skrøne.

## SØNDERSKOV

*Folding sogn, Malt herred, Ribe amt*

På Sønderkov gik der hver nat en hvid jomfru over gårdspladsen og ind i kostalden. En gang besluttede ladefogeden, at der skulle sættes stopper for det spøgeri; han fik fat på en muskedonner og tog opstilling i gården. Klokkeren kom gengangeren; ladefogeden sigtede og trykkede af, men skuddet ville ikke gå. Næste nat var det røgterens tur; han satte sig ind i kostalden, og snart efter dukkede jomfruen op; alle kørerne rejste sig, og det blev lyst som dagen, medens hun skred hen til en tom bås, hvor hun gik ind. Da hun vendte tilbage, rakte hun hånden ud efter røgteren, men han stak en stang frem mod hende, og i samme øjeblik, hun rørte den, forsvandt hun.

Dagen derpå gik folkene op til den tomme bås og gravede ned i stenpikningen, dér fandt de benræden af et nyfødt barn; den blev begravet på kirkegården, og siden har den hvide dame ikke vist sig.

I begyndelsen af forrige århundrede ejede *Peder Mønsen Sønderkov*. Efter folks mening fik han en død, der ikke var helt almindelig.

## GORM BENZON



*Frederik II († 1588). Buste af Johan Gregor v. d. Schardt på Frederiksborg.*



Han var, for at sige det rent ud, slet ikke død, da han blev begravet, og det var da for resten heller ikke ham, men en kiste fuld af sten og halm, der jordedes. Årsagen var, at Momsen havde begået et eller andet ulovligt, hvorfor han var blevet idømt slaveri, men da han ikke yndede at se sig selv i slavedragt, løj han sig død og skjulte sig i Ribe.

Omsider indhentede skæbnen ham, og han døde virkelig. Liget skulle nu køres til Sønderskov i al hemmelighed, men det viste sig at være en vanskelig affære, for bæsterne kunne næsten ikke trække vognen, og da de endelig nåede Sønderskov, var de blevet så kulrede, at de måtte skydes. Vognen havde heller ingen ro på sig; hver nat kørte den frem og tilbage i vognporten, så der blev slidt dybe spor af hjulene. Flere gange forsøgte man at flytte den bort, men da blev der en sådan rumsteren på gården, at den hurtigst muligt blev sat tilbage på sin gamle plads. Momsen viser sig også, mest ved juletid.

En skytte på Sønderskov var så begejstret for sin håndtering, at han ønskede, han måtte jage, så længe verden står; og han blev taget på ordet. Hver nat står han op af sin grav og jager gennem gården og ud over mark og skov. Man hører ham kalde på sin hunde, »Hej«, »Lustig« og »Kapus«.

## TIMGAARD

*Tim sogn, Hind herred, Ringkøbing amt*

*Peder Gyldenstjerne* († 1594) friede til en frøken fra Vestervig Kloster, og hun kom ned for at besøge ham på Timgaard. Han fortalte da, at han agtede at bygge et stort slot i et morads med dybt vand uden for gården. Det mente pigen dog ikke lod sig gøre, hun drog en guldring af fingeren og kastede den ud i vandet med de ord, at så sikkert som hun ikke fik sin ring igen, kom der aldrig til at stå et slot dér på stedet.

Et par dage efter fangede man en gedde i moradset, og da den åbnedes, trillede jomfruens ring ud af indvoldene; hun fik således sit smykke tilbage, og Gyldenstjerne byggede slottet, men han brugte rigtignok sten fra Vestervig Kloster dertil.

Peder Gyldenstjerne var opdraget sammen med *Frederik II*, og engang aflagde denne Timgaard et besøg. Herunder kørte kongen og

## GORM BENZON

værten omkap til kirke. Peder overhalede flot kongens ekvipage og råbte i det samme »Pyt«, men kongen blev vred og svarede: »Jeg vil ingen pytten have!«

Heldigvis blev denne lille tvistighed hurtigt glattet ud, og kong Frederik lovede tilmed at blive på Timgaard, indtil man havde tømt et lille anker med en aldeles fortrinlig vin. Der blev drukket bravt af både kongen, hofsinderne, værten og huskarlene, men mærkeligt nok vedblev der at være vin i ankeret. Kongen kunne ikke begribe det, han mistænkte Gyldenstjerne for at hælde ny vin på om natten og lod derfor et par af sine folk holde vagt over fadet; næste morgen kunne de imidlertid blot melde, at der ingen havde været i nærheden. Endelig kom løsningen på gåden: Peder Gyldenstjerne havde boret hul gennem væggen og ved hjælp af et rør forbundet det lille anker med en vældig tønne, der stod på den anden side. Efter dette opgav kongen at se ankerets bund og fortsatte rejsen.

Peder Gyldenstjerne opnåede at blive rigsmarsk og deltog bl. a. i Den nordiske Syvårskrig (1563 - 70). Herunder hørte han en dag et par dejlige klokker ringe i en landsbykirke, og han fik lyst til at tage dem med hjem til Tim kirke. Det viste sig imidlertid ikke muligt at få klokkerne ud af tårnet på normal vis, men en bonde tilbød at hjælpe, hvis Gyldenstjerne til gengæld lovede at sørge for ham og hans familie resten af deres dage. Det gik rigsmarsken ind på, og bonden tilrådede da, at man neden for kirketårnet skulle lægge en stor dyngte fint sand og lade klokkerne dumpe ned i det. Gyldenstjerne fulgte rådet, og som tak lod han bonden hænge for forræderi, så havde han sørget for ham, bondens kone og børn tog han derimod med til Danmark og gav dem både husly og mad. Kun den ene klokke nåede Tim, den anden måtte lempes i søen, fordi skibet lå for tungt og ikke kunne passere en grund ved Thorsminde. På helligdage, når klokken i Tim ringer, hører man den anden svare ude fra vandet.

## TIRSBÆK

*Engum sogn, Hatting herred, Vejle amt*

I de ældste tider var der ingen jord til Tirsbæk, men så aftalte hr. *Ove Lunge* († 1540) med bønderne i Engum sogn, at han skulle have så meget af deres jord, som han kunne ride ind med et daggammelt føl,



En engel kæmper med en stor djævel om den afdødes sjæl, der svæver over liget på dødslejet. Til venstre forlyster enken sig med en ny ven, de har begge hænderne nede i den afdødes skattekiste. På indskriftbåndet står på dansk: Vord dig ej at han er død, thi vi haver set guld så rød. Kalkmaleri i Vrå kirke (fot. Nationalmuseet).

medens præsten stod på prædikestolen en søndag formiddag. Bønderne grinede fedt i skægget over herremandens tåbelighed; de vidste jo ikke, at han var gået i kompagniskab med fanden. Resultatet blev forfærdeligt for de arme bønder: Føllet fløj af sted som en fugl med herremanden på ryggen, og ydermere havde fanden stillet et par sorte helvedessvin til disposition, de løb efter og rodede jorden op i diger og grøfter, så der ingen misforståelser skulle blive.

En bonde, som ikke var gået i kirke, stillede sig i vejen for det sælsomme tog med sin økse, og Lunge måtte bøje af, thi mod stål kan det onde ikke gå. Derfor blev der på stedet et skarpt knæk i skellet. Bonden løb nu alt hvad han kunne til kirken, hvor han uden videre snak trak præsten ned fra prædikestolen. På den måde fik de Engum bønder dog reddet en del af deres jorder.

Husholdersken *Maren Loss* († 1778), der blev gift med den evnesvage *Christen Linde* († 1756) til Tirsbæk og Kærgaardsholm, er en historisk person, men folkesnakken overdriver sikkert hendes amou-

røse eskapader, dog næppe hvad ridefogden på Kærgaardsholm, *Jørgen Hvas*, angår. Da gemalen blev klar over forholdet, bemægtigede raseriet ham i den grad, at han låsede døren, greb sin kone i halsen og forsøgte at kvæle hende. På hendes skrig ilede elskereren til, sprængte døren, kastede sin herre hen i en krog og bar den afmægtige ud.

Den skinsyge Linde havde planer om at dræbe Hvas, men Maren Loss kom ham i forkøbet; hun drev manden et firtommersøm dybt i hovedet, medens han sov, og deraf døde han noget efter.

Da Maren Loss døde, kom hun til at gå igen på Tirsbæk, hvor man hører hende sukke og klage over sine svare synder; også ved et gammelt træ, Maren Loss' Bøg, viser hun sig, thi dér holdt hun stævne-møder med Jørgen Hvas. I øvrigt er det værd at notere, at denne bøg aldrig må fældes, for så brænder Tirsbæk.

Der går meget spøgeri på Tirsbæk, og gården har vist enerct på noget så særpræget som en gengangerhjort, den viser sig i vestfløjen, hvor den løber på den lange gang. Måske er det rådyret, som ved at springe over vejen, da Christine Hvass de Lindenpalm kom ridende, skræmte hendes hest, så hun styrtede med den, brækkede sit ben og blev halt resten af sine dage.

En hvid dame (kan det være Maren Loss?) vandrer om natten over broen og gården og ind i et værelse bag tårnet, hvor man ser hende stå og svøbe et nyfødt barn. Denne dame viste sig også, da tyske tropper i 1864 var indkvarteret på Tirsbæk. Hver aften gik hun over broen, hvorefter hun på gådefuld vis forsvandt. Tyskerne, som mente, hun var en spion, påtalte forholdet overfor godsejeren og sagde, at næste gang, skikkelsen viste sig, blev der skudt på den. Samme aften kom damen igen, skildvagterne råbte hende an, men hun standsede ikke, og så skød de. — Det turde næsten være overflødigt at bemærke, at kuglerne fløjtede lukt igennem hende uden ringeste virkning, hvorimod soldaterne panikslagne smed deres våben og greb til harens gevær.

I et kvistværelse går herskabet ind hver nytårsnat — ellers aldrig — og de skifter da betrækket på en pude, som ligger på en stol. Undlades dette, bliver der uro på gården og stridigheder blandt folkene. Tillige høres fra værelset et barn klynke.

Et gæsteværelse kan ikke bruges, fordi noget spøgeri der inde smider



*Gregers Krabbe († 1655), maleri af Abraham Wuchters på Frederiksborg  
(fot. Niels Elswing).*

gæsterne ud midt om natten. En modig mand, som engang på trods af alle advarsler insisterede på at sove der, blev næste morgen fundet på en bænk i parken — ganske fortunlet.

Det er en henrivende dal, Tirsbæk ligger i, og den smagfulde park opmuntrer til spadsereture, blot bør man ikke om natten sværme i alleen, der fører ned til fjorden. Bærer man en lygte med et levende lys, bliver flammen mindre og mindre, alt eftersom man nærmer sig stedet, hvor den gamle teglbrænderovn stod, og samtidig fornemmes et kraftigt pres mod ryg og bryst. Først når stedet er passeret, vokser lysets flamme på ny, og trykket fortager sig.

Engang ved juletid sendte en sølvsmed i Vejle sin svend til Tirsbæk med et par sølvstager. Svenden havde sin store hund med, thi der huserede netop en røverbande i Tirsbæk-skovene.

På vejen mødte han en mand, der bar en svær skovhuggerøkse over skulderen. Han spurgte, hvor svenden agtede sig hen, og hvad han havde i sin kurv. Svenden viste ham stagerne og fortalte, at de skulle til Tirsbæk. I det samme vendte manden sig og kløvede hundens hoved med sin økse: »Er du ikke bange, for nu kommer turen til dig?« spurgte han svenden. Jo, det var denne naturligvis, men mest fordi han havde lavet så mange skarnsstreger i sit liv og nu ikke kunne nå at sone dem; han havde således gjort en mængde falske penge af sølv, der var stjålet fra mesteren. Den slags straffedes normalt med, at forbryderen fik højre hånd hugget af, derfor bad han, som sit sidste ønske, om at få hånden hugget af inden hovedet, thi så mente han, at han hinsides kunne opnå tilgivelse.

Røveren havde ikke noget imod at opfylde hans ønske, men idet han hævdede øksen til hug, trak den anden hånden til sig og kastede sig over voldsmanden, han fik godt tag i struben og klemte til, så fyren mistede bevidstheden; så bandt han ham med hundelænken og sine hosebånd og benede ned til Tirsbæk. Herremanden rykkede ud med folk og vogn. Røveren lå endnu på stedet, han blev slængt på vognen og kørt til Vejle, hvor man overgav ham til myndighederne.

Da man endevendte slubbertens lommer, fandt man en lille kunstfærdig fløjte, som man regnede ud måtte være til at kalde røverbanden sammen med. En afdeling soldater blev sendt ud i skoven, og en af dem blæste i fløjten, som gav en høj, pibende lyd.

## GORM BENZON

Kort efter raslede løvet, og visne grene knækkede — det var resten af banden, der kom anstigende; de blev noget overraskede da de så, at det var soldater, der var mødt op. Der gjordes kort proces med røverne, de halshuggedes, og deres hoveder indsattes i Vejle kirkemur.

## TISELHOLT

*Vejstrup sogn, Gudme herred, Svendborg amt*

Niels Brinck til Tiselholt (†1755) hørte til den under enevælden ikke ukendte godsejertype, der var begyndt i beskedne kår, men siden arbejdede sig frem til stor ære og værdighed. Han tog det ikke nøje med valget af midler og optrådte som en bondeplager af noget format.

Der var en skikkelig bondemand fra Vejstrup, som Brinck havde et særlig godt øje til, engang måtte han hænge på træhesten i samfulde to dage, og det var nok for en mindre forseelse. Bonden syntes, der var grund til at tage hævn, og lejligheden viste sig, da han kørte et læs korn til Tiselholt; han sørgede for at vælte det af i møddingen, hvorpå han besteg læsset og kvad en lystig vise om Brinck, som han selv havde gjort. Herremanden kom gående forbi, men sagde blot: »Bi du til i morgen!«

Dagen derpå blev han kaldt op til herremanden, og siden så ingen ham.

»Fanden lille« kaldte bønderne den grimmige jorddrot, som altid havde en hundepisk eller knortekæp med sig og kun alt for gerne lod den gøre en lystig galop på de ufris rygge.

Juleaftensdag om morgenen i 1755 stod Brinck på hovedbygningens trappe og gav sine folk ordre om arbejdet. Da blegnede han pludselig, thi han så, at en hvid rose i nattens løb var skudt frem mellem stenene i brolægningen. Han tog det for et varsel på sin snarlige død og skyndte sig ind i huset.

Julenat, da klokken slog tolv, indfandt en fremmed person sig på Tiselholt, og nølende gav Brinck tjeneren ordre til at fortrække, så han kunne være alene med den anden. Snart efter hørtes et skrækeligt skænderi fra herremandens kammer, og det gik over til hånd-

gribeligheder. Brinck skreg hjerteskræende; der lød et brag, så hele huset rystede, hvorpå alt blev tyst.

Først næste morgen vovede folkene sig ind i Brinck's gemak, hvor de fandt ham død. At det var fanden, der havde taget hans sjæl, tvivlede ingen om, thi vinduerne var tilhæspede og døren låst; kun en lille rude var åben, og gennem den var satan faret ud med herremandens usle ånd. Et stort asketræ, som stod ham i vejen, var knækket midt over.

Brinck begravedes i Vejstrup kirke. Hvile har han dog ikke fundet, thi hver nat kommer han kørende tilbage til Tiselholt i en karet med seks sorte heste, forrider samt kusk og tjener på bukken. Forhen spærrede »Røde Led« over vejen, han befor, men det sprang op af sig selv, når kareten nærmede sig.

En aften efter høst havde der været tærskning på Tiselholt, og på hjemvejen kom bønderne til at tale om den slette Brinck og hans gengangeri. De var just nået til Røde Led, da Rasmus skomager slog kors for det og sagde: »Hér igennem kommer han allenfals ikke i nat!« Efter denne dåd vandrede han den sidste halve mils vej hjem og gik til ro.

Ud på natten vågnede Rasmus ved at høre sit navn nævnet. Uden rigtig selv at forstå hvorfor sprang han op af sengen og løb ganske nøgen ud af huset. En uimodståelig kraft drev ham i rasende fart ned til Røde Led, hvor en karrosse med seks fnysende og stampende heste for ventede.

Med brøsig stemme beordrede Brinck, som sad i vognen, leddet åbnet, og Rasmus skyndte sig at ordne det fornødne. Han nåede knapt at springe til side og dukke sig, førend karrossen tordnede frem. Kusken på bukken vendte sig halvt og langede ud efter ham med piskan, men ramte i stedet leddets svære staver, der knækkede, som var de tændstikker.

## TJELE

*Tjele sogn, Sønderlyng herred, Vejle amt*

Det første egentlige sagn fra Tjele omhandler den skotske kvinde, *Genete Cragengelt*, som, efter at hendes mand, Mogens Løvenbalk,



var død i 1536, joges fra gården af de jordglade Skram'er, der var udarvinger. Man fandt nemlig ikke tilstrækkeligt bevist, at Genete og Mogens virkelig var blevet gift i Skotland og beskyldte hende for at være hans slegfred. Først i 1568, et år efter sin død, blev Genete rehabiliteret for den lede blame, men Skram'erne beholdt Tjele.

Siden har det spøgt i »den skotske kvindes kammer«, undertiden viser der sig en gloende hånd på væggen, og synet af den slår altid folk med ubeskrivelig rædsel. Mærkeligt nok tales der også om en skelethånd, der andre steder på gården optræder på tilsvarende vis.

Når hænder spøger alene, er det tegn på, at nogen kræver en ret, der blev dem forment, medens de levede, og da der netop på Tjele er begået så megen uret i gammel tid, er der meget muligt basis for indtil flere spøgende hænder.

*Jørgen Skram* († 1592) var en livsglad herre og en stor ynder af det modsatte køn. Han skal have udtalt, at han gerne afskrev sin himmeriges part, om han blot måtte genfødes som tyr på Tjele. For disse utugtige tanker og ord er han blevet fordømt til at gå igen i en kulsort, stor ækel puddels lignelse. Hver nat smutter den ud gennem et hul i et vindue ind til Tjele kirke, fister så lidt rundt i omegnen, og lægger sig sluttelig til hvile på et halmleje på hovedbygningens loft. Folk har set den ligge der og glo på dem med sine funkende ildøjne, og en flamme spiller den af halsen i stedet for tunge. Kommer man i lovligt ærinde, har hunden dog ikke magt til at volde fortræd.

Man skal imidlertid ikke forsøge at genere Tjele-hund. En karl, som en aften, hvor han mødte den i porten, langede ud efter den, fik sin sag for i en sådan grad, at han aldrig siden duede til noget. Tjele-hund kan ikke gø, den spytter i stedet ild, og hvem som helst, den spytter ad, bliver syg til døden. Man må med andre ord betragte den som kirkevare i lighed med helhest, kirkelam og gravso.

Tjele er særdeles velforsynet, hvad hvide damer angår, da der er både en voksen hvid dame og en lille hvid pige. Den sidste kommer inde fra hovedbygningen, går meget hurtigt over borggården, ud gennem porten og hen på kirkegården, hvor hun forsvinder; hun er meget yndig at se til og anslås til at være en halv snes år.

Om den voksne hvide dame er at fortælle, at nogle karle en aften stod i borggården og passiarede, da de så hende komme skridende. En

af dem, som var noget rask på det, råbte da: »Hvor skal du hen?«, men hun svarede intet. De andre karle sagde, at han bare skulle lade hende gå, thi hun gjorde ingen noget og havde vist lidt nok, men den kålhøgne krabat løb ind efter en kæp og råbte, at han snart skulle »flytte« hende.

Han satte efter genfærdet og drev det med sine slag tre gange borggården rundt, så forsvandt kvinden med et jamrende skrig, og vel tilmode gik karlen til ro i sengehalmen. Han fik dog ikke lov at sove i rolighed, thi midt på natten kom den hvide dame til ham, hun knækkede hans krop sammen, så han kom til at ligge med knæene oppe om halsen, indtil han syv dage senere døde under frygtelige lidelser.

Om ritmester *Gert Didrik v. Levetzow* fortælles utallige sagn, som hovedsagelig sigter til hans faible for det svage køn. En del af sagnene er af så udelikat karakter, at de unddrager sig nærmere omtale.

Ritmesteren forblev ungarl hele sit liv, han havde dog engang besluttet at indtræde i ægtestanden og friede derfor til en smuk godsejerdatter fra Fyn. Man aftalte en bestemt dag, hvor hun skulle komme til Tjele, og så var det tanken at lade brylluppet stå. Imidlertid indtraf der et uheld, så hun blev forsinket.

I tre dage gik ritmesteren og ventede, og alt som tiden gik, blev han mere og mere opbragt. Da kareten med den skønne endelig tredie dags aften rullede ind gennem porten, gik han hen til den, åbnede døren, trak bruden ud ved håret, steg, uden at slippe hende, til hest og satte tre gange gennem møddingspølen med hende; så smed han hende atter ind i kareten og sendte hende hjem med »tak for lån«. Sagen — som ikke er noget egentligt sagn — vakte megen furore, og det endte med, at ritmesteren kom til at punge ud med 1000 rigsdaler i erstatning. For at pigen skulle få noget at bestille, lod han dem udbetale i lutter eenskillinger.

Levetzow var en velsitueret herre; han skal have haft kister fulde af sølvdalere, især var der en kiste, som var pakket så hårdt at han gerne fornøjede sig med at tilbyde en eller anden hele indholdet, hvis den pågældende blot formåede at pille én eneste daler op uden at bruge hjælpemidler.

Han ønskede at få et gravmæle, som det sømmede sig en mand af

hans stand, og derfor fik han, medens han endnu var rask og sund, hofbilledhuggeren Johan Ehbisch til at udføre såvel epitafium som sarkofag. Den sidste bæres af huldsaligt smilende havfruer, thi som kvinderne havde været ham til vilje, medens han levede, skulle de bære ham efter døden.

På epitafiets magtfulde fremstilling af ham, holder han det ene ben lidt frem for det andet, hvilket skyldes, at ritmesterens ene ben virkelig behagede at være en smule længere end makkeren, og den kokette attitude er for at dølge skavanken. I den stemningsfulde inskription står at læse, at Levetzow for heden i 1740, men det er urigtigt; han døde juleaften 1737 endog på en højst usædvanlig måde:

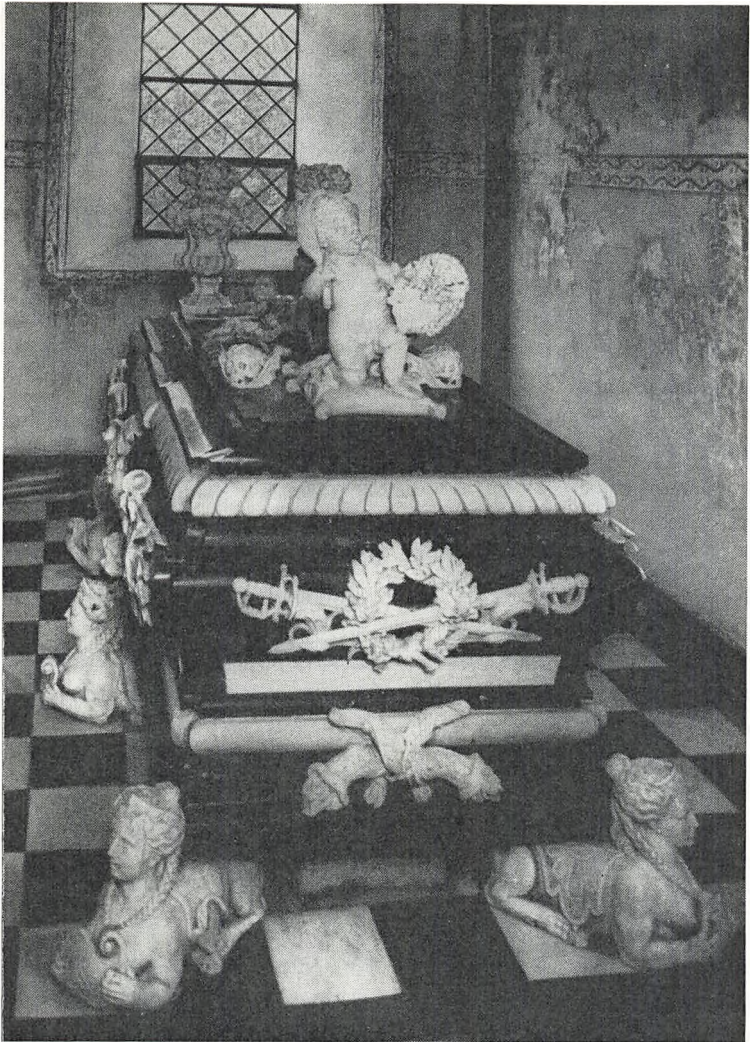
Det begyndte med, at der var gudstjeneste i Tjele kirke, og herefter gik præsten med ritmesteren hjem for at spise middag. Begge d'herrer indtog et opulent måltid og dertil vine ad libitum, og resultatet var, at de begge blev stærkt påvirkede.

Pludselig fik ritmesteren en idé: De skulle sætte sig op i hans sarkofag og spille kort; og i sin omtågede tilstand fandt præsten, at det var en gevaldig god tanke. Med hver sin flaske vin slingrede de to op i kirken, satte sig til rette i sarkofagen og spillede kort i nogen tid, indtil ritmesteren udstødte et dybt suk, sank sammen og var død.

Længe var der nogen uenighed om, hvad der herpå skete. Nogle ville vide, at man blot smækkede låget på kisten og lod ham sidde, andre påstod, at bønderne stjal liget, kastede det i et væld nord for gården og rammede en pæl gennem det, for at Levetzow ikke skulle spøge. En undersøgelse, som Nationalmuseet for nylig foretog, viste dog, at ritmesteren lå smukt og pænt, som sig hør og bør.

I tre dage blev dødsfaldet hemmeligholdt, for at gårdens folk kunne få lejlighed til at stikke lidt af ritmesterens jordiske gods til sig.

Det at ritmesteren var død, forhindrede ham dog ikke i fortsat at færdes på Tjele. Hver nat rullede en stor vogn med fire heste for ind på gårdspladsen, ritmesteren steg ud og forlystede sig et par timer i sit gamle hjem, indtil han på ny blev afhentet. Somme tider var han oppe i sit kammer, hvor han talte sølvpenge eller ordnede papirer, men helst rumsterede han i staldene eller i køkkenet, hvor han løftede pigernes skørter op og uhøvisk klaskede dem bagi med sin ubehageligt kolde genfærdshånd.



*Gert Didrik Levetzow's († 1737) sarkofag i Tjele kirke udfør 1740 (fot. Nationalmuseet).*

## GORM BENZON

Da det således ikke var muligt at have kvindelig hushjælp på Tjele, måtte Levetzow's efterfølger krybe til korset og lade det livsglade gespenst mane bort af en præst, helt lykkedes det ikke, men man fik dog forvist ham til et bestemt lille kammer, hvor ingen herefter satte deres ben, og da der ingen piger var, blev det Levetzow for kedsommeligt, så han viser sig aldrig mere.

I hovedfløjens port hænger Tjeles fork, det er en gammel, slem forrustet høfork, men af den afhænger hele gårdens velfærd, og hver gang den fjernes, brænder det. Tre gange har den været forsvundet, og tre gange har avlsbygningerne stået i lys lue. Hver gang er greben imidlertid blevet fundet igen, og ilden har derfor aldrig bredt sig til hovedbygningen.

Man har virkelig respekt for Tjeles fork. Forvalter G. Hansen har fortalt mig, at en karl, som var lidt til en side, engang havde fjernet forken og kastet den på møddingen. Da man opdagede, at den var væk fra sin plads, blev der søgt højt og lavt, men fundet blev den ikke, og så sendtes der bud efter kriminalpolitiet. De var i fuld gang med at afhøre gårdens folk, da en medhjælper til alt held fandt greben, og omsider endte det hele i fryd og gammen.

Tjeles storke er også noget for sig selv; da tyskerne besatte landet i 1940, udeblev de, men i foråret 1945, da kapitulationen kom, vendte de tilbage.

## TORSTEDLUND

*Arestrup sogn, Hornum herred, Aalborg amt*

Der var nu så meget spøgeri på Torstedlund, fortalte de gamle; en frue, som havde været et skarn imod småkårsfolk, gik igen og lavede en ravage, så det var nær ved, at hun fik skræmt de levende af vejen. Man havde fat i forskellige præster, men se til, om de kunne få bugt med hende. Først da en fattig præst, som ingen af de andre regnede for noget, kom til, måtte hun give op. Han skabte hende om til en kvie, bandt en silketråd om hendes hals, trak hende ud til det røde led og satte hende ned.

Det var nok den samme frue, som drev en datter i døden: Pigen havde forelsket sig i huslæreren og havde fået et barn ved ham, men moderen ville ikke have, at de to blev gift, for der var udset en anden til hende. Da der således intet håb var, tog pigen sit barn i armen og sprang med det ud gennem vinduet, så både hun selv og den lille blev dræbt. Siden kunne det vindue aldrig holdes lukket.

Et eller andet sted i kælderens skal en pige være indemuret, og somme tider hører man ud på de små timer en karet rulle op på gårdspladsen; det er pigens broder, som kommer for at befri hende.

I det hele taget er der meget vogn-spøgeri ved Torstedlund. Forhen var det næsten ikke til at komme igennem alleen efter solnedgang, for enten sprang skaglerne på hestevognen pludselig, eller også blev køretøjet så tungt, at bæsterne knapt kunne trække det. Synske folk vidste at fortælle, at ravagen skyldtes en grim karl, som satte sig op i vognen, og for at blive ham kvit, måtte man slå ild med sit fyrstøj. Gnister frembragt af stål mod flint kan intet spøgelse døje, og når det opvartedes med sådanne, fortrak det hastigt.

Engang i statholder *Gregers Krabbe's* tid († 1655), var der stor fest på Torstedlund, men midt under fornøjelighederne fik hans datter et stykke kød i den gale hals, så hun kvaltes. Hun blev lagt i kiste og fire dage efter stillet op i kirken.

Samme nat kom degnen fra Årestrup forbi kirken, og han så da en sort skikkelse fare ud, samtidig med at han hørte jamren fra kirkerummet. Selv om han ikke var vel tilmode, fordi han troede, det spøjte, skød han hjertet op i livet og gik ind. Han fandt da den unge pige siddende over ende i sin kiste, hvis låg var brækket op. Det viste sig, at hun kun havde været skindød, og da en tyv havde været inde for at røve de smykker, hun bar, og baksede rundt med hende, var kødstykket, som sad i halsen, faldet ud. Da hun således atter kunne få luft, var hun kommet til live. Tyven var naturligvis blevet rædselsslagen, da »liget« begyndte at røre på sig, og flygtede ud af kirken.

Degnen fik den arme pige bragt hjem til sig, og senere sørgede han for, at hun kom hjem til sine forældre; de blev henrykte for at se datteren i live, men glæden varede kun kort, thi det viste sig, at hendes hjerne havde taget skade, så hun var blevet sindssyg. De bad da til Gud om at tage hende til sig og lovede som tak at opføre et

hospital for fem fattige koner fra Årestrup sogn. Kort efter døde pigen virkelig, og Gregers Krabbe holdt sit løfte.

## TRANEKÆR

*Tranekær sogn, Langelands Nørre herred, Svendborg amt*

Det er ikke traner, der har givet navn til Tranekær, men næsskongen Tran, som grundlagde borgen engang i den grå oldtid.

På slottet boede for umindelige tider siden en greve, hvis datter var hemmeligt trolovet med godssets jæger. Der gik en underjordisk gang fra Tranekær til en nærliggende bakke kaldet Tovlykke, og gennem den kunne komtessen usejligt gå til stævnmøder med sin hjertenskær. De to stod i ledtog med vægteren, og det var aftalen, at når hun uden risiko for at blive opdaget af sin strenge far kunne smutte tilbage gennem gangen og op på sit værelse, skulle vægteren synge et andet vers end den normale vægtersang.

Der var dog også en anden, som længe i al hemmelighed havde beundret den smukke unge pige; det var en ung bjergmand, som levede i en skovbakke lidt længere borte sammen med sin gamle, onskabsfulde mor.

En dag, da komtessen efter aftale mødte på Tovlykke, var jægeren forsinket, og hun satte sig til at vente. Pludselig blev hun imidlertid grebet af et par stærke arme; det var bjergmanden, og med hende i favnen løb han hjem til sin egen høj, hvor han glædestrålende fremviste det dejlige bytte for den gamle bjergkvinde. Denne betragtede hånligt menneskepigen og sagde gnavent: »Slig fin, spæd kone passer ej for bjergmandens søn«.

Hvor nødtigt den unge underjordiske end ville, måtte han give afkald på komtessen, som græd og bad for sig. Han syntes dog, at han i det mindste måtte følge hende tilbage, men ej heller til det ville den gamle gnavling give sit minde, og da han alligevel stak ud af højen med pigen, gnækkede hun efter ham: »Du skynder dig så stærkt, du vil, det kræver dig fire lig!«

Bjergkvindens onde varsling gik i opfyldelse: Da jægeren nemlig nåede højen, fandt han ikke sin kæreste, men hendes guldkæde, som hun havde tabt under kampen med bjergmanden. Han tog det som tegn på, at greven havde opdaget alt, og i fortvivlelse satte han bøssen for panden og trykkede af.

Knapt var knaldet hendøet, før bjergmanden nåede frem med komtessen. Da hun så sin trolovede ligge livløs i græsset, brast hendes hjerte af sorg. Nu blev den unge bjergmand, der på bunden var en rigtig rar fyr, dybt ulykkelig; han prøvede først at kalde de to til live, men da hans trolddomskunster ikke forslog, så han ingen anden udvej end at følge dem i døden.

Hermed var elendigheden dog ikke slut, thi just hin aften kunne greven ikke falde i søvn; han hørte derfor vægteren synge et andet vers end det gængse, og da han af samme grund tog delinkventen i skarpt forhør, vedgik denne uden nogen form for besmykkelse sin svigefuldhed. Intet under at den opbragte aristokrat følte sig foranlediget til at lade starutten klynge op i den nærmeste galge.

I gammel tid var det slemt med spøgeri på Tranekær, især var der et værelse, hvor ingen udholdt at sove, fordi en indemuret jomfru huserede på den lokalitet. Engang kom en fremmed til gården; han var ikke bleg for at overnatte i bemeldte værelse og bandede på, at ham ville der intet ondt ske. Så blev der da redt op til ham, og alt gik godt, indtil midnatstimen slog, da blev der imidlertid en græselig larm i værelset, og det var ret som om der blev vendt op og ned på alting. Før manden vidste af det, bar usynlige hænder ham gennem luften og tabte ham noget ublidt ned på stenbroen foran gården.

Tranekær har også haft sin onde grevinde; hvem det var, ved man dog ikke længere så nøje. En led kvinde må hun allenfals have været, thi efter sin hedenfart spøjte hun, så det blev rent utåleligt; ja, det lykkedes hende endog at interessere et par andre, længst hensovne grevinder for sagen, så man kunne møde hele tre kvindelige gejster på Tranekær.

At denne såre uplaisante form for skørteregimente måtte bringes til ophør, vil enhver kunne forstå, og derfor sendte greven bud efter præsterne i Snøde og Bøstrup, for at de skulle give sig i kast med de tre grevinder og skaffe orden i sagerne. En lørdag aften gik det løs.



Præsterne begav sig på vej op mod slottet, hvorfra spøgelseerne kom dem i møde. Det blev en frygtelig dyst, og præsterne kæmpede mandeligt, men overmagten var for stor, og de træske kvindegejster stillede dem spidsfindige spørgsmål, som de ikke kunne besvare. Langsomt og sikkert trængte genfærdene sig ind på dem og strakte ud med deres gravkolde knokkelhænder. Præsterne veg baglæns ned ad vejen, og det var visselig gået dem ilde, om ikke de havde fået hjælp:

Den Tranekær-præst lå i sin søde søvn, da han pludselig med et sæt satte sig over ende i sengen og lyttede. Han fornå, at der var et eller andet galt på færde, men slog sig så til tåls med, at det blot var en grille, han havde fanget, og lagde sig igen. Snart efter bemægtigede den samme følelse sig ham igen, og nu så han i en vision, hvordan hans embedsbrødre fortvivlet stred mod de onde ånder. Hastigt kom han ud af sengen, fik iført sig kjole og krave og ilede til undsætning.

Det var i sidste sekund, han nåede frem, for vel havde de to præster fået sat hver sin grevinde ned til knæene, men den tredie var smuttet bag dem og stod og gennemså den ene præst, så han allerede var blevet vissen i den ene side. Så tog Tranekær præsten fat, og da parterne herefter stod mere lige, fik man ved fælles hjælp grevinderne manet dybt ned i jorden, og der har altid siden været fred for dem på Tranekær.

Det var dog også gået hårdt ud over præsterne. Ham fra Snøde, som var blevet gennemset, levede ikke længe efter, og da Bøstrup-præsten hørte om kollegaens død, vidste han, at turen snart kom til ham med. Kun Tranekær-præsten slap nogenlunde helskindet fra affæren, han kunne imidlertid aldrig siden betræde en prædikestol og talte altid fra kordøren.

General *Frederik Ahlefeldt-Laurvig* († 1832) var på mange måder en farverig personlighed: Som officer var han bestemt ikke udygtig, dertil elskede han teater, skønne kvinder og bordets glæder. Ifølge overleveringen efterlod han sig foruden én ægte datter, Elise, omkring 70 mindre ægte børn.

Generalen blev skilt fra sin hustru, og sine senere år levede han sammen med en maitresse, som engang havde en ubehagelig oplevelse på det gamle slot. En nat vågnede hun og så, at der ved et doku-

mentskab stod en hvidhåret olding og bladrede i nogle papirer. Opskræmt vækkede hun generalen og viste ham synet, men han slog det hen og sagde, at hun roligt kunne lægge sig ned og sove videre.

Næste morgen ville maitressen have alt at vide om, hvem det var, der havde gæstet dem, og generalen forklarede da, at det var hans bedstefader; denne havde siddet i så trange økonomiske kår, at han havde været nødsaget til at overlade Tranekær til sin søn. Efter sin død søgte han fortvivlet at bringe orden i pengesagerne og mødte op hver nat for at gennemgå gårdens papirer.

I loftet på et værelse sidder et stirrende øje. Dette værelse tør grevinden ikke betræde, thi ser øjet hende, sker der familien Ahlefeldt en ulykke. Kun grevinden ved imidlertid, hvor værelset er, og hun siger det ikke til nogen.

I en skov under Tranekær fandtes en stor, gammel eg, som kaldtes »grevens livstræ«. Man mente, at Tranekær-grevernes liv og lykke var knyttet til dette træ.

## TRUDSHOLM

*Kastbjerg sogn, Gjerlev herred, Randers amt*

*Jacob Høg* til Trudsholm døde omkring 1610 og blev begravet i Kastbjerg kirke. Adgangen til begravelsen blev dog senere spærret, og det havde sin forklaring deri, at herremanden ikke kunne ligge roligt, men slog låget af kisten, lige meget hvor ofte man lagde det på.

Landsdommer *Peder Marsvin* († 1758) byggede en del af den store bindingsværks ladegård, som endnu er bevaret; der til brugte han mange penge, og man mente nok, han snød sine bønder og folk for at skaffe sig de fornødne midler. Derfor kom han også til at gå igen efter sin død; om natten vandrede han tungt hen ad den lange gang på første sal i hovedfløjen, og bag ham fulgte to jagthunde med gloende øjne og ringlende kæder.

Marsvin ville ikke have, at folk arbejdede om aftenen, og skete det, at de sad oppe og syslede med et eller andet, buldrede han på dørene og lavede en syndig larm. Det blev så galt, at han ganske ugenert flyttede rundt med bohavet ved højlys dag. Dette spøgeri blev efterhånden utåleligt for herskabet, thi deres tjenestefolk turde ikke være

## GORM BENZON

på gården, og derfor lod godsejeren Marsvin mane ned; det skete i et værelse på gården, og det var såmænd en gammel evighedsstudent, der måtte ordne paragrafferne, for præsterne kunne ikke få bugt med gengangeren. Længe stod værelset aflåset, men nu er det atter åbnet.

I 1864 sov en maler, der hed Hoffmann, en nat på gården. Han blev lagt i et kammer ved siden af salen, hvor det ellers sagdes at spøge slemt.

Han var endnu ikke faldet i søvn, da døren til salen åbnedes, og en høj, sort dame kom ind, hun gik hen til sengen og bøjede sig over ham. Hoffmann tog det fornuftige parti at gemme hovedet under dynen, men da han havde ligget sådan en stund, var han ved at kløjs af luftmangel og lindede forsøgsvis en snip af dynen. Damen stod der stadig, og efter en dyb indånding krøb han påny i sikkerhed. Først noget efter hørte han hende gå over gulvet og vovede da det ene øje. Han så hende løfte et stort skilderi ud fra væggen, så en løndør kom til syne; den gik hun ud af, og han mærkede ikke mere til hende. Næste dag undersøgte han væggen bag maleriet; døren var der, men det var ikke muligt at vriste den op.

I et kælderrum, der forhen benyttedes til fængsel, går en ung pige og rasler med en jernlænke, det lyder også til tider, som om en karet kører ind på gårdspladsen, dog er der intet at se.

Herremændene på Trudsholm og Overgaard kunne ikke enes om en skov, som lå, hvor Udbyover Sø nu er, problemet ordnede dog sig selv, thi en dag, hvor begge herremændene var i kirke, sank skoven, og søen kom i dens sted.

Endelig fortælles det, at en genganger fra Trudsholm rider i den skov, som kaldes Havkæret. Han har forskrækket mange med sine uhyggelige skrig.

## TRØJBORG

*Visby sogn, Lø herred, Tønder amt*

*Peter Rantzau* († 1602), der opførte Trøjborg, tænkte sit slot med kobber og rejste fire tårne med spir. Engang kom kongen på besøg, og han spurgte da herremanden: »Ved du ikke, at det kun tilkommer landets konge at bygge med fire tårne?« — »Jo« svarede Rantzau,



Jacob Høg († 1610) og Elisabeth Sehested († 1600). Udsnit af epitafium i Kastbjerg kirke (fot. Nationalmuseet).

»jeg satte dem også Deres Majestæt til ære«. — »Det kom I godt fra, Per Slikmund«, smilede kongen.

Endnu kan man møde Peter Rantzau; han går i ruinerne og sørger over den beske skæbne, den på mange måder udmærkede, men lidet pietetsfulde Knud Lausten Knudsen, lod blive hans stolte borg til del. Han er også nok blevet lidt ond over det, thi det skal være ham, der holder hestene tilbage og gør vognene så tunge, at de næsten ikke er til at slæbe, når de ved nattetid skal passere den såkaldte Vasevej.

I det hele taget har Rantzau fuldt op at bestille, han skal nemlig desuden ride rundt på markerne og rasle med kæder, fordi han, medens han levede, uretmæssigt lagde andres jord til Trøjborg.

Det er ellers ikke mange af Trøjborgs sagn, der kan fæstes til bestemte personer, men *Bendix Holst*, der døde i 1829, og som havde det slettest tænkelige forhold til sine bønder, har dog fået et par ord med på vejen: En dag var der kommet en nordmand til Trøjborg for at tigge; Holst ville imidlertid ikke give ham én eneste skilling, derimod kunne han nok skælde tiggeren ud og råbte: »Din lusede køter, din luseangel, vil du se, du kommer af sted!« Det ville tiggeren godt, men da han gik, sagde han lige så stille til den oppustede herremand, at denne nok gjorde klogt i at passe på, thi måske fik han en dag selv lige så mange lus.

Og det fik han: Lusene kravlede rundt på ham, og det var ikke muligt at blive dem kvit. Når han havde været ude at ride, ville ingen af folkene tage sadlen af hans hest, for lusene vrimlede på den. Han døde til sidst af lusesyge, og det var næppe mere end fortjent.

Der boede en bonde i Møllerup, og han skulle til Trøjborg for at betale skat. Det traf sig imidlertid så uheldigt, at herremanden var syg, og derfor gav bonden i stedet pengene til ridefogeden, så kunne han altid få en kvittering, når den anden blev rask. Men herremanden blev ikke rask; han døde et par dage efter, og hans søn, der havde boet i udlandet, kom hjem og overtog gården.

Snart efter fik den skikkelige bondemand et ubehageligt brev fra sit nye herskab om straks at betale sin skat, da han ellers blev sat fra gården. Begribeligvis syntes bonden ikke om dette, han gik op til Trøjborg og sagde, at han havde betalt, men ingen kvittering fået, fordi den gamle herremand var død forinden. Den unge ville imidler-

tid ikke tro ham, og det endte med, at bonden meget opbragt svor, at han skulle skaffe en kvittering, om han så skulle hente den hos den døde i helvede.

Han sadlede sin hest og red af sted på lykke og fromme, men glad var han ikke, thi hvordan skulle han nogensinde finde frem til helvede. Da han havde redet noget, blev han indhentet af en anden rytter, som spurgte, hvortil han agtede sig. »Åh, det nyttede nok ikke, om jeg betroede dig det« sagde bonden, » for du kan dog ikke hjælpe«. »Hvem ved?« svarede den anden med et gådefuldt smil, »du kunne jo forsøge«.

Så krammede bonden ud med historien, og den anden sagde, at hvis han red lige ud, kom han snart til en gloende port. Uden for den skulle han binde sin hest og banke på, så ville herremanden nok åbenbare sig, men hvad de end ville byde bonden på, måtte han intet modtage uden sin kvittering.

Så red den anden sin vej, og lidt efter var bonden godt nok ved den gloende port, hvor han gjorde som anvist. Herremanden sad netop og spiste middag, bød naturligvis sin gæst på både mad og drikke; bonden ville dog intet have, han forlangte blot sin kvittering, som herremanden da også skrev.

I det samme, bonden stoppede kvitteringen i sin lomme, forsvandt alting for ham, og han vågnede først ved at høre sin hest vrinske; da var det tidlig morgen, og han lå på kirkegården på herremandens gravsten. Hesten stod bundet henne ved stenten.

Nu rejste bonden sig og red til Trøjborg med kvitteringen. Den unge godsejer kunne nok kende sin faders håndskrift og spurgte undrende, hvor den kvittering vel var kommet fra? Så fik han alt at vide om bondens rejse til underverden, og det chokerede ham meget at høre, at faderen virkelig var havnet på dette varme sted. Han lovede bonden den gård, han sad på, til fri ejendom, hvis han blot ville love aldrig at fortælle noget om det passerede. Det lovede bonden, men at han ikke holdt det, fremgår af det hér skrevne.

Engang døde en herremand på Trøjborg, og der blev et spøgeri, så det var græsseligt. En gammel røgter tænkte, at det såmænd nok var nogle penge, som lå skjult et eller andet sted, herremanden gik og så til.

## GORM BENZON

Røgteren hentede nu nogle småmønter, som han lagde ned under en sten i kostalden, og ud på aftenen svøbte han sig i et lagen og gik op på kirkegården. Han stillede sig lidt fra herremandens grav, og da klokken slog tolv, åbnede denne sig. Spøgelset steg op, hilste forbindtligt på røgteren, som det antog for en kollega, og spurgte i øvrigt, hvor han skulle hen. »Jeg skal til Trøjborg og se til noget, jeg har gemt, og som ingen anden har kendskab til«, svarede røgteren.

»Hvor hyggeligt« smilede spøgelset, »så kan vi jo følges ad, for dér skal jeg også hen i et lignende ærinde«.

Da de kom til kostalden, løftede røgteren stenen og gav sig til at rode rundt i sine småmønter. Herremanden rystede på hovedet: »Er det noget?« spurgte han, »næh, kom du med mig, så skal du se skat!« Røgteren fulgte nu herremandsspøgelset op på slottet og ind i en stue, hvor der under en flise viste sig at være gemt en mængde sølv og guld, og røgteren gjorde store øjne. Lidt efter lagde herremanden atter flisen på plads, og ingen kunne se, at der var noget særligt ved den, men røgteren nåede alligevel at sætte et lille mærke, så han kunne finde den igen.

Inde på kirkegården sørgede røgteren for at sakke lidt bagud, så han ikke kom for nær til herremandens grav. Så råbte spøgelset: »Natten den sorte lukker for mig helvedes porte«, og henvendt til røgteren: »Hvor bliver du af?« Røgteren havde dog intet, han skulle have gjort i helvede, så han holdt sig fortsat på afstand. Da forstod herremanden, at han var blevet narret, han ville gribe røgteren, men i det samme galede morgenhanen, og han var væk.

Om morgenen fortalte røgteren den nye herremand om det passerede, de fandt flisen, brød den op, og ganske rigtigt: Der lå skatten og glimtede. Røgteren fik en stor dusør som tak for sin dåd, og da spøgelset tilmed ikke oftere viste sig, fik han mere til.

## TYBJERGGAARD

*Tybjerg sogn, Tybjerg herred, Præstø amt*

I vinteren 1951 havde forpagter Gustav Rønholt en ganske ejendommelig spøgeri-oplevelse på Tybjerggaard, og han har herom berettet til os:

»Jeg har færdedes i Tybjergs hovedbygning hos kammerherreinde Steinmann næsten daglig gennem ca. 30 år, og jeg kender hver krog i hele huset, og jeg har aldrig bortset fra nedenfor beskrevne hændelse oplevet noget usædvanligt:

I vinteren 1951 havde jeg i ca. ½ år boet i et værelse i hovedbygningens østfløj, der er beliggende over den gamle kælder. Værelset har vindue mod øst, nærmest i en niche i den tykke mur, og dør i den modsatte side. Sengen stod langs den ene væg, og på gulvet lå et tæppe foran den.

Den pågældende nat vågnede jeg klokken et ved at høre en støj, nærmest som små, trippende trin henne på det nøgne gulv under vinduet. Lyden kom hen forbi sengen, og jeg bemærkede, at den ændrede karakter, da den kom ind på tæppet. Jeg gjorde mig vist ingen forestillinger om, hvad der frembragte lyden, men havde dog ventet at se en eller anden form for skabning, da jeg tændte lyset på det tidspunkt, da lyden kom fra omkring midten af tæppet lige ud for min seng. Jeg så intet, men mærkeligt nok fortsatte lyden hen over tæppet, forandrede atter karakter, da den kom ud på det nøgne gulv og nærmede sig døren, hvor den i øvrigt forsvandt. Mere skete der ikke, og jeg så eller hørte aldrig andet af den slags i de fem måneder, jeg fortsat boede i østfløjen.

En mærkelig historie, der ikke bliver mindre besynderlig af, at jeg, da jeg i sommeren 1966 besøgte kaptajn Lassen på Tybjerg, bemærkede en hidtil glemt og tilmuret trappe, som ved kaptajnens istandsættelse af kælderen var kommet til syne netop ved vinduet, hvor trinene begyndte«.

## TYRRESTRUP

*Søvind sogn, Voer herred, Skanderborg amt*

Rigsråd *Peder Ebbesen Galt* til Tyrrestrup († 1548) opnåede en sørgelig berømmelse, han er identisk med sagnets berygtede kirkeødelægger, Peer Yws, og hans bortgang fra denne verden blev både dramatisk og fantastisk.

Man vil vide, at Peer Yws nedrev ikke mindre end 18 kirker, og da hans svigerfader (Gjord Drefeld) bebrejdede ham dette, blev han så vred, at han ville skyde ham, først forsøgte han sig en juleaften og



fyrede gennem vinduet til stuen, hvor den gamle sad og spiste nadver, denne gang traf Peder ikke, men han forsøgte på ny lykken nytårs-aften, og da ramte han virkelig, så svigerfaderen døde. Andre siger, at det var sin egen far, Peer Yws ombragte på denne måde, og det turde altsammen være pure opspind.

At Peer Yws stod i pagt med den onde selv, fik man bevis for engang, da han fik lov til på et daggammelt fæl at ride jord ind til Tyrrestrup, medens præsten stod på prædikestolen i Søvind kirke søndag formiddag, thi føllet sprængte af sted hurtigere end nogen voksen hest, og man måtte bremse præstens prædiken i utide for at begrænse følgerne af indridningen mest muligt.

Det kunne ikke gå anderledes, end at fanden til sidst hentede Peer Yws, og det gik voldsomt til; over Tyrrestrup mark tabte herremanden den ene tøffel, og han sprællede, så fanden blev ganske træt deraf og måtte sætte sig til hvile i masten af et skib, der lå i Horsens Fjord.

Nu er fanden en tung person, og Peer Yws har antagelig heller ikke hørt til de lette, for skibet begyndte at synke, og skipperen, som jo ikke anede at der sad så store folk i hans skibsmast, kløede sig undrende i nakken og udbrød: »Hvad nu?« Da klynkede herremanden deroppe: »Peer Yws, Peer Yws«.

Da skipperen blev klar over, hvorledes det var fat, var han ikke sen til at hente salmebogen frem, og han og besætningen tog til at bede og synge, så fanden stak klørne i ørerne, og et øjeblik efter lettede han med herremanden under armen, men inden han fløj bort på sine flagermusevinger, jublede han:

»Te høls, te høls te hekkenfels  
mæ Peer Yws, mæ Peer Yws,  
den grou synner, den grouelig herre!«

For at dække over skandalen, der var overgået familien, blev Peer Yws' kiste fyldt med sten og begravet i Søvind kirke, som havde den virkelig rummet ham. Måske er det Peer Yws, der undertiden får udgangstilladelse fra helvede og kører tilbage til Tyrrestrup i en karet med fire sorte heste for.

## TAARUPGAARD

*Tårup sogn, Fjends herred, Viborg amt*

I 1655 overtog *Tønne Juul* († 1684) Taarupgaard efter sin moder, *Ingeborg Parsberg*, og med ham og hans hustru, *Anne Katrine Friis*, fik gården sine sagn. Efter sigende var *Tønne Juul* en godmodig og i alle måder udmærket mand, men til gengæld har *Anne Katrine* fået et ualmindelig slet eftermæle.

Ægteskabet var barnløst, og Taarupgaard blev ved ægtefællernes død gjort til stiftelse med veldædigt formål, hvad der dog ikke i mindste måde har formået at mildne meningerne om *Anne Katrine Friis*.

At hun stod i pagt med den onde, betvivlede ingen, og det fortaltes, at hun kunne udføre mangfoldige heksekunster. I mange år tolererede *Tønne Juul* hendes skarnsstreger, men da hun en dag fik et knippe nøgler til at danse på gulvet af sig selv, tabte han modet. Dybt nedbøjet over hustruens forbindelse med mørkets magter og hendes hårde fremfærd mod gårdens folk lod han sin kusk spænde for vognen, satte sig op og bad ham køre.

»Jamen hvor skal vi køre hen?« spurgte kusken.

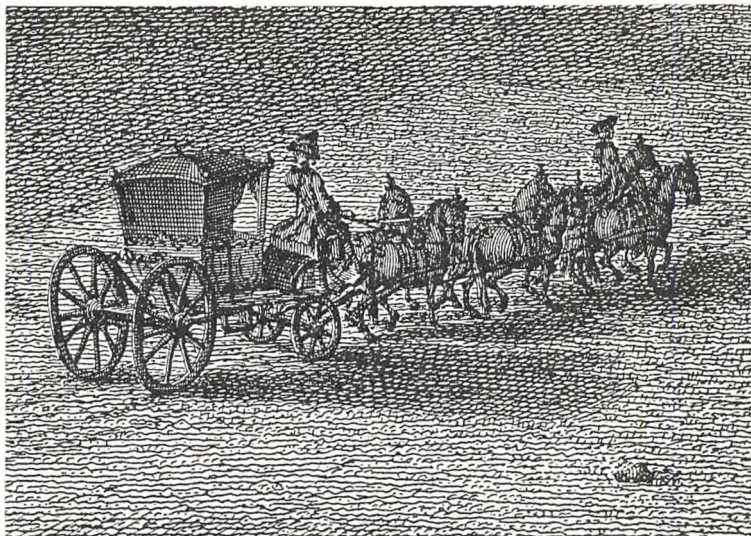
»Hvor hestene vil gå«, lød svaret.

Så rullede ekvipagen af gårde, og det var sidste gang, nogen så *Tønne Juul* i live.

Imidlertid fortsatte *Anne Katrine* sit regimente, som om intet var hændt. En dag forsvandt der nogle småting fra hende, og hun mistænkte en af tjenestepigerne for at have stjålet dem. Hun beordrede pigen med op på loftet, hvor der stod en stor klædeskiste.

*Anne Katrine* løftede låget og bad pigen tage noget op fra kistens bund. Intetanende bøjede tøsen sig ned, men i det samme slog fruhen låget i med en sådan kraft, at det arme menneske fik hovedet kappet af. Man vil også vide, at *Anne Katrine* engang havde gjort sig skyldig i et barnemord, og i de stille nattetimer høres der stundom suk og barnegråd fra gårdens have.

Gerrig var den hårde dame ligeledes, hun pugede penge sammen og vred formelig klingende mønt ud af alt, hvad hun rørte ved. I hendes tid var der stort sildefiskeri i Limfjorden, og i sine »gårde« i Virksund fangede hun sild i brede baner. Hun solgte dem dog kun,



*Seksspands herskabskarrosse fra 1700-tallet. Fra Thurahs Danske Vitruvius, bd. II 1749, planche 104.*

hvis de blev godt betalt, ellers fandt de anvendelse som gødning, hvad der vakte megen forargelse. Det blev da også spået, at der som straf for hendes griskhed og ugudelighed engang ikke skulle gå flere sild gennem Virksund, end der kunne gå gennem en hestesko. Spådommen gik godt nok i opfyldelse, men det skete først adskillige år efter Anne Katrines død, så hun har kunnet tage sig det let.

Da Anne Katrine i 1698 lå på sit yderste, stillede præsten for at berette hende, og længe måtte han tale for døve øren. Han sluttede sin opbyggelige ordflom med at bede den døende gøre afbigt for sine synder, så hun trods alt kunne få del i himmeriges glæder, og disse ord vakte Anne Katrines interesse:

»Får jeg lov til at køre med fire toppede heste i himmerig?« spurgte hun.

Det kunne præsten naturligvis ikke godt love.

»Så har jeg intet dér at gøre«, kom det tørt fra adelsfruen, og med disse ord døde hun.

Anne Katrine kom til at køre med firspand efter sin død: Hver nat trak fire kulsorte, ildfnysende heste hendes karet fra Tårup kirke og hjem til hendes gamle domæne, hvor hun lavede en frygtelig ravage: Døre åbnedes og blev slået i, isnenede vindpust jog gennem stuerne, og gårdens hunde hylede og peb af skræk. I kirken var det ikke stort bedre fat: Døren til hendes kapel og kirkeporten sprang ustandselig op, fordi hun ville ud. En dag fik man så den fortrinlige idé at bore huller i alle de døre, hun skulle igennem, og siden kunne de holdes lukkede.

Der var dog langt fra blevet ro på Taarupgaard. Hver aften rullede spøgelseskaret ind på gårdspladsen, som den plejede, og fire båse måtte stå tomme i kørestalden til hendes forspand. Prøvede man at sætte andre heste ind, var de næste morgen løse, skumsvedte og ganske kulrede.

Omsider ebbede spøgerierne ud. Hullerne i kirkedørene og på herregården stoppedes til, og i lange tider mærkede man intet som helst til Anne Katrine. Til sidst havde man næsten glemt hende, men en aften fik man fra den myndige frue en hilsen, som nær havde skræmt livet af flere mennesker!

I årene 1864 - 70 var pastor Laurits Laurberg præst ved Tårup kirke. Han holdt hver onsdag aften bibelmøde i kirken, og da han havde ordet i sin magt, kom folk fra nær og fjern for at høre ham. Just en sådan onsdag aften kom han ind på den manglende guds frygt og truede i den forbindelse de fremmødte med, at hvis de ikke forlod syndens vej, ville det gå dem, som det gik Anne Katrine Friis, der ikke fik fred i sin grav.

I samme nu, han sagde disse ord, lød der et højt, foragteligt snøft fra nådigfruens kapel, og et iskoldt pust strøg gennem kirken!

Nogle af de fremmødte blev siddende, forstenede af skræk, andre forlod kirken i panik. Det var den sidste opmærksomhed, Anne Katrine Friis viste sine omgivelser, og nu generes man aldrig mere af spøgerier, hverken i kirken eller på gården.

## ULRIKSHOLM

*Kølstrup sogn, Bjerge herred, Odense amt*

En helgenlegende er henlagt til Ulriksholm. Her levede engang en

## GORM BENZON

herremand, som var meget rig, men ikke undte de fattige den mindste bid fra sit bord. Hans frue derimod var en god og from kvinde, som ofte i smug bragte noget af husets overflod ud til dem, der led nød. Engang samlede hun nogle brød i sit forklæde og begav sig hen til en dårligt stillet familie med dem. På vejen mødte hun imidlertid sin onde gemal, som i en brysk tone spurgte, hvad hun bar i forklædet. I sin angst for, at han skulle gøre hende fortræd, svarede hun, at det var roser, og da han rev forklædet op for at se, om hun talte sandt, var brødene virkelig forvandlet til store, duftende røde roser.

Det er sagnet om landgrevinde Elisabeth af Thüringen, der hér er plantet om til den frodige fynske jord.

For mange år siden stod der i Ulriksholms skov en galge, hvor mange mennesker blev hængt af en ond herremand. Galgen er forlængst borte, men ved nattetide kan man ikke gå forbi stedet, hvor den stod, uden at det går skævt, man hverken ser eller hører spøgelser, men bliver vildfarende og må vedblive at vandre rundt i skoven, til dagen gryer.

## ULSTRUP

*Sønder Vinge sogn, Middelsom herred, Viborg amt*

Ulstrup er Skeel'ernes gamle herresæde, og fra deres tid på gården stammer efter sigende et spøgeri, der finder sted den første torsdag i hver måned. Om natten hører man lystig tale, musik og støj som af folk, der danser, i et værelse i sydfløjen. Efterhånden taber støjen sig imidlertid, og man hører nu kun to mænd kæmpe i det søndre tårn. Det ender med, at den ene bliver stukket ned, hvorpå alt er stille. Baggrunden for spøgeriet skal være, at to adelsmænd engang for-elskede sig i den samme pige og kæmpede om hende. Den ene blev dræbt, og hvor hans blod randt, fremkom en plet, der aldrig siden har kunnet fjernes.

Om greve *Christen Scheel* († 1771), der ejede Ulstrup og var gesandt i Skt. Petersborg ved Katarina II's hof, fortæller sagnet, at han blev ombragt ved hjælp af gift af kejserindens elsker, fyrst Orloff. Grunden hertil var, at Orloff frygtede, at den elegante, smukke og

belevne danske greve, som kejserinden var særdeles interesseret i, skulle gøre ham rangen som førsteelsker stridig.

Ellers er det hovedsagelig om gesandtens søn, den ødsle greve *Jørgen Scheel* († 1825), sagnene fortæller: Det lykkedes ham gennem sin noget vidtløftige livsførelse at formøble så betydelige dele af den Scheel'ske familieformue, at Ulstrup måtte sælges, og han til sidst gik helt fallit.

Katastrofen kunne imidlertid være undgået, og herom fortælles et sælsomt sagn, der givetvis rummer en ikke uvæsentlig portion sandhed:

På en tid, da greven var bortrejst, kom forstråd Jens Bang — det har været omkring 1815 - 17 — i forretninger til Ulstrup, hvor han overnattede i det grønne værelse. Han drømte her, at en dame i gammeldags dragt viste sig for ham; hun fortalte, at hun var Skeel'ernes stammoder, og at hun i sin tid havde indmuret en pengeskat på gården for det tilfælde, at familien skulle komme i dybeste nød. Man skulle derfor slå hul på murværket over porten, hvor der sås tre fremtrædende sten. I et hulrum ville man finde et skrin, som skulle overgives til greven.

Forundret over drømmen betroede Bang sig den næste morgen til forvalteren i husbestyrerindens påhør og forlod derpå gården. Da han passerede porten, vendte han sig og så, at der virkelig ragede tre sten frem. Mærkeligt nok foretog Bang sig intet, og han glemte efterhånden drømmen, dog blev han snart igen mindet om den, da han fra greve Scheel modtog et brev, hvori denne udbad sig en forklaring på, hvad Bang havde drømt, thi Scheel bar om halsen en lille guldnøgle i en kæde, han havde fået den af sin bedstemoder, uden imidlertid at blive orienteret om, hvortil den passede. Husbestyrerinden på Ulstrup havde fortalt om Bang's drøm.

Muren blev nu opbrudt ved de tre sten, men det var tydeligt, at der for nylig havde været andre på færde. Rummet blev godt nok fundet, det var tomt. Ikke længe efter tog forvalteren på Ulstrup sin afsked og købte i stedet en herregård, og en murer fra Randers, som ikke før havde haft salt til et æg, var med ét blevet en velsitueret mand. At man virkelig har søgt efter en skat, fremgår af visse anmærkninger som den kommission, der skulle søge at redde stumperne af Scheel's formue, har foretaget.



*Peder Skram  
(† 1581).  
Udsnit af  
ligsten i  
Østbirk kirke  
(fot. National-  
museet).*

## URUP

*Østbirk sogn, Voer herred, Skanderborg amt*

Peder Skram's Urup skal efter sagnet have knejst med syv spir, men man måtte siden tage dem af, fordi grunden ikke kunne bære vægten. Urup er nemlig bygget på en vældgunge, og den skal da også synke en julenat.

I det hele taget er midvinteren en urolig tid på den gamle gård, thi nytårsnat kommer *Peder Skram* kørende med sin karet, og folk,

der møder den, gør klogt i at komme til side, thi ellers kører han dem over. Karetten ruller op foran hoveddøren, og her forsvinder spøgeriet brat.

Da Peder Skram døde i 1581, blev han begravet i Østbirk kirke, herfra blev han i forrige århundrede fjernet og uden kiste væltet i en kalkkule på kirkegården. Visselig en pietetsfuld behandling af en af Danmarks store søhelte! Hans lig var utroligt velbevaret, og der var almindelig sammenstimlen af glanende godtfolk om kulen. Præsten skulle også give sit besyv med: »En skulle næsten tro, at han var levende«, sagde han uden dog af den grund at føle sig foranlediget til at give admiralens jordiske rester en mere sømmelig begravelse.

Hvem »grev Jørgen« på Urup var, er ikke godt at sige, men om ham fortæller folk, at han var en slet og liderlig rad. Hver nat røvede han en jomfru på egnen, thi han udholdt ikke at ligge hos den samme kvinde to nætter i træk. Når morgenen så gryede, smed han den stakkels pige i voldgraven, så kunne hun selv om, hvordan hun ville redde sig i land.

Engang fandt greven ud af, at han ville gifte sig. Han havde udset sig en smuk jomfru fra Vengegaard (Sophiendal), hun var eneste datter af en rig enke, og frieriet skulle foregå med manér. Greven lod sin hest beslå med guldsko, og ledsaget af et stort følge red han af sted til Vengegaard. Han mødte den rige enke ved borgeledet og anholdt om hendes datters hånd, men hun svarede ham hånligt, at en så liderlig person skulle hendes datter aldrig få. Greve Jørgen undsagde hende, dog, hun var ham for snedig, thi hun overtalte nogle af sine slægtninge til at spille terninger med greven, og de terninger, der brugtes, var falske. En hel nat spillede der, og da dagen gryede, havde grev Jørgen tabt alt, hvad han ejede, efter sigende syv herregårde foruden Urup.

I Urups kælder er en søjle, hvori en kvinde står indemuret, og hvis nogen mand efter mørkets frembrud vover sig ind i denne kælder, omfavner hendes genfærd ham så heftigt, at det næsten klemmer livet af ham. Fra et andet kælderrum høres kæderaslen, og på gården skal være set en stor, sort kat, for hvem alle døre af sig selv springer op.



GORM BENZON

## VALDEMARS SLOT

*Bregninge sogn, Sunds herred, Svendborg amt*

Kammerherre *Niels Juel* († 1766) er ofte blevet fremdraget som et afskrækkende eksempel på en bondeplager; det hedder sig, at han egenhændigt svang pisken over bøndernes rygge, hvilket da ej heller skal benægtes, selv om det vist kun skete én gang og ikke uden grund.

Juel havde fået den idé, at han ville forbedre sine bønders sundhedstilstand; og som et led i disse bestræbelser, indkøbte han i dyre domme de bedste æbletræer i Frankrig og uddelte dem gratis til bønderne med besked om, at træerne skulle plantes i haverne. Herremanden forklarede, at æblerne ville være til gavn for både voksne og børn, men bønderne havde ikke lyst at deltage i den slags eksperimenter; nu skulle de vise den tovlige herremand, at sådan noget udenvælsk tøjeri ikke trivedes på Tåsinge. Derfor skar de lige så stille roden af træerne, inden de stak dem i jorden, og da herremanden så alle de visne træer, måtte han bedrøvet erkende, at alle pengene var spenderet forgæves.

Der gik nogle dage; så blæste det op til en voldsom storm, og da den lagde sig, lå også alle de rodløse æbtetræer. Det blev Juel opmærksom på, og alle børnderne kaldtes sammen på slottet, hvor den omtalte pryglescene udspilledes. Alligevel holdt han så meget af de genstridige mennesker, at han gav dem nye æbletræer og lovede dem al landsens ulykker, hvis de ikke denne gang plantedes efter forskrifterne.

Så turde bønderne ikke andet end lade æbletræerne stå, med det resultat, at Tåsinge blev — og vist stadig er — centrum for Danmarks æbleavl og det sted, hvor de fleste nye sorter gennem tiderne er fremelsket.

Man siger således nok, at herremanden slog, men de fleste har glemmt at uddybe, hvorfor han gjorde det.

## VEDBYGAARD

*Ruds Vedby sogn, Løve herred, Holbæk amt*

*Knud Rud* († ca. 1620) var en hård og halsstarrig person. Når bønderne om foråret mødte op og bad ham om lidt sædekorn, fordi de

af nød havde bagt brød af det lidet, de selv havde, måtte de hen til hans stol ved kaminen. Rud lod så kornet uddele, men samtidig trykkede han hovedet af sin glohede kridtpibe mod skyldnerens pande, så han let kunne kende ham igen på brændemærket, han gad nemlig ikke føre regnskab.

En jomfru fra Vedbygaard var forlovet med en junker fra en af omegnens gårde. En dag var hun imidlertid så uheldig at tabe sin forlovelsesring, og det var hende ikke muligt at finde den igen. Onde tunger udsprede da det rygte, at hun havde kastet den med vilje, fordi hun ikke fandt ham god nok, og da han fæstede lid til disse ord, brød han med hende. Af sorg gik jomfruen i kloster i Slagelse og var der i mangfoldige år. Imidlertid skulle hovdammen uden for Vedbygaard oprens, og under dette arbejde fandt man jomfruens ring, den blev sendt til hende, og i sin glæde skrev hun til junkeren, som stadig var ugift. De blev nu forsonede og i deres alderdom viet til hinanden.

I Skellebjerg kirke havde en jomfru fra Vedbygaard stået fadder til et barn; da hun var på hjemvejen, blev hun voldeligt overfaldet af en mand (somme siger to), skændet og dræbt, hvorefter hendes lig slæbtes ned i Birkemosen tæt ved. Jomfruen havde imidlertid haft sin lille hund med, den løb tilbage til herregården, og ved sin idelige bjæffen lykkedes det den at gøre folkene forståeligt, at der var noget galt. Man fulgte efter den, og den løb til stedet, hvor dens ejerinde lå.

Den unge pige blev nu båret hjem og siden begravet. Ifølge sagnet ledte hunden også folkene fra Vedbygaard til den mand, der dræbte pigen, han arresteredes, tilstod og blev halshugget.

Men fra den tid var der aldrig ro på vejen, hvor mordet havde fundet sted; når godtfolk kom med hestevogn, stejlede hestene altid ud for Birkemosen og var ikke til at drive videre; menneskene blev også grebet af en uforklarlig panikagtig stemning, dog hverken så eller hørte man noget.

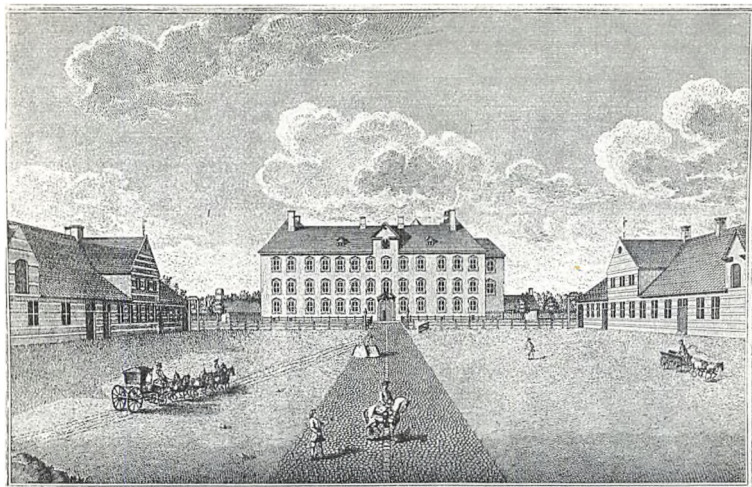
Til sidst manede en præst ro på stedet, og for at holde onde magter borte blev der rejst et trækors ved vejkanten. Dette kors skal altid holdes i smuk stand; forfalder det, bliver der atter uro, og hvis det vælter helt, skal Vedbygaard synke i voldgraven. Ganske vist hører stedet, hvor det står nu, ind under Nørholm, men alligevel synes vedligeholdelsespligten at påhvile Vedbygaards ejere.

I 1930'erne var korset blevet noget frønnet, og skovrider Poul Reck, der dengang var tilknyttet både Vedbygaard og Nørholm, fik tilladelse til at forny det. En god eg blev udsøgt og fældet, træet lagdes til lagring i et par år, og da det blev befundet tjenligt, forarbejdedes det nye kors deraf og præserveredes, så det ikke snart skulle gå til.

Ifølge overleveringen må der ikke være mere end tre personer om at rejse korset, og skovrideren gik da en tidlig morgen ud til stedet sammen med to skovarbejdere, først blev det gamle kors gravet fri og løftet op, og medens skovrideren støttede det, så det forblev i oprejst stilling, satte arbejderne det nye kors i jorden. Først da det stod sikkert og godt, turde man lægge det gamle ned; var det sket før, var Vedbygaard uvægerligt sunket. Inden de tre mænd forlod stedet, blev der skåret en splint af det gamle kors og sat ind i det nye, så kraften overførtes til det. Korset, som skovrider Reck rejste, står stadig ved vejkanten og kan antagelig holde mange år endnu.

Der er meget spøgeri på Vedbygaard: I den såkaldte Klostergang er der et stort gæsteværelse, det har nu fået vinylgulv, men der under ligger de gamle gulvbrædder, og på dem er en blodplet, som ikke kan vaskes af; dens fremkomst har noget med to ridders kamp at gøre, og det er ikke få, der har set en genspejling af dysten. På loftet er der et værelse, hvor der ingen kamin er, hvilket dog ikke har forhindret flere mennesker, som har sovet der, i at se en lille, grå kone komme ind, lægge til rette i en kamin og tænde op, hvorefter både kamin, ild og kone forsvinder. I nogle kamre, der forhen har tjent til opbevaring af forråd, går et meget langt spøgelse, og der er gerne lidt uro omkring nogle store, gamle kister, der opbevares på gården. Også i porten er der rumleri ved nattetide som af store, tunge vogne, der kører igennem.

Endelig kan nævnes, at der ved voldgraven står en pæl, som aldrig må forfalde, thi så brænder Vedbygaard, det menes at være en manepæl og er vist som sådan den eneste, der står på sit sted herhjemme. Den er sidst blevet fornyet i 1940'erne.



*Prospekt af den tidligere kongelige Kjøbmands Højskole i Vemmetofte. Udsigt til Vemmetofte, som er den gamle Højskole i Vemmetofte, som er den gamle Højskole i Vemmetofte, som er den gamle Højskole i Vemmetofte.*

*Vemmetofte set fra gårdspladsen efter Thurahs Danske Vitruvius, bd. II.*

## VEMMETOFT

*Vemmetofte sogn, Fakse herred, Præstø amt*

Om rigsråden *Eske Brøck* († 1625) og den underjordiske hat fortæller et gammelt sagn, som her skal gengives i nogenlunde original version:

Hr. Eske Brock, som boede på Vemmetofte, gik engang i marken og slog hen i vejret med sin kjæp. Og fløj der da, idet han slog, pludseligen en hat hen for hans fødder, hvilken han lod tjeneren tage op og satte den på sit eget hoved. Men i samme stund, han fik den på hovedet, blev han usynlig. Prøvede han derpå med tjeneren og så, at hvo, der fik hatten på hovedet, ham kunne ingen se. Da blev han meget fornøjet over slig fangst og gik hjem dermed.

GORM BENZON



*Eske Brock († 1625). Maleri på Gammel Estrup (Frederiksborg).*



*Christen Scheel († 1771), maleri af Roslin på Eriksholm (fot. Niels Elswing).*

Det havde ikke varet meget længe, så kom en barhovedet dreng hen til porten, begærendes at komme til at tale med hr. Eske Brock. Da nu herren kom, bad drengen om sin hat, den han havde slaget af hans hoved med kjæppen og bød ham derfor hundrede ducater og siden mere, om han ville lade ham få den tilbage. Men alt var forgæves, hvad han sagde, eftersom Eske Brock særdeles yndede hatten. Da lovede drengen ham, at såfremt han ville give ham hatten tilbage, skulle hans efterkommere aldrig komme til at fattes noget, og fik han da hatten af junkeren, som mente, at den med sligt løfte var vel betalt. Men der drengen gik af døren, sagde han: »Du skal dog ej efterlade dig sønner, men døtre!« Og fødte hans frue også sidenefter mange, men dødfødte sønner, så at han døde som den sidste af sin stamme.

På Vemmetofte strand ligger en meget stor sten, musestenen kaldet. Sagnet fortæller, at en troldkvinde engang blev vred på Vemmetoftes beboere og kastede stenen efter slottet ved at bruge sit strømpebånd som slynge; den nåede dog ikke længere end til stranden, hvor den faldt ned og stadig er at se.

## VESTERVIG KLOSTER

*Vestervig sogn, Refs herred, Thisted amt*

På Vestervig kirkegård ligger en dobbelt romansk gravsten, og under den er ifølge sagnet Valdemar I's søster *Liden Kirsten* og *prins Buris* begravet. Stenen findes ud for kirkeskibets norddør, og det er skik, at brude efter vielsen lægger deres buket til parret, der elskede hinanden så højt, men først i døden forenedes.

Medens kongen var i felten, indledte prins Buris et forhold til hans søster, og det endte med, at *Liden Kirsten* blev frugtsommelig. Da Valdemar vendte hjem og opdagede, hvad der var sket, dansede han *Liden Kirsten* ihjel, medens han lod øjnene udstinge på prinsen og kastede ham i fængsel.

*Liden Kirsten* blev begravet på Vestervig Klosters kirkegård, og nogle år senere, da kongens vrede var kølnet lidt, lod han prins Buris flytte til Vestervig, hvor han hensattes i et tårn, der vendte ud mod kirkegården. Han var tøjret om livet med en jernlænke, og den var

så lang, at han kunne nå hen på sin elskedes grav, som han hver dag besøgte. Dronningen, som var søster til Buris, havde altid hadet Liden Kirsten og viste engang sin hån ved at ride over hendes grav. Stenen var dog ikke så hård som dronningens hjerte, og hestens hov satte et kendeligt mærke i den. Da prins Buris døde, blev han gravsat ved siden af Liden Kirsten, og hermed var en såre bedrøvelig kærlighedsaffære slut.

På den gamle kirkegård findes Skt. Thøgers kilde, der betragtedes som hellig og i ældre tid var genstand for valfarter. Meget mærkeligt skete ved dette væld. Skt. Hans aften samledes alle egnens hekse der i skikkelse af katte med gloende øjne. Det var dog ikke sådan, at almindelige mennesker kunne se dem uden videre, først når man havde taget en græstørv fra kirkegården over hovedet, blev de synlige.

En karl forsøgte dette, og han så nu, hvordan katte-heksene sprang rundt om kilden. Han hentede sin egen mis og kylede ind iblandt dem, men den blev straks revet ihjel. Så tænkte han, at det var nok bedst, om han forføjede sig hjem, og i sit kammer krøb han til sengs og trak dynen godt op om ørerne. Han fik dog ikke lov til at ligge ret længe i ro, thi pludselig sprang døren op, og det vrimlede ind med katte, som overfaldt og kradsede ham. Han var sikkert blevet kradset ihjel, om ikke han havde haft en gammel rusten sabel, hvormed han tappert værgede for sig. Han huggede en af kattene i låret, så det knækkede, og straks forsvandt de uhyggelige dyr som ved et trylleslag. — Men næste dag lå en af nabokonerne til sengs med dårligt lår, og folk sagde, at det nær var hugget rent over.

I klosterkirken hørte man ofte et lille barn græde og klage, ja, det blev nogle gange så slemt, at præsten måtte afbryde sin prædiken. I midten af forrige århundrede hændte det imidlertid, at et stykke af kirkemuren nær det sydøstlige hjørne i skibet, skred ud, og indenfor viste der sig et firkantet rum, på hvis bund lå en hob aske og nogle små ben. Distriktslægen undersøgte knogleresterne og oplyste, at de stammede fra et ganske lille barn. Efter dette fund er der aldrig hørt barnegråd i kirken, uden at det har haft en naturlig forklaring.

Klosteret var sæde for munke af augustiner-ordenen, og det hændte, at disse viste en uheldig interesse for væsener af det modsatte køn. De lavede således en løngang under Limfjorden over til Kabbel, hvor



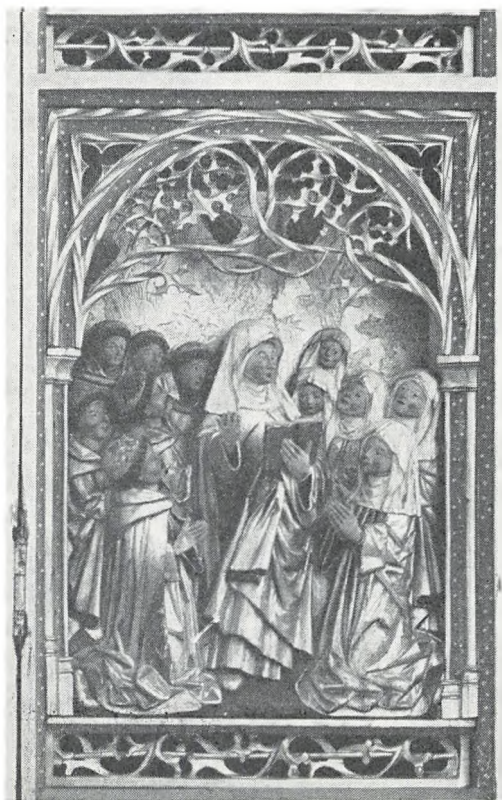


*Brud nedlægger sin brudebuket på Liden Kirstens grav (fot. 1966 J. Steffensen).*

## GORM BENZON

der var nonner (!). Der er under pløjning fundet murrester i jorden, som folk troede var noget af en stensat gang.

En munk fra klosteret forførte en kone fra Vestervig, men hun fik skruper og tilstod alt for sin mand. Han greb en økse, styrtede op i kirken og fandt munken liggende på knæ i bøn foran alteret. Manden tog intet hensyn til stedets hellighed; han kløvede munkens pandebrask, og det blod, som udrandt, farvede kirkens gulv rødt. Siden blev det blodfarvede gulvstykke fjernet, men hvis en ulykke truer Vestervig by, bliver pletterne på ny synlige. Der er også flere gange set spøgende munke på stedet, hvor klosteret har stået.



*Udsnit af altertavle  
fra 1400'erne i Engelstoftes  
kirke på Lolland  
(foto: Nationalmuseet).*



*Herskab på køretur. Maleri af C. W. Eckersberg.*

## VILHELMSBORG

*Mårslet sogn, Ning herred, Aalborg amt*

For mange år siden var der en herremand på Vilhelmsborg, som havde en datter ved navn Julie. Engang hun havde været i Århus, kørte hun hjem til gården i en kare sammen med en løjtnant; han voldtog hende imidlertid undervejs, og ude af sig selv af fortvivelse herover lukkede hun sig inde i et værelse på Vilhelmsborg. Hun fødte et barn, men undlivede det og begravede det et sted i skoven. Snart efter døde hun også selv, og siden den tid har hun hver nat vandret fra gården til barnets grav; hun har lavet en hel sti, og den kaldes efter hende Julievej.

## WILLESTRUP

*Astrup sogn, Hindsted herred, Aalborg amt*

En julenat opluger jorden det røde Willestrup i Himmerland, og borgsøens vande lukker sig over stedet, hvor det stod.

Sådan lyder sagnet, og det er på ingen måde enestående for Willestrup, thi sandt at sige skulle samme triste skæbne vente ikke så

## GORM BENZON



*Christian III  
(† 1559).  
Maleri af Jost  
Verheiden (?)  
(Frederiks-  
borg).*

helt få af vore gamle herregårde. Willestrup er imidlertid særlig interessant derved, at sagnet for nogle år siden var uhyggeligt nær ved at blive virkelighed. Ganske vist var det ikke noget, der skete pludseligt og ej heller ved juletid, men sikkert og vist er det, at gården tog til at synke: Skillerum og lofter i den ene fløj revnede og det hele så efterhånden temmelig faretruende ud.

En undersøgelse blev iværksat, og det viste sig nu, at et landvindingsprojekt var årsag til den opståede situation. Man havde reguleret Willestrup Å og i den forbindelse sænket vandstanden i den opstemmede borgsø, hvorved et sindrigt ligevægtssystem bragtes ud af balance.

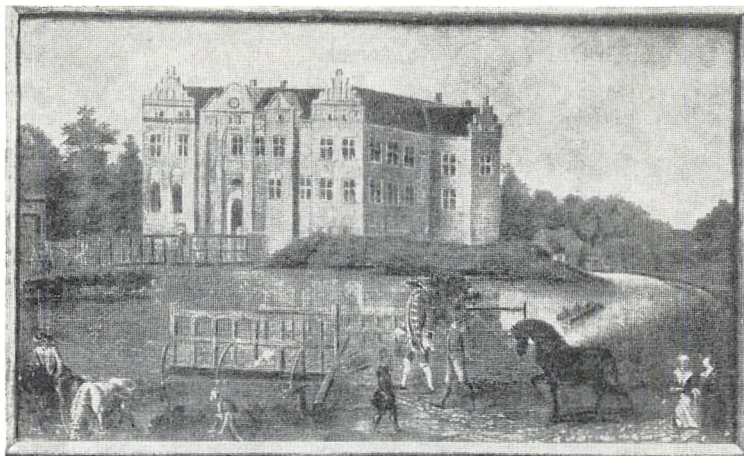
Naturligvis blev alle videre landvindingsforsøg herefter opgivet, og det lykkedes at udbedre de skete skader.

Det var lensmanden i Aalborg, Axel Juul, som i årene 1538 - 42 opførte den statelige gård, der dengang var firfløjet. Så store borggårdsanlæg var i de dage af nogen sjældenhed herhjemme, og kongen, *Christian III* aflagde besøg for at beundre værket. Da han sammen med sin hofnar red over vindebroen, råbte narren til Juul: »Aalborg må være en god ko, siden den har fået sådan en køn rød kalv«. Med disse ord antydede han på en fin måde, at lensmanden vist havde presset sit len lovlig hårdt for at få råd til herregården.

Sin alder til trods hører Willestrup ikke til de slemme spøgelsesgårde, men lidt rumsteren er der dog ved nattetide. I et gæsteværelse blev dynen altid trukket af folk, og efter sigende var det en gartner, som havde skudt sig derinde, der var årsag til postyret. Et genfærd begynder sin vandring ved broen over voldgraven og får hundene til at hyle og knurre. Folk, der har krydset dets vej er blevet syge, og derfor er ingen glade ved at møde det. Dette spøgeri går det meste af huset igennem, og når pigerne i køkkenet i gammel tid hørte, at det var på vej, flygtede de i hast op på deres værelser og kom først ned igen, når »rumleriet« var passeret.

En af Willestrups forrige ejere var cand. jur. *Niels Juel*. Han døde ret ung i 1863 og blev først begravet på Astrup kirkegård, men et års tid senere gravedes kisten en nat op og førtes til et sted i skoven, hvor Juel selv havde ønsket at blive stedt til hvile. Åbenbart er juristen blevet lidt desorienteret over efter sin hedengang at blive flyttet fra sted til sted, for undertiden møder folk hans genfærd. Han går fra skoven og til Astrup kirkegård, hvor han drejer ind og forsvinder.

Juel hører til de vennesele, selskabeligt anlagte genfærd. Han slår gerne følge med folk og konverserer dem livligt. De fleste er først blevet klar over, at han ikke var af kød og blod, da han pludselig drejede ind på kirkegården og opløstes til intet. En mand, der en månelys nat var kommet i selskab med ham, havde dog konstateret, at han ikke kastede skygge. Som genfærd er Juel klædt ganske som han var i levende live og bærer på hovedet en lille, ret aparte kasket.



Willestrup set fra nordvest. Maleri fra 1700-tallet.

## VINDUM OVERGAARD

*Vindum sogn, Middelsom herred, Viborg amt*

Der gik meget små-spøgeri på Vindum Overgaard, således har folk, der kom udefra, set lys i skriverstuens vinduer og observeret 13 mand siddende derinde optaget af en drøftelse, men åbnede man døren til stuen, sås der ingen, og lyset var slukt.

Rigmarsken *Anders Bille* († 1657) spøjte også på gården; han kom kørende med firspand, og turen gik hen over trætoppene, så det knagede, og der gnislede funker fra hestenes hove. Det hændte, at døren til hestestalden blev revet op midt om natten, og man hørte det klapre op ad midtergangens stenpikning. Der var dog aldrig noget at se.

Et sted i hovedbygningens murværk står en kvinde indemuret, hun havde født et barn i døglsmål og blev på den måde straffet. Nu går hun igen som gårdens hvide dame.

I gammel tid hang der et par tørrede småfisk i et lille kammer ved siden af gårdens folkestue, de kom altid tilbage af sig selv, hvis nogen smed dem ud, dog er de nu forsvundet. Noget taler for, at det har været amuletter, som skulle værne stedet imod mangel på mad.

Der var mange ulve ved Vindum Overgaard, og en vinter var de

så forsultne, at de brød ind på selve gården, sled indhegningen til fårestien ned og ihjelbed hele besætningen.

## VINTERSBORG

*Utterslev sogn, Lollands Nørre herred, Maribo amt*

På Vintersborg — det gamle Utterslev — i det nordvestlige Lolland, skal fanden jævnlig have haft sin gang, da det i årene fra 1618 til 48 ejedes af *Borkvard Rud*. Man sagde, at fanden kom op fra helvede gennem nogle gamle, hule ege på egnen; ved dem mødtes han med herremanden, og sammen planlagde de forskellige skarnsstreger. Således fik fanden Rud til at male nogle underlige formler i de kirker, der hørte til godset og hvad værre var: Der blev vendt op og ned på rækkefølgen af de ti bud!

En dag fandt Rud pludselig ud af, at han ville eje mere jord, og han forskrev sig til mørkets hersker mod at få så meget af Lolland, som han kunne ride ind den påfølgende søndag, medens Halsted præst stod på prædikestolen.

For at fremme sagen skabte fanden sig om til en frysende sort ganger, og da Rud havde svunget sig i sadlen, gik det af sted over stok og sten i flyvende fart. De havde da også nok fået indredet broderparten af Lolland, om ikke en klog mand havde anet uråd og sendt bud til Halsted kirke, så præsten omgående afsluttede søndagsprædikenen og forlod prædikestolen.

Rud nåede således kun at indride 900 tønder land, og derved måtte det blive, men i kontrakten med fanden stod der, at denne også skulle opkaste volde omkring besiddelsen, og til den ende sendte han hele hære af smådjævle op gennem de hule ege og lod dem grave de volde og grøfter, som endnu i nogen grad er bevarede og afmærker Rud's gamle enemærker.

Til sidst hørte kongen om Rud's forbindelse med fanden, og beordrede ham til at fjerne de sære formler i kirkerne samt at få sat skik på de ti bud; men alt dette hjalp lidet på herremandens saligheds sag, og en mørk, stormfuld vinternat i 1648 slog regnskabets time: Djævelen ankom indhyllet i en sky til Sæbyholm, hvor Rud just opholdt sig, for at hente sit offer.



*Anders Bille († 1657). Maleri fra 1637 (Frederiksborg).*

Herremanden sad i sit kammer, da den onde smuttede ind. Man hørte voldsom tummel og skrigen derinde fra. Så blev alt stille. Da døren blev brudt op, fandt folkene Borkvard Ruds sønderrevne lig;



sjælen var fanden rejst af med. Vægge og lofter var oversprøjtede med blod, og pletterne kunne aldrig fjernes, de blev siddende, indtil det gamle Sæbyholm blev revet ned omkring midten af forrige århundrede.

Sådan lyder sagnet om Borkvard Rud, og på en måde rummer det ikke så lidt sandhed! Rud var kalvinsk orienteret, og de mærkelige »formler«, han lod male i kirkerne, var kalvinske sentenser. Hans overbevisning foranledigede ham også til at anbringe de ti bud i en anden rækkefølge, end folk var vant til at se dem. Sligt tåltet ikke i Christian IV's lutheranske Danmark. Bispem indberettede Rud til kongen, som tvang ham til at ophøre med sin »vranglære« og fjerne sentenserne. Af almuen blev hans afvigende religiøse indstilling betragtet som et sikkert tegn på kompagniskab med den onde selv.

Til alt dette kom, at Rud var en driftig og energisk mand, som efterhånden erhvervede sig et anseligt jordegods og en betragtelig formue. At rigdommen kunne være resultatet af ærligt arbejde, faldt ikke godtfolk ind. Nej, det var snarere noget, fanden havde udstyret ham med. — Man havde jo desuden selv set smådjævle kaste hans volde i nattens mulm og mørke. Dette sidste var for så vidt sandt, blot var det ikke smådjævle, men skikkelige soldater, der optrådte. Rud var kommandant i Nakskov og betalte soldaterne for at lægge volde omkring hans jord. Arbejdet blev udført om sommeren, men på grund af varmen lod det sig ikke gøre at grave om dagen. Derfor sled soldaterne i det om natten, og i deres mørke uniformer blev de forvekslede med djævelens pak. Intet kristent menneske arbejdede heller dengang efter solnedgang.

At Borkvard Rud skulle være hentet af fanden, kan vi bestemt afkræfte. Der findes nemlig en autentisk skildring af hans dødsleje, hvor han fredeligt udåndede efter forinden at have taget kærlig afsked med sin hustru og sine folk. Han blev 55 år og efterlod sig ingen arvinger.

Men endnu vil folk på egnen vide, at Borkvard Rud i de mørke blæsende efterårsnætter, når regnen trommer mod ruderne, og skyerne jager lavt over jorden, rider afsted på en kulsort hest fulgt af halsende hunde.



»Hundehul« (fot. Th. Andresen).

## VISBORGGAARD

*Visborg sogn, Hindsted herred, Aalborg amt*

Om der er ro for spøgelse på Visborggaard i dag, er ikke godt at sige, men forhen har det været en af vore virkelig store spøgelsesgårde. Den gamle fru Magdalene Kjellerup, der sad som ejer af godset fra sin mands død i 1891 og til hun selv døde i 1912, fornemmede ofte væsener, der ikke var af kød og blod på den store hovedbygning, men hun stod åbenbart på en ganske venskabelig fod med dem. Når hun gik rundt på gange og i værelser, så man hende pludselig feje en usynlig hånd af sin skulder, medens hun halvhøjt sagde: »Nej, hold nu op med det, lad mig være i fred«. Hun accepterede de afdødes tilstedeværelse og småsnakkede med dem.



*Maleri på Visborggaard af Claus Seefeld. I baggrunden ses slottet, som det så ud efter opførelsen 1575-76.*

Der var et bestemt værelse, som alle gæster skulle prøve at ligge i, og det slog aldrig fejl, at de den første morgen noget forundrede spurgte, hvem det dog var, der midt om natten var kommet ind, havde gjort værelset i stand og lagt i kakkellovnen. Godsejeren blev dem altid svar skyldig, han anede det ikke, men at det var et spøgelse, var både sikkert og vist.

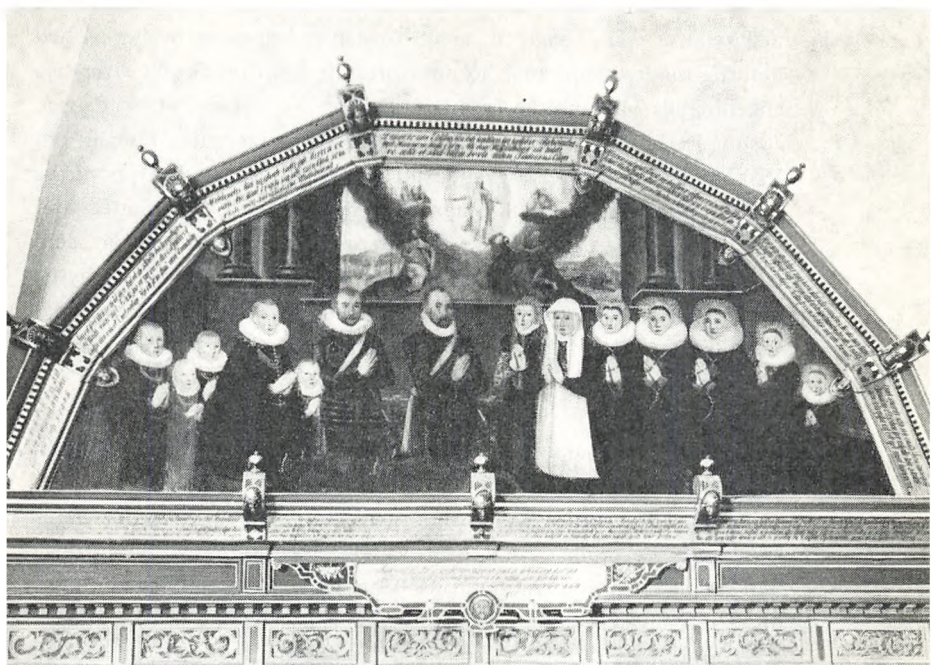
Forhenværende hospitalsinspektør Aggerholm har til »Jydepotten« berettet om følgende højst bemærkelsesværdige hændelser i forbindelse med flytning af et maleri på Visborggaard:

»Under Visborggaard Plejehjems ombygning i 1932 blev det besluttet, at det store maleri af *Claus Seefeld* († 1671), der var ophængt på væggen i hallen, skulle flyttes til kontorgangen. Jeg aftalte flytningen med snedkermester Godballe, der udførte snedkerarbejdet ved ombygningen, men da jeg havde rykket ham nogle gange, meddelte han mig, at han havde lovet sin kone, at han skulle afholde sig fra flytningen, idet et gammelt rygte fortalte, at det ville gå den ilde, der rørte ved nævnte maleri. Jeg svarede, at så skulle jeg nok selv sørge herfor. Dette havde jeg fortalt direktør Brøchner-Mortensen, der under ombygningen ugentlig besøgte Visborggaard. Det trak imidlertid ud med den af mig lovede flytning af maleriet, idet jeg havde meget andet at se til under de ugentlige besøg, men da direktør Brøchner-Mortensen en dag lidt drilagtigt spurgte, om jeg heller ikke turde flytte Claus Seefeld, svarede jeg: »Jo, og lad det så ske straks«.

Jeg måtte imidlertid have hjælp dertil og opfordrede derfor følgende til at være mig behjælpelig: Direktør Brøchner-Mortensen, Overlæge Vagn Askgaard, Doktor Hansen, samt en ung ingeniør.

Under nedtagningen af maleriet faldt et stort spiger ned på skulderen af overlæge Askgaard. Samme dag styrtede den unge ingeniør ned i kælderen og brækkede kravebenet. Den følgende nat kørte doktor Hansen med sin bil i grøften, da han var ude til en fødsel. Kort tid efter faldt direktør Brøchner-Mortensen over plejehjemmets hund og brækkede sit kraveben. Ved hjemkomsten fra Visborggaard gjorde jeg min pengekasse op og konstaterede, at der manglede 200 kr., som jeg måtte betale.

Maleriet blev imidlertid hængt op, hvor det nu hænger, men et bevis på, at han ikke er til at spøge med, kom senere. Jeg havde fået



*Epitafium i Viborg kirke over Jacob Seefeld († 1599) og hans to hustruer samt deres børn (Frederiksborg).*

den idé, at samtlige på Visborggaard værende malerier skulle istandsættes, og ved en forhandling med Statens Museum for Kunst lykkedes det at få en mand der fra op for at nedtage alle malerierne, altså også Claus Seefeld. Under nedtagningen af malerierne blev der bygget et træstillads op i salen, men da manden var kommet derop, brød stilladset sammen, og han faldt ned og brækkede sin ene arm på en så uheldig måde, at han blev invalid for livstid. Forinden det skete, havde han nedtaget Claus Seefeld«. Til denne beretning skal blot føjes, at sagnet om, at Seefeld's maleri ikke må flyttes, er af gammel dato, og de gange tidligere, hvor man har forsøgt det, er det ej heller spændt heldigt af.

Seefeld'ernes imponerende gård med de syv tårne og spir gjorde et

stærkt indtryk på folk, hvilket kan hælde har været medvirkende til at knytte så mange sagn til stedet. At den ej heller var bygget på helt naturlig måde, kunne man jo nok forestille sig, thi det ville overstige enkeltmands økonomiske formåen. Derfor hed det sig, at bygherren, *Jacob Seefeld* († 1599) havde indgået kontrakt med fanden om *Visborggaards* opførelse gående ud på, at fanden skulle forstrække ham med midler mod til gengæld at få hans sjæl, når slottet stod helt færdig. Dog også hér blev fanden snydt, thi der var en port, som herremanden aldrig fuldførte. Således fik den onde ikke sit bytte, men han blev alligevel på gården, hvor han havde sit leje i urrummet over porten. Han viste sig undertiden for folk i skikkelse af en sort hund.

Det er ikke alene onde magter, som har drevet deres spil på den røde gård: I forrige århundrede afværgede stedets gode værneånd en ulykke:

Datteren fra gården var hjemme på besøg med sin mand og deres spæde søn; de skulle sove i et tårnværelse, men ud på natten vågnede hun ved at se en lille grå mand stå henne ved vuggen og pege op mod loftet. Hun vækkede sin mand, fortalte om synet og sagde, at hun ikke turde ligge i værelset længere. Han slog det hen med, at det var noget, hun havde drømt, og hun lagde sig igen til at sove. Snart efter vågnede hun imidlertid påny og så det samme, og atter fik gemalen hende dysset til ro, men da den lille mand tredie gang viste sig, nægtede hun pure at ligge der mere, og de flyttede over i et andet kammer. — Næste morgen var loftsbjælken styrtet ned netop på stedet, hvor vuggen havde stået.

De fleste synes enige om, at den lille grå mand er gårdens nisse. I ældre tid så man på et ildsted i et afsides liggende rum hver morgen en klat aske, hvor grundigt ildstedet end var gjort i stand aftenen forinden. Det var dér, nissen kogte sin grød.

Oberst *Andreas v. Arenstorff* († 1764) var første gang gift med *Maria Sophie v. Schiebell* († 1761) fra Sachsen. De levede dog ikke lykkeligt sammen, thi fra 1751 rykkede *Susanne Blambois* ind som lærerinde for ægteparrets børn, og snart opstod der et forhold mellem hende og obersten. Efterhånden blev den bedragne *Maria Schiebell* sindssyg af sorg, og obersten indespærrede hende i et tårn-

værelse, hvis vindue mod parken han tilmurede, så hun ikke kunne se, når han og mamsellen promenerede sammen.

Det påstås, at mamsellen var et yderst slet menneske, der ofte låsede oberstens børn inde og sultede dem så meget, at selv gårdens folk fik ondt af dem. Når tjeneren således om middagen skulle bære mad ud til lænkehunden, tog han dens fad op på hovedet idet han passerede den unge Frederik v. Arenstorff's værelse, så kunne denne forsyne sig med lidt hundemad til livets opretholdelse.

Mamsellen interesserede sig dog ikke alene for oberst Arenstorff: Hun forstod også at underholde sig med nette unge herrer, som besøgte gården, og i 1760 indgik hun endog ægteskab med kaptajn C. F. Castonier. Hun var forinden blevet frugtsommelig ved obersten, men hun svor, at hvis hun nogensinde havde haft med ham at gøre, ville hun ønske, at hun måtte blive både blind og stum samt aldrig at kunne blive forløst.

Og sådan gik det, siger man, hun døde i barselseng. (I hvert fald ikke som nogle har påstået ved at kaste sig ud af et tårnvindue på Visborggaard).

Men nu kom straffen. Mamsellen kunne umuligt falde til ro i sin grav. Ustandselig vendte hun tilbage til gården, hvor hun havde forvoldt så stor påstyr. Hun gjorde sin entré i en karet med fire heste for og gik ellers som hvid dame gennem stuer og sale og vred sine hænder. Et meget vidtløftigt nedmaningsagn fortælles om hende: Naturligvis kunne syv sammentrommede præster ikke få magten over gejsten trods al deres visdom. Derfor blev det en pjaltet, elendig evighedsstudent, der blev helten, som klarede sagen, og medens somme mener, at mamsellen sattes ned i den såkaldte bjørneport, hævder andre, at hun kukkelurer under en stor kampesten syd for gården. Nok er det: Hun nærmer sig Visborggaard et kokketrin hvert år, og efter hånden som hun når den, skal den forgå.

En lille sort dame viser sig på Visborggaard, det er kan hende Arenstorff's sindssyge hustru, og selv går han også undertiden igen som en sort mand.

## VISKUM

*Viskum sogn, Sønderlyng herred, Viborg amt*

I det sydvestre hjørne af Viskum Vesterskov er en gammel herremand manet ned, og på stedet ses en plet, hvor intet kan gro. Jorden dér har også en forunderlig svovllugt.

Det spøjte en del på Viskum: Folkene så ofte en sort mand, som viste sig både i avlsgården og på hovedbygningen, der var også et par kamre, hvor det ikke var rart at sove, fordi hvide damer forstyrrede roen. I det ene værelse fandt man, da gulvet under en ombygning blev brudt op, en barnebenrad under en hvælvet sten.

På loftet færdedes en lille sort hund, og hvis der ikke hver juleaften blev båret et stort halmknippe op til den, blev der en bumpen og knirken, som om hele huset skulle falde sammen.

I stalden var en bås, hvor ingen hest måtte stå om natten, thi en landmåler, som gik igen, fordi han havde gjort uret skel, tøjrede sin gang i den, når han kom til Viskum for at vandre rundt og rasle med sin landmålerkæde.

## VITSKØL KLOSTER

*Overlade sogn, Års herred, Aalborg amt*

Om Vitkøl Kloster, som en tid lang hed Bjørnsholm, har fhv. lærer ved Vitkøl Klosters Ungdomshjem, S. C. Sigvardsen, indsamlet en betydelig mængde sagnmateriale, som dette afsnit i væsentlig grad er bygget over.

En gengangerske, som går under betegnelserne »jomfruen«, den blå eller grå dame, skal være identisk med *Ermegaard Gyldenstjerne* († ca. 1608); hun var gift med Truid Bjørn, men denne døde i 1590, en måned inden hun bragte en søn til verden. Barnet blev straks døbt med navnet Truid, men døde samme dag, hvilket nær havde fået ret uoverskuelige konsekvenser for den unge enke. Hendes to svogre, Godslev Budde og Mikkelt Tornekrands gjorde nemlig gældende, at barnet overhovedet ikke havde levet ved fødslen, og at hun således ingen arveret havde til Bjørnsholm. Ermegaard aflagde imidlertid ed på, at barnet havde levet, og fik lov at beholde gården.

Efter sin død begyndte Ermegaard Gyldenstjerne at spøge, og dette



har bestyret godtfolk i opfattelsen af, at hun virkelig havde svoret mened. »Jomfruen« kommer fra det blå værelse, som nu er bibliotek. Hun vandrer ad gangen i øverste stokværk og derfra rundt forskellige steder i og ved gården for til slut at synke i jorden i den såkaldte »Blå Port«, der fører ind til gartneriet. Flere mennesker har iagttaget hende, når hun vandrer rundt i haven eller har hørt hende trippe hen ad gangen i gårdens øverste stokværk.

I det blå værelse bryder ingen sig om at sove, og de, der har prøvet det, er vågnet midt om natten ved, at en skyggelig skikkelse er kommet ind, har sat sig ved et bord og skrevet med en gåsefjer for derpå at forsvinde. Der er noget »munkeagtigt« over dette spøgelse, og man mener derfor, at det nok drejer sig om en ond munk.

Der taltes en del om, at en forbryder skulle være indeplanket i et rum i vestfløjens nordgavl, og engang fik gårdens folk en gammel håndværker ved navn Kresten Hansen til at lave en sprække i de tykke brædder, der spærrede for rummet, så man kunne kigge ind. Til deres rædsel så folkene nu, at der virkelig sad en sammenbøjet benrad derinde og kiggede på dem med sine tomme øjenhuller. Rummet blev så brudt helt op, og benraden fjernedes.

Under kældergulvet skal der ligeledes være fundet rester af mennesker, et balsameret, ret velbevaret lig var af en overordentlig stor mand og iført fuld rustning.

I et værelse på gården har folk om natten fornemmet, at der kom noget »loddent« ind, straks efter hørtes en silkekjoles raslen samt gråd af et spædbarn. Grunden til denne uro er, at en ung kvinde engang ombragte et barn, hun havde født i dølgsmål, derinde. Kan hende det er denne kvinde, der også som »grå dame« viser sig i stalden?

Engang var der på gården kommet en staldkarl, som så gruelig gerne ville se »damen«. Han kravlede op på staldloftet og lavede et hul i høet, så han kunne kigge ned. Nissen var også nysgerrig og lagde sig ved siden af ham. Nogen tid efter kom damen skridende op ad grebningen, og karlen, der gerne ville have ordentligt udsyn, skyndte sig at gøre hullet større, men herved kom han til at skubbe til nis, som drattede lige ned i hovedet på spøgelseset. Det kom til et drøjt slagsmål mellem de to overnaturlige væsener, og karlen havde siden den nat altid vrøvl med nissen.

## GORM BENZON

En hovedløs hest har vist sig på gårdspladsen, og mellem hovedbygningen og avlsgården vandrer en grå mand.

Endelig berettes om en ond herremand, der efter sin død gik igen, men som manedes i et væld øst for gården, hvor han nu skal være at se som en vældig gedde, der aldrig lader sig fange.

## VOERGAARD

*Voer sogn, Dronninglund herred, Hjørring amt*

Såvel arkitektonisk som sagnmæssigt indtager den prægtige Voergaard i Vendsyssel en særstilling. Den er Danmarks rigeste renæssanceherregård og vort mest berygtede spøgelseshus.

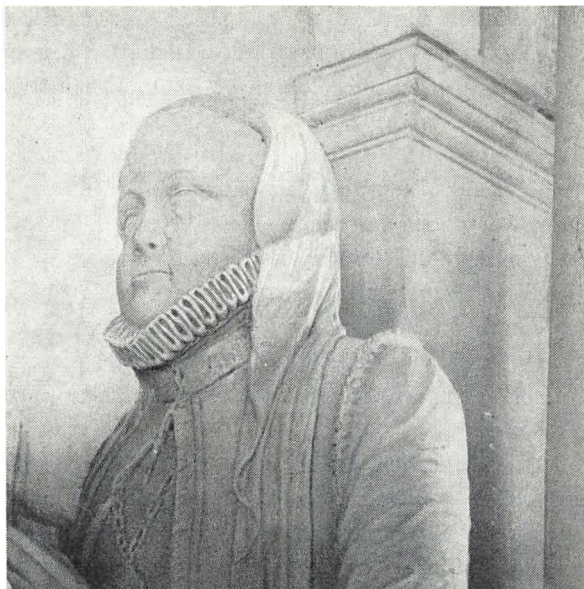
Der færdes adskillige fredløse ånder på Voer, men de fordunkles alle af den myndige fru *Ingeborg Skeel's* genfærd, der ved nattetide søger tilbage til stedet, som var hendes hjem, og som hun for en del byggede.

Mange har set fru Ingeborg, således gårdens sidste ejer, greve Ejnar Oberbech-Clausen. En vinternat så han på førstesalen i østfløjen et blegt kvindeansigt presse sig mod en vinduesrude udefra, og han var ikke et øjeblik i tvivl om, at det var Ingeborg Skeel. Det synes måske ejendommeligt, at hun optrådte i luften frit svævende, men det kan have sin forklaring i, at der engang har gået en svalegang på husets yderside. Genfærd plejer nemlig ikke at tage notits af, at der er blevet lavet om på lokaliteterne siden dengang, de var levende mennesker.

Fru Ingeborg har erhvervet sig et ualmindelig slet eftermæle: Der er næsten ingen grænser for alle de gemene og ondsindede handlinger, sagnene tillægger hende. Hun var gift med Otte Banner til Asdal, men man vil vide, at forholdet mellem dem var ret køligt, og at de kun mødtes et par gange om året for at drøfte regnskabet. Ægteskabet var barnløst; det vil sige, der taltes nok om, at de havde haft en søn, men ham piskede fru en ihjel en dag, hvor hun var i slet lune. I det kammer, hvor udåden fandt sted, skulle der have været uafvaskelige blodpletter på gulv og vægge, men sådanne pletter er ikke længere kendelige noget sted på gården.

Ingeborg Skeel opførte Voergaards østfløj i årene 1586-91. Det ødsle bygningsværk har givetvis kostet vældige summer, og at pengene

*Ingeborg Skeel  
(† 1604).  
Udsnit af  
epitafium i  
Voer kirke  
over hende og  
hendes mand,  
Otte Banner  
(fot. National-  
museet).*



dertil skulle være kommet til veje på ærlig vis, troede de færreste på egenen. Den almindelige opfattelse var, at fru Ingeborg havde forskrevet sig til den onde for at få økonomisk bistand til byggeriet. På forskellig måde havde hun dog også forstået at »spare«. De mange sandstensfigurer, der smykker murfladerne, blev ifølge sagnet, sejlet ned fra Norge, og skibet, der kom med ladningen, ankredes op ud for en kyststrækning, der tilhørte fru Ingeborg.

Om aftenen blev besætningen budt til gilde på Voer. Der blev skænket bravt op af stærk lybsk øl og pebret brændevin, og det endte med, at alle mænd drak sig fra vid og sans. Medens søulkene sov rusen væk, sendte den træske dame sine egne, mere ædru huskarle ud at kappe skibets fortøjninger, så det drev ind og gik på grund. Fru Ingeborg havde forstrandsret og kunne nu uden videre beslaglægge både skib og ladning.

Bygmesteren affandt Ingeborg Skeel sig med på en måde, så han

ikke fremtidig havde sorger. Da gården stod færdig, gik hun sammen med ham ud på vindebroen for at beundre facaden, men da han kom tilstrækkelig nær kanten, fik han et skub, så han styrtede i den dybe voldgrav og druknede.

Gerrig var fru Ingeborg og dertil ondskabsfuld som få. Engang havde hendes »betjentere« anholdt en lille pige, som gik og plukkede kornaks på Voers bugnende marker. Hende klippede slotsfruen fingrene af med sin brodørsaks. En halv voksen knøs fik begge arme hugget af, fordi han havde sanket noget kvas i Voergaard skov. Han tog det for at skaffe sin syge mor lidt varme, men Ingeborg Skeel kendte ikke til sentimentalitet, og til minde om sin udåd lod hun gøre en stenfigur af den armløse karl. Den skal længe have været at se på gården.

Dette sidste med den armløse statue rummer sikkert en kerne af sandhed. Netop i renæssancen begyndte man at anvende armløse hermer (piller, der for oven er udformet som en menneskekrop) som bærende konstruktioner eller slet og ret som dekoration, og det skulle være mærkeligt, om ikke sådanne hermer er indgået som led i f. eks. kaminer på Voer. Folk har ikke fattet disse figurer og derfor bygget det perfide sogn over dem.

Otte Banner døde 1587, og i 17 år sad fru Ingeborg enke. En dag, da hun i sin karm var på vej til kirke sammen med sin kusk, Claus, faldt talen på hendes hensovede gemal, og hun sagde i den forbindelse: »Ak ja, jeg gad nok vide, hvordan min salig mand nu har det?« »Han fryser næppe dér, hvor han er«, mente Claus, der åbenbart har haft en slags frisprog over for herskabet.

Fru Ingeborg tog ham imidlertid den fripostige ytring meget unådigt op og lovede, at hvis han ikke inden tre uger havde skaffet hende pålidelig efterretning om, hvor Otte Banner befandt sig, ville det bekomme ham ilde.

Claus vidste nok, at fru Ingeborg var en dame, der holdt ord, og da han ikke anede, hvordan han skulle komme i kontakt med den afdøde Otte Banner, blev han meget nedtrykt. Det endte med, at han spurgte præsten til råds; denne kunne ganske vist ikke selv hjælpe, men sendte ham op til en broder, der var præst i Norge og meget forfaren i de sorte kunster.

Da Claus nåede frem til sit bestemmelsessted, kom præsten ham i møde, thi han havde på mystisk vis modtaget bud om, hvad der skulle ske. Sammen gik de to ud i skoven, og ved en korsvej standsede de. Præsten tegnede en magisk cirkel omkring Claus og formanede ham til under ingen omstændigheder at træde uden for den. Derpå tog han en lille bog frem og begyndte at læse og mane. Efter nogen tids besværgen hørtes vognrumlen i det fjerne, og lidt efter kom en karet med seks sorte, ildfnysende heste og en sortklædt kusk på bukken, rullende hen ad vejen. Ud for Claus standsede den dystre ekvipage, Otte Banner stak hovedet ud og brølede: »Hvem vil tale med mig?« Claus var alt andet end modig ved situationen, men han fattede sig dog og fremstammede: »Jeg skal hilse fra nådige frue og spørge, hvor I nu opholder Jer?«

»Jeg er i helvede«, lød svaret, »og sig til fru Ingeborg, at hvis hun ikke giver de Agersted bønder deres enge, som hun falskeligt tilsvor sig, tilbage samt betaler for det barnemord, hun har begået, kommer hun der også. Der bygges på en stol til hende, den mangler kun ét ben, og når det er færdigt, bliver hun hentet. Til bevis på, at Du har talt med mig, giver jeg Dig min trolovelsesring, den kender fru Ingeborg«. Claus holdt sin hat frem, og Otte Banner kastede ringen deri. Den var så hed, at den brændte sig igennem og trillede ned på jorden. Så slog kusken knald med pisken, og spøgelseskarrossen rumlede tilbage mod helvede.

Claus nåede hjem netop den dag, da de tre uger var forløbet. Fru Ingeborg blegnede, da hun modtog ringen, men hun erklærede, at dér, hvor Otte Banner var, ville hun også være. Ingensinde ville hun betale for barnemordet endsige give bønderne Agersted enge tilbage.

Der var intet at sige til, at fru Ingeborg nægtede at aflevere engene til andre, for de tilhørte retteligt hende, hun havde arvet dem efter sin moder, Karen Krabbe, og der var ikke i hendes egen ejertid ført proces om dem. Medens Karen Krabbe levede, havde manden på Hundslund (Dronninglund) ganske vist gjort krav på engene og uden videre ladet sine bønder i Agersted benytte dem, men det blev klart bevist, at han ingen som helst adkomst havde til arealerne, hvorfor såvel han som bønderne måtte forføje sig bort.

Fru Ingeborg havde forskrevet sig til fanden på den måde, at hun

aldrig skulle være ledig. Derfor spandt hun, når hun agede rundt mellem sine gårde, ja, selv i kirken under den hellige handling sad hun og arbejdede med sin gulden. Nogen vil jo nok spørge, hvorfor hun overhovedet gik i kirke, når hun alligevel havde givet sig den onde i vold. Det synes også i den forbindelse inkonsekvent, at hun gennem tilbygning forbedrede nogle af egnens kirker samt skænkede dem overdådigt inventar.

Nok er det: Til sidst ville fanden ikke længere vente på sit bytte, og det fornam fru Ingeborg nok. En skønne aften befalede hun Claus at spænde for vognen og kørte af gårde. Claus ville vide, hvorhen de skulle, men fruene erklærede, at det ikke var noget, han havde nødtigt at bekymre sig om: hestene fandt nok selv frem. Lidt efter slog de ind på en bred, jævn vej, som Claus ikke kendte, og nu gik det rask af sted, indtil de nåede et stort slot, hvor der i hvert vindue brændte vokslys. Hestene holdt foran hoveddøren, den gik op og mange høje herrer kom ud og modtog fru Ingeborg.

Claus havde ingen besked fået om, hvad han skulle foretage sig, han overvejede at spænde fra og få hestene på stald, men først gik han hen og kiggede ind gennem de oplyste vinduer for måske at blive klog på, hvor han var. Et rystende syn mødte ham: I en stor kobberkedel, hvorunder der brændte en lystig ild, sad Ingeborg Skeel, og smådjævle kæmmede hende med glødende jernkamme, så blodet flød.

Nu var Claus på det rene med, hvor hans frue var havnet. Han sprang op på vognen og piskede dygtigt på hestene, som galoperede af sted, og i samme øjeblik, de kom uden for slottet, var det forsvundet. På samme måde var det uheldigvis gået med den gode vej, der var kun morads omkring dem, og først langt op ad dagen lykkedes det kusken at finde vej ind til tørt land og nå hjem til Voer.

Men det skulle blive meget værre: Claus blev mistænkt for at have ombragt fru Ingeborg, og han var sikkert endt i galgen, om ikke fanden personlig havde givet møde og vidnet i sagen. Ved samme lejlighed må mørkets hersker have afleveret fruens lig til de jordiske instanser, thi den 31. oktober 1604 kunne hun under deltagelse af hele den nørrejske adel begravnes i det kapel, hun havde indrettet i Voer kirke.

Fra den dag var der imidlertid aldrig ro på Voergaard. Fru Inge-

borg meldte sig hver nat og lavede en ravage, så ingen holdt ud at være der. Hun listede omkring på de lange gange og pustede tjenestefolkenes lys ud. Hun gennemisnede dem ved at lade sin gravånde ramme dem, hun viste sig for folk og kyste livet halvt af dem, hun smækkede med dørene og opførte sig alt i alt så uhæmmet, at man omsider måtte tilkalde præsten Jens Ufødt. Han var skåren af moders liv og derfor suveræn som spøgelsesbekæmper. En aften mødte han op på Voer, kom i kontakt med fru Ingeborgs genfærd og drev det ud i et nærliggende morads kaldet Pulsen. Her blev hun manet ned, og et solidt egesper rammes igennem hende.

Jens Ufødt må nu alligevel ikke have været skrap nok til, at han kunne hamle op med fru. Han måtte indrømme hende ret til hver nytårsnat at nærme sig gården et hanefjed, og når hun kommer frem, skal den brænde eller synke i grus. En afsvedet plet i græsset viser, hvor langt hun er nået.

Der er imidlertid også andet der tyder på, at præsten ikke var sin opgave voksen, for hvis fru Ingeborg var blevet ordentligt nedmanet, kunne hun ikke længere vise sig på Voer, og det gør hun altså. Det skal således være hende, der undertiden om aftenen kommer kørende ind på gårdspladsen i en karet.

I østfløjens øverste stokværk er der en korridor med dør i hver ende. Disse døre må aldrig være lukkede, da fru Ingeborg skal dér igennem. Hr. Svend Hørdum, som for få år siden i en længere periode boede på hovedbygningen, kom en aften til at smække dem. Ud på natten blev han vækket af et rædsomt spektakel fra korridoren, og det fik ikke ende, førend han gik op og åbnede dørene. Der var intet at se.

Det er besynderligt, at fru Ingeborg er blevet en så upopulær person. Den gerrighed, hun beskyldes for i sagnene, har absolut ikke rod i virkeligheden. Tværtimod udfoldede hun, medens hun levede, en ikke ringe godgørehed. Hun oprettede et hospital for fattige, hun tog ubemidlede unge piger til sig, lærte dem op og holdt deres bryllup med pomp og pragt, ja, inviterede engang kongen med. Jerslev kirke gav hun et våbenhus, fordi hun syntes, det var synd, at barselkvindene, som dengang mentes urene, måtte stå ude på kirkegården i al slags vejr, indtil præsten havde »renset« dem, så de atter kunne vise

sig i kirken. Men fru Ingeborg var selv en flittig kvinde, og hun forlangte flid af sine omgivelser, hvilket bestemt ikke passede de træge hovbønder. Dertil var hun på mange områder en foregangskvinde, og den slags var ikke velset blandt den reaktionære almue. Der er derfor ikke tvivl om, at en god del af fru Ingeborgs spøgelsesvirksomhed skal opfattes som »socialt spøgeri«. Folk, hvis handlinger, man ikke forstod, og som var for mægtige til, at man kunne ramme dem, medens de levede, kunne man ustraffet sværte på det groveste, når de var døde.

Under Voergaards middelalderlige nordfløj, som menes bygget af Nørrejylland sidste katolske bisp, Stygge Krumpen, ligger det forfærdelige fængsel, Rosedonten, som uden sammenligning er det værste fangehul, der kendes fra Danmark. Det synes indrettet, medens Erik Rud fra 1559 til 73 sad som kongelig lensmand på Voer.

Adgangen til Rosedonten er gennem en snæver kanal, der ligger helt nede ved jorden. Man må krybe ind på alle fire, og intet lys kommer ind i det lille, hvælvede rum, hvor man knapt kan stå oprejst endsige ligge udstrakt på gulvet. I Rosedonten går et frygteligt spøgelse eller uhyre, som drev de folk, der sattes derind, til vanvid. Endnu lægges der hver nytårsaften et knippe halm ind, som uhyret kan hvile i, og hvis det glemmes, sker der uhyggelige ting på den gamle gård. Den dag i dag står der i gartnerens kontrakt, at han skal sørge for halmens fornyelse.

At Rosedonten virkelig har kunnet leve op til sit ilde ry, bevistes under den såkaldte Dronninglundiske undersøgelse i første halvdel af forrige århundrede. Nogle bønder havde taget sig selv til rette over for en røverbande, og under sagens optrævling blev en mængde mennesker arresterede. Alle landsdelens fængsler var overfyldte, og slutelig måtte også Rosedonten tages i brug.

Selv de mest forhærdede forbrydere holdt ikke ud at sidde der en nat til ende, så brød de sammen og tilstod alt, blot de måtte blive fri for på ny at komme ned i det ækle fangehul. Det siges, at flere af dem gik fra forstanden.

Jeg har selv opholdt mig i Rosedonten en times tid, og jeg skal tilstå, at jeg hverken mødte uhyrer eller spøgelse derinde, men den tunge, stinkende atmosfære, hvori knapt en tændstik kunne brænde,





*Rosedonten på  
Voergaard  
(fot. Gorm  
Benzon).*

gav en forklaring på, hvad der har ligget til grund for sagnene: Når en fange blev sat ind i det trange rum, og indgangen var lukket, kunne luften ikke fornyes, ilten blev hurtigt opbrugt, og det er en kendsgerning, at folk får hallucinationer, når organismen og dermed hjernen ikke tilføres rimelige mængder ilt. Frygtelige fantasier og syner har plaget de stakkels indespærrede, og uden tvivl er mange omkommet på grund af kvælning.

Der skal fra Voers kældre gå en hemmelig gang, som nogen mener fører til den nærliggende kirke, medens andre er af den anskuelse, at den går helt til Kokkedal. I Stygge Krumpens tid har der i hvert fald været en løngang (han døde 1536), thi da Voer under Grevens Fejde (1534 - 36) stormedes og indtoges af skipper Clements bondehær, salverede bispem og hans frille sig gennem en løngang.



*Vildsvineskindet på Voergaard (fot. Gorm Benzon).*

På Voer opbevares et ældgammelt vildsvineskind, og så længe det er til stede, er gården betrygget mod ildsvåde og andre ulykker, men kommer det bort, skal den gå til grunde.

Skindet har mange forunderlige egenskaber: Hvis man f. eks. skærer sig eller på anden måde får sår, skal man blot gnide vunden med en lap af skindet, så læges den. Mod smerter i lemmerne og andre lidelser skal det ligeledes rumme lægedom, men det mærkeligste er dets evne til at regenerere. I gamle dage blev plejlremmene på Voer altid skåret af skindet, og så længe man ikke tog over halvdelen, voksede der bestandig nyt ud, så det næste gang var lige så stort, som før man skar. Sagnet om skindet er på dette område ikke så helt forskelligt fra, hvad der fortæltes om asernes herlige galt, Særimner, som hver middag blev kogt og ædt af einherjerne i Valhal, men som om aftenen på ny var kommet til live.

En af gårdens tidligere ejere nægtede at tro på folkesnakken om vildsvineskindet; han kastede det i voldgraven, men samme nat blev han dødssyg og kom sig ikke, førend skindet på ny var fisket op og lagt på sin gamle plads.

Nytårsnat bliver der en sælsom støj på den prægtige gård. Det suser i luften, der høres trin og sukken, døre åbnes og lukkes af usynlige hænder, som om et helt åndetog passerede igennem.

## VOGNSERUP

*Kundby sogn, Tuse herred, Holbæk amt*

I første halvdel af forrige århundrede fungerede Vognserup en tid lang som bolig for amtmænd over Holbæk amt, bl. a. boede amtmænd Pløyen dér. En nat havde han en ganske ejendommelig oplevelse i sit soveværelse: Han mærkede, at der kom »noget« ind; ganske vist var der intet, hverken at se eller høre, men Pløyen havde alligevel en klar fornemmelse af, at »det« nærmede sig hans seng. Lidt efter bøjede »det« sig ned over ham og sendte ham en klam, iskold ånde i ansigtet.

Nu synes amtmændene dog, det gik for vidt, han rejste sig op i sengen og brølede: »Gå væk for satan«, hvilket bevirkede, at spøgelset omgående forduftede.

## VOLDBJERG

*Hee sogn, Hind herred, Ringkøbing amt*

Voldbjerg har et par gange været rammen om dramatiske kærlighedsaffærer. Den første udspillede i 1500-tallet, hvor *Iver Skram* († 1580), der var gift med *Ellen Spend*, vendte hjem fra en krig i Sverige (Den nordiske Syvårskrig 1563 - 70?) og medbragte en svensk dame, som havde betaget ham dybt. En kort tid så det ud, som om Ellen Spend affandt sig med, at hun måtte dele gemalens kærlighed med en anden, men pludselig forsvandt hun, og ingen havde idé om, hvor hun var blevet af.

Snart begyndte Skram at længes efter hustruen, som han imidlertid anså for død og efterhånden helt opgav håbet om at gense.

En aften passerede han kirkegården, og dér så han en tæt tilhyllet kvinde komme gående. Det slog ham, at det måske kunne være hustruen, og fulgte derfor i nogen afstand efter hende. Kvinden forsvandt ind i kirken, og da Skram lod den undersøge, fandt han oppe over klokkeloftet en lille lejlighed, hvor Ellen Spend boede sammen

med et barn, hun havde født. Han bad hende flytte tilbage til Voldbjerg, men det nægtede hun bestemt at gøre, førend den svenske kvinde var borte.

Næste dag lod Skram sin elskerinde bringe om bord på et skib, der skulle føre hende tilbage til Sverige; da det var nået ud midt på Ringkøbing Fjord, sprang hun imidlertid over bord, og folk mente, at hun i virkeligheden havde været en havfrue. Siden vendte Ellen Spend hjem til Voldbjerg som dens rette husfrue og boede hér i mange år.

Den anden beretning er langt mere romantisk og fik en lykkelig udgang for alle parter:

*Mathias P. Richter*, som ejede Voldbjerg, til han i 1792 solgte den til bønderne, var forelsket i en ung pige på Aabjerg, men han måtte ikke få hende. En lille pige bar bud mellem turtelduerne, hun lagde brevene i sin sok, og det gik udmærket. Til slut bestemte Richter sig for at bortføre pigen, han valgte et tidspunkt, hvor alle folkene var i engen for at slå hø, og alt gik efter planen. De to elskende havde et solidt forspring, inden Aabjerg-folkene opdagede, at fuglen var fløjet, og optog forfølgelsen. Man havde nok en anelse om, hvor frøkenen var forsvundet hen, og red straks til Voldbjerg. Richter tog imod forfølgerne, men da de spurgte, om frøken Lise var at finde på Voldbjerg, svarede Richter, at det var hun ikke, der var kun en fru Richter. Han havde nemlig sørget for, at både præst og degn var klar, og de to var blevet viet i samme øjeblik, de nåede til Richters gård.

Ifølge sagnet skal herremanden fra Voldbjerg have ladet den gamle No kirke nedbryde, det var nemlig den samme præst, der havde både Hee og No kirke, og han fandt det så besværligt at komme til No, at han agtede at søge forflyttelse. Herremanden satte imidlertid stor pris på præsten som selskabsmand, og han fik udvirket, at de to sogne blev lagt sammen, så No kirke kunne rives ned. Han brugte i øvrigt også en del af nedrivningsmaterialerne til en nybygning på Voldbjerg. (Nedrivningen af No kirke er øjensynlig sket ret snart efter reformationen i 1536).

## VOLSTRUP

*Hjerm sogn, Hjerm herred, Ringkøbing amt*

På Volstrup spøger »støvlemanden«, en person med et par lange søstøvler trukket på benene. Han kan ikke lide hunde, og forhen dræbte han alle de lænkehunde, man søgte at holde på gården.

I godsejer Frantz Hagensen's tid († 1889), havde man en sælsom oplevelse med støvlemanden. Godsejeren sad en aften og spillede kort sammen med lærer Thomsen, Ørum, lærer Gosvig, Hjerm, samt den forrige ejer, C. H. Vorbech. Det var blevet ret sent, og alle gårdens folk var gået til ro.

Da hørte de spillende pludselig skridt på korridoren uden for stuen, hvor de sad, trinene lød tunge og faste og måtte utvivlsomt hidrøre fra en mandsperson i svært fodtøj. Da man var vis på, at der ikke fandtes andre personer på hovedbygningen, blev man noget forbløffet, lagde kortene og stirrede hen på døren, uden for hvilken skridtene var standset. Nu blev der banket på, og Hagensen råbte højt: »Kom ind!« Dørhåndtaget drejedes ned, men der kom ingen.

Godsejeren greb lyset, som stod på bordet, og fulgt af de andre ilede han hen til døren, som han rev op. Der var intet at se; gangen lå øde hen, og yderdøren var låset.

En af ejerne — man tør ikke sige hvem — var slem efter kvindfolk og i øvrigt en grov person, så da han var død, gik han igen. Hver nat kom han buldrende til gården, og hans stakkels enke havde ingen fred. Så tog præsten affære. Han undersøgte herremandens grav nøjere og fandt ud af, at spøgelseset stak op gennem et lille hul i den nordre ende, det blev fyldt efter, og jorden blandet med hørfrø, så nu måtte han kønt blive, hvor han var.

En ladefoged på Volstrup stjal under svenskekrigen en pose penge fra fjenden. Det eneste vidne til tyveriet var en liden hjorddreng, og for ikke at blive røbet, slog ladefogeden ham ihjel og gravene liget ned. Men nu begyndte drengen at spøge, og intet sted kunne fogeden være i fred for ham. Til sidst opgav han at være på Volstrup og flyttede nord for Limfjorden, hvor han boede til sin død.

Efter at have forladt dette liv måtte ladefogeden også spøge, han trimler hver nat i et gloende sold ned til Volstrup for at se til den myrdede dreng.

## GORM BENZON

Bag en kakkelovn på Volstrup lå en stor hvid kugle, den kunne de fjerne så ofte, de ville, den vendte altid tilbage af sig selv.

## VORGAARD

*Bælum sogn, Helligum herred, Aalborg amt*

I 1820 døde generalmajor *Hans Joachim Rodenburg* til Vorgaard, men han har åbenbart ikke kunnet undvære det sted, der i ca. 44 år havde været hans hjem, thi ved nattetide vendte han ofte tilbage i en karet med fire hovedløse heste for. Kirkegården ligger vel en halv mils vej fra Vorgaard, og degnen havde vindue lige ud mod den. Han kunne se, når Rodenburg stod op af sin grav.

Uden for Vorgaard har man set en høj, tynd hvid skikkelse, der gerne slår følge med nattevandrere, men hverken taler til dem eller gør dem nogen fortræd.

## VOSNÆSGAARD

*Skødstrup sogn, Øster Lisbjerg herred, Randers amt*

En af Vosnæsgaards gamle ejere døde meget pludseligt, han faldt om, da han var ude at se til markerne. Der var nok noget fordægtigt over hans bortgang, thi den dag, han skulle begraves, så alle deltagerne i følget, at han samtidig sad oppe i et gavlvindue på hovedbygningen og gjorde sig lystig over dem.

Herremanden kom til at spøge i selskab med en vægter, der åbenbart også havde forsyndet sig med et eller andet, og de to spøgelser følges altid ad.

Den såkaldte Haveng, som hører under gården, var forhen et bundløst morads, dér er en karet engang kørt ned, og alle i den omkom.

## VREJLEV KLOSTER

*Vrejlev kloster, Børglum herred, Hjørring amt*

Vrejlev var et præmonstratenser-nonnekloster, og endnu spøger nonner dér på stedet, der står nogle indemuret hist og her; det var dem, der kom i fortræd med munke fra det nærliggende Børglum, hvortil der da også skal have ført en løngang.

På gangene har man set en hvid dame, men hun hører til de såre



*Peder Juel  
(† 1676).  
Maleri på  
Ledreborg  
(Frederiks-  
borg).*

hensynsfulde spøgelser, thi hvis hun kommer for skade at forskrække folk, siger hun altid til dem, at de ikke må være bange; hun vil dem intet ondt.

I gården er der også puslerier; en høj sort mand spadserer rundt, og i kostalden optræder en spøgelsesko, som forsvinder, når man sætter en grime på den. End ikke en hovedløs hest fattes; den galoperer ved højtiderne rundt på gårdspladsen.

1914 brændte en del af hovedfløjen, men man vidste nok, at det måtte komme, thi flere af egnens ædruelige folk havde set »forbrand« på stedet.

## GORM BENZON

Oberst *Peder Juel* blev — efter sin død i 1676 — bisat i den gamle klosterkirke, hvor han havde oprettet et kapel for sig og sin familie. Da hans hustru, *Helvig Krabbe*, fulgte ham i 1697, blev også hendes kiste stillet derop.

Men nu blev der pludselig spøgeri som aldrig før på Vrejlev: Obersten viste sig tidlig og silde og trampede rundt i sine store militærstøvler.

Længe grublede man over, hvad vel grunden til denne spøgeriaktivitet kunne være, og først en dag, da en af hans døtre var gået over i kirken, løstes gåden: Det viste sig, at obersten var kommet til at ligge på venstre side af sin kone, og et sådant brud på alle regler og god tone ville den gamle krigskarll ikke tolerere. Fejlen blev rettet, og obersten, som nu havde fået orden i sin hinsidige tilværelse, viste sig aldrig siden.

## VAAR

*Farstrup sogn, Slet herred, Aalborg amt*

Fjernt fra alfarvej i kanten af en gammel skov, ved foden af en bakke og med blik ud over Limfjorden, ligger Vaar; engang var den en af landets stateligste herregårde, trefløjet, to stokværk høj, med tårn, tinde og ødsle sandstensudsmykninger på murene. I dag er tilliggen-det borte og slottet reduceret til en ét stokværk høj vinkelbygning. Sagnmæssigt er Vaar et stille sted, kun høres der undertiden knirken på en trappe og tunge trin over loftet; der tumles med målekar, bankes med strygestok og kyles med korn, indtil alt en stund efter på ny bliver tyst. Man vil vide, at det er en af gårdens forrige ejere, som toldede for hårdt af bøndernes avling, der på denne måde må tage straffen for sin bjærgsomhed.

Dog har de svære mure også engang ruget over andre mørke minder fra fjerne tider: I den vestlige del af nordfløjens kælder blev der under et restaureringsarbejde — antagelig i E. N. Helms' tid (1873 - 89) — fundet et hulrum med menneskeknogler. Man har i dette fund set berigtigelsen af et sagn, der siger, at en af Vaar's tidligere besiddere i vrede dræbte sin datter og murede liget inde. Hvem personerne i dette drama har været, melder historien intet om.



Nissen, den gamle husvætte, har altid haft tilhold på herregården, og han var ikke gode venner med nissen på det nærliggende Krastrup. Engang skulle de to ved en tvekamp afgøre, hvem der var stærkest og burde have magten, men Vaar-nissen, som nok vidste, at han ikke kunne stå sig, aftalte med tjenestedrengen, at denne skulle hjælpe; når der ved nattetid kom et ildhjul trillende ned ad bakken bag gården, måtte han være på vagt og jage en høtyv i det.

Tjenestedrengen tog opstilling med sit våben i hånd, og da hjulet kom sydende og spruttende, gjorde han som forlangt. Der lød et forfærdeligt hyl, og Krastrup-nissen, thi det var ingen anden end ham, forsvandt og har aldrig senere været set på egnen.

På den måde vandt drengen Vaar-nissens venskab, og det havde han nok glæde af mange gange siden.

Om natten kan man på de øde, mørke veje ved Vaar høre klapren af hestehove, og nogle sorte, hovedløse heste kommer galoperende forbi.

## ØLAND

*Hassing sogn, Hassing herred, Thisted amt*

Om C. C. Godskesen, der ejede Øland fra 1831 og til sin død i 1841, fortælles følgende sagn: Ikke langt fra gården ligger en høj omgivet af grave og med lidt beplantning. I højen er begravet en guldrok, for hvis værdi Øland kan genopbygges, når den engang brænder; det vil dog være nytteløst at lede efter skatten inden, thi den skal ikke findes, før herregården ligger i ruiner.

Godskesen var ingen overtroisk mand, han agtede at bygge en mølle på højen og gik på trods af folks advarsler trøstigt igang hermed. Den første nat efter arbejdets påbegyndelse kom der to små grå mænd ind i stalden til den gamle røgter og pålagde ham at sige til Godskesen, at hvis han ikke holdt sig væk fra højen, ville en stor ulykke ramme ham.

Røgteren gjorde som begæret, men Godskesen bare lo ad ham og gravede videre. Længe varede det imidlertid ikke, før end han pludselig afskedigede arbejderne og pålagde dem ikke at tage ét spadestik mere. Siden da var han ganske forandret; forhen havde han været en

## GORM BENZON

lystig, jovial mand, men nu gik han nedtrykt og tankefuld omkring, og efter nogle ugers forløb, hængte han sig. Der skal senere være fundet et papir, hvori det gjordes til en forpligtelse for gårdens kommende ejere aldrig at krænke højens fred.

I 1851 nedbrændte gårdens avlslænger, og da havde både ejeren og andre et stykke tid forinden set »forbrand«.

## ØLLINGSØE

*Græshave sogn, Lollands Sønder herred, Maribo amt*

Omkring 1446 blev *Erik Stigsøn Pors* ejer af Øllingsøe om end ikke ved helt fine midler. Han arvede den ved Otte Jonsens død, og for at få den brugte han falske vidner, skrev falske dokumenter og svor falsk ed, det værste var dog, at han under retssagen udråbte, at fanden måtte dreje halsen om på ham, hvis han ikke talte sandt.

Lige med det samme skete der ham intet, men noget senere for han en nat vild på Hellinge hede, og da påkaldte han fanden for at blive ledt på rette vej. Den onde kom også godt nok og hjalp ham, da de skiltes drejede han imidlertid hovedet halvt om på Pors, så han resten af sine dage måtte gå med det i den stilling.

I 1450 forsvandt Erik Pors, det skulle hedde sig, at han var død, men sandheden var nok snarere, at det var fanden, der havde hentet ham, og at der kun var efterladt en lille klat stinkende svovl til at komme i kisten.

## ØRBÆKLUNDE

*Ørbæk sogn, Vindinge herred, Svendborg amt*

Ørbækklunde er blandt de steder, hvor man i fuldt alvor kan tale om spøgerier. Undertiden høres om natten en karet komme kørende ind på gårdspladsen, men der er aldrig noget at se.

En af de bedste og mest nøjagtige spøgelses-iagttagelser, vi kender herhjemme fra, stammer fra Ørbækklunde. Det var grosserer Jørgen Toft, der havde oplevelsen, og vi har fået tilladelse til at gengive den med hans egne ord:

»Tirsdag den 11. oktober 1960 ankom jeg til Ørbækklunde kl. ca. 19,30, og der var intet usædvanligt ved min sindsstemning, ud over at jeg var lidt træt. Jeg tilbragte aftenen med at tale med mine sviger-

forældre, og under samtalen drak jeg en gin og tonic. Kort før sengetid spiste vi et par stykker smørrebrød og drak en øl dertil. Jeg havde spist et let måltid på færgen, men ikke drukket andet spiritus end det her nævnte. Klokken halvelve sagde jeg godnat til mine værtsfolk og gik til mit værelse i tårnet. Rummet var vel udluftet, og der var lukket for varmen, som havde været åben dagen igennem.

Medens jeg røg en cigaret, læste jeg ca. 15 - 20 minutter i sengen, hvorpå jeg lagde mig til at sove efter at have slukket lyset. Ud på natten vågnede jeg (eller mente, jeg var vågen). Jeg havde en mærkelig fornemmelse, som om jeg var genstand for en udladning mere regelmæssig end elektrisk induktionsstrøm; tydelig mærkbar uden at være egentlig generende. Jeg hørte tydeligt trin som af damesko fra billardstuen, der støder op til mit soveværelse. Udladningen mærkedes stærkere. Jeg spekulerede på, om jeg mon var vågen og følte på sengen. Den er temmelig karakteristisk derved, at højre kant er højere end den venstre (det har formodentlig været den højre halvdel af en dobbeltseng). Værelset var helt mørkt, men jeg kunne se stjernerne gennem vinduesruden. Idet jeg rejser mig op i sengen og drejer hovedet til højre, ser jeg tæt ved mig en rosagrå kvindeskikkelse, der stikker hovedet og overkroppen ud af væggen, — omtrent som en galionsfigur. Kvinden var normal af bygning og bar et hovedklæde omtrent som et brudeslør med halvrunde tunger. Trækkene var ret grove og øjnene underligt døde som på en statue. — Kvinden bevægede sig ikke. Jeg blev forskrækket ved synet, brølede »gå væk, gå væk«, og slog to tre gange efter skikkelsen med min venstre knyttede hånd uden dog at ramme noget. Samtidig famlede jeg med min højre hånd efter kontakten til sengelampen, der var anbragt over mit hovedgærde. Jeg fik tændt lyset, og straks forsvandt skikkelsen, men der var en ejendommelig lugt i værelset som af gemmeæbler og andre madvarer.

Jeg besindede mig lidt, tændte en cigaret, og efter nogen tid mærkede jeg ikke længere lugten af fødevarer. Mit armbåndsur var gået i stå kl. 23,15, og jeg vidste ikke, hvad klokken var. Jeg læste en stund, hørte tårnuret slå halv, gættede at klokken var halvfire, stillede mit ur derefter og trak det op. Det viste sig imidlertid næste dag, at den kun havde været halvtre. Jeg sov roligt og uafbrudt til klokken

## GORM BENZON

var ca. 7 om morgenen, og da jeg vågnede, var der ingen usædvanlig lugt i værelset».

Dette var grosserer Jørgen Toft's beretning, og den stemmer udmærket overens med de iagttagelser, der ellers er gjort af Ørbæk-lundes genfærd. Hun kaldes på egnen »damen med lerøjnene«, og ved forskellige lejligheder har hun åbenbaret sig for medlemmer af familien Lange, som ejer gården, eller for folk, der har været på besøg og overnattet i værelset.

Hvem den grå dame er, ved ingen, men sandsynligheden taler for, at det er en gammel pligtro husholderske, som end ikke efter døden har fundet det betimeligt at holde fyraften. Kai Uldall har fastslået, at på stedet, hvor damen viser sig, var spisekammeret og fadeburet.

Også en ridefoged har spøgt på Ørbækklunde. Han kom der til som skriverdreng i slutningen af 1700-tallet, men da han var meget dygtig, tjente han sig op, så han få år efter blev ridefoged. Han var imidlertid et slet menneske, og da han døde, blev der et rædsomt spøgeri på gården. Især i skriverstuen var det galt. Der blev kylet rundt med folianter og bumset omkring med stole, men når man kom derind, stod alt på plads.

Omsider blev den stedlige præst tilkaldt for at skaffe ridefogedens ånd af vejen, det kneb dog svært at få den væk. Hver gang, præsten tog en bog frem for at læse besværgelser, slog genfærdet den fra ham, og det viste sig at være, fordi præsten som ung havde stjålet et lille hvedebrød og ergo ikke var syndefri. Præsten tog da en toskilling frem og slog den på genfærdet med ordene: »Af trang og nød stjal jeg et skillingsbrød. Nu være det betalt«. For denne salut kunne ridefogeden ikke stå. Baglæns blev han drevet ned til Kirkeløkken og nedmanet. Længe stod der på stedet en pæl over ham, men nu er den rådnet væk.

## ØRSLEV KLOSTER

*Ørslev Kloster sogn, Fjends herred, Viborg amt*

På Ørslev Kloster er der megen småpuslen, men intet virkeligt stort spøgeri. En sort frue går ned ad loftstrappen til køkkendøren langs muren og hen til bryggerstet, hvorfra hun forsvinder ned i kælderen; hun dukker op på slaget tolv, og man hører hendes silkekjole rasle,



*Lofts-  
trappen  
i den  
søndre fløj  
på Ørslev  
Kloster  
(fot. Th.  
Andresen).*

samt at hun smækker med dørene. Også et ridende kvindeligt genfærd lader sig til syne, det er en frue, som var hård imod bønderne, hun rider over markerne på en hovedløs hest.

I borggården er der vognrumlen, og i hestestalden var en bås, hvor man aldrig turde sætte nogen hest, thi de gange, det var forsøgt, lå hesten næste morgen død. På kirkegården danser tre skikkelser, hvoraf den ene er hovedløs, og de to andre helt sorte. En spøgelseshund med vilde øjne har også vist sig dér.

I et pigeværelse kommer der om natten en lille bleg purk, han stikker sin kolde hånd ind under dynen for at vække pigerne. Når de slår



*Provst Søren Benzon, Støvring († 1656). Han blev af samtiden anset for at være en stærk manepreæst. Posthumt maleri i privateje (fot. Gorm Benzon).*

øjnene op, ser han på dem med et bedende blik, men fortøner sig derpå og er væk.

Alt dette er spøgerier, som næppe gør krav på at vække behag hos folk, der overværer dem. Ulige hyggeligere var en åbenbaring, som en fattig snedker, der havde værksted i en stue på klosteret, blev beriget med. Bedst som han stod og høvlede, viste der sig en hånd, og den pegede ind mod et bestemt sted i væggen. Snedkeren smed høvlen, fattede om et koben og gav sig til at brække hul i murværket. Et øjeblik efter væltede pengene ned over ham, det var en skjult skat, som hånden havde håbet, og fra den dag var snedkeren en velsitueret mand.

På Ørslev Kloster var en skytte, som gjorde kontrakt med fanden om at have friskud, mod at han, når han en dag skød en ræv og en hare i samme leje, skulle tilhøre ham.

Skytten var fabelagtig: Han ramte langt mere, end de kunne konsumere på klosteret, og det overskydende havde han lov at sælge til egen fordel.

En dag, han havde været i Viborg og afhænde en stak vildt, så han på hjemvejen en stor, flot ræv. Han lagde an, fyrede og ramte, men hunden, som løb ved siden af, lod sig ikke drive hen efter ræven. Så måtte skytten selv til det, og han opdagede nu, at ræven havde ihjelbidt en hare, så de lå i samme leje.

Straks efter meldte fanden sig, men skytten bad så mindeligt om henstand, til han havde været hjemme og beskikke sit bo. Det gav fanden ham lov til, og skytten klagede straks sin nød til herremanden, som fandt det heldigst at kalde præsten til hjælp.

Da præsten havde hørt skyttens forklaring, nikkede han tankefuldt og sagde så: »Den klarer vi, skulle jeg mene«. Uden videre snak blev skytten omdøbt, så han fik et andet navn, og da fanden troppede op for at hente sit bytte, måtte han gå hjem med uforrettet sag, thi man havde ikke en mand af det pågældende navn på Ørslev Kloster.

Siden den dag kunne skytten ikke træffe en vognport på to meters afstand, men alligevel fik han lov til at blive på gården, og han havde det ganske godt, indtil han mæt af dage døde en mere naturlig død, end fanden havde tiltænkt ham.

I Pontoppidans Danske Atlas står at læse: »Hvor borgegården nu står, har der ufejlbarlig før været en kirkegård eller en høj at begrave de døde udi, såsom de næppe kan grave to alen i jorden, førend man finder de døde ben, deriblandt også store som kjæmpers ben«.

## ØSTERGAARD

*Åsted sogn, Harre herred, Viborg amt*

»Anno domini 1516, den næste torsdag før midfaste, lod *Lucas Krabbe* den første sten lægge til denne grundvold«. Disse ord stod at læse på en nu forsvunden bjælke i den store sal på Østergaard i Salling. På 400-års dagen holdt kaptajn Thomas Thomsen, som da ejede gården, en fest til minde om dens opførelse. Det gik lystigt til, der blev spist godt, holdt taler og drukket skåler.

Henimod midnat rejste kaptajnen sig. Han udbragte et leve for bygherren, men næppe var hurraråbene døet hen, før en infernalsk larmen fulgte som et rædselsfuldt ekko. Dyrene i avlsgården brølede, hylede og rimmede. Tunge trin og raslen af jern hørtes op ad trappen, og i næste nu stod Lucas Krabbe i døren til riddersalen, hvor gildet

holdtes, iført panser og plade, skinbarlig som han sås på ligstenen i Åsted kirke.

Kvinderne skreg, enkelte besvimeede, andre tog flugten ud gennem en dør i den anden ende af salen. Mændene blev stående målløse med glassene hævede. Da ingen imidlertid følte trang til at tale til den stovte ridder, trak denne foragteligt på skulderen, gjorde om og gik langsomt bort.

Det er vistnok den eneste gang, Lucas Krabbe har vist sig efter sin død, men der går meget andet spøgeri på den gotiske gård. Ifølge sagnet har et par piger samt en borgfrue været indemurede i de tykke vægge, og den ene af dem gjorde det næsten utåleligt for folk at opholde sig i vestfløjen.

Herremandens datter havde vist sig for indladende over for gårdens skytte. Faderen kom under vejr med forbindelsen, og i sin forbitrelse ryddede han den arme skytte af vejen ved at slå ham ihjel. Datteren blev sat i strengt fængsel i det blå kammer med en stor hund som eneste selskab. Af kedsommelighed gav hun sig så i lag med hunden, men det blev opdaget, og den hårde fader gjorde nu kort proces. Hun blev dræbt og indemuret i væggen.

I lange tider derefter var det blå kammer ved siden af den store sal Østergaards mest berygtede spøgelsesrum. Undertiden hørte man fortvivlede kvindeskrig derfra, og en jomfru, som sov i kammeret, klagede over, at dynen hver nat blev flået af hende og kylet hen i et hjørne. Omsider er der dog blevet ro. I forbindelse med en udvidelse af salen blev kammeret sløffet, det skal være sket omkring midten af forrige århundrede, og man benyttede lejligheden til samtidig at undersøge murværket nøjere. Et sted mellem to vinduer var der en grønlig skjold på den blå væg. Her mejslede man ind, fandt et hulrum og benraden af en ung kvinde. Skelettet blev begravet på Åsted kirkegaard, og siden har man vist intet hørt til jomfruen.

Endnu taler man om, at der ved bestemte lejligheder — især omkring højtiderne — ses en ældre, hvid dame på Østergaard. Det skal ifølge overleveringen være genfærdet af en herskesyg borgfrue, som blev myrdet af sine egne sønner og skjult et sted i murværket.

Medens de to første spøgelsesdamer er rekrutteret blandt herskabets rækker og udelukkende har haft deres gang i de fine saloner,



spøger en stakkels sort tjenestegipe i borggården, hvor hun blev muret inde i et hjørne, fordi hun havde født et barn i dølgsmål, ombragt det og nedgravet det i askegruben. Den sorte pige lister endnu rundt ved nattetide for at sone sin brøde, og hun er alt andet end behagelig at møde. En kokkepige, som var så uheldig at stå hende i vejen, blev tumlet rundt med og klemt, så hun nær var gået fra forstanden.

Gengangerpigen skal være ganske køn at se til og virke meget livagtig, hvilket sidste førte til, at en karl forvekslede hende med en af gårdens mere levende piger. Med tugt at melde prøvede han at klaske spøgelset bagi og henvendte ordet til det på en lidet høvisk måde. Den sorte pige vendte sig om og så på ham med et blik, der gik gennem marv og ben, og som tydeligt fortalte, at *hun* i hvert fald havde fået tilstrækkeligt af mandfolk. Karlen blev hundesygt af hendes nidstirring, og det varede længe, inden han atter blev menneske.

Under krigen 1864 havde en tysk kavaleriafdeling sat sig fast i Skive, hvorfra de sendte patruljer ud i omegnen for at skaffe fourage og friske dyr. En dag var en sådan patrulje ankommet til Østergaard, men godsejeren nægtede pure at udlevere, hvad der forlangtes, og patruljen måtte vende hjem med uforrettet sag. Affæren blev imidlertid indberettet, og næste dag red en større afdeling under kommando af en hauptmann op foran Østergaard for at arrestere godsejeren, der dog havde været så fornuftig i tide at salvere sig til Mors. Det viste sig imidlertid umuligt at overbevise tyskerne om, at godsejeren ikke længere var på gården, og hele bygningen blev endevendt for at finde ham. Under ransagningen kom hauptmann'en op på loftet. Her lændede han sig for langt ud over et vindeværk, mistede balancen, styrtede ned og blev dræbt på stedet.

Da Hauptmann'en aldrig fra højere sted har modtaget ordre om at indstille eftersøgningen, går han som pligtro officer hver evige nat gennem Østergaard, som han undersøger med vanlig tysk grundighed. Spøgeriet begynder med klappen af hestehove over stenbro, så lyder der nogle brag fra borggården, døren går op, skridt lyder gennem sale og gange, og de enkelte, der har mødt hauptmann'en forsikrer, at hans støvler stadig er så blanke, at det indfal-

dende månelys skinner i dem. Som i levende live afslutter Hauptmann'en rundgangen på loftet. Man hører hans trin deroppe, de går hen til vindeværket, så standser de, og kort efter melder en underlig skraben efterfulgt af et dumpt bump, at han er styrtet ned i gården.

Det er ikke godt at have lænkehunde på Østergaard, thi ved de tider, da folk normalt går til ro, lusker en gammel mand omkring. Ingen har længere nogen idé om, hvem han kan være, men hundene kan ikke lide ham, de tuder og slår sig i lænken, indtil man giver dem fri, så de kan undslippe spøgelse.

I 1400-tallet stod der på engene, lidt fra stedet hvor Østergaard nu ligger, en borg kaldet Sallingsholm. Engang under en adelsfejde blev den belejret, og da ejeren — en Krabbe — indså, at han ikke kunne holde stand, nedgravede han alle sine værdier på gårdspladsen.

Sallingsholms plads er endnu kendelig, ligesom der er spor af fjendens skanser. På voldstedet brænder der på stille sommeraftner et blåligt lys over skatten, thi den er aldrig blevet hævet. Flere gange har folk på egnen været på jagt efter værdierne, og de har såmænd været dem så nær, at skovlene skrabadede mod kistens låg, men hver gang har de gamle Krabbe'r ved forskelligt kogleri fået skræmt fredsforstyrreterne fra deres forehavende. Det skal da også være forbundet med store ulykker, hvis skatten nogensinde bliver bragt for dagen.

Da Iver Krabbe, en sønnesøn af bygherren, døde i det herrens år 1561, vidste alle og enhver, at han ikke var kommet naturligt af dage. To koner blev anklaget for ved hekseri at have kastet sot og død over den gode rigsråd. Det lykkedes da også at få dem til at vedgå deres onde idrætter og omvende sig, så de kunne modtage sakramentet. De angav to karle, Peder Knudsen og Peder Jensen, som medskyldige i skarnsstregerne, men stort mere ved man ikke om den sag. De bevarede dokumenter melder intet om, hvorvidt heksene blev brændt, og om man fandt mændene. Det eneste sikre er, at karlene udeblev, da de under løfte om frit lejde blev tilsagt at give møde ved landstinget i Viborg.

## ØSTERGAARD

*Munkebo sogn, Bjerge herred, Odense amt*

Østergaard har den egenhed, at den ikke kan brænde. Flere gange har der været ild i den, men aldrig er det blevet til noget. En aften væltede røgteren en lygte på høstænget, og det begyndte at blusse livligt i høet. Han gik roligt ned i gården, pumpede en spand vand op og slukkede med den ilden. Det turde — siger folk — være bevis nok på, at gården ikke kan brænde.

Der er nogle gange konstateret lidt spøgeri på gården, en hvid dame færdes på hovedbygningen, og et sært, »blødt« usynligt dyr i avlsgården.

## ØSTRUPGAARD

*Håstrup sogn, Sallinge herred, Svendborg amt*

Østrupgaard og Søbo havde hver sin nisse, og engang skete det, at den fra Østrupgaard var lusket over til Søbo for at stjæle et havrehæs. Tyveriet undgik dog ikke Søbo-nissens opmærksomhed; han smuttede ind i hæsset og gjorde sig tungere og tungere, så Østrupgaard-nissen til sidst knapt magtede at slæbe det. Omsider måtte den tyvagtige vætte sætte sig for at puste ud, men da røg den udhvilede Søbo-nisse ud af hæsset og bankede ham godt igennem. Ved samme lejlighed blev hele havrehæsset spredt over marken, som siden kaldtes Havrebjerg.

## AAGAARD

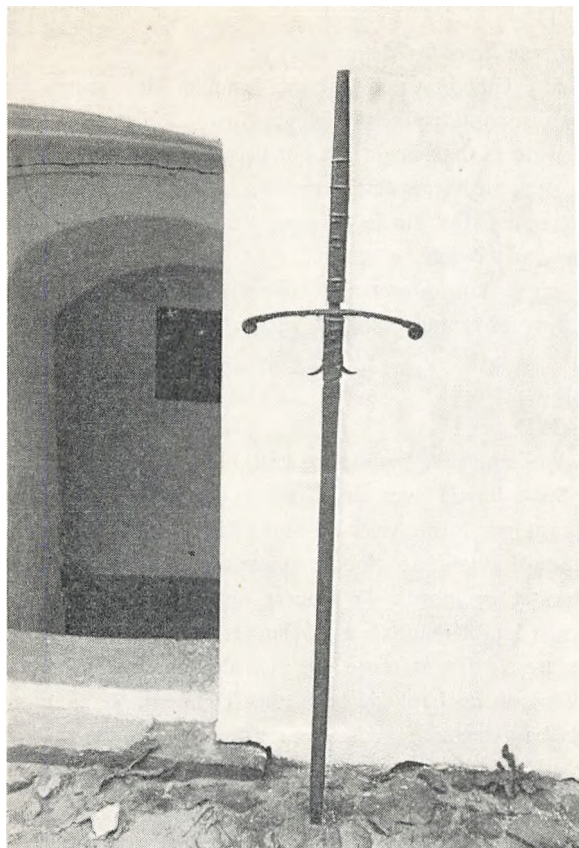
*Kettrup sogn, Vester Han herred, Thisted amt*

Aagaard var engang belejret af fjender, og medens nogle siger, at den stod sig, selv om besætningen nær var sultet ihjel, mener andre — og de har ret — at gården tilsidst faldt og blev brændt af. Herremanden, Niels Pedersen Gyldenstjerne († 1456) undslap med kun en stav i hånden.

Ifølge sagnet var Erik Langben på Aagaard Gyldenstiernes stamfader, og han ligger gravsat i en høj nær ved gården.

I 1735, den næste onsdag efter påske, tog en hekseproces mod husholdersken på Aagaard, Anne Marie Nielsdatter samt nogle andre af gårdens folk, sin begyndelse.

## GORM BENZON



*»Svend  
Feldings«  
sværd  
på Aakær  
(fot. Th.  
Andresen).*

Sagen var, at de ikke kunne få smør på gården, og derfor hentede Anne Marie i skoven nogle svampe, som kaldes »troldkonesmør«, dem lagde hun under en vogn og formåede en af karlene til at trække den frem og tilbage derover i djævelens navn. Det skulle hjælpe.

Stedets præst, magister Daniel Friedenreich, erfarede om forholdet, lod det nøje undersøge og rejste så processen. Det så ikke godt ud for den arme husholderske, men heldigvis indtog hendes husbond, ritmester Frantz Rantzau Benzon († 1755) en mere ædruelig holdning til sagen og bagatelliserede den som det harmløse pjat, det retteligt var.

Benzon førte sagen helt op til højesteret for sin husholderske, og det tog otte år, inden den endelige dom faldt. Anne Marie Nielsdatter slap da med en bøde på 33 rdl., og dem betalte ritmesteren.

## AAKÆR

*Falling sogn, Hads herred, Århus amt*

*Svend Felding* var skriverdreng på Aakær. En aften kom han forbi en mose i nærheden, hvor der boede en ellefrue; hun var kommet i strid med trolden i en høj ikke langt derfra og bad nu Svend hjælpe sig. Hun rakte ham et stort sværd, hvormed han skulle kløve troldens hoved, men sværdet var så tungt, at drengen ikke kunne rokke det. Da gav ellefruen ham en lille flaske, og efter at have drukket en slurk deraf kunne han løfte sværdet fra jorden. To slurke gav ham kræfter til at slå lidt omkring sig med det, og efter tredie slurk svingede han det i een hånd over hovedet. Han opsøgte nu trolden og flækkede ham fra isse til hæl med eet hug. Som tak fordi hun var kommet af med sin fjende, gav ellekonen Svend sværdet til eje og lod ham beholde sin styrke, der svarede til tolv kraftige karles. Han måtte dog aldrig tale til nogen om, hvordan han havde fået den, thi da ville han også få tolv karles appetit.

Længe gik alt godt, selv om de nok undrede sig på Aakær, når de så ham gå rundt og løfte køerne over markernes hegn. En dag blev Svend uvenner med malkepigen om et eller andet, og hende kastede han op på rygningen af taget, hvorfra hun så selv måtte sørge for at komme ned. Nu blev herremanden for alvor nysgerrig, og han vedblev at udfrutte Svend om, hvor han dog havde fået alle de kræfter fra, men Svend turde intet sige, thi han vidste, at han da kummerligt måtte dø af sult. Endelig lovede herremanden ham, at han skulle få al den mad, han orkede at sætte til livs resten af sine dage, og så syntes Svend nok, det var forsvarligt at fortælle om ellefruen, sværdet og den sælsomme drik.

Efter den dag åd Svend det samme som tolv almindelige karle, og han fik kogt sin mad i en særlig gryde, der længe opbevaredes på Aakær, men siden endte som gruekedel på Dybvad. Svend Feldings sværd ses endnu opbevaret på Aakær, det er et tohåndssværd af den såkaldte bidenhander-type, der i 1500-tallet havde sin glans-

periode, det håndteredes udelukkende af dobbeltsoldnere, særlig kraftige landsknægte, som fik dobbelt sold, deraf navnet. Senere fandt denne sværdtype udelukkende anvendelse som processionsvåben.

## AALHOLM

*Nysted landsogn, Musse herred, Maribo amt*

Det ældgamle Aalholm Slot ved Nysted er spøgelsesmæssigt helt i særklasse; det disponerer nemlig over ikke mindre end to krise-spøgelser, der viser sig, når noget er galt, samt et forlystelsessygt damespøgelse, som dukker op, hver gang der skal være større familiefester.

Det ene krisespøgelse er en fuldt opsadlet hest. Den var i levende live ridedyr for lensmanden Johan Frille, som sad på Aalholm fra 1449 til 1457. Samme Johan Frille havde under et felttog lidt så meget, at hans helbred var blevet helt ødelagt, og han kunne næsten ikke gå. I sin første tid som lensmand mægtede han at sidde på en hest, men til sidst blev han helt lam i benene. Han kunne dog ikke få over sit hjerte at aflive sin prægtige ganger, og den fulgte opsadlet efter hans karm, når han var på rejser. Omsider døde både lensmanden og hans hest, men med mellemrum viser sidstnævnte sig stadig på Aalholm, og den er så livagtig, at folk, der har set den stå i borggården, har forsøgt at fange den, i den tro at det var en almindelig hest. Spøgelsesgangeren lader gerne dem, der jager den, komme ganske nær, men netop som de vil gribe fat i hovedtøjet, forsvinder den uden videre. Ingen på borgen er rigtig glade, når hesten har vist sig. Den varsler nemlig skæbnesvangre begivenheder.

I 1725 gik Aalholm ud af kronens eje. Frederik IV solgte det til gehejmeråd Johan Otto Rabens enke, *Emerantia v. Levetzow*, og hun oprettede det i 1734 til grevskab for sin sønnesøn, grev Christian Raben.

Christian Raben døde ung og barnløs, hvad der var til stor sorg for bedstemoderen, som frygtede, at slægten skulle uddø. Denne frygt har holdt sig langt ud over hendes død (1746), thi hver gang, der sidder en barnløs ejer på slottet, går hun igen. Ellers ser man intet til hende, med mindre hun da skulle være identisk med den dame, der optræder ved alle de store familiefester.



*Jesper Grubbe  
(† 1622).  
Maleri fra  
fra 1619  
i Landet kirke  
(Frederiks-  
borg).*

I anledning af lensgreve G. C. Rabens adoptivdatter, Amalies, bryllup med den norske digter Andreas Munch i oktober 1865 holdtes der en stor fest på Aalholm, og blandt deltagerne var en vis frøken Schönheyder. Hun skulle bo i et af gæsteværelserne og stod netop dér og var ved at ordne sin dragt foran et spejl.

Da så hun pludselig i spejlet, at en hvid dame med fiskebensskørt, højt hovedtøj og en vifte i hånden trådte ud af muren på den ene side og lydløst skred over gulvet for derpå at forsvinde ved den modsatte væg. Den stakkels frøken Schönheyder blev så chokeret over det uhyggelige syn, at hun måtte kaste op og kun med besvær fik sig strammet så meget op, at hun kunne deltage i festen.

GORM BENZON

## AALSTRUP

*Landet sogn, Lollands Sønder herred, Maribo amt*

De »hårde« eller »skrækkelige« Grubbe'r kaldtes familien, og ingen af dem var nok værre end Aalstrup-Grubbe'erne. I en sal på gården hang fire malerier forestillende *Peder Grubbe* († 1614), *Jesper Grubbe* († 1622) samt deres hustruer, og de spøjte alle, så der snart ikke var til at være; først da malerierne hængtes op i Landet kirke i familiens gravkapel (det nuværende sakristi), blev der fred for deres ånder på Aalstrup. I øvrigt skal Jespers kone, *Anne Wittrup* († 1635), have været værst af dem alle.

## AASTRUP

*Kirke-Såby sogn, Voldborg herred, Københavns amt*

Om lensgreve *Frederik Dannemand* († 1888) til Aastrup fortæltes, at han var dobbeltgænger, han optrådte flere gange på steder, hvor man vidste, at han af gode grunde ikke kunne være, og pludselig forsvandt han da også.

Lidt småspøgen er der på Aastrup som på alle andre gamle herregårde. I et værelse foregår der alskens uhyggevækkende ting om natten, så folk bryder sig ikke om at sove der; gentagne gange har man også på gården iagttaget en grå mand, han færdes over hele hovedbygningen. Hvis man kommer sent til Aastrup, kan man blive udsat for noget så ubehageligt som på broen over voldgraven at møde en hovedløs vægter. Måske er det ham, som ikke tåler, at den levende vægter råber »elleve«, for gør han det, bliver han kastet et par gange frem og tilbage over avlsbygningerne af en usynlig hånd. Spøgelset er dog så hensynsfuldt at gribe manden igen, så han ikke slår sig alvorligt.

Sagnet om Bille'ernes våben fortælles også fra Aastrup; se i øvrigt under Søholm.





*Vincens Joachim von Hahn's begravelsesrustning i Roskilde domkirke, omtalt side 149 (for. Nationalmuseet).*

# Sagregister over de overnaturlige fænomener

ved Gorm Benzou

De fleste fænomener forekommer på mange flere gårde, end det har kunnet medtages i teksten, men i nedenstående register er opført alle stednavne, hvorfra jeg har kendskab til overnaturlige episoder. Når de er nærmere beskrevet i bogen er stednavnet *kursiveret*.

<b>Spøgende mænd.</b>	<i>Gammelgaard (Als)</i>	<i>Løvenholm</i>
<i>Aggersborggaard</i>	<i>Gammelgaard (Lolland)</i>	<i>Marienburg</i>
<i>Ausumgaard</i>	<i>Gammel Skivehus</i>	<i>Mejlgaard</i>
<i>Barritskov</i>	<i>Gammel Vraa</i>	<i>Nakkebølle</i>
<i>Berritsgaard</i>	<i>Gisselfeld</i>	<i>Nandrup</i>
<i>Birkelse</i>	<i>Gjeddesdal</i>	<i>Nebbegaard</i>
<i>Bjørnholm</i>	<i>Gjorslev</i>	<i>Nørholm</i>
<i>Boller (Vendsyssel)</i>	<i>Glorup</i>	<i>Nørlund</i>
<i>Borreby</i>	<i>Gottesgabe</i>	<i>Nørre Vosborg</i>
<i>Brahetrolleborg</i>	<i>Gram</i>	<i>Odd-Fellow Palæet</i>
<i>Bramminge Hovedgaard</i>	<i>Grauballegaard</i>	<i>Oregaard</i>
<i>Bratskov</i>	<i>Grinderslev Kloster</i>	<i>Overgaard</i>
<i>Brolykke</i>	<i>Harritslevgaard</i>	<i>Palstrup</i>
<i>Bækmark</i>	<i>Holbækgaard</i>	<i>Randrup (Himmerland)</i>
<i>Børglum Kloster</i>	<i>Hollufgaard</i>	<i>Randrup (ved Viborg)</i>
<i>Constantinsborg</i>	<i>Holsteinborg</i>	<i>Ravnstrup</i>
<i>Dallund</i>	<i>Højstrup</i>	<i>Risbyholm</i>
<i>Dalum Kloster</i>	<i>Jensgaard</i>	<i>Rosenholm</i>
<i>Dragsholm</i>	<i>Jomfruens Egede</i>	<i>Rugaard (Fyn)</i>
<i>Dronningborg</i>	<i>Jægerspris</i>	<i>Sandholt</i>
<i>Dronninglund</i>	<i>Kjørup</i>	<i>Sebber Kloster</i>
<i>Dueholm Kloster</i>	<i>Kokkedal (Jylland)</i>	<i>Skaføgaard</i>
<i>Endrupholm</i>	<i>Kongstedlund</i>	<i>Skjern Hovedgaard</i>
<i>Engelsholm</i>	<i>Krabbesholm (Jylland)</i>	<i>Skovsbo</i>
<i>Eskjær (Salling)</i>	<i>Krenkerup</i>	<i>Skovsgaard</i>
<i>Favrskov</i>	<i>Kronborg</i>	<i>Spøttrup</i>
<i>Flintholm</i>	<i>Lerkenfeldt</i>	<i>Steensgaard (Fyn)</i>
<i>Fraugdegaard</i>	<i>Lunderup</i>	<i>Stenalt</i>
<i>Frijsenborg</i>	<i>Lynderupgaard</i>	<i>Store Refstrup</i>
<i>Frisenvold</i>	<i>Lyngsbækgaard</i>	<i>Store Restrup</i>
<i>Fævejle</i>	<i>Lystrup</i>	<i>Stubbergaard</i>
<i>Gammel Estrup</i>	<i>Løvenborg</i>	<i>Søbysøgaard</i>

<i>Sønderskov</i>	<i>Bratskov</i>	<i>Høstemark</i>
<i>Tiselholt</i>	<i>Brejninggaard</i>	<i>Irup</i>
<i>Tjele</i>	<i>Broksø</i>	<i>Juulskov</i>
<i>Tranekær</i>	<i>Buderupholm</i>	<i>Katholm</i>
<i>Trinderup</i>	<i>Bækmark</i>	<i>Kjeldgaard</i>
<i>Trudsholm</i>	<i>Christianssæde</i>	<i>Kjærbygaard</i>
<i>Trøjborg</i>	<i>Clausholm</i>	<i>Kjærstrup</i>
<i>Tustrup (Djursland)</i>	<i>Dalum Kloster</i>	<i>Koldinghus</i>
<i>Tyrrestrup</i>	<i>Damsgaard</i>	<i>Krabbesholm (Jylland)</i>
<i>Ulstrup (ved Randers)</i>	<i>Dragsholm</i>	<i>Kragerup</i>
<i>Urup</i>	<i>Dronningborg</i>	<i>Krenkerup</i>
<i>Vallø</i>	<i>Dronninglund</i>	<i>Krumstrup</i>
<i>Vestervig Kloster</i>	<i>Dueholm Kloster</i>	<i>Kærgaard</i>
<i>Willestrup</i>	<i>Dybvad (ved Odder)</i>	<i>Kærgaardsholm</i>
<i>Williamsborg</i>	<i>Egebjerggaard</i>	<i>Kærsgaard</i>
<i>Vindum Overgaard</i>	<i>Egeskov</i>	<i>Kaas</i>
<i>Visborggaard</i>	<i>Elvedgaard</i>	<i>Langesø</i>
<i>Viskum</i>	<i>Engelsholm</i>	<i>Lindenborg</i>
<i>Vitskøl Kloster</i>	<i>Eskjær (Salling)</i>	<i>Liselund</i>
<i>Voergaard</i>	<i>Estvadgaard</i>	<i>Lungholm</i>
<i>Volstrup</i>	<i>Fredsholm</i>	<i>Lyngbygaard</i>
<i>Vorgaard</i>	<i>Fuirendal</i>	<i>Lynderupgaard</i>
<i>Vosnæsgaard</i>	<i>Faarevejle</i>	<i>Lønborggaard</i>
<i>Vrejlev Kloster</i>	<i>Gammel Estrup</i>	<i>Løvenborg</i>
<i>Ørbækklunde</i>	<i>Gammel Køgegaard</i>	<i>Margaard</i>
<i>Ørslev Kloster</i>	<i>Gammel Vraa</i>	<i>Marienburg</i>
<i>Aalstrup</i>	<i>Glomstrup</i>	<i>Moesgaard</i>
<i>Aastrup</i>	<i>Gram</i>	<i>Nakkebølle</i>
<b>Spøgende damer.</b>	<i>Grinderslev Kloster</i>	<i>Nandrup</i>
<i>Agersbøl</i>	<i>Hagenskov</i>	<i>Nyborg Slot</i>
<i>Albæk</i>	<i>Hald</i>	<i>Nørager</i>
<i>Arreskov</i>	<i>Hanstedgaard</i>	<i>Nørlund</i>
<i>Astrup</i>	<i>Harritslevgaard</i>	<i>Nørre Elkær</i>
<i>Aunbjerg</i>	<i>Hegnet</i>	<i>Nørre Vosborg</i>
<i>Ausumgaard</i>	<i>Hesselagergaard</i>	<i>Orebygaard</i>
<i>Baggesvogn</i>	<i>Hjermitslevgaard</i>	<i>Oregaard</i>
<i>Bangsbo</i>	<i>Holckenhavn</i>	<i>Oxholm</i>
<i>Barritskov</i>	<i>Hollufgaard</i>	<i>Pallesbjerg</i>
<i>Birkelse</i>	<i>Hvanstrup</i>	<i>Palstrup</i>
<i>Boltinggaard</i>	<i>Hvedholm</i>	<i>Quelstrup</i>
<i>Brahetrolleborg</i>	<i>Hæstrupgaard</i>	<i>Randrup (ved Viborg)</i>
<i>Bramstrup</i>	<i>Højriis</i>	<i>Ravnstrup</i>
	<i>Højstrup</i>	<i>Risbyholm</i>

*Rodsteenseje*  
*Rosenholm*  
*Rosenvold*  
*Rugaard (Jylland)*  
*Rydhave*  
*Rygaard*  
*Sandholt*  
*Schackenborg*  
*Sebber Kloster*  
*Selsø*  
*Silkeborg Hovedgaard*  
*Skovsbo*  
*Sparresholm*  
*Spøttrup*  
*Steensgaard (Fyn)*  
*Steensgaard (Langeland)*  
*Store Refstrup*  
*Store Restrup*  
*Støvringgaard*  
*Staarupgaard*  
*Søbygaard (Jylland)*  
*Søbygaard*  
*Søbysøgaard*  
*Sønderborg Slot*  
*Sønderskov*  
*Tersløsegaard*  
*Tirsbæk*  
*Tjele*  
*Torstedlund*  
*Tranekær*  
*Trudsholm*  
*Tvilumgaard*  
*Tyrrestrup*  
*Taarupgaard*  
*Ulstrup (ved Randers)*  
*Ulstrup (ved Thisted)*  
*Vedbygaard*  
*Wedellsborg*  
*Vildmosegaard*  
*Vilhelmsborg*  
*Willestrup*  
*Vindum Overgaard*  
*Visborggaard*

*Viskum*  
*Vitskøl Kloster*  
*Voergaard*  
*Vrejlev Kloster*  
*Ørbækklunde*  
*Østergaard (Fyn)*  
*Østergaard (Jylland)*  
*Aalholm*  
*Aalstrup*

**Mange personer spøger.**

*Børglum Kloster*  
*Christiansborg*  
*Eremitagten*  
*Gammelgaard (Als)*  
*Glorup*  
*Gudum Kloster*  
*Kjærbygaard*  
*Kjørup*  
*Kronborg*  
*Liselund*  
*Lynderupgaard*  
*Løvenborg*  
*Nørager*  
*Palsgaard*  
*Rodsteenseje*  
*Rugaard (Fyn)*  
*Selsø*  
*Sparresholm*  
*Tranekær*  
*Taarnholm*  
*Udstrup*  
*Vindum Overgaard*

**Typer på navngivne, ~kendte uhistoriske personer.**

*Asdal*  
*Barritskov*  
*Boller (ved Horsens)*  
*Bramstrup*  
*Bratskov*  
*Bygholm*  
*Favrskov*

*Frisenvold*  
*Gisselfeld*  
*Hald*  
*Harritslevgaard*  
*Hverringe*  
*Højriis*  
*Kronborg*  
*Landting*  
*Løvenborg*  
*Nandrup*  
*Oregaard*  
*Oremandsgaard*  
*Palsgaard*  
*Rosenholm*  
*Rosenvold*  
*Søbysøgaard*  
*Sønder Elkær*  
*Tidemandsholm*  
*Tjele*  
*Ørumgaard*  
*Aagaard*  
*Aakær*

**Mord, Mishandlinger, Tyverier, strengt Hoveri etc.**

*Allinggaard*  
*Berritsgaard*  
*Birkelse*  
*Boltinggaard*  
*Brahetrolleborg*  
*Brattingsborg*  
*Brejninggaard*  
*Broholm*  
*Buderupholm*  
*Børglum Kloster*  
*Constantinsborg*  
*Dallund*  
*Dronningborg*  
*Dronninglund*  
*Egholm*  
*Eremitagten*  
*Eskjær (Salling)*  
*Favrskov*

Fredensborg	Rathlousdal	<i>Boller (ved Horsens)</i>
Frijsenborg	<i>Ravnstrup</i>	<i>Bramstrup</i>
<i>Fuirendal</i>	<i>Rosenvold</i>	<i>Bratskov</i>
<i>Gammel Estrup</i>	Rydhave	<i>Bækmark</i>
<i>Gammelgaard (Als)</i>	Rysensten	<i>Børglum Kloster</i>
<i>Gammel Køgegaard</i>	Rønnebæksholm	<i>Christianssøde</i>
Gammel Ryomgaard	Sandbjerg	Clausholm
<i>Gram</i>	Sanderumgaard	<i>Dallund</i>
<i>Hanstedgaard</i>	Schackenborg	<i>Dragsholm</i>
<i>Harritslevgaard</i>	Sejlstrupgaard	<i>Dronninglund</i>
<i>Herningsholm</i>	<i>Selsø</i>	<i>Dueholm Kloster</i>
Hofmangave	<i>Serridslevgaard</i>	<i>Egebjerggaard</i>
<i>Hvidkilde</i>	Silkeborg Hovedgaard	<i>Elvedgaard</i>
Høgholt	<i>Spøttrup</i>	<i>Endrupholm</i>
Jomfruens Egede	<i>Stensgaard (Fyn)</i>	<i>Engelsholm</i>
<i>Jægerspris</i>	<i>Stensgaard (Langeland)</i>	<i>Eskjær (Salling)</i>
<i>Kokkedal (Jylland)</i>	Store Refstrup	<i>Favrskov</i>
<i>Koldinghus</i>	<i>Store Restrup</i>	Fævejle
Kongstedlund	<i>Søbysøgaard</i>	Gammelgaard (Lolland)
Kragerup	<i>Søgaard</i>	<i>Gammel Køgegaard</i>
Krastrup	Søholm	<i>Gisselfeld</i>
<i>Krumstrup</i>	<i>Sønderborg Slot</i>	<i>Gram</i>
<i>Lerkenfeldt</i>	Tersløsegaard	<i>Grinderslev Kloster</i>
<i>Lindenberg</i>	<i>Tirsbæk</i>	<i>Hanstedgaard</i>
Lindersvold	<i>Tiselholt</i>	<i>Harritslevgaard</i>
<i>Lundsgaard</i>	<i>Tjele</i>	<i>Jensgaard</i>
Lønborggaard	<i>Trøjborg</i>	<i>Juulskov</i>
Løvenholm	<i>Tyrrestrup</i>	<i>Kjeldgaard</i>
Margaard	<i>Taarupgaard</i>	<i>Koldinghus</i>
Marienburg	<i>Urup</i>	<i>Krenkerup</i>
<i>Mejlgaard</i>	<i>Valdemars Slot</i>	<i>Kronborg</i>
Merringgaard	<i>Vedbygaard</i>	<i>Kærgaard</i>
<i>Møgelkær</i>	Williamsborg	Kaas
Nandrup	<i>Voergaard</i>	<i>Langesø</i>
<i>Nebbegaard</i>	<i>Volstrup</i>	<i>Lerkenfeldt</i>
Nielstrup (Fyn)		<i>Lindenborg</i>
<i>Nordborg Slot</i>	<b>I lag med spøgelser,</b>	<i>Liselund</i>
Næsbyholm	<b>skadet af spøgelser.</b>	<i>Løvenborg</i>
<i>Nørre Vosborg</i>	<i>Arreskov</i>	<i>Mejlgaard</i>
Ormstrup	<i>Astrup</i>	<i>Moesgaard</i>
Orupgaard	<i>Ausumgaard</i>	Nielstrup (Lolland)
Palsgaard	<i>Billesborg</i>	Næsbyholm
Randrup (ved Viborg)	<i>Birkelse</i>	<i>Nørager</i>

<i>Nørlund</i>	<i>Ulstrup (ved Randers)</i>	<i>Juulskov</i>
<i>Nørre Elkær</i>	<i>Willestrup</i>	<i>Kalø</i>
<i>Nørre Vosborg</i>	<i>Visborggaard</i>	<i>Kærgaard</i>
<i>Odense Slot</i>	<i>Voergaard</i>	<i>Kælskegaard</i>
<i>Orebygaard</i>	<i>Vognserup</i>	<i>Langesø</i>
<i>Overgaard</i>	<i>Ørbækklunde</i>	<i>Lerkenfeldt</i>
<i>Palsgaard</i>	<i>Østergaard (Jylland)</i>	<i>Lyngsbækgaard</i>
<i>Palstrup</i>	<i>Østergaard (Fyn)</i>	<i>Løvenborg</i>
<i>Randrup (Himmerland)</i>	<i>Aastrup</i>	<i>Løvenholm</i>
<i>Ravnstrup</i>		<i>Nandrup</i>
<i>Rosenholm</i>	<b>Nedmanet og bortmanet, skaffet fred ved forbøn.</b>	<i>Nørholm</i>
<i>Rødkilde</i>	<i>Allinggaard</i>	<i>Nørlund</i>
<i>Sandholt</i>	<i>Astrup</i>	<i>Nørre Vosborg</i>
<i>Silkeborg Hovedgaard</i>	<i>Baggesvogn</i>	<i>Odden</i>
<i>Skaføgaard</i>	<i>Boller (Vendsyssel)</i>	<i>Overgaard</i>
<i>Skjoldemose</i>	<i>Bramstrup</i>	<i>Palsgaard</i>
<i>Skovsbo</i>	<i>Brejninggaard</i>	<i>Palstrup</i>
<i>Skovsgaard</i>	<i>Brolykke</i>	<i>Randrup (ved Viborg)</i>
<i>Skaarupgaard</i>	<i>Buderupholm</i>	<i>Sebber Kloster</i>
<i>Sparresholm</i>	<i>Bækmark</i>	<i>Serridslevgaard</i>
<i>Steensgaard (Fyn)</i>	<i>Børglum Kloster</i>	<i>Silkeborg Hovedgaard</i>
<i>Steensgaard (Langeland)</i>	<i>Constantinsborg</i>	<i>Skovsgaard</i>
<i>Stenalt</i>	<i>Dronningborg</i>	<i>Stubbergaard</i>
<i>Stensballegaard</i>	<i>Dueholm Kloster</i>	<i>Søgaard</i>
<i>Store Refstrup</i>	<i>Egholm</i>	<i>Tjele</i>
<i>Støvringgaard</i>	<i>Eskjær (Vendsyssel)</i>	<i>Torstedlund</i>
<i>Svenstrup</i>	<i>Favrskov</i>	<i>Tranekær</i>
<i>Sæbygaard (Jylland)</i>	<i>Flintholm</i>	<i>Trinderup</i>
<i>Sæbygaard (Sjælland)</i>	<i>Gammel Skivehus</i>	<i>Trudsholm</i>
<i>Søbygaard</i>	<i>Gjedsergaard</i>	<i>Tvilumgaard</i>
<i>Søbysøgaard</i>	<i>Gottesgabe</i>	<i>Tyrrestrup</i>
<i>Sønderskov</i>	<i>Gram</i>	<i>Ullerup</i>
<i>Tirsbæk</i>	<i>Grauballegaard</i>	<i>Ulstrup (ved Thisted)</i>
<i>Tiselholt</i>	<i>Grinderslev Kloster</i>	<i>Vedbygaard</i>
<i>Tjele</i>	<i>Hagenskov</i>	<i>Wedellsborg</i>
<i>Torstedlund</i>	<i>Halsted Kloster</i>	<i>Visborggaard</i>
<i>Tranekær</i>	<i>Harritslevgaard</i>	<i>Viskum</i>
<i>Trinderup</i>	<i>Hegnet</i>	<i>Vitskøl Kloster</i>
<i>Trudsholm</i>	<i>Hvedholm</i>	<i>Voergaard</i>
<i>Trøjborg</i>	<i>Højstrup</i>	<i>Volstrup</i>
<i>Tvilumgaard</i>	<i>Høstemark</i>	<i>Ørbækklunde</i>
<i>Tølløse</i>	<i>Jensgaard</i>	
<i>Ullerup</i>		

**Taget af fanden,  
faret til helvede.**

*Aggersborggaard*

*Baggesvogn*

*Birkelse*

*Broholm*

*Børglum Kloster*

*Dallund*

*Dronninglund*

*Engelsholm*

*Glorup*

*Gram*

*Gyldensteen*

*Katholm*

*Kjørup*

*Kokkedal (Jylland)*

*Krenkerup*

*Kærgaard*

*Kærsgaard*

*Langesø*

*Lerkenfeldt*

*Nørholm*

*Rygaard*

*Rødkilde*

*Silkeborg Hovedgaard*

*Skovsbo*

*Steensgaard (Fyn)*

*Stenalt*

*Store Restrup*

*Søbysøgaard*

*Søgaard*

*Tiselholt*

*Trøjborg*

*Tyrrestrup*

*Vintersborg*

*Voergaard*

*Øllingsøe*

**Henrettelser.**

*Allinggaard*

*Aunbjerg*

*Estvadgaard*

*Gammel Køgegaard*

*Gjeddesdal*

*Hald*

*Hellerup*

*Jerstrup*

*Kronborg*

*Lerkenfeldt*

*Matrup*

*Moesgaard*

*Nakkebølle*

*Nyborg Slot*

*Overgaard*

*Ravnholt*

*Rydhave*

*Sandholt*

*Scheelenborg*

*Silkeborg Hovedgaard*

*Steensgaard (Fyn)*

*Steensgaard (Langeland)*

*Store Restrup*

*Tirsbæk*

*Tranekær*

*Ulriksholm*

*Vestervig Kloster*

**Røvere.**

*Albæk*

*Asdal*

*Aunbjerg*

*Buderupholm*

*Christianssæde*

*Dallund*

*Gammel Køgegaard*

*Harritslevgaard*

*Jungshovedgaard*

*Kongstedlund*

*Kølskegaard*

*Linderumgaard*

*Lundsgaard*

*Mejlgaard*

*Moesgaard*

*Nebbegaard*

*Nørlund*

*Oregaard*

*Scheelenborg*

*Store Rugtved*

*Tirsbæk*

*Voergaard*

**Forskrevet sig til fanden,  
hekseri, friskud, frimureri,  
alkymi.**

*Aggersborggaard*

*Astrup*

*Baggesvogn*

*Birkelse*

*Borreby*

*Brahesborg*

*Bratskov*

*Engelsholm*

*Eskjær (Salling)*

*Fussingø*

*Gammel Køgegaard*

*Gammel Wiffertsholm*

*Gisselfeld*

*Gjedsersgaard*

*Gram*

*Grinderslev Kloster*

*Gyldensteen*

*Harritslevgaard*

*Hundsbæk*

*Hvidkilde*

*Hæstrupgaard*

*Høgholt*

*Irup*

*Jungetgaard*

*Juulskov*

*Jægerspris*

*Katholm*

*Kjeldgaard*

*Kjørup*

*Korsøgaard*

*Krenkerup*

*Kærgaard*

*Kærgaardsholm*

*Langesø*

*Linderumgaard*

Liselund  
 Lønborggaard  
 Løvenborg  
 Løvenholm  
 Mejlgaard  
 Nakkebølle  
 Nebbegaard  
 Nørre Vosborg  
 Orebygaard  
 Orupgaard  
 Overgaard  
 Pederstrup  
 Rosenholm  
 Rosenvold  
 Rugaard (Jylland)  
 Rysenstein  
 Sejlstrupgaard  
 Skaføgaard  
 Skjørringe  
 Skovsbo  
 Sostrup  
 Stenalt  
 Store Restrup  
 Stubbergaard  
 Sæbygaard (Jylland)  
 Sæbygaard (Sjælland)  
 Søbysøgaard  
 Tirsbæk  
 Trøjborg  
 Tyrrestrup  
 Taarupgaard  
 Vestervig Kloster  
 Vintersborg  
 Visborggaard  
 Voergaard  
 Øllingsøe  
 Ørlev Kloster  
 Østergaard (Jylland)  
 Aagaard

**Sære begravelser.**

Allinggaard  
 Bjørnholm

Borreby  
 Bramminge Hovedgaard  
 Christianssæde  
 Dragsholm  
 Dronninglund  
 Erholm  
 Gammel Køgegaard  
 Gisselfeld  
 Gram  
 Grauballegaard  
 Gudum Kloster  
 Halsted Kloster  
 Hæstrupgaard  
 Jægerspris  
 Katholm  
 Kærgaard  
 Kærsgaard  
 Lerkenfeldt  
 Løvenborg  
 Løvenholm  
 Nebbegaard  
 Nordborg Slot  
 Nørre Vosborg  
 Nørlund  
 Skovsgaard  
 Skaarupgaard  
 Store Restrup  
 Sønderskov  
 Tersløsegaard  
 Tjele  
 Torstedlund  
 Tyrrestrup  
 Vestervig Kloster  
 Vosnæsgaard  
 Østergaard (Jylland)

**Indemurede, — fundne skeletrester.**

Astrup  
 Aunsbjerg  
 Bjørnholm  
 Boltinggaard  
 Bramminge Hovedgaard

Bratskov  
 Brejninggaard  
 Børglum Kloster  
 Christianssæde  
 Dallund  
 Dragsholm  
 Dueholm Kloster  
 Egeskov  
 Eskjær (Salling)  
 Estvadgaard  
 Fuirendal  
 Fævejle  
 Gammel Estrup  
 Gammel Køgegaard  
 Gavnbø  
 Halsted Kloster  
 Haraldskær  
 Harritslevgaard  
 Herningsholm  
 Hesselagergaard  
 Hjerimitslevgaard  
 Holmegaard  
 Hostrup  
 Hvidkilde  
 Højriis  
 Irup  
 Jomfruens Egede  
 Koldinghus  
 Krenkerup  
 Kærgaard  
 Kaas  
 Lerkenfeldt  
 Lindenborg  
 Lynderupgaard  
 Lønborggaard  
 Løvenborg  
 Mejlgaard  
 Nielstrup  
 Næsbyholm  
 Nørre Vosborg  
 Oremandsgaard  
 Oxholm  
 Ravnstrup



<i>Rodsteenseje</i>	<i>Gyldensteen</i>	<i>Asdal</i>
<i>Rosenholm</i>	<i>Hagenskov</i>	<i>Buderupholm</i>
<i>Sandholt</i>	<i>Haraldskær</i>	<i>Dronninggaard</i>
<i>Scheelenborg</i>	<i>Hindsgavl</i>	<i>Egholm</i>
<i>Skanderborg Slot</i>	<i>Hverringe</i>	<i>Frederiksdal (Hjortholm)</i>
<i>Skovsbo</i>	<i>Høgholm</i>	<i>Fussingø</i>
<i>Skovsgaard</i>	<i>Juulskov</i>	<i>Gaardbogaard</i>
<i>Sparresholm</i>	<i>Kabbel</i>	<i>Hald</i>
<i>Spøttrup</i>	<i>Katholm</i>	<i>Hesselmed</i>
<i>Stenalt</i>	<i>Kjeldkær</i>	<i>Hverringe</i>
<i>Stensballegaard</i>	<i>Kongstedlund</i>	<i>Jungshoved</i>
<i>Store Refstrup</i>	<i>Kærgaard</i>	<i>Kalø</i>
<i>Sølyst</i>	<i>Kærgaardsholm</i>	<i>Koldinghus</i>
<i>Sønderskov</i>	<i>Ledreborg</i>	<i>Kærsgaard</i>
<i>Torstedlund</i>	<i>Lerkenfeldt</i>	<i>Merringgaard</i>
<i>Urup</i>	<i>Lystrup</i>	<i>Møgelkær</i>
<i>Vestervig Kloster</i>	<i>Matrup</i>	<i>Nørlund</i>
<i>Willestrup</i>	<i>Nysø</i>	<i>Nørre Vosborg</i>
<i>Vindum Overgaard</i>	<i>Nørholm</i>	<i>Oremandsgaard</i>
<i>Viskum</i>	<i>Nørlund</i>	<i>Rosenvold</i>
<i>Vitskøl Kloster</i>	<i>Nørre Vosborg</i>	<i>Rysenstein</i>
<i>Vrejlev Kloster</i>	<i>Odden</i>	<i>Rødkilde</i>
<i>Vaar</i>	<i>Overgaard</i>	<i>Rønningesøgaard</i>
<i>Ørlev Kloster</i>	<i>Palsgaard</i>	<i>Selsø</i>
<i>Østergaard (Jylland)</i>	<i>Ravnstrup</i>	<i>Serridslevgaard</i>
<b>Gårdens oprindelse,</b>	<i>Sebber Kloster</i>	<i>Skanderborg Slot</i>
<b>bygning, navnet, særheder</b>	<i>Spøttrup</i>	<i>Skjern Hovedgaard</i>
<b>ved gården.</b>	<i>Sæbygaard (Sjælland)</i>	<i>Skjoldemose</i>
<i>Birkelse</i>	<i>Timgaard</i>	<i>Stenalt</i>
<i>Broksø</i>	<i>Tirsbæk</i>	<i>Store Rugtved</i>
<i>Buderupholm</i>	<i>Tranekær</i>	<i>Søgaard</i>
<i>Dragsholm</i>	<i>Trudsholm</i>	<i>Sønder Elkær</i>
<i>Dronninglund</i>	<i>Willestrup</i>	<i>Voergaard</i>
<i>Engelsholm</i>	<i>Visborggaard</i>	<i>Aagaard</i>
<i>Frederiksborg Slot</i>	<i>Voergaard</i>	
<i>Frijsenborg</i>	<i>Østergaard (Fyn)</i>	<b>Gården skal synke,</b>
<i>Fuirendal</i>	<i>Østergaard (Jylland)</i>	<b>forbrand og andre varsler,</b>
<i>Fussingø</i>		<b>forbandelser.</b>
<i>Gammel Køgegaard</i>	<b>Gården belejret, ødelagt</b>	<i>Agersbøl</i>
<i>Gisselfeld</i>	<b>eller sunket, — gamle</b>	<i>Astrup</i>
<i>Gjessinggaard</i>	<b>voldsteder.</b>	<i>Baggesvogn</i>
<i>Gram</i>	<i>Aggersborggaard</i>	<i>Bidstrup</i>
	<i>Arreskov</i>	<i>Brahesborg</i>

Brahetrolleborg	Søndervang	Holmegaard
Buderupholm	Tiselholt	Holsteinborg
Børglum Kloster	Trøjborg	Hostrup
Dallund	Urup	Hæstrupgaard
Egeskov	Vemmetofte	Høgholt
Engelsholm	Willestrup	Højriis
Eskjær (Salling)	Visborggaard	Jensgaard
Frijsenborg	Voergaard	Juelsberg
Fussingø	Vrejlev Kloster	Juulskov
Faarevejle	Øland	Katholm
Gammel Estrup	Aalholm	Kjeldgaard
Gammel Vraa		Kjærstrup
Gisselfeld	<b>Spøgelsesværelser, —</b>	Kjørup
Gyldensteen	<b>spøgelsesrum på lofter og i</b>	Kokkedal (Jylland)
Herningsholm	<b>kældre, — blodpletter.</b>	Koldinghus
Hindsels	Aggersborggaard	Kongstedlund
Holmegaard	Astrup	Krenkerup
Hverringe	Ausumgaard	Kronborg
Hvolgaard	Baggesvogn	Krumstrup
Juulskov	Barritskov	Kærgaard
Kjellerup	Borrebym	Kærgaardsholm
Kronborg	Brahetrolleborg	Kaas
Krumstrup	Bramstrup	Ledreborg
Kølskegaard	Bratskov	Lerkenfeldt
Langesø	Børglum Kloster	Liselund
Lynderupgaard	Christiansborg	Lynderupgaard
Møgelkær	Dallund	Løvenborg
Nørlund	Dragsholm	Marsvinlund
Nørre Vosborg	Egebjerggaard	Mejlgaard
Overgaard	Endrupholm	Nørager
Palsgaard	Engelsholm	Nørholm
Rosendal	Eskjær (Salling)	Nørlund
Rosenholm	Farumgaard	Nørre Elkær
Rosenvold	Gammel Estrup	Nørre Holmgaard
Sandholt	Gammel Køgegaard	Odense Slot
Schackenborg	Glorup	Orebygaard
Skovsbo	Gram	Oregaard
Sostrup	Gudum Kloster	Overgaard
Sparresholm	Hald	Palsgaard
Sæbygaard	Haraldskær	Palstrup
Søbo	Harritslevgaard	Randrup (Himmerland)
Søbysøgaard	Herlufsholm	Ravnholt
Sønder Elkær	Hesselmed	Rosenholm

<i>Rosenvold</i>	<i>Berritsgaard</i>	Holckenhavn
<i>Sandholt</i>	<i>Borreby</i>	Hollufgaard
<i>Schackenborg</i>	<i>Bramstrup</i>	Hostrup
<i>Skjern Hovedgaard</i>	<i>Bratskov</i>	Hvandsbæk
<i>Skovsbo</i>	<i>Brobygaard</i>	Hvanstrup
<i>Sparresholm</i>	<i>Bækmark</i>	Høgholt
<i>Spøttrup</i>	<i>Bødstrup</i>	<i>Høriis</i>
<i>Steensgaard (Fyn)</i>	<i>Bøgsted</i>	<i>Jensgaard</i>
<i>Stenalt</i>	<i>Christianssæde</i>	Jungshovedgaard
<i>Sæbygaard (Jylland)</i>	<i>Dallund</i>	<i>Juulskov</i>
<i>Sæbygaard (Sjælland)</i>	<i>Dalum Kloster</i>	<i>Jægerspris</i>
<i>Søbysøgaard</i>	<i>Demstrup</i>	Kabbel
<i>Søllestedgaard</i>	<i>Dragsholm</i>	<i>Kjeldgaard</i>
<i>Sønderborg Slot</i>	<i>Dueholm Kloster</i>	Kjærbygaard
<i>Tirsbæk</i>	<i>Egeskov</i>	Klingstrup
<i>Tjele</i>	<i>Endrupholm</i>	Knivholt
<i>Tranekær</i>	<i>Engelsholm</i>	Kokkedal (Sjælland)
<i>Trudsholm</i>	<i>Engestofte</i>	Krabbesholm (Jylland)
<i>Trøjborg</i>	<i>Eskildstrup</i>	Kragerup
<i>Tustrup (Himmerland)</i>	<i>Eskjær (Salling)</i>	Krenkerup
<i>Tustrup (Djursland)</i>	<i>Favrskov</i>	<i>Kronborg</i>
<i>Tybjerggaard</i>	<i>Fraugdegaard</i>	<i>Krumstrup</i>
<i>Ulstrup (ved Randers)</i>	<i>Fredensborg</i>	<i>Kærgaard</i>
<i>Vedbygaard</i>	<i>Frøslevgaard</i>	Kærgaardsholm
<i>Vestervig Kloster</i>	<i>Fussingø</i>	Kølskegaard
<i>Willestrup</i>	<i>Faarevejle</i>	Kaas
<i>Vindum Overgaard</i>	<i>Gammel Estrup</i>	Lammehaug
<i>Visborggaard</i>	<i>Gammelgaard (Als)</i>	<i>Lerkenfeldt</i>
<i>Viskum</i>	<i>Gammelgaard (Lolland)</i>	Lindenberg
<i>Vitskøl Kloster</i>	<i>Gammel Køgegaard</i>	Lindved
<i>Voergaard</i>	<i>Gavnø</i>	<i>Liselund</i>
<i>Ørbækklunde</i>	<i>Gisselfeld</i>	<i>Lunderup</i>
<i>Ørsløv Kloster</i>	<i>Gjedsergaard</i>	Lykkesholm
<i>Østergaard (Jylland)</i>	<i>Gjorslev</i>	Lynderupgaard
<i>Aastrup</i>	<i>Gram</i>	Lønborggaard
	<i>Grinderslev Kloster</i>	<i>Løvenborg</i>
<b>Spøgerier udenfor hoved-</b>	<i>Hagenskov</i>	Margaard
<b>bygningen, i avlsgården,</b>	<i>Hanstedgaard</i>	Marsvinslund
<b>parken, på veje, ved vand-</b>	<i>Haraldskær</i>	Mejlgaard
<b>løb, høje og i marker.</b>	<i>Hessel</i>	<i>Moesgaard</i>
<i>Albæk</i>	<i>Hindsgavl</i>	Nandrup
<i>Aunsbjerg</i>	<i>Hjermitslevgaard</i>	<i>Nebbegaard</i>
<i>Ausumgaard</i>	<i>Hofmangave</i>	Nielstrup (Lolland)

*Nordborg Slot*  
*Nordskov*  
*Nyborg Slot*  
*Næsbyholm*  
*Nørager*  
*Nørholm*  
*Nørlund*  
*Nørre Vosborg*  
*Oregaard*  
*Overgaard*  
*Oxholm*  
*Palstrup*  
*Randrup (ved Viborg)*  
*Rathlousdal*  
*Risbyholm*  
*Risinge*  
*Rodsteenseje*  
*Rosenborg*  
*Rosenholm*  
*Rødkilde*  
*Sanderumgaard*  
*Sandholt*  
*Sebber Kloster*  
*Selsø*  
*Serridslevgaard*  
*Skjern Hovedgaard*  
*Skovsbo*  
*Skovsgaard*  
*Skjørringe*  
*Sparresholm*  
*Spøttrup*  
*Stenalt*  
*Stensbæk*  
*Store Refstrup*  
*Store Restrup*  
*Stovgaard*  
*Søbygaard (Sjælland)*  
*Søbysøgaard*  
*Sønderskov*  
*Timgaard*  
*Tirsbæk*  
*Tjele*  
*Trudsholm*

*Trøjborg*  
*Vedbygaard*  
*Wedellsborg*  
*Willestrup*  
*Viskum*  
*Viiskøl Kloster*  
*Voergaard*  
*Volstrup*  
*Vosnæsgaard*  
*Vrejlev Kloster*  
*Vaar*  
*Østergaard (Fyn)*  
*Østergaard (Jylland)*  
*Aalholm*  
*Aastrup*

**Sælsomme lyde og andre  
 uforklarlige puslerier.**

*Albæk*  
*Asdal*  
*Astrup*  
*Ausumgaard*  
*Bonderup*  
*Borreby*  
*Brahetrolleborg*  
*Brejninggaard*  
*Brobygaard*  
*Broksø*  
*Christiansborg*  
*Clausholm*  
*Dallund*  
*Dragsholm*  
*Dueholm Kloster*  
*Egebjerggaard*  
*Egeskov*  
*Engestofte*  
*Eriksholm*  
*Eskjær (Salling)*  
*Farumgaard*  
*Favrskov*  
*Fredsholm*  
*Frøslevgaard*  
*Gammel Estrup*

*Gavnø*  
*Gjedsergaard*  
*Gjessinggaard*  
*Glorup*  
*Gudum Kloster*  
*Gyldensteen*  
*Haraldskær*  
*Herlufsholm*  
*Herningsholm*  
*Hesselmed*  
*Holmegaard*  
*Holsteinborg*  
*Hvedholm*  
*Hørbylund*  
*Juelsberg*  
*Juulskov*  
*Katholm*  
*Kjeldgaard*  
*Kjørerup*  
*Kokkedal (Jylland)*  
*Kongstedlund*  
*Krenkerup*  
*Kronborg*  
*Krumstrup*  
*Kærgaardsholm*  
*Ledreborg*  
*Nielstrup (Fyn)*  
*Nielstrup (Lolland)*  
*Næsbyholm*  
*Nørager*  
*Nørre Holmgaard*  
*Overgaard*  
*Palsgaard*  
*Palstrup*  
*Randrup (Himmerland)*  
*Ravnstrup*  
*Rosenholm*  
*Rygaard*  
*Rørbæk*  
*Schackenborg*  
*Skovsbo*  
*Solvig*  
*Sparresholm*

*Spøttrup*  
*Steensgaard (Fyn)*  
*Søbysøgaard*  
*Søgaard*  
*Timgaard*  
*Tirsbæk*  
*Torstedlund*  
*Tranekær*  
*Trøjborg*  
*Tustrup (Himmerland)*  
*Tybjerggaard*  
*Taarnholm*  
*Ulstrup (ved Randers)*  
*Vildmosegaard*  
*Willestrup*  
*Visborggaard*  
*Viskum*  
*Vitskøl Kloster*  
*Voergaard*  
*Volstrup*  
*Vaar*  
*Ørlev Kloster*  
*Østergaard (Jylland)*

**Indredet jord.**

*Grinderslev Kloster*  
*Orupgaard*  
*Store Restrup*  
*Søholt*  
*Tirsbæk*  
*Tyrrestrup*  
*Vintersborg*

**Spillet bort.**

*Brahetrolleborg*  
*Dalum Kloster*  
*Frijsenborg*  
*Kjellerup*  
*Lystrup*  
*Sostrup*  
*Urup*  
*Valdemars Slot*

**Løngange, hemmelige døre.**

*Asmild Kloster*  
*Bidstrup*  
*Boller (ved Horsens)*  
*Brahetrolleborg*  
*Børglum Kloster*  
*Clausholm*  
*Dragsholm*  
*Dueholm Kloster*  
*Engelsholm*  
*Gavnø*  
*Gisselfeld*  
*Glorup*  
*Gudum Kloster*  
*Harritslevgaard*  
*Herningsholm*  
*Kalø*  
*Kokkedal (Jylland)*  
*Kærgaard*  
*Lindensborg*  
*Marienburg*  
*Nebbegaard*  
*Nordborg Slot*  
*Ovegaard*  
*Overgaard*  
*Oxholm*  
*Rosenholm*  
*Rydhave*  
*Rygaard*  
*Sebber Kloster*  
*Skovsbo*  
*Sofindal*  
*Spøttrup*  
*Trudsholm*  
*Tybjerggaard*  
*Vestervig Kloster*  
*Voergaard*  
*Vrejlev Kloster*

**Skatte.**  
*Benzonsdal*  
*Broholm*  
*Børglum Kloster*

*Dragsholm*  
*Eremitagen*  
*Estrup Hovedgaard*  
*Fjellebro*  
*Gammel Estrup*  
*Hagenskov*  
*Hverringe*  
*Irup*  
*Kalø*  
*Krastrup*  
*Krumstrup*  
*Kærgaardsholm*  
*Landting*  
*Lønborggaard*  
*Marsvinslund*  
*Nedergaard*  
*Ravnstrup*  
*Rosenvold*  
*Rugaard (Fyn)*  
*Rygaard*  
*Rønnebæksholm*  
*Rønningesøgaard*  
*Schackenborg*  
*Skanderborg Slot*  
*Skjern Hovedgaard*  
*Spøttrup*  
*Store Restrup*  
*Stubbergaard*  
*Trøjborg*  
*Ulstrup (ved Randers)*  
*Vildmosegaard*  
*Ørlev Kloster*  
*Østergaard (Jylland)*

**Sagn om ting på gårde (dyrelevn undtaget).**  
*Dallund*  
*Dueholm Kloster*  
*Egeskov*  
*Eskjær (Salling)*  
*Fraugdegaard*  
*Frederiksborg Slot*  
*Gammel Estrup*

*Gammel Vraa*  
*Hagenskov*  
*Haraldskær*  
*Hjermitslevgaard*  
*Hvidkilde*  
*Jungetgaard*  
*Koldinghus*  
*Kongsdal*  
*Kragerup*  
*Krenkerup*  
*Kronborg*  
*Langesø*  
*Marsvinslund*  
*Nørlund*  
*Orebygaard*  
*Overgaard*  
*Rønningesøgaard*  
*Serridslevgaard*  
*Skaføgaard*  
*Skovsbo*  
*Sparresholm*  
*Svenstrup*  
*Sæbygaard (Sjælland)*  
*Sønderborg Slot*  
*Tirsbæk*  
*Tjele*  
*Ulstrup (ved Randers)*  
*Vedbygaard*  
*Vindum Overgaard*  
*Visborggaard*  
*Volstrup*  
*Aakær*

**Falsk ed uærlig jord,  
falsk mål.**

*Bramstrup*  
*Ellingegaard*  
*Endrupholm*  
*Eskjær (Salling)*  
*Favrskov*  
*Gisselfeld*  
*Jensgaard*  
*Kjeldgaard*

*Kokkedal (Jylland)*  
*Krenkerup*  
*Lammerhaug*  
*Lunderup*  
*Marsvinslund*  
*Nandrup*  
*Nørlund*  
*Palstrup*  
*Randrup (ved Viborg)*  
*Trøjborg*  
*Taarupgaard*  
*Viskum*  
*Voergaard*  
*Vaar*

**Den vilde jagt — ridende  
genfærd.**

*Baggesvogn*  
*Birkendegaard*  
*Boller (ved Horsens)*  
*Brøndlund Slot*  
*Egholm*  
*Ellingegaard*  
*Endrupholm*  
*Eskjær (Salling)*  
*Fraugdegaard*  
*Fredensborg Slot*  
*Frijsenborg*  
*Gammel Estrup*  
*Gammelgaard (Als)*  
*Gammel Køgegaard*  
*Gram*  
*Grinderslev Kloster*  
*Harritslevgaard*  
*Hesselmed*  
*Hindemæe*  
*Hvanstrup*  
*Jensgaard*  
*Jægerspris*  
*Kalø*  
*Kjærbygaard*  
*Kærgaard*  
*Kærgaardsholm*

*Lerkenfeldt*  
*Linderumgaard*  
*Marienborg*  
*Mølgaard*  
*Nebbegaard*  
*Nordborg Slot*  
*Nørholm*  
*Nørlund*  
*Overgaard*  
*Palsgaard*  
*Randrup (ved Viborg)*  
*Rosenfeldt*  
*Rødkilde*  
*Rønnebæksholm*  
*Skjoldemose*  
*Spøttrup*  
*Steensgaard (Fyn)*  
*Store Røfstrup*  
*Stovgaard*  
*Søbysøgaard*  
*Søgaard*  
*Sønderskov*  
*Trudsholm*  
*Vintersborg*  
*Viskum*  
*Ørsløv Kloster*  
*Ørumgaard*

**Vognrumlen.**

*Aggersvold*  
*Algestrup*  
*Ausumgaard*  
*Benzonsdal*  
*Billesborg*  
*Bonderup*  
*Bramminge Hovedgaard*  
*Christiansborg*  
*Clausholm*  
*Dallund*  
*Dragsholm*  
*Dronningborg*  
*Dybvad (Vendsyssel)*  
*Egebjerggaard*

Egeskov	Randrup (ved Viborg)	Glomstrup
<i>Eskjær (Salling)</i>	<i>Ravnstrup</i>	<i>Harritslevgaard</i>
Farumgaard	Risbyholm	<i>Herningsholm</i>
Fjellebro	<i>Rodsteenseje</i>	Kongsdal
Frijsenborg	<i>Rosenvold</i>	<i>Krumstrup</i>
<i>Fussingø</i>	<i>Rugaard (Fyn)</i>	<i>Kærsgaard</i>
<i>Gammel Estrup</i>	<i>Rødkilde</i>	Lerkenfeldt
Gammel Hammelose	Rønnebæksholm	Lundbæk
<i>Gammel Køgegaard</i>	<i>Skovsbo</i>	Lundsgaard
<i>Gammel Vraa</i>	Skærsø	<i>Lynderupgaard</i>
<i>Glorup</i>	Skaarupgaard	Nedergaard
<i>Gyldensteen</i>	<i>Spøttrup</i>	<i>Nyborg Slot</i>
<i>Hanstedgaard</i>	<i>Stensballegaard</i>	Palsgaard
Hollufgaard	Store Refstrup	<i>Rosenvold</i>
<i>Hverringe</i>	<i>Store Restrup</i>	Rydhave
Høgholt	Stubbergaard	<i>Sandholt</i>
Højriis	<i>Sæbygaard (Sjælland)</i>	Skaarupgaard
Irup	<i>Søbysøgaard</i>	Tidemandsholm
Jensgaard	<i>Sønderskov</i>	Willestrup
Jungshovedgaard	Søndervang	
<i>Juulskov</i>	<i>Tiselholt</i>	<b>Kirkesagn med forbindelse</b>
<i>Katholm</i>	<i>Tjele</i>	<b>til herregårde.</b>
<i>Kjørup</i>	<i>Torstedlund</i>	<i>Astrup</i>
<i>Kokkedal (Jylland)</i>	<i>Trudsholm</i>	<i>Billeshave</i>
<i>Langesø</i>	<i>Tyrrestrup</i>	<i>Birkelse</i>
<i>Lerkenfeldt</i>	Tølløse	<i>Bjergbygaard</i>
Lindenberg	<i>Taarupgaard</i>	<i>Boller (ved Horsens)</i>
Linderumgaard	Ullerup	<i>Brahesborg</i>
Lindholm	<i>Urup</i>	<i>Brahetrolleborg</i>
Lindved	Vallø	<i>Bramminge Hovedgaard</i>
Lungholm	Wedellsborg	<i>Brejninggaard</i>
Lykkesholm	<i>Vindum Overgaard</i>	<i>Børglum Kloster</i>
Løjtved	<i>Visborggaard</i>	<i>Dragsholm</i>
Marsvinslund	<i>Voergaard</i>	<i>Dronninglund</i>
<i>Meilgaard</i>	<i>Ørbæklande</i>	Egeskov
Nandrup		Engelsholm
Nordskov	<b>Sagn om lokaliteter</b>	Estruplund
Nørre Elkær	<b>ved herregårde.</b>	<i>Favrskov</i>
<i>Nørre Vosborg</i>	Enrum	Fjellebro
<i>Odd-Fellow Palæet</i>	Erholm	<i>Fraugdegaard</i>
Ormholt	<i>Fraugdegaard</i>	<i>Fuirendal</i>
Orupgaard	Frederiksberg Slot	Fævejle
<i>Overgaard</i>	Frisenvold	<i>Gammel Estrup</i>

*Gammelgaard (Als)*  
*Gammel Køgegaard*  
*Gammel Vraa*  
*Glorup*  
*Gram*  
*Grinderslev Kloster*  
*Halsted Kloster*  
*Hanstedgaard*  
*Hegnet*  
*Herlufsholm*  
*Hindsgavl*  
*Holckenhavn*  
*Hverringe*  
*Hæstrupgaard*  
*Jægerspris*  
*Kabbel*  
*Katholm*  
*Kjørup*  
*Kokkedal (Jylland)*  
*Kærsgaard*  
*Lerkenfeldt*  
*Lindenberg*  
*Linderumgaard*  
*Nandrup*  
*Nordborg Slot*  
*Nørholm*  
*Nørlund*  
*Nørre Vosborg*  
*Oxholm*  
*Palstrup*  
*Rodsteenseje*  
*Rosenholm*  
*Rosenvold*  
*Rygaard*  
*Sanderumgaard*  
*Sandholt*  
*Sofiendal*  
*Stenalt*  
*Stensballegaard*  
*Store Refstrup*  
*Store Restrup*  
*Stubbergaard*  
*Søgaard*

*Sønderborg Slot*  
*Timgaard*  
*Tjele*  
*Torstedlund*  
*Trudsholm*  
*Trøjborg*  
*Tyrrestrup*  
*Taarupgaard*  
*Urup*  
*Vestervig Kloster*  
*Voergaard*  
*Voldbjerg*  
*Vrejlev Kloster*  
*Ørslev Kloster*  
*Ørumgaard*  
*Aalstrup*

**Dyrespøgelser og spøgelse**  
**i dyreskikkelse. Fanden**  
**som dyr.**  
*Agersbøl*  
*Asdal*  
*Astrup*  
*Ausumgaard*  
*Bjørnholm*  
*Borrebjerg*  
*Brahetrolleborg*  
*Bramstrup*  
*Bratskov*  
*Børglum Kloster*  
*Dronningborg*  
*Dronninglund*  
*Egebjerggaard*  
*Engelsholm*  
*Eriksholm*  
*Eskjær (Salling)*  
*Frederiksberg Slot*  
*Gammel Estrup*  
*Gammelgaard (Als)*  
*Gammel Køgegaard*  
*Gavnø*  
*Gram*  
*Hagenskov*

*Herningsholm*  
*Hvanstrup*  
*Hvedholm*  
*Hørbylund*  
*Kjørup*  
*Kærgaard*  
*Lerkenfeldt*  
*Lilliendal*  
*Lindenberg*  
*Lindved*  
*Liselund*  
*Lynderupgaard*  
*Lyngbygaard*  
*Løvenborg*  
*Løvenholm*  
*Moegaard*  
*Nandrup*  
*Nedergaard*  
*Næsbyholm*  
*Nørre Vosborg*  
*Oregaard*  
*Palsgaard*  
*Ravnholt*  
*Rosenborg*  
*Rosenholm*  
*Rønnebæksholm*  
*Sandholt*  
*Skaføgaard*  
*Skjern Hovedgaard*  
*Skaarupgaard*  
*Spøttrup*  
*Steensgaard (Langeland)*  
*Stovgaard*  
*Sæbygaard (Jylland)*  
*Sæbygaard (Sjælland)*  
*Søgaard*  
*Tirsbæk*  
*Tjele*  
*Trudsholm*  
*Trøjborg*  
*Tvilumgaard*  
*Ulstrup (ved Randers)*  
*Urup*



Wedellsborg  
Vejstrupgaard  
Willestrup  
Viskum  
*Vitskøl Kloster*  
*Voergaard*  
*Vrejlev Kloster*  
*Vaar*  
*Ørslev Kloster*  
*Østergaard (Fyn)*  
*Aalholm*

### Sagn om dyr og fabeldyr.

Agersbøl  
*Asdal*  
*Astrup*  
*Bangsbo*  
*Birkelse*  
Bonderup  
*Brejninggaard*  
Broløkke  
*Bygholm*  
Bøgsted  
*Børglum Kloster*  
*Dallund*  
*Dragsholm*  
Edelgave  
*Elvedgaard*  
*Eskjær (Salling)*  
*Frederiksborg Slot*  
Frisenvold  
*Gammel Estrup*  
Gammel Hammelse  
*Gammel Vraa*  
*Gisselfeld*  
*Gaardbogaard*  
*Hundsbæk*  
*Irup*  
*Kalø*  
*Katholm*  
*Kærgaardsholm*  
*Langesø*  
Langholt

Nørre Elkær  
*Odden*  
*Oxholm*  
*Rodsteenseje*  
Rydhave  
*Sandholt*  
Stensballegaard  
Stensbæk  
Stubbergaard  
*Sæbygaard (Sjælland)*  
*Søbo*  
*Søbysøgaard*  
*Trøjborg*  
*Voergaard*  
*Østergaard (Fyn)*

### Sagn om planter og træer (brandtræer).

Augustenborg Slot  
Eremitagen  
*Estvadgaard*  
*Gammelgaard (Als)*  
*Gram*  
Hindsgavl  
Irup  
Jomfruens Egede  
*Juulskov*  
*Kjeldgaard*  
*Knivholt*  
Kokkedal (Sjælland)  
Kaas  
Lundbæk  
*Mejlgård*  
Nakkebølle  
*Nørre Vosborg*  
*Ormholt*  
*Oxholm*  
*Søbo*  
*Tranekær*  
Trinderup  
*Aagaard*

**Underjordiske, Nisser,  
Elverfolk, Havfolk.**  
*Ausumgaard*  
Baggesvogn  
*Berritsgaard*  
Bramminge Hovedgaard  
*Bratskov*  
*Broholm*  
Bustrup  
*Bygholm*  
Bækmark  
Bødstrup  
*Egeskov*  
Estvadgaard  
*Gammel Estrup*  
*Gammelgaard (Als)*  
Gammel Ryomgaard  
*Gammel Skivehus*  
Gavnø  
*Gyldensteen*  
*Herningsholm*  
Hessel  
*Holsteinborg*  
Hvedholm  
Høgholm  
Højstrup  
Høvdinggaard  
*Irup*  
Juelsberg  
*Jægerspris*  
*Katholm*  
*Kjørup*  
*Kokkedal (Jylland)*  
Kokkedal (Sjælland)  
Krastrup  
Kølskegaard  
*Landing*  
Linderumgaard  
Lundbæk  
Lykkesholm  
Lønborggaard  
Mølgaard

*Nebbegaard*  
*Nedergaard*  
*Næsbyholm*  
*Nørager*  
*Nørre Vosborg*  
*Odden*  
*Ormstrup*  
*Oxholm*  
*Palsgaard*  
*Refsnæs*  
*Rosenborg*  
*Rosenvold*  
*Rugaard (Fyn)*

*Rydhave*  
*Rønnebæksholm*  
*Sebber Kloster*  
*Skaføgaard*  
*Skjoldemose*  
*Skovsgaard*  
*Skærø*  
*Stensbæk*  
*Stubbergaard*  
*Søholm*  
*Sønderborg Slot*  
*Timgaard*  
*Tranekær*

*Taarnholm*  
*Udstrup*  
*Vemmetofte*  
*Visborggaard*  
*Vitskøl Kloster*  
*Voergaard*  
*Voldbjerg*  
*Vrejlev Kloster*  
*Vaar*  
*Øland*  
*Østrupgaard*  
*Aakær*

## Personregister

Fortegnelsen omfatter personer, der omtales i forbindelse med sagnene eller spøgelseshistorierne. Navnene på andre i bindet nævnte personer, der har været berettere eller på anden måde har medvirket til indsamling af stoffer, er ikke taget med. \* efter et navn henviser til portræt.

- Ahlefeldt, Benedicht* († 1513)  
Søgaard  
*Ahlefeldt, Christian* († 1695)  
Tranekær  
*Ahlefeldt, Hans* († 1662)  
Søgaard  
*Ahlefeldt, Hans* († 1694)  
Glorup  
*Ahlefeldt, Jørgen* († 1500)  
Søgaard  
*Ahlefeldt-Laurvig, Frederik* († 1832)  
Tranekær  
*Albrecht, konge* († 1386)  
Koldinghus  
*Arenstorff, Andreas v.* († 1764)  
Visborggaard  
*Arenstorff, Frederik v. \** († 1689)  
Overgaard  
*Arenstorff, Frederik v.* († 1739)  
Overgaard
- Banner, Otte* († 1585)  
Voergaard  
*Bartenfleth, Johan* († 1810)  
Harritslevgaard  
*Behr, Poul* († 1786)  
Skaføgaard  
*Beldenak, Jens Andersen* († 1537)  
Hvidkilde  
*Benzon, Frantz Rantzau* († 1755)  
Aagaard  
*Benzon, Lars* († 1741)  
Sæbygaard (Sjælland)  
*Benzon, Louise* († 1745)  
Estvadgaard  
*Benzon, Peder* († 1735)  
Benzonsdal, Gjeddesdal  
*Berg, Christian v. Westen* († 1851)  
Skovsbo
- Berregaard, Frederik* († 1805)  
Borreby  
*Bille, Anders \** († 1657)  
Vindum Overgaard  
*Bille, Jørgen* († 1736)  
Gammel Vraa  
*Bille, Kirsten* († 1704)  
Billesborg  
*Bille, Lisbeth \** († 1723)  
Sæbygaard (Vendsyssel)  
*Bjørn, Bjørn Andersen* († 1509)  
Stenalt  
*Blambois, Susanne* († 1761)  
Visborggaard  
*Blome, Anna* († 1688)  
Gram  
*Bornemann, Cosmus* († 1819)  
Bjergbygaard  
*Brahe, Knud* († 1615)  
Engelsholm  
*Brahe, Sophie \** († 1646)  
Rosenholm  
*Brahe, Sophie Stensdatter* († 1659)  
Birkelse  
*Brinck, Niels* († 1755)  
Tiselholt  
*Brock, Eske \** († 1625)  
Vemmetofte  
*Brockdorff, Benedicte Margrethe \** († 1739)  
Gammel Estrup, Krenkerup  
*Brockenhuus, Laurids* († 1604)  
Egeskov  
*Brockenhuus, Rigborg* († 1641)  
Egeskov  
*Budde, Agnete* († 1678)  
Gammel Køgegaard  
*Bugge, Niels* († 1359)  
Hald, Nørre Vosborg  
*Buris, prins* († ca. 1167)  
Vestervig Kloster

- Carlsen, Christen Rasmussen* († 1818)  
 Gammel Køgegaard  
*Cragengelt, Genete* († 1567)  
 Tjele  
*Christian III \** († 1559)  
 Willestrup  
*Christian IV \** († 1648)  
 Frederiksborg, Holckenhavn, Trøjborg  
*Christiern II* († 1559)  
 Gammelgaard, Nyborg Slot, Sønderborg  
*Clerque, Johan Adolf de* († 1730)  
 Bjergbygaard  
  
*Dannemand, Frederik* († 1888)  
 Aastrup  
*Grevinde Danner \** († 1874)  
 Jægerspris  
*Danneskiold-Samsøe, Christian Conrad*  
*Sophus \** († 1823)  
 Gisselfeld  
*Deden, Hans Georg v.* († 1778)  
 Randrup  
*Dorthea, dronning \** († 1571)  
 Koldinghus  
*Dyre, Christence* († 1705)  
 Nørre Vosborg  
*Daa, Christence* († ca. 1692)  
 Lindenberg  
*Daa, Claus* († 1678)  
 Lindenberg  
*Daa, Valdemar* († 1691)  
 Borreby  
  
*Ehrenfeld, Stephen Nielsen \** († 1741)  
 Endrupholm, Lunderup  
*Eleonora, hertuginde* († 1680)  
 Nordborg  
*Emmiksen, Otte* († 1594)  
 Steensgaard (Fyn)  
*Esbern Snare* († 1204)  
 Sæbygaard (Sjælland)  
  
*Fasti, Thomas* († 1600)  
 Katholm  
 »*Felding, Svend*  
 Landting, Aakær  
*Finecke, Günther Didrik v.* († 1729)  
 Dallund  
*Finecke, Theodosius* († 1801)  
 Dallund  
*Frederik II \** († 1588)  
 Frederiksborg, Timgaard  
*Frederik IV \** († 1730)  
 Frederiksberg Slot  
  
*Frederik VII \** († 1863)  
 Dybvad, Jægerspris  
*Friis, Anne Katrine* († 1698)  
 Taarupgaard  
*Friis, Christian* († 1616)  
 Borreby  
*Friis, Margrethe* († ca. 1680)  
 Kjørstrup  
*Frille, Johan* († 1457)  
 Aalholm  
  
*Galde, Karen* († 1671)  
 Kokkedal  
*Galt, Peder* († 1548)  
 Tyrrestrup  
*Gersdorff, Charlotte* († 1882)  
 Serridslevgaard  
*Gersdorff, Christoffer Frederik v.* († 1748)  
 Kærgaard  
*Gersdorff, Frederik \** († 1724)  
 Kærgaard  
*Gjøe, Sibylle* († 1635)  
 Hvidkilde  
*Glob, Jens og Oluf*  
 Børglum Kloster  
*Godskesen, C. C.* († 1841)  
 Øland  
*Grubbe, Ejler* († 1585)  
 Lystrup  
*Grubbe, Jesper \** († 1622)  
 Aalstrup  
*Grubbe, Peder* († 1614)  
 Aalstrup  
*Grubbe, Regitze \** († 1689)  
 Gammel Køgegaard  
*Gyldensteen, Jean Henri Huguetan \** († 1749)  
 Gyldensteen  
*Gyldenstjerne, Ermegaard* († ca. 1608)  
 Vitskøl Kloster  
*Gyldenstjerne, Gabriel* († 1555)  
 Store Restrup  
*Gyldenstjerne, Knud* († ca. 1467)  
 Møgelkær  
*Gyldenstjerne, Knud \** († 1568)  
 Nørre Vosborg  
*Gyldenstjerne, Peder* († 1594)  
 Timgaard  
*Gynteroth*  
 Brundlund Slot  
  
*Hadersdorff, N. v.* († ca. 1500)  
 Jægerspris  
*Hagedorn, Philip* († 1740)  
 Harritslevgaard

- Hahn, Vincens Joachim v. \** († 1679)  
 Jægerspris  
*Halling, William \** († 1796)  
 Dronninglund  
*Hans den Yngre, hertug \** († 1622)  
 Gammelgaard, Sønderborg  
*Harald Blåtank* († ca. 985)  
 Haraldskær  
*Hardenberg, Erik* († 1607)  
 Skovsbo  
*Hardenberg, Mette* († 1617)  
 Borreby  
*Hardenberg, Mette* († 1629)  
 Skovsbo  
*Hase, Oluf*  
 Børglum Kloster  
*Haxthausen, Anton Wolff v.* († 1694)  
 Frederiksborg Slot  
*Hepburn, James, jarl af Bothwell \** († 1575)  
 Dragsholm  
*Hested, Dorte* († 1599?)  
 Steensgaard (Fyn)  
*Hille, Jacob v.* († 1808)  
 Berritsgaard  
*Hjermin, Jens* († 1742)  
 Ausumgaard  
*Hofman, Niels de* († 1785)  
 Ravnstrup  
*Holck, Anne \** († 1660)  
 Steensgaard (Langeland)  
*Holck, Manderup* († 1545)  
 Barritskov  
*Holck, Manderup* († 1588)  
 Barritskov  
 »*Holger Danske \**«  
 Bygholm, Kronborg  
*Holst, Bendix* († 1829)  
 Trøjborg  
*Holsten, Friederich v.* († 1752)  
 Søbysøgaard  
*Hunderup, Niels* († ca. 1771)  
 Harritslevgaard  
*Hvas, Jørgen* († 1781)  
 Tirsbæk  
*Høg, Ejler* († 1660)  
 Dallund  
*Høg, Jacob \** († ca. 1610)  
 Trudsholm  
  
*Ingeborg, dronning* († 1319)  
 Jægerspris  
*Jermiin, Thomas Just* († 1778)  
 Ausumgaard  
  
*Jonsen, Laurids* († 1340)  
 Pederstrup  
*Juel, Niels* († 1766)  
 Valdemars Slot  
*Juel, Niels* († 1863)  
 Willestrup  
*Juel, Peder \** († 1676)  
 Vrejlev Kloster  
*Juul, Ove \** († 1686)  
 Kragerup  
*Juul, Tønne* († 1684)  
 Taarupgaard  
  
*Kalv, Markus*  
 Bramstrup  
*Karl X Gustav* († 1660)  
 Kragerup, Kronborg  
*Kingo, Thomas \** († 1703)  
 Fraudegaard  
*Kieldsen, Mikkel* († 1819)  
 Lerkenfeldt  
*Kjær (Kjærskiold), Frederik* († 1738)  
 Børglum Kloster  
*Knud den Hellige \** († 1086)  
 Aggersborggaard  
*Krabbe, Lucas* († 1543)  
 Østergaard  
*Krag, Dorte \** († 1754)  
 Gisselfeld  
*Krag, Karen* († 1737)  
 Nørlund  
*Krag-Juel-Vind-Arenfeldt, Jens* († 1855)  
 Stensballegaard  
*Kruckow, Christence* († 1621)  
 Nakkebølle  
  
*Lange, Christian* († 1797)  
 Eskjær (Salling)  
*Lange, Erik* († 1613)  
 Engesholm  
*Lange, Hans* († 1609)  
 Brejninggaard  
*Lange, Jens* († 1790)  
 Rødkilde  
*Lange, Margrethe* († 1622)  
 Engesholm  
*Lange, Peder* († 1756)  
 Krumstrup  
*Lange, Rasmus*  
 Krumstrup  
*Langkilde, Hans Peter Egelykke* († 1924)  
 Juulskov  
*Lasson, Hans* († 1757)  
 Nørre Vosborg

*Lehn, Abraham* († 1757)  
 Berritsgaard  
*Lerche, Peder* († 1699)  
 Lerkenfeldt  
*Leth, Henrik Johan de* († 1754)  
 Nørre Vosborg  
*Leth, Sophie Kirstine de Linde* († 1787)  
 Nørre Vosborg  
*Levezow, Christian Frederik \** († 1756)  
 Store Restrup  
*Levezow, Emerentia v.* († 1746)  
 Aalholm  
*Levezow, Gert Didrik v.* († 1737)  
 Tjele  
*Liden Kirsten*  
 Visborg Kloster  
*Levezow, Hans Frederik v.* († 1696)  
 Oxholm  
*Lillienskiold, Karen Pauline* († 1842)  
 Serridslevgaard  
*Limbek, Hartvig* († 1518)  
 Nebbegaard  
*Limbek, Otte* (- 1350 -)  
 Boller (Vejle amt)  
*Linde, Christen* († 1706)  
 Kærgaardsholm  
*Linde, Christen* († 1756)  
 Tirsbæk  
*Lindenov, Sophie Amalie* († 1688)  
 Lindenberg  
*Loss, Maren* († 1778)  
 Tirsbæk  
*Lottrup, Dorthea Hansdatter \** († 1711)  
 Hanstedgaard  
*Lund, Peder* († 1791)  
 Gammel Skivehus  
*Lunge, Ide \** († 1671)  
 Broholm  
*Lunge, Ove* († 1540)  
 Tirsbæk  
*Lykke, Anne* († 1641)  
 Brahetrolleborg, Harritslevgaard  
*Lykke, Erik* († 1701)  
 Skovsbo  
*Lykke, Jørgen* († 1583)  
 Lerkenfeldt, Overgaard  
*Lykke, Kaj \** († 1699)  
 Bramminge Hovedgaard  
*Lykke, Valdemar \** († 1657)  
 Grinderslev Kloster  
*Lüttichau, Christian Cæsar* († 1797)  
 Lerkenfeldt  
*Lüttichau, Wulf Caspar* († 1765)  
 Lerkenfeldt

*Margrethe, dronning* († 1412)  
 Dragsholm, Koldinghus, Nørlund  
*Manderup, Knud og Niels* (ca. 1350)  
 Barritskov  
*Marsvin, Ellen \** († 1649)  
 Holckenhavn, Nørlund  
*Marsvin, Peder* († 1758)  
 Trudsholm  
*Momsen, Peder* (- 1804 -)  
 Sønderskov  
*Molesworth, Robert*  
 Frederiksborg Slot  
*Munk, Hedvig* († ca. 1670)  
 Valdemars Slot  
*Munk, Kirsten \** († 1658)  
 Fuirendal  
*Munk, Ludvig* († 1602)  
 Nørlund  
*Møller, Ane* († 1782)  
 Astrup  
*Møller, Niels Vrigsted*  
 Birkelse  
*Mørch, Jørgen* († 1758)  
 Nørlund

*Nielsdatter, Anne Marie* († ca. 1750)  
 Aagaard  
*Nørager, Chr. N. Nobel* († 1807)  
 Sandholt

*Oxe, Peder \** († 1575)  
 Gisselfeldt

*Palnatoke*  
 Harritslevgaard, Oregaard  
*Pedersdatter, Bodil* († 1860'erne)  
 Sandholt  
*Pentz, Adam Ernst v. \** († 1729)  
 Meilgaard  
*Pind, Christen* († 1855)  
 Løvenholm  
*Poder, Kresten Pedersen*  
 Dragsholm  
*Pors, Ellen* († ca. 1610)  
 Skovsgaard  
*Pors, Erik* († 1450)  
 Øllingsøe  
*Pors, Stig* († 1603)  
 Skovsgaard  
*Pølse, Karl*  
 Asdal

*Rantzau, Anna Sophie \** († 1760)  
 Gram

- Rantzau, Josias* \* († 1649)  
Rosenvold
- Rantzau, Peter* († 1602)  
Trøjborg
- Ramel, Ove* († 1665)  
Borreby
- Rathlou, Ide* († 1780)  
Langesø
- (Reventlow), Anna Sophie, dronning* \*  
(† 1743) Brahetrolleborg, Clausholm
- Reventlow, Christian Ditlev* († 1738)  
Brahetrolleborg
- Reventlow, Christian Ditlev* († 1775)  
Christianssæde
- Reventlow, Christian Ditlev Frederik*  
(† 1827) Pederstrup
- Richter, Mathias P.* († ca. 1795)  
Voldbjerg
- Rindskat, Sivert* († 1621)  
Herningsholm
- Risom, Jens Lauridsen* († 1694)  
Nebbegaard
- Rodenborg, Hans Joachim* († 1820)  
Vorgaard
- Rosenkrantz, Axel* († 1802)  
Søbysøgaard
- »*Rosenkrantz, Christine*« († 1558)  
Koldinghus
- Rosenkrantz, Elisabeth* († 1721)  
Rosenholm
- Rosenkrantz, Erik* \* († 1681)  
Rosenholm
- Rosenkrantz, Holger* \* († 1642)  
Rosenholm
- Rosenkrantz, Jørgen* († 1596)  
Koldinghus, Rosenholm
- Rosenkrantz, Lisbet Bille* († 1782)  
Støvringgaard
- Rosenkrantz, Mette* († 1588)  
Gisselfeld
- Rosenkrantz, Palle* \* († 1642)  
Krenkerup
- Rosenkrantz-Levetzau, Iver* († 1787)  
Store Restrup
- Rud, Borkvard* († 1648)  
Vintersborg
- Rud, Corfitz* († 1630)  
Sandholt
- Rud, Knud* († 1620)  
Vedbygaard
- Rumohr, Anna v.* († 1711)  
Glorup
- Rønnow, Anne* \* († 1609)  
Skovsbo
- Rønnow, Markvard* († 1506)  
Hvidkilde
- Schack, Hans* \* († 1676)  
Gram
- Scheel, Christen* \* († 1771)  
Ulstrup
- Scheel, Jørgen* († 1786)  
Gammel Estrup
- Scheel, Jørgen* († 1825)  
Ulstrup
- Scheel, Juliane Marie* († 1835)  
Ulstrup
- Schiebell, Sophie v.* († 1761)  
Visborggaard
- Schimmelmann, Heinrich Carl v.* \* († 1782)  
Odd Fellow Palæet
- Schwanewede, Herman Frans v.* († 1697)  
Nørre Vosborg
- Seefeld, Claus* \* († 1671)  
Visborggaard
- Seefeld, Jacob* \* († 1599)  
Visborggaard
- Sehested, Cathrine* († 1670)  
Glorup
- Skeel, Birgitte* \* († 1699)  
Gammel Køgegaard
- Skeel, Ingeborg* \* († 1604)  
Voergaard
- Skeel, Jørgen* \* († 1631)  
Gammel Estrup
- Skinkel, Berneke* († 1418)  
Rugaard (Fyn)
- Skinkel, Frederik* \* († 1794)  
Hald
- Skipper, Niels*  
Meilgaard
- Skram, Iver* († 1580)  
Voldbjerg
- Skram, Jørgen* († 1592)  
Tjele
- Skram, Peder* \* († 1581)  
Urup
- Sparre, Jens* († 1632)  
Sparresholm
- Spend, Ellen* († ca. 1585)  
Voldbjerg
- Speitzer, Mads* († 1753)  
Aggersborggaard
- Sture, Thomas* († 1563)  
Gammelgaard
- Thougaard, Mette* († 1730)  
Astrup

*Trolle, Anna* († 1723)

Kærsgaard

*Trolle, Helle* († 1722)

Katholm

*Tøttrup, Poul* († 1797)

Dueholm Kloster

*Ulfeldt, Anne Margrethe* \* († 1703)

Rosendal

*Unger, Wulf Abraham* († 1723)

Baggesvogn

*Uttental, Valdemar* († 1951)

Gammel Estrup

*Walstorp, Anna* († 1582)

Rosenvold

*Widkier, Thomas* († 1765)

Fraudegaard

*Winterfeld, Augusta v.* († 1740)

Gammel Estrup

*Wittrup, Anne* († 1635)

Aalstrup







